

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ "ШАРГАН - МОКРА ГОРА"

НАЦРТ

Београд, фебруар 2020. године

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ "ШАРГАН - МОКРА ГОРА"

Носилац и наручилац израде:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ
СЕКТОР ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ

Потпредседница Владе и министарка:

Проф. др Зорана Михајловић

Обрађивачи:

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

Универзитет у Београду

Географски факултет

**ЈУГОСЛОВЕНСКИ ИНСТИТУТ
ЗА УРБАНИЗАМ И СТАНОВАЊЕ**
Београд

Директор ЈП Урбанизам, Крагујевац:

мр Драган Дунчић, дипл.простор.план.

Декан Географског факултета, Београд:

проф. др Дејан Филиповић, дипл.простор.план.

Директор Југинус доо, Београд:

Ивана Марковић, дипл.инж.грађ.

ПРОСТОРНИ ПЛАН ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПАРКА ПРИРОДЕ "ШАРГАН - МОКРА ГОРА"

РУКОВОДИОЦИ ИЗРАДЕ (одговорни планери):			
<div> <div> <div>мр Драган Дунчић</div> <div>дипл. простор. план.</div> <div>бр.лиценце 100 0125 08</div> <div>201 1096 08</div> </div> <div>МП</div> </div>	<div> <div> <div>др Велимир Шећеров</div> <div>дипл. простор. план.</div> <div>бр.лиценце 100 0112 07</div> <div>201 1615 18</div> </div> <div>МП</div> </div>	<div> <div> <div>Дубравка Павловић</div> <div>дипл. простор. план.</div> <div>бр.лиценце 100 0008 03</div> <div>201 0662 04</div> </div> <div>МП</div> </div>	<div> <div> <div>Иван Радуловић</div> <div>дипл.инж.арх.</div> <div>бр.лиценце 100 0114 07</div> <div>200 0964 07</div> </div> <div>МП</div> </div>
КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД МГСИ:		Невена Ђурђевић, дипл.простор.план. др Милица Добричић, дипл.простор.план.	
КООРДИНАЦИЈА ИСПРЕД РАДНОГ ТИМА:		Иван Радуловић, дипл.инж.арх.	
МЕТОДОЛОГИЈА, КОНЦЕПЦИЈА, СИНТЕЗА:		мр Драган Дунчић, дипл.простор.план. др Велимир Шећеров, дипл.простор.план. Дубравка Павловић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.	
РАДНИ ТИМ:			
Уводне напомене		мр Драган Дунчић, дипл.простор.план.	
Обухват и опис граница		Предраг Димитријевић, дипл.инж.геод.	
Обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената		Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Дубравка Павловић, дипл.простор.план.	
Скраћени приказ и оцена постојећег стања		Иван Радуловић, дипл.инж.арх.	
Принципи, циљеви и општа концепција просторног развоја подручја посебне намене		Дубравка Павловић, дипл.простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.	
Заштита, уређење и коришћење природних ресурса		др Дејан Филиповић, дипл.простор.план. Милан Радовић, дипл.простор.план.	
Утицај посебне намене на демографске и социјалне процесе и системе		Милана Анђелковић, дипл.простор.план. Мирјана Маринковић Габарић, дипл.простор.план.	
Утицај посебне намене на економију и привредне системе		Милана Анђелковић, дипл. простор.план. Иван Радуловић, дипл.инж.арх.	
Туризам		др Велимир Шећеров, дипл.простор.план.	
Воде и водна инфраструктура		Владислав Миловановић, дипл.инж.грађ.	
Саобраћај		Милун Милићевић, дипл.инж.саоб. Владимир Раковић, дипл.инж.саоб.	
Енергетика и енергетска инфраструктура		Гордана Врачарић, дипл.инж.ел. Марко Николић, дипл.инж.маш.	
Електронске комуникације		Гордана Врачарић, дипл.инж.ел. Никола Тимотијевић, дипл.инж.ел.	
Третман отпада, комуналне зоне и објекти		др Дејан Филиповић, дипл.простор.план. Весна Јовановић, дипл.хем.	
Одбрана земље и ванредне ситуације		Весна Савић, дипл.инж.арх. Томислав Спасенић, дипл.простор.план.	
Заштита животне средине, природних и предеоних вредности и културног наслеђа		Тијана Марковић, маст.инж.зашт.жив.сред. др Дејан Филиповић, дипл.простор.план. Весна Савић, дипл.инж.арх. Ђурђица Иванчевић, дипл.инж.шум. Вукашин Милчановић, дипл.инж.шум.	

<i>Намена простора и биланс површина посебне намене</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Милана Анђелковић, дипл. простор. план.
<i>Имплементација</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Дубравка Павловић, дипл.простор.план.
<i>Геодетско документациона и аналитичко информациона основа</i>	Предраг Димитријевић, дипл.инж.геод. Бојан Рајић, мастер инж.геод.
<i>База просторних података (ГИС)</i>	Милана Анђелковић, дипл.простор.план. мр Драган Јевтовић, дипл.инж.маш.
<i>Картографска обрада (CAD)</i>	Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Милана Анђелковић, дипл.простор.план. Наташа Матовић, дипл.инж.арх.
<i>Детаљна разрада</i>	Наташа Матовић, дипл.инж.арх. Иван Радуловић, дипл.инж.арх. Предраг Димитријевић, дипл.инж.геод. Владислав Миловановић, дипл.инж.грађ. Гордана Врачарић, дипл.инж.ел.
<i>Информатичка и техничка подршка</i>	Ненад Аксентијевић, дипл.инф. Светлана Драгојловић, грађ.тех.

ЈП УРБАНИЗАМ - КРАГУЈЕВАЦ

Директор

мр Драган Дунчић, дипл.простор.план.

ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

Декан

проф. др Дејан Филиповић, дипл.простор.план.

ЈУГИНУС ДОО, БЕОГРАД

Директор

Ивана Марковић, дипл.инж.грађ.

САДРЖАЈ

УВОД

I	ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	3
1.	ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, СА ГРАНИЦАМА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ.....	3
1.1.	Обухват и опис границе подручја Просторног плана.....	3
1.2.	Опис граница целина и подцелина посебне намене	5
1.3.	Посебне намене подручја Просторног плана	22
2.	ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА.....	23
2.1.	Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године	23
2.2.	Регионални просторни план за подручје Златиборског и Моравичког управног округа.....	24
2.3.	Просторни планови подручја посебне намене	24
2.4.	Остали релевантни документи	25
3.	СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	27
3.1.	Посебне намене подручја Просторног плана	27
3.1.1.	Природне и предеоне вредности	27
3.1.2.	Културно наслеђе	36
3.1.3.	Воде и водно земљиште	36
3.1.4.	Инфраструктурни системи.....	37
3.1.5.	Туризам	39
3.2.	Остало на подручју Просторног плана	41
3.2.1.	Природни ресурси	41
3.2.2.	Становништво, насеља и јавне службе	42
3.2.3.	Привредни развој	46
3.2.4.	Инфраструктурни системи	49
3.2.5.	Заштита животне средине	52
3.2.6.	Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље	55
3.3.	Синтезни приказ потенцијала и ограничења просторног развоја подручја посебне намене	56
II	ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	59
1.	Принципи просторног развоја подручја посебне намене	59
2.	Општи и оперативни циљеви просторног развоја подручја посебне намене	59
3.	Општа концепција просторног развоја подручја посебне намене.....	61
4.	Регионални аспект развоја подручја посебне намене и функционалне везе и међуодноси са окружењем.....	66
5.	Полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса	68
III	ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ.....	71
1.	ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	71
1.1.	Природне и предеоне вредности	71
1.1.1.	Режими заштите природних вредности у Парку природе "Шарган - Мокра Гора"	71
1.1.2.	Концепција заштите предеоних вредности	75
1.2.	Културно наслеђе.....	75
1.3.	Воде и водно земљиште	78
1.4.	Инфраструктурни системи	80
1.5.	Туризам.....	83
2.	УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ	89
2.1.	Природни ресурси	89
2.2.	Становништво, насеља и јавне службе	93
2.3.	Привредни развој.....	97
2.4.	Инфраструктурни системи.....	100
2.4.1.	Саобраћајна инфраструктура.....	100
2.4.2.	Водна инфраструктура	104
2.4.3.	Енергетска инфраструктура.....	107
2.4.4.	Електронске комуникације	109
2.4.5.	Комуналне зоне и објекти	110
2.5.	Заштита животне средине	110
2.5.1.	Категоризација квалитета животне средине	111

2.5.2.	Услови и мере заштите животне средине.....	112
2.5.3.	Третман отпада	115
2.6.	Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље	117
3.	КОРИШЋЕЊЕ ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ	120
IV	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА	122
1.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА	122
1.1.	Правила уређења и употребе земљишта за подручја са посебним режимом заштите простора ..	122
1.1.1.	Подручја са режимом заштите природних вредности	122
1.1.2.	Подручја са режимом заштите културног наслеђа	122
1.1.3.	Подручја са режимом санитарне заштите изворишта водоснабдевања.....	123
1.1.4.	Подручја са режимом заштите инфраструктурног коридора	123
1.2.	Правила уређења и употребе земљишта основне намене обухваћеног посебним наменама подручја Просторног плана	125
1.2.1.	Пољопривредно земљиште	125
1.2.2.	Шумско земљиште.....	125
1.2.3.	Водно земљиште	125
1.2.4.	Грађевинско земљиште	125
1.3.	Општи услови за прикључење на саобраћајну и другу инфраструктуру.....	126
1.4.	Правила уређења предела	126
2.	ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	130
2.1.	Правила грађења на грађевинском земљишту	130
2.1.1.	Општа правила	134
2.1.2.	Посебна правила	136
2.1.2.1.	Објекти стамбене намене	136
2.1.2.2.	Објекти привредних делатности и пословања	138
2.1.2.3.	Објекти јавне намене и верски објекти.....	139
2.1.2.4.	Туристичка супраструктура и инфраструктура	143
2.1.2.5.	Посебна правила грађења према утврђеном режиму заштите природних вредности и санитарне заштите изворишта	150
2.2.	Правила грађења на пољопривредном земљишту	151
2.3.	Правила грађења на шумском земљишту	153
2.4.	Правила грађења на водном земљишту	154
2.5.	Правила грађења инфраструктурних система.....	155
2.5.1.	Саобраћајна инфраструктура.....	156
2.5.2.	Водна инфраструктура	162
2.5.3.	Енергетска инфраструктура.....	165
2.5.4.	Инфраструктура електронских комуникација	170
3.	ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ	173
3.1.	Обухват и опис границе подручја детаљне разраде	173
3.2.	Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката.....	174
3.3.	Урбанистички услови за површине и објекте јавне намене	178
3.3.1.	Јавне функције и службе	178
3.3.2.	Јавно зеленило.....	179
3.3.3.	Мрежа и објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре.....	179
3.4.	Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина.....	183
3.5.	Урбанистички услови за површине и објекте остале намене	184
3.6.	Урбанистички услови за ванграђевинско подручје	184
3.7.	Мере заштите природних и предеоних вредности, културног наслеђа и животне средине	185
3.8.	Смернице за спровођење Просторног плана за подручје детаљне разраде.....	186
V	ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	188
1.	ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ	188
1.1.	Институционални оквир имплементације.....	188
1.2.	Учесници у имплементацији	188
2.	НАЧИН СПРОВОЂЕЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	191
3.	СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	193
4.	ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ.....	194
5.	МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	196

ГРАФИЧКИ ПРИЛОЗИ

Реферална карта 1.	Посебна намена простора	P 1:50.000
Реферална карта 2.	Мрежа насеља и инфраструктурни системи	P 1:50.000
Реферална карта 3.	Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара	P 1:50.000
Реферална карта 4.	Карта спровођења	P 1:50.000
Карта детаљне разраде 1.	"Тарабићи"	P 1:2.500

Попис табела:

Табела 1:	Локалитети са режимом заштите I степена
Табела 2:	Локалитети са режимом заштите II степена
Табела 3:	Биланс заштићених површина природних вредности на планском подручју
Табела 4:	Локалитети са режимом заштите I степена
Табела 5:	Локалитети са режимом заштите II степена
Табела 6:	Приказ локалитета геонаслеђа на поручју Просторног плана:
Табела 7:	Број туриста (I - IX 2019.године)
Табела 8:	Број ноћења туриста (I - IX 2019. године)
Табела 9:	Упоредни преглед броја становника по насељима од 1991. до 2011.године
Табела 10:	Старосна структура становништва, по Попису 2011.године
Табела 11:	Упоредни преглед броја домаћинстава и станова по насељима од 2002. до 2011. године
Табела 12:	Резиме базног периода
Табела 13:	SWOT анализа
Табела 14:	Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана
Табела 15:	Биланс заштићених површина природних вредности на планском подручју
Табела 16:	Утврђена непокретна културна добра, добра која уживају претходну заштиту и валоризовани објекти (потенцијална непокретна културна добра)
Табела 17:	Пројекција становништва 2030. године
Табела 18:	Планирана мрежа центара и насеља
Табела 19:	Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана
Табела 20:	Приказ биланса основне намене по режимима заштите ПП "Шарган - Мокра Гора"
Табела 21:	Грађевинско земљиште у оквиру посебне намене
Табела 22:	Планиране врсте туристичког смештаја
Табела 23:	Постојеће претежна намене површина на подручју детаљне разраде
Табела 24:	Планиране намене површина на подручју детаљне разраде
Табела 25:	Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактеристичне целине

Попис слика:

Насловна страна:	http://www.parkprirodemokragora.org/
Слика 1:	Обухват прекограничног програма "Србија – БиХ 2014-2020"
Слика 2:	Обухват програма ЕУ ПРО

УВОД

Просторни план подручја посебне намене Парка природе "Шарган - Мокра Гора" (у даљем тексту: Просторни план), урађен је на основу *Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Шарган - Мокра Гора"*, „Службени гласник РС”, број 13/19 (у даљем тексту: Одлука) и *Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Шарган - Мокра Гора" на животну средину*, "Службени гласник РС", број 10/19.

Планирање, коришћење, уређење и заштита простора у обухвату Просторног плана заснивају се на начелима за уређење и коришћење простора утврђеним чланом 3. *Закона о планирању и изградњи* („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 и 37/19 - др.закон), начелима заштите природе утврђеним чланом 5. *Закона о заштити природе* („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 - исправка, 14/16 и 95/18 - др.закон), као и начелима заштите и одрживог коришћења природних и створених ресурса, вредности и добара утврђених *Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године* („Службени гласник РС”, број 88/10); *Законом о заштити животне средине* („Службени гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18 - др.закон), *Законом о шумама* („Службени гласник РС”, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015 и 95/18 - др.закон); *Законом о водама* („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16 и 95/18 - др.закон); *Законом о туризму* („Службени гласник РС”, број 17/2019); *Законом о културним добрима* („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 - др.закон и 99/11 - др.закон); *Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину* („Службени гласник РС”, бр. 135/04 и 88/10); Уредбом о режимима заштите („Службени гласник РС”, број 31/12); *Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара* („Службени гласник РС”, број 33/12); *Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања* („Службени гласник РС”, број 32/19) и другим законским и подзаконским актима и документима Републике Србије (документи развојног планирања, јавних политика и остали плански документи) који се непосредно или посредно односе на природне и предеоне вредности, природна и културна добра, туризам и одрживи развој подручја Просторног плана

Предмет Просторног плана (подручје посебне намене), представљају природне, створене, ресурсне и туристичке вредности планског подручја, а нарочито заштићеног подручја од изузетног значаја (I категорија), у складу са *Уредбом о заштити Парка природе "Шарган - Мокра Гора"* („Службени гласник РС”, бр. 52/05, 105/05, 81/08 и 49/12 - УС) и другим релевантним политикама.

Просторни план се спроводи директно и индиректно (применом и разрадом планских решења у другим просторним плановима подручја посебне намене, просторним плановима јединица локалне самоуправе, урбанистичким плановима и пројектима) и представља плански основ за заштиту, уређење и одрживи просторни развој подручја Парка природе „Шарган - Мокра Гора” и преосталог подручја обухваћеног овим планским документом. Директно спровођење Просторног плана обухвата и детаљну разраду планских решења за урбанистичку целину "Тарабићи" у насељу Кремна, која садржи посебна правила уређења, грађења и употребе земљишта.

Просторни план је заснован на планској, студијској, техничкој и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања и важећим документима у Републици Србији, као и на *Извештају о спроведеном раном јавном увиду у плански документ* (број 350-01-1004/2019-11 од 18.07.2017. године).

Текстуални део Просторног плана садржи:

- 1) Полазне основе (обухват и опис граница подручја Просторног плана, целина и подцелина посебне намене; идентификација посебних намена планског подручја; обавезе, услови и смернице из Просторног плана Републике Србије и других развојних докумената; скраћени приказ и оцена постојећег стања, са потенцијалима и ограничењима просторног развоја);
- 2) Принципе, циљеве и концепцију просторног развоја (принципи, општи и оперативни циљеви и општа концепција просторног развоја; регионални аспект развоја, функционалне везе и међуодноси са окружењем; полазишта и принципи за релативизацију конфликтних интереса);
- 3) Планска решења просторног развоја (планска решења везана за посебне намене планског подручја и утицај посебне намене на развој појединих области; коришћење простора са билансом површина посебне намене);
- 4) Правила уређења, грађења и употребе земљишта (за основне намене замљишта обухваћене посебним наменама планског подручја, за подручја са посебним режимом заштите простора; за инфраструктурне системе; за пределе; за подручје детаљне разраде);

- 5) Имплементацију Просторног плана (институционални оквир и учесници у имплементацији; начин спровођења Просторног плана; смернице за израду урбанистичких планова и друге развојне документације; приоритетна планска решења и пројекти; мере и инструменти за имплементацију).

Графички прилози Просторног плана су:

1. Реферална карта 1. „Посебна намена простора”, у размери 1:50.000;
2. Реферална карта 2. „Мрежа насеља и инфраструктурни системи”, у размери 1:50.000;
3. Реферална карта 3. „Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара”, у размери 1:50.000;
4. Реферална карта 4. „Карта спровођења” у размери 1:50.000;
5. Карта детаљне разраде 1. „Тарабићи”, у размери 1:2.500.

Саставни део Просторног плана је *Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана подручја посебне намене Парка природе "Шарган - Мокра Гора" на животну средину* (у даљем тексту: Стратешка процена).

Временски хоризонт планирања је 2030. година, што обухвата планска решења која представљају стратешку оријентацију у оквиру дате временске компоненте (па чак и изван ње, у случају сложености реализације појединих планских решења). Приоритетна планска решења, за која постоје аргументи о неопходности реализације и која је могуће остварити тренутним економским и институционалним капацитетима, предвиђају се за реализацију до 2025. године.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ГРАНИЦАМА ЦЕЛИНА И ПОДЦЕЛИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Граница Просторног плана приказана је на рефералним картама Просторног плана и описана према ситуацији на топографским картама (1:25000), дигиталном катастарском плану и дигиталном ортофото снимку (40 cm). У случају неслагања са текстом, меродавна је ситуација на рефералним картама.

1.1. Обухват и опис границе подручја просторног плана

Подручје Просторног плана укупне површине 202,82 km², обухвата делове територија града Ужица и општине Чајетина, и то:

- на територији града Ужица, целу катастарску општину Кремна (117,34 km², т.ј. 57,8%) и део катастарске општине Мокра Гора (83,92 km², т.ј. 41,4%);
- на територији општине Чајетина, део катастарске општине Семеђево (1,56 km², т.ј. 0.8%).

Опис границе плана креће на југу од државне границе код тремеђе кат. парцела 4392, 4401/1 и 9540 све у КО Мокра Гора. Граница одатле иде у правцу севера кроз КО Мокра Гора, прати кат. парц. број 4401/1, пресеца је у тачки са координатама Y=7379118 X=4843995 код кат. парц. број 4400. Затим кат. парц. број 4401/1 сече у тачкама са координатама: Y=7379123 X=4844018, Y=7379110 X=4844034, Y=7379087 X=4844045, Y=7379066 X=4844040, Y=7379043 X=4844045, Y=7378989 X=4844076, Y=7378978 X=4844097, Y=7378965 X=4844130, Y=7378945 X=4844142, Y=7378916 X=4844152, Y=7378897 X=4844170, Y=7378884 X=4844191, Y=7378880 X=4844204, Y=7378876 X=4844217, Y=7378871 X=4844255, Y=7378859 X=4844312, Y=7378849 X=4844339, Y=7378822 X=4844365, Y=7378804 X=4844383, Y=7378798 X=4844392, Y=7378792 X=4844401, Y=7378791 X=4844403, Y=7378788 X=4844421, Y=7378791 X=4844431, Y=7378793 X=4844438, Y=7378799 X=4844460, Y=7378798 X=4844476, Y=7378793 X=4844491, Y=7378776 X=4844523, Y=7378763 X=4844560, Y=7378752 X=4844572, Y=7378751 X=4844574, Y=7378736 X=4844574, Y=7378712 X=4844570, Y=7378666 X=4844564, Y=7378645 X=4844557. Граница затим прати кат. парц. број 4402, њеном северозападном границом долази до реке Црни Рзав кат. парц. број 9495, сече реку у тачкама са координатама: Y=7378591 X=4844629, Y=7378587 X=4844665. Затим, граница прати ток реке Црни Рзав, узводно, обухватајући ток до ушћа са притоком код локалитета Пањак. Прати притоку кат. парц. број 4031, затим кат. парц. бр. 4042, 4046, 4043, 4044, 4045, 3817, 3818, 3826 коју сече у правцу североистока, изнад врха Вилино коло 799,7 m н.в. у тачкама са координатама: Y=7378672 X=4846739, Y=7378689 X=4846735, Y=7378706 X=4846728, Y=7378730 X=4846716, Y=7378756 X=4846708, Y=7378786 X=4846700, Y=7378799 X=4846695, Y=7378808 X=4846693, Y=7378837 X=4846685, Y=7378852 X=4846678, Y=7378877 X=4846678, Y=7378901 X=4846678, Y=7378923 X=4846673, Y=7378940 X=4846664, Y=7378950 X=4846656, Y=7378961 X=4846647, Y=7378973 X=4846618, Y=7378984 X=4846595, Y=7378988 X=4846560, Y=7378987 X=4846520, Y=7378986 X=4846491, Y=7378989 X=4846462, Y=7378995 X=4846456, Y=7379015 X=4846470, Y=7379019 X=4846473, Y=7379052 X=4846497, Y=7379089 X=4846525, Y=7379106 X=4846545, Y=7379137 X=4846564, Y=7379163 X=4846592, Y=7379186 X=4846614, Y=7379229 X=4846668, Y=7379258 X=4846702, Y=7379280 X=4846726, Y=7379308 X=4846760, Y=7379332 X=4846788, Y=7379362 X=4846816, Y=7379395 X=4846838, Y=7379420 X=4846849, Y=7379466 X=4846858, Y=7379502 X=4846860, Y=7379542 X=4846858, Y=7379581 X=4846858, Y=7379622 X=4846864, Y=7379637 X=4846869, Y=7379647 X=4846873, Y=7379673 X=4846888, Y=7379688 X=4846895, Y=7379712 X=4846900, Y=7379734 X=4846900, Y=7379756 X=4846900, Y=7379776 X=4846898, Y=7379794 X=4846933, Y=7379803 X=4846954, Y=7379812 X=4846976, Y=7379825 X=4846999, Y=7379851 X=4847041, Y=7379854 X=4847046, Y=7379892 X=4847100, Y=7379927 X=4847144, Y=7379945 X=4847165, Y=7379962 X=4847185, Y=7380012 X=4847217, Y=7380053 X=4847250, Y=7380113 X=4847295, Y=7380160 X=4847326, Y=7380187 X=4847348, Y=7380221 X=4847377, Y=7380244 X=4847392, Y=7380265 X=4847406, Y=7380287 X=4847442, Y=7380291 X=4847467, Y=7380291 X=4847489, Y=7380291 X=4847508, Y=7380291 X=4847513, Y=7380291 X=4847517. Граница долази до кат. парц. број 1503 (поток Друганчица), сече је праволинијски у тачкама са координатама: Y=7380291 X=4847522, Y=7380288 X=4847539. Од те тачке, граница

сече кат. парц. број 3619/1 у правцу североистока, у тачкама са координатама: Y=7380249 X=4847531, Y=7380234 X=4847532, Y=7380211 X=4847532, Y=7380209 X=4847536, Y=7380203 X=4847550, Y=7380179 X=4847608, Y=7380177 X=4847634, Y=7380177 X=4847665, Y=7380180 X=4847702, Y=7380180 X=4847705, Y=7380186 X=4847741, Y=7380200 X=4847769, Y=7380215 X=4847795, Y=7380230 X=4847822, Y=7380250 X=4847850, Y=7380259 X=4847866, Y=7380277 X=4847898, Y=7380293 X=4847925, Y=7380307 X=4847942, Y=7380322 X=4847951, Y=7380338 X=4847968, Y=7380353 X=4847983, Y=7380370 X=4848004, Y=7380383 X=4848024, Y=7380386 X=4848032, Y=7380391 X=4848048, Y=7380398 X=4848067, Y=7380400 X=4848071, Y=7380407 X=4848085, Y=7380420 X=4848105, Y=7380430 X=4848116, Y=7380433 X=4848119, Y=7380448 X=4848132, Y=7380467 X=4848144, Y=7380479 X=4848152, Y=7380498 X=4848163, Y=7380512 X=4848171, Y=7380520 X=4848175, Y=7380533 X=4848183, Y=7380561 X=4848197, Y=7380585 X=4848216, Y=7380619 X=4848241, Y=7380648 X=4848259, Y=7380675 X=4848271, Y=7380697 X=4848278, Y=7380720 X=4848280, Y=7380731 X=4848281, Y=7380761 X=4848284, Y=7380778 X=4848285, Y=7380798 X=4848283, Y=7380813 X=4848286, Y=7380823 X=4848288, Y=7380829 X=4848291, Y=7380845 X=4848298, Y=7380872 X=4848310, Y=7380898 X=4848326. Граница долази до кат. парц. број 3618, сече је у тачкама са координатама: Y=7380898 X=4848326, Y=7380925 X=4848349, Y=7380928 X=4848354, Y=7380932 X=4848359, Y=7380935 X=4848360, Y=7380938 X=4848363. Затим долази до кат. парц. број 9454 и сече је у тачкама са координатама: Y=7380938 X=4848363, Y=7380940 X=4848367. Граница даље прати кат. парц. број 9454 у правцу југоистока у дужини 78 m, долази до тачке са координатама Y=7381012 X=4848337, одакле граница праволинијски ка северу, прелази у кат. парц. број 3523 и сече је у тачкама са координатама: Y=7381014 X=4848359, Y=7381013 X=4848349. Граница у правцу севера прелази у кат. парц. Број 3524 и сече је у тачкама са координатама: Y=7381014 X=4848360, Y=7381016 X=4848379, Y=7381022 X=4848444, Y=7381026 X=4848471, Y=7381033 X=4848497, Y=7381033 X=4848519, Y=7381033 X=4848552, Y=7381035 X=4848568, Y=7381032 X=4848579, Y=7381030 X=4848586, Y=7381028 X=4848592, Y=7381022 X=4848612, Y=7381020 X=4848626, Y=7381022 X=4848673, Y=7381019 X=4848698, Y=7381017 X=4848711, Y=7381012 X=4848725. Граница прати даље међу кат. парц. бр. 3524 и 3519/1, 3519/2 и 3519/1, излази на Крسمански поток кат. парц. број 3502, кат. парц. број 3587 (пут) коју пресеца у тачкама са координатама: Y=7380988 X=4848765, Y=7380992 X=4848779, Y=7380995 X=4848783. Граница одатле прати западну границу кат. парц. број 3516/1 до њене најсеверније тачке и сече кат. парц. број 3524 у правцу истока, у тачкама са координатама: Y=7381074 X=4848890, Y=7381081 X=4848909, Y=7381093 X=4848927, Y=7381108 X=4848951, Y=7381126 X=4848982, Y=7381145 X=4849008, Y=7381169 X=4849040, Y=7381188 X=4849048, Y=7381211 X=4849060, Y=7381247 X=4849076, Y=7381279 X=4849091, Y=7381314 X=4849102, Y=7381353 X=4849106, Y=7381415 X=4849114, Y=7381449 X=4849130, Y=7381462 X=4849137, Y=7381477 X=4849153, Y=7381494 X=4849172, Y=7381527 X=4849211, Y=7381566 X=4849245, Y=7381606 X=4849286, Y=7381613 X=4849293, Y=7381646 X=4849327, Y=7381681 X=4849349, Y=7381688 X=4849356, Y=7381720 X=4849386, Y=7381732 X=4849397, Y=7381760 X=4849413, Y=7381791 X=4849423, Y=7381820 X=4849432, Y=7381856 X=4849443, Y=7381878 X=4849447, Y=7381901 X=4849446, Y=7381926 X=4849445, Y=7381949 X=4849453, Y=7381969 X=4849451, Y=7381993 X=4849449, Y=7382049 X=4849462, Y=7382134 X=4849469, Y=7382150 X=4849468, Y=7382153 X=4849468, Y=7382182 X=4849467, Y=7382183 X=4849466, Y=7382193 X=4849462, Y=7382199 X=4849460, Y=7382204 X=4849458, Y=7382224 X=4849452, Y=7382245 X=4849451, Y=7382246 X=4849450, Y=7382249 X=4849448, Y=7382276 X=4849425, Y=7382310 X=4849403, Y=7382312 X=4849402, Y=7382369 X=4849364, Y=7382397 X=4849344, Y=7382403 X=4849340, Y=7382505 X=4849268, Y=7382514 X=4849262, Y=7382554 X=4849233, Y=7382600 X=4849310, Y=7382610 X=4849323, Y=7382631 X=4849348, Y=7382665 X=4849376, Y=7382695 X=4849395, Y=7382700 X=4849396, Y=7382767 X=4849417, Y=7382817 X=4849460, Y=7382883 X=4849446, Y=7382920 X=4849425, Y=7382933 X=4849417, Y=7382931 X=4849358, Y=7382930 X=4849349, Y=7382942 X=4849307, Y=7382945 X=4849297, Y=7382949 X=4849283, Y=7382952 X=4849203, Y=7382951 X=4849152, Y=7382947 X=4849111, Y=7382945 X=4849091, Y=7382940 X=4849038, Y=7382949 X=4848980, Y=7382959 X=4848940, Y=7382960 X=4848939, Y=7382964 X=4848920, Y=7383071 X=4848951, Y=7383165 X=4848931, Y=7383304 X=4848884, Y=7383305 X=4848884, Y=7383350 X=4848875, Y=7383420 X=4848862, Y=7383459 X=4848851, Y=7383487 X=4848842, Y=7383545 X=4848851, Y=7383659 X=4848900, Y=7383675 X=4848906, Y=7383742 X=4848935. Граница долази до међе КО Мокра Гора и КО Семегњево, и прелази у КО Семегњево пратећи

границе кат. парц. број 501, 516, 517, 519, 520, 521, 522, 529, 530, 539, 558, 582, 583, 20, 19, 20, 21, 49, долази до реке Камишине кат. парц. број 4756, сече је, обухвата и прати узводно, односно граница се даље поклапа са међом КО Семегњево и КО Кремна, иде у правцу истока и долази до тремеђе КО Семегњево, КО Кремна и КО Шљивовица. Одавде граница плана скреће на север границом КО Кремна и КО Шљивовица, наставља границом КО Кремна са КО Биоска, КО Солотуша, КО Мала Река, КО Рача, КО Зауглине, КО Бесеровина и КО Коњска Река. Одавде граница плана наставља границом КО Мокра Гора са КО Коњска Река и КО Заовине којом долази до државне границе одакле даље иде државном границом на југоисток до почетне тачке описа плана.

1.2. Опис граница целина и подцелина посебне намене

Подручје Парка природе "Шарган - Мокра Гора" укупне површине 11.379,78 ха, обухвата:

- на територији града Ужица, делове катастарских општина Кремна (39,43 km², т.ј. 34,6%) и Мокра Гора (72,83 km², т.ј. 64,0%);
- на територији општине Чајетина, део катастарске општине Семегњево (1,54 km², т.ј. 1,4%).

Граница и режими заштите Парка природе "Шарган - Мокра Гора", према условима Завода за заштиту природе Србије прибављеним за потребе израде овог Просторног плана (решење бр. 019-1798/2 од 03.07.2019.), дефинисани су *Студијом заштите природе за Парк природе "Шарган - Мокра Гора" (Завод за заштиту природе Србије, објављена 15.06.2017.год., чиме је Министарство заштите животне средине обавестило јавност о поступку покретања заштите, у складу са законом)*. Граница и режими заштите у Просторном плану су описани преко природних (топоними и хидроними) и антропогених објеката, катастарских парцела и геодетских тачака (коте, тригонометри и тачке Гаус-Кригерове координатне мреже).

Целине и подцелине детаљне разраде урбанистичке целине "Тарабићи" у насељу Кремна, описане су у делу IV, глава 3. "Правила уређења и грађења за подручје детаљне разраде", и приказане су на Карти детаљне разраде.

Опис границе Парка природе „Шарган – Мокра Гора”

Граница почиње од крајње западне тачке границе Парка природе "Шарган-Мокра гора" почиње на коти 1174 m на месту званом Бијела липа, на државној граници између Републике Србије и БиХ, односно на граници између КО Мокра Гора (општина Ужице) и КО Заовине (општина Бајина Башта). Од наведене коте граница иде у правцу север-североисток дуж границе између КО Мокра Гора и КО Заовине која уједно представља и границу Предела изузетних одлика "Заовине". У овом делу граница прелази преко коте 989 m на локалитету Божурица, сече корито реке Бели Рзав, у наставку прати ток његове притоке Трешњице и прелази преко узвишења Мраморак обухватајући к.п. 1496, 1486, 1385 и 1384 катастарске општине Мокра Гора. У продужетку, пратећи административну границу КО Заовине и Мокра Гора и источну границу Предела изузетних одлика "Заовине", граница овог парка природе сече Радељевски поток и наставља у правцу севера пролазећи непосредно испод коте 1304 m на локалитету Овсјек. Од Овсјека граница иде ка истоку преко Никшића преседа, прелази преко коте 1304 m, затим наставља преко Змајевца, скреће према северозападу западним обронцима Милошевца где прелази преко коте 1368 m, наставља испод подножја брда Гавран, долази до коте 1337 m на локалитету Бијела вода и иде у правцу северозапада све до локалитета непосредно испод коте 1150 m и тремеђе катастарских општина Заовине, Мокра Гора и Коњска река. Од ове тачке граница скреће према североистоку преко места звано Гувниште пратећи и даље границу између општина Ужице (КО Мокра Гора) и Бајина Башта (КО Коњска Река). У продужетку граница овог природног добра прати границу КО Коњска Река и КО Кремна (општина Ужице) западним ободом Љутог поља преко коте 1235 m, а затим и западним ободом Карајића баре, које су у границама овог парка природе, долази до коте 1282 m на Јањића брду. Од наведене коте скреће према истоку дуж границе Националног парка "Тара", односно границом КО Кремна и КО Бесеровина све до тремеђе ових општина са КО Зауглине. У продужетку, у правцу југоистока, граница иде дуж границе Националног парка "Тара" границом КО Зауглине и КО Кремна, пролазећи преко коте 1293 m на локалитету Паљевине све до тремеђе ових катастарских општина са КО Рача одакле наставља у правцу југоистока преко коте 1226 m на локалитету Гребен и граница између КО Кремна и КО Рача (општина Бајина Башта) до тремеђе ових катастарских општина са КО Мала река и коте 1153 m на

Тарабића брду. Од наведене коте, граница Парка природе "Шарган-Мокра Гора" одваја се од границе Националног парка "Тара" и спушта у правцу југа пратећи спољну границу к.п. 701, 705/4, 705/7, 705/6, 705/9, 705/10, 705/11, 705/1, 705/2, 11391/1, 11391/2 КО Кремна до локалног земљаног пуга Расово-Добро поље, односно до његове раскрснице са локалним земљаним путем који води у Кошутово. Од наведене раскрснице, граница прати пут у правцу истока све до к.п. 11419 одакле креће пема југозападу обухватајући ову и к.п. 11418, 11417, 11416, 11415, 11409/4, КО Кремна пролазећи преко коте 1228 т на брду Караула, и обухватајући к.п. 1426/2, 1426/3, 1427/1, 1429/6, 1429/7, 1443/1, 1442, 1459, 1440/3, 1440/2, 1440/1, 1433/2, 1437/2, 1439/2, 1468/2, 1509 прелази преко локалитета Барица, затим преко коте 1136 т наставља према југу спољном границом к.п. 1510, 1516/2, 1516/1, 1520 и 1524 прелазећи преко коте 1137 т на брду Кик, а затим вододерином у Курјачком долу, обухватајући к.п. 1524, 4101/1, 4101/3, 4101/2, 4108 до коте 1234 т на Острелцу и земљаним путем преко локалитета Ивица, спољном границом к.п. 4030, 4031/2, 4031/3, 4031/4, 4017/3, 4017/1, 4015/2, 4015/1 КО Кремна, до раскршћа путева и к.п. 4638/2 одакле креће ка југоистоку пратећи земљани пут преко Кулиша пролазећи поред кота 1148 т, 1082 т на Мргачевом брду и обухватајући к.п. 4657, 4667, 4668, 4669, 4670, 4671, 4672, 4666, 4673, 4675 до трасе магистралног пута Ужице-Вишеград. Одатле граница креће ка истоку изнад трасе магистралног пута и железничке станице Шарган-Витаси до к.п. 9443 одакле креће на југ, спушта се на овај магистрални пут, сече га код локалитета Братешина и обухвата железничку станицу Шарган-Витаси, савија према југоистоку и наставља вододелником и коритом потока обухватајући и пратећи границе к.п. 9809, 9463, 9462, 9461/4, 9461/3, 9461/2, 9461/1, 9464, сече к.п. 9765/1 и пругу и даље наставља ка југу обухватајући к.п. 9383, 9381, 9380, 9379, 9377, 9376, 9385, 9390, 9391 и део к.п. 9397 до тачке са координатама X=4854455, Y=7382501 (Гаус-Кригер координатни систем) одакле граница иде по граници и обухватајући следеће шумске одсеке: 18/6, 18/1, 18/д, 18/е ГЈ "Шарган" по следећим координатама (у, х): 7383501, 4854455; 7383516, 4854457; 7383529, 4854466; 7383531, 4854436; 7383526, 4854366; 7383525, 4854360; 7383520, 4854328; 7383515, 4854297; 7383514, 4854287; 7383512, 4854275; 7383512, 4854274; 7383504, 4854265; 7383500, 4854261; 7383494, 4854254; 7383491, 4854251; 7383512, 4854258; 7383513, 4854227; 7383513, 4854213; 7383519, 4854185; 7383536, 4854142; 7383554, 4854111; 7383553, 4854102; 7383549, 4854074; 7383548, 4854069; 7383547, 4854064; 7383533, 4854005; 7383527, 4853979; 7383533, 4853947; 7383539, 4853919; 7383541, 4853905; 7383603, 4853769; 7383610, 4853754; 7383655, 4853667; 7383671, 4853630; 7383673, 4853602; 7383671, 4853595; 7383664, 4853570; 7383660, 4853557; 7383657, 4853546; 7383653, 4853528; 7383649, 4853510; 7383658, 4853480; 7383670, 4853443; 7383676, 4853434; 7383692, 4853410; 7383706, 4853390; 7383713, 4853380; 7383749, 4853331; 7383755, 4853324, све до границе КО Мокра Гора. Граница даље прати шумске одсеке: 36/а, 36/1, 36/2, 36/1 ГЈ "Шарган" по следећим координатама (у, х): 7383755, 4853324; 7383756, 4853322; 7383757, 4853321; 7383773, 4853315; 7383774, 4853315; 7383785, 4853310; 7383779, 4853305; 7383746, 4853278; 7383707, 4853246; 7383697, 4853238; 7383691, 4853233; 7383673, 4853218; 7383671, 4853216; 7383673, 4853212; 7383700, 4853169; 7383709, 4853153; 7383718, 4853140; 7383753, 4853084; 7383755, 4853071; 7383755, 4853051; 7383756, 4852986; 7383757, 4852957; 7383756, 4852927; 7383754, 4852887; 7383754, 4852887; 7383720, 4852849; 7383714, 4852843; 7383695, 4852822; 7383679, 4852807; 7383679, 4852807; 7383670, 4852791; 7383666, 4852786; 7383644, 4852747; 7383636, 4852731; 7383618, 4852699; 7383597, 4852662; 7383589, 4852648; 7383586, 4852642, до к.п. 2085 КО Мокра Гора одакле обухватајући ову парцелу наставља ка југоистоку обухватајући к.п. 2089 тј. пратећи корито потока Трешњица све до границе КО Мокра Гора са КО Кремна одакле наставља ка североистоку по граници ове две КО све до тачке са координатама X=4851911, Y=7384585. Одавде граница поново креће ка југу обухватајући шумске одсеке: 64/а, 64/1, 63/1, 62/1, 62/а, 62/2, ГЈ "Шарган" по следећим координатама (у, х): 7384585, 4851911; 7384586, 4851904; 7384589, 4851888; 7384601, 4851843; 7384623, 4851813; 7384628, 4851777; 7384639, 4851756; 7384650, 4851736; 7384680, 4851702; 7384686, 4851696; 7384702, 4851677; 7384730, 4851661; 7384755, 4851652; 7384760, 4851649; 7384795, 4851635; 7384806, 4851624; 7384878, 4851544; 7384888, 4851531; 7384933, 4851480; 7384936, 4851476; 7384942, 4851469; 7384972, 4851467; 7384974, 4851440; 7384983, 4851419; 7384990, 4851405; 7385004, 4851381; 7385031, 4851354; 7385040, 4851330; 7385042, 4851276; 7385052, 4851258; 7385096, 4851205; 7385108, 4851197; 7385108, 4851139; 7385100, 4851067; 7385086, 4851017; 7385084, 4851012; 7385084, 4851011; 7385069, 4850973; 7385037, 4850927; 7384953, 4850786; 7384908, 4850711; 7384803, 4850558; 7384738, 4850445; 7384710, 4850426; 7384563, 4850353; 7384552, 4850263; 7384545, 4850125; 7384544, 4850108; 7384519, 4850073; 7384504, 4850048; 7384502,

4850044; 7384491, 4850026; 7384488, 4850021; 7383755, 4848940; 7383742, 4848935; 7383675, 4848906; 7383659, 4848900; 7383545, 4848851; 7383487, 4848842; 7383459, 4848851; 7383420, 4848862; 7383350, 4848875; 7383304, 4848884; 7383165, 4848931; 7383071, 4848951; 7382964, 4848920; 7382960, 4848939; 7382949, 4848980; 7382940, 4849038; 7382947, 4849111; 7382951, 4849152; 7382952, 4849203; 7382949, 4849283; 7382945, 4849297; 7382942, 4849307; 7382930, 4849349; 7382931, 4849358; 7382933, 4849417; 7382920, 4849425; 7382883, 4849446; 7382817, 4849460; 7382767, 4849417; 7382700, 4849396; 7382695, 4849395; 7382665, 4849376; 7382631, 4849348; 7382600, 4849310; 7382554, 4849233; 7382514, 4849262; 7382505, 4849268; 7382403, 4849340; 7382397, 4849344; 7382369, 4849364; 7382312, 4849402; 7382310, 4849403; 7382276, 4849425; 7382249, 4849448; 7382246, 4849450; 7382245, 4849451; 7382224, 4849452; 7382204, 4849458; 7382199, 4849460; 7382193, 4849462; 7381456, 4849780; 7381417, 4849789; 7381372, 4849704; 7381267, 4849673; 7381188, 4849697; 7381181, 4849712; 7381163, 4849747; 7381159, 4849754; 7381142, 4849789; 7381136, 4849793; 7381130, 4849797; 7382183, 4849466; 7382170, 4849479; 7382173, 4849488; 7382172, 4849488; 7382182, 4849512; 7382192, 4849525; 7382175, 4849530; 7382133, 4849542; 7381955, 4849592; 7381863, 4849575; 7381772, 4849559; 7381753, 4849564; 7381622, 4849604; 7381549, 4849587; 7381546, 4849586; 7381539, 4849604; 7381462, 4849779, до реке Камишне к.п. 9850 одакле креће коритом реке на североисток до тачке са координатама X= 4850146, Y=7384759 одакле пресеца корито реке и креће поново ка југу улазећи у КО Семегњево (општина Чајетина) и обухватајући к.п. 14, 15, 16 па опет 14, 1, 581, одакле креће ка западу пратећи спољну границу к.п. 1 све до границе КО Семегњево и КО Мокра Гора и тачке са координатама X= 4850146, Y=7384759 настављајући ка западу по граници следећих шумских одсека: 59/а, 55/2, 55/а, 55/1, 51/а, 51/1 - ГЈ Мокра Гора - Пањак до к.п. 3514 КО Мокра Гора. Одавде граница наставља према западу обухватајући к.п. 8402, 8407, 8406, 8405, 8403, 8417, 8418, 8419, 8443, 8442, 8445, 8431, 8587, 8584, 8582, 8581, 8598, 8599/4, 8599/3, 7557/1, 7561/1, 7561/2, опет 7561/1 до Крсманског потока и локалитета Божурица одакле прати корито реке ка западу обухватајући к.п. 7561/1, 7548/1, 7549, 7550 све до корита реке Камишне одакле креће ка југозападу обалом реке обухватајући је све до државне границе између Републике Србије и БиХ, а уједно и границе КО Мокра Гора. Граница природног добра даље иде државном границом у правцу северозапада и долази до почетне тачке на коти 1174 m на месту званом Бијела липа.

Укупна површина заштићеног природног добра Парк природа "Шарган - Мокра Гора" износи 11379,78 ha. На овом подручју, у зависности од природних вредности, антропогених утицаја, потребних мера заштите и очувања и могућности коришћења и развоја, издвајају се посебне просторне јединице, режими заштите I, II и III степена.

Подручја под режимом заштите I степена заузимају укупну површину од 774,50 ha (6,81% укупно заштићене површине) и налазе се на пет изолованих локалитета унутар природног добра, који су означени као: „Јеловац“, „Клисура Дубошца - Скакавац“, „Ограђеница“, „Међедова љеска“ и „Дебела Коса“.

Подручја под режимом заштите II степена заузимају укупну површину од 3124,70 ha (27,46% укупно заштићене површине) и налазе се на десет изолованих локалитета унутар природног добра, који су означени као: „Љуто поље“, „Братешина“, „Кречњачко брдо - Вао“, „Шишатовић - Јеловац“, „Ђога“, „Тусто брдо“, „Ограђеница 2“, „Божурица“, „Кањон Белог Рзава“ и „Шарганска осмица“.

Подручје под режимом заштите III степена заузима укупну површину од 7480,58 ha (65,73% укупно заштићене површине) и обухвата територију Парка природе „Шарган- Мокра Гора“ која није под режимима заштите I и II степена.

Према власничкој структури земљишта обухваћеног Парком природе "Шарган - Мокра Гора", у државном власништву се налази 3700,81 ha (32,52%) природног добра, док је 7660,68 ha (67,32%) у приватном, а 18,29 ha (0,16%) у црквеном власништву. Управљање Парком природе „Шарган-Мокра Гора“ поверено је Друштву са ограниченом одговорношћу "Парк природе Мокра Гора" из Мокре Горе.

Опис граница просторних јединица Парка природе „Шарган – Мокра Гора” са режимом заштите I степена

Табела 1: Локалитети са режимом заштите I степена

ЛОКАЛИТЕТ I степен		К.О.	ПОВРШИНА (m ²)	ДРЖАВНО (m ²)	ПРИВАТНО (m ²)
1	Јеловац	Кремна	113127	113127	0
2	Клисура Дубошца - Скакавац	Кремна	1621205	1621205	0
		Мокра Гора	1092144	1092144	0
3	Ограђеница	Мокра Гора	1646701	1641981	4720
4	Међедова љеска	Мокра Гора	83504	83504	0
5	Дебела коса	Мокра Гора	3188276	3188276	0
УКУПНО			7744957	7740237	4720

1. Јеловац

Површина овог локалитета износи 11,31 ха.

По шумској подели овај резерват се налази у Г.Ј. „Шарган” на простору одсека: 20/ц, 20/д, 20/2, 20/4 (део).

Локалитет обухвата само део катастарске парцеле: 9547 КО Кремна у државном власништву.

Граница локалитета почиње на међи к.п. 9547 и 8922 тј. међне тачке бр. 96 одакле прати спољну границу к.п. 9547 и 8922 ка југоистоку до тачке са координатама У=7383109 Х=4853619, одакле пресеца к.п. 9547 прво ка југозападу а затим ка северу, па истоку по следећим координатама (у, х): 7382831, 4853506; 7382807, 4853544; 7382787, 4853590; 7382775, 4853642; 7382764, 4853690; 7382763, 4853697; 7382759, 4853722; 7382749, 4853763; 7382750, 4853783; 7382760, 4853812; 7382765, 4853833; 7382765, 4853863; 7382764, 4853889; 7382772, 4853900; 7382793, 4853919; 7382775, 4853944; 7382714, 4853998; 7382674, 4854011; 7382646, 4854029; 7382679, 4854039; 7382711, 4854043; 7382739, 4854035; 7382804, 4854005; 7382867, 4853974; 7382876, 4853974, све до почетне тачке описа и међе к.п. 9547 и 8922 тј. међне тачке бр. 96.

2. Клисура Дубошца - Скакавац

Укупна површина резервата износи: 271,34 ха.

По шумској подели овај резерват се налази у Г.Ј. „Шарган” на простору одељења: 40/1,41/2, 42/а, 62, 63,64, 65.

По катастарској подели овај локалитет обухвата део катастарске парцеле: 9552 КО Кремна у државном власништву и к.п. 2183/1 (део), 2184 и 9545 (део).

Граница локалитета почиње са међе катастарских општина Кремна и Мокра Гора тј. тромеђе к.п. 9552 (КО Кремна) и к.п. 9545 (КО Мокра Гора) одакле прати границу к.п. 2183 са једне и к.п. 9519, 9494, 9517/1 ка западу све до тачке са координатама У=7381930 Х= 4851057 где нагло мења смер ка североистоку и пресеца к.п. 2183/1 у тачкама са следећим координатама (у, х): 7381930, 4851057; 7381996, 4851085; 7382111, 4851131; 7382136, 4851193; 7382164, 4851223; 7382292, 4851299; 7382323, 4851316; 7382368, 4851333; 7382427, 4851355; 7382523, 4851457; 7382569, 4851545; 7382604, 4851592; 7382639, 4851638; 7382638, 4851649; 7382634, 4851703; 7382630, 4851757, све до међне тачке бр. 50 тј. Гранце к.п. 2183/1 и 2067. Одавде граница скреће ка североистоку претећи границу к.п. 2183/1 и 2184 са једне и к.п. 2067, 2068, 2069, 2073, 2077/2, 2077/1, 2078, 2079/2, 2079/1 до међе к.п. 2079/1, 2184, 2080 и 2111 одакле поново мења смер у правцу југа пратећи границу к.п. 2183/1 и 2184 са једне и к.п. 2111, 2112, 2148, 2149, 2150, 2151, 2157, 2156, 2161, 2162, 2168, 2181, 2182, одакле прати границу к.п. 9552 (КО Кремна) и к.п. 9545 (КО Мокра Гора) тј. иде на североисток пратећи узводно обалу Трњачког потока све до тачке са координатама У=7384588 Х= 4851896, одакле креће према југоистоку, а затим ка југу, пресецајући к.п. 9552 у тачкама са следећим координатама (у, х): 7384588, 4851896; 7384589, 4851888; 7384591, 4851878; 7384601, 4851843; 7384623, 4851813; 7384628, 4851777; 7384639, 4851756; 7384650, 4851736; 7384680, 4851702; 7384686, 4851696; 7384702, 4851677; 7384730, 4851661; 7384755, 4851652; 7384760, 4851649; 7384795, 4851635; 7384806, 4851624; 7384871, 4851551; 7384878, 4851544; 7384888, 4851531; 7384933, 4851480; 7385069, 4850973; 7385037, 4850927; 7384966, 4850808; 7384953, 4850786; 7384908, 4850711; 7384803, 4850558; 7384738, 4850445; 7384710, 4850426; 7384563, 4850353;

7384552, 4850263; 7384545, 4850125; 7384544, 4850108; 7384519, 4850073; 7384504, 4850048; 7384502, 4850044; 7384491, 4850026; 7384488, 4850021; 7384936, 4851476; 7384942, 4851469; 7384972, 4851467; 7384974, 4851440; 7384983, 4851419; 7384990, 4851405; 7385004, 4851381; 7385031, 4851354; 7385040, 4851330; 7385042, 4851276; 7385052, 4851258; 7385096, 4851205; 7385108, 4851197; 7385108, 4851139; 7385100, 4851067; 7385086, 4851017; 7385084, 4851012; 7385084, 4851011, до границе са к.п. 9850 односно границе КО Кремна и Семегњево тј. реке Камишине одакле креће пратећи обалу реке (к.п. 9851) низводно према северозападу до међе к.п. 9852 и 9851 одакле наставља ка северу границом к.п. 9552 и 9852 све до почетне тачке описа овог локалитета тј. међе катастарских општина Кремна и Мокра Гора тј. међе к.п. 9552 (КО Кремна) и к.п. 9545 (КО Мокра Гора).

3. Ограђеница

Укупна површина овог локалитета износи: 164,67 ха.

По шумској подели резерват се налази у Г.Ј. Мокра Гора - Кршање и покрива следеће одсеке: 38/а (део), 38/6 (део), 38/1, 39/а (део), 49/1, 49/3, 49/4, 49/5, 49/6, 49/8, 49/9, 49/10 као и одељења 47 и 48 у целини.

По катастарској подели овај локалитет обухвата катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 2707/1 (део), 2713, 2714/1, 2714/2, 2714/3, 2714/4, 5063, 5161, 5164, 5200, 5201, 5202, 5770/2 (део), 5771 (део), 5772, 5773 (део), 5774, 5855, 5878, 5879, 5880, 5881, 5902, 7444, 7445, 7450, 9492 (део), 9459 (део), 9497 (део); катастарске парцеле КО Мокра Гора у приватном власништву: 5162, 5163.

Граница почиње од међе к.п. 5128, 5161, 5129 и 5144 пратећи ка истотсу спољну границу к.п. 5161 и границу к.п. 5144, 5145, 5151, 5152, 5155, 5156, 5159, 5160, 5158, 5165 ка истоку а затим креће ка југоистоку пратећи пут 5200 све до к.п. 5203 коју заобилази а затим се враћа и наставља путем све до тромеђе к.п. 5200, 5201 и 9459 одакле нагло мења смер и креће границом к.п. 5201 у правцу северозапада до полигонске тачке 205 одакле пресеца к.п. 9459 и излази на тромеђу к.п. 9459, 5752 и 5770/2 одакле наставља у смеру запада пратећи границу к.п. 5770/2 све до пута к.п. 5771 коју пресеца настављајући ка југозападу границом к.п. 5772 пресецајући пут 5773 и пратећи границу к.п. 5774 и сам пут к.п. 5773 све до к.п. 9442 коју пресеца и наставља спољном границом к.п. 5881 у првцу југозапада све до границе тромеђе к.п. 5881, 7454 и 7444. Одавде граница креће ка југу па натраг ка северу обухватајући к.п.: 74 44,7445 и 7450 границом ове 3 к.п. са једне и к.п.: 7454, 7451, 7452, 7449/1, 7446/2, 7442, 7441 са друге стране до међе к.п. 7441, 7444 и 5881. Одавде граница наставља у смеру југозапада пратећи границу к.п. 5881 са једне и к.п.: 7441, 7429, 7430, 7423 све до међе к.п. 5678 одакле наставља ка западу обухватајући ову к.п. поново се враћајући на границу к.п. 5881 све до пута и к.п. 9475 одакле креће уз пут на север до к.п. 2714/4 одакле креће поново ка западу границом ове катастарске парцеле пресецајући к.п. 9497 и пратећи спољну границу к.п. 2707/1 до тачке са координатама: У=7377325 Х=4849730 одакле креће према североистоку пресецајући к.п. 2707/1 у тачкама са следећим координатама (у, х): 7377326, 4849730; 7377330, 4849740; 7377342, 4849767; 7377368, 4849797; 7377430, 4849811; 7377431, 4849812; 7377468, 4849847; 7377485, 4849896; 7377488, 4849906; 7377496, 4849978; 7377519, 4850012; 7377544, 4850027; 7377551, 4850076; 7377567, 4850111; 7377619, 4850144; 7377660, 4850167; 7377694, 4850136; 7377695, 4850136; 7377724, 4850110; 7377741, 4850117; 7377744, 4850123; 7377759, 4850152; 7377777, 4850189; 7377788, 4850227; 7377788, 4850230; 7377789, 4850252; 7377789, 4850257; 7377789, 4850261; 7377788, 4850295; 7377787, 4850307; 7377832, 4850376; 7377876, 4850427; 7377883, 4850452; 7377882, 4850497; 7377881, 4850511; 7377862, 4850549; 7377836, 4850601; 7377831, 4850626; 7377827, 4850644; 7377825, 4850708; 7377818, 4850756; 7377813, 4850810; 7377811, 4850849; 7377810, 4850886; 7377801, 4850951; 7377786, 4850987; 7377757, 4851025; 7377754, 4851047; 7377762, 4851080; 7377784, 4851098; 7377809, 4851108; 7377821, 4851126; 7377824, 4851150; 7377837, 4851166; 7377866, 4851172; 7377892, 4851161; 7377922, 4851146, све до тачке са координатама У=7377924 Х=4851143 и границе са к.п. 6245 одакле скреће ка југу пратећи границу к.п. 2707/1 са једне и к.п.: 6245, 6235, 6233 све до реке тј. к.п. 9497 одакле наставља ка југу до тачке са координатама У=7378073 Х=4850427 где пресеца к.п. 9497 тј. реку и наставља ка истоку границом к.п. 5881 и к.п. 6230/1, а затим границом к.п.: 6230/2, 6229, 6226, 6225, 5985, 5984, 5982, 5981, 5982, 5914 са једне и к.п. 5881/1, 5881/2 па опет 5881/1 са друге стране у правцу североистока све до границе са к.п. 9442. Одавде граница мења смер и креће у правцу југа пратећи границу к.п. 5881/1 са једне и к.п.: 9442, 5856, 5858, 5859, 5862, 5861, 5860 са друге стране које заобилази враћајући се ка

северу поново на к.п. 9442 све до тромеђе к.п. 9442, 5855 и 5956. Овде граница пресеца к.п. 9442 и наставља ка северозападу границом к.п. 9442 са једне и к.п. 5772 са друге али опет пресеца к.п. 9442 у тачки са координатама $Y=7379149$ $X=4851362$ до међе к.п. 5902 и к.п. 5901 одакле наставља у смеру северозапада границом к.п. 5902 са једне и к.п. 5901, 5903 са друге до међе к.п. 5903 и 5902 и границе к.п. 9442 где пресеца ову к.п. и наставља у истом смеру границом к.п.: 5767, 5768, 5769 и к.п. 5770/2 до тачке са координатама $Y=7378901$ $X=4851658$ одакле пресеца к.п. 5770/2 у смеру североистока у тачкама са следећим координатама (у, х): 7378901, 4851658; 7378900, 4851659; 7378900, 4851660; 7378900, 4851660; 7378911, 4851663; 7378913, 4851664; 7378926, 4851667; 7378926, 4851667; 7378932, 4851669; 7378936, 4851670; 7378951, 4851673; 7378951, 4851673; 7378951, 4851673; 7378959, 4851675; 7378959, 4851675; 7378959, 4851675; 7378959, 4851675; 7378966, 4851678; 7378970, 4851680; 7378970, 4851680; 7378970, 4851680; 7378970, 4851680; 7378982, 4851685; 7378991, 4851689; 7378991, 4851689; 7378991, 4851689; 7378998, 4851693; 7378999, 4851693; 7379007, 4851696; 7379017, 4851699; 7379027, 4851701; 7379035, 4851701; 7379035, 4851701; 7379041, 4851701; 7379045, 4851701; 7379053, 4851701; 7379060, 4851701; 7379067, 4851700; 7379073, 4851698; 7379076, 4851697; 7379076, 4851697; 7379076, 4851697; 7379076, 4851697; 7379077, 4851697; 7379077, 4851697; 7379077, 4851697; 7379080, 4851697; 7379080, 4851697; 7379080, 4851697; 7379085, 4851697; 7379085, 4851697; 7379085, 4851697; 7379085, 4851697; 7379087, 4851697; 7379096, 4851699; 7379096, 4851699; 7379096, 4851699; 7379096, 4851699; 7379104, 4851701; 7379112, 4851702; 7379119, 4851702; 7379128, 4851702; 7379128, 4851702; 7379128, 4851702; 7379135, 4851702; 7379135, 4851702; 7379135, 4851702; 7379143, 4851702; 7379143, 4851702; 7379143, 4851703; 7379143, 4851703; 7379149, 4851704; 7379152, 4851704; 7379152, 4851704; 7379152, 4851704; 7379161, 4851707; 7379161, 4851707; 7379161, 4851707; 7379161, 4851707; 7379170, 4851711; 7379170, 4851711; 7379170, 4851711; 7379170, 4851711; 7379182, 4851718; 7379188, 4851722; 7379197, 4851727; 7379204, 4851731; 7379205, 4851731; 7379232, 4851739, до међе са к.п. 5770/3 одакле поново мења смер ка југоистоку и прати границу к.п. 5770/2 са једне и к.п.: 5770/3, 5765, 5766/1, 5766/2, 5761, 5760, 5759, овде мења смер ка северозападу к.п.: 5759, 5760, 5763/1, 5763/2 са друге стране све тачке са координатама $Y=7379365$ $X=4851781$ у којој пресеца к.п. 5770/2 до границе са путем к.п. 9459. Одавде граница поново мења смер и прати пут к.п. 9459 ка истоку све до тачке са координатама $Y=7379502$ $X=4851768$ где пресеца овај пут у смеру севера пратећи границу к.п. 5128 са једне и к.п. 5161 са друге стране до почетне тачке описа границе овог локалитета.

4. Међедова љеска

Укупна површина овог локалитета износи: 8,35 ha.

По шумској подели резерват се налази у Г.Ј. Мокра Гора - Кршање и покрива одсеке: 46/д, 46/е, 46/г, 46/5, 46/6, 46/8.

По катастарској подели овај локалитет обухвата катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 5038, 5039, 5085, 5086, 5087.

Граница овог локалитета почиње од међе к.п. 5040, 5039 и 5038 и пратити границу к.п. 5038 и к.п. 9442 до границе са к.п. 9458 одакле наставља ка истоку пратећи ову парцелу до к.п. 5035 а затим границом к.п. 5038, 5039 са једне и к.п. 5035, 5037 и 5036 са друге стране поново долази до к.п. 9458 одакле наставља ка истоку до тројеђе к.п. 9458, 5039 и 9459 одакле граница наставља у правцу југоистока пратећи гразишту к.п. 9459 тј. потока са једне и к.п.: 5039, 5086, 5085 са друге стране све до тромеђе з.п. 5083, 5084, 5085. Одавде граница скреће ка северозападу пратећи границу к.п.: 5085, 5086, 5087, 5039, 5038 са једне и к.п.: 5084, 5079, 5078, 5073, 5072, 5067, 5066, 5064, 5063, 5061/3, 5060/2, 5059/3, 5059/2, 5059/1, 5058, 5052, 5051/2, 5047, 5041, 5040, 9442 до почетне тачке описа границе овог локалитета тј. међе к.п. 5040, 5039 и 5038.

5. Дебела коса

Укупна површина овог локалитета је 318,83 ha.

Ова предеона целина обухвата комплетна шумска одељења Г.Ј. „Мокра гора - Пањак”: 51, 52, 54, 55, 59 и 60 као и појединачне одсеке 50/1, 53/а, 53/6.

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 3512/1, 3513, 3514, 3524/1 (део), 3526, 3527, 3555/1, 3555/2, 9543.

Граница овог локалитета почиње на тромеђи 3 катастарске општине КО Мокра Гора, КО Кремна и КО Семегњево тј. тромеђи к.п. 9543 (КО Мокра Гора) тј. парцели дела реке Камишне, к.п. 9552 (КО

Кремна) и к.п. 4756 (КО Семегњево) такође катастарске парцеле која обухвата корито дела реке реке Камишине. Одавде граница наставља границом КО Семегњево и КО Мокра Гора у правцу југозапада тј. границом к.п. 3524/1 (КО Мокра Гора) са једне и к.п. 1 (КО Семегњево) са друге стране а затим заобилази групу к.п. пратећи границу к.п. 3524/1 са једне и к.п.: 3559, 3558, 3557, 3560/1, 3560/3 па опет избија на границу к.п. 3524/1 (КО Мокра Гора) са једне и к.п. 1 (КО Семегњево) па опет заобилази неколико к.п. КО Мокра Гора и иде границом к.п. 3524/1 са једне и к.п.: 3561, 3562/1, 3562/2, 3565 са друге стране опет избијајући на границу к.п. 3524/1 (КО Мокра Гора) са једне и к.п. 1 (КО Семегњево) са друге стране све до међне тачке 56 одакле скреће ка западу пресецајући к.п. 3524/1 у тачкама са следећим координатама (у, х): 7383754, 4848940; 7383754, 4848939; 7383738, 4848933; 7383737, 4848933; 7383719, 4848925; 7383676, 4848907; 7383627, 4848886; 7383552, 4848855; 7383517, 4848848; 7383511, 4848847; 7383485, 4848844; 7383457, 4848856; 7383440, 4848863; 7383420, 4848864; 7383399, 4848870; 7383369, 4848878; 7383345, 4848881; 7383318, 4848887; 7383295, 4848889; 7383261, 4848889; 7383235, 4848894; 7383215, 4848902; 7383177, 4848919; 7383145, 4848936; 7383116, 4848942; 7383115, 4848943; 7383091, 4848952; 7383074, 4848956; 7383042, 4848953; 7383015, 4848949; 7382991, 4848947; 7382969, 4848943; 7382944, 4848936; 7382944, 4848942; 7382942, 4848951; 7382933, 4848977; 7382934, 4848998; 7382936, 4849016; 7382937, 4849048; 7382937, 4849063; 7382939, 4849091; 7382942, 4849110; 7382943, 4849114; 7382949, 4849146; 7382952, 4849184; 7382954, 4849211; 7382952, 4849220; 7382949, 4849243; 7382942, 4849278; 7382939, 4849304; 7382939, 4849310; 7382936, 4849334; 7382937, 4849371; 7382941, 4849401; 7382945, 4849423; 7382949, 4849435; 7382883, 4849446; 7382817, 4849460; 7382810, 4849460, до тачке са координатама У=7382810 Х=4849459 одакле прати границу к.п. 3524/1, 3555/1, 3555/2 са једне и к.п.: 3556/1, 3556/2, 3556/3, 3555/3 одакле поново пресеца к.п. 3524/1 у тачкама са следећим координатама (у, х): 7382761, 4849422; 7382719, 4849428; 7382696, 4849432; 7382666, 4849427; 7382647, 4849410; 7382627, 4849377; 7382610, 4849346; 7382579, 4849292; 7382575, 4849286; 7382556, 4849255; 7382550, 4849238; 7382517, 4849276; 7382508, 4849282; 7382454, 4849304; 7382422, 4849324; 7382405, 4849342; 7382375, 4849377; 7382344, 4849408; 7382321, 4849429; 7382311, 4849437; 7382285, 4849458; 7382284, 4849458; 7382272, 4849469; 7382268, 4849471. Одавде граница креће према северу пратећи границу к.п. 3524/1 са једне и к.п.: 3550/1, 3549/1, 3549/4, 3549/2, 3549/3, 3548, 3538, а затим на југ границом к.п.: 3539, 3549, 3552, 3553, 3554, 3551, 3550/3, 3550/4, 3550/2 до тачке са координатама У=7382189 Х=4849540 одакле поново пресеца к.п. 3524/1 у смеру запада по тачкама са следећим координатама (у, х): 7382189, 4849540; 7382163, 4849544; 7382146, 4849547; 7382136, 4849549; 7382124, 4849551; 7382113, 4849553; 7382080, 4849559; 7382065, 4849561; 7382003, 4849576; 7381965, 4849582; 7381927, 4849584; 7381882, 4849579; 7381833, 4849570; 7381811, 4849566; 7381772, 4849559; 7381753, 4849564; 7381733, 4849571; 7381662, 4849598; 7381640, 4849603; 7381622, 4849604; 7381595, 4849601; 7381560, 4849597; 7381551, 4849599; 7381539, 4849603; 7381527, 4849630; 7381462, 4849779; 7381455, 4849789; 7381453, 4849791; 7381448, 4849795; 7381445, 4849797; 7381434, 4849802; 7381430, 4849803; 7381423, 4849803; 7381413, 4849798; 7381408, 4849792; 7381399, 4849779; 7381390, 4849760; 7381380, 4849738; 7381379, 4849735; 7381370, 4849715; 7381364, 4849707; 7381352, 4849702; 7381332, 4849696; 7381302, 4849689; 7381279, 4849684; 7381256, 4849683; 7381238, 4849687; 7381218, 4849691; 7381196, 4849698; 7381188, 4849707; 7381180, 4849721; 7381177, 4849729; 7381167, 4849751; 7381151, 4849781; 7381140, 4849796; 7381134, 4849802, а затим прати границу к.п. 3514 са једне и к.п.: 3524/1, 8408, 8409, 8412, 8413/1 са друге стране до пута тј. међе са к.п. 8416. Одавде граница мења смер ка североистоку границом к.п. 3514, 3524/1, 3513, опет 3524/1, 3512/1 са једне и к.п.: 8402, 9373, 8372, 8371/3, 8369, 8366, 8352, 8327/1, 5431, 5430 са друге стране све до међе са к.п. 5428 одакле мења смер ка истоку пратећи границу к.п. 3512/1 са једне и к.п.: 5428, 5427, 5425 са друге стране где излази на реку Камишну тј. к.п. 9494 одакле прати обалу ове реке узводно ка истоку до међе са к.п. 5419/1, где се привремено одваја од реке пратећи границу 3512/1 са једне и 5419/1, 5419/3, 5419/2 са друге стране, наставља узводно реком до к.п. 3512/2 коју заобилази поново се одвајајући од реке па заобилази и к.п. 3528 и поново се враћа на границу к.п. 9494 тј. корито реке Камишине до к.п. 3531 коју заобилази пратећи границу к.п. 3531 и к.п. 3512/1 до тремеђе к.п. 3512/1, 3531 и 3524/1 одакле граница поново избија на обалу реке пратећи је узводно тј. пратећи границу к.п. 9494 и 3524/1 све до међе са к.п. 3537 где се само привремено одваја од реке пратећи границу к.п. 3512/1, 3527, опет 3512/1 са једне стране и к.п.: 3537, 3535, 3532, 3533, 3534, 3535, 3537 са друге стране и поново излази на реку к.п. 9494 пратећи је узводно, одвајајући се још једном код к.п. 9521 и опет се враћајући на обалу реке на месту

железничког моста и тунела где прелази реку код границе КО Мокра Гора и КО Кремна где прати обалу реке и границу ове 2 општине ка истоку све до почетне тачке описа овог локалитета, тромеђе 3 катастарске општине - КО Мокра Гора, КО Кремна и КО Семеђево тј. тромеђи к.п. 3524 (КО Мокра Гора), к.п. 9552 (КО Кремна) и к.п. 4756 (КО Семеђево).

Опис граница просторних јединица Парка природе „Шарган – Мокра Гора” са режимом заштите II степена.

Табела 2: Локалитети са режимом заштите II степена

ЛОКАЛИТЕТ II степен		К.О.	ПОВРШИНА (m ²)	ДРЖАВНО (m ²)	ПРИВАТНО (m ²)
1	Љуто поље	Кремна	5035261	41777	4993484
2	Братешина	Кремна	10369131	3246634	7122497
		Мокра Гора	3596068	1573467	2022601
3	Кречњачко брдо - Вао	Мокра Гора	1306099	268464	1037635
4	Шишатовач - Јеловац	Мокра Гора	1056910	1056910	0
5	Ђога	Семеђево	1486584	1136723	349861
6	Тусто брдо	Мокра Гора	2987285	2125314	861971
7	Ограђеница 2	Мокра Гора	799314	16405	782909
8	Божурица	Мокра Гора	640384	486869	153515
9	Кањон Белог Рзава	Мокра Гора	2797734	2762862	34872
10	Шарганска осмица	Мокра Гора	1172187	1094770	77417
УКУПНО			31246957	13810195	17436762

1. Љуто поље

Укупна површина износи 503,53 ха.

По катастарској подели овај локалитет обухвата катастарске парцеле КО Кремна у државном власништву: 887, 933, 9936, 993~79975/2, 10212/2, 11421 (део), 11422 (део), 11423 (део), 11427 (део), 11428; и катастарске парцеле КО Кремна у приватном власништву: 858/1, 858/2, 859, 860/1, 860/2, 860/3, 861/1, 861/2, 861/3, 862/1, 862/2, 879, 880, 881/1, 881/2, 881/3, 88 1/4, 881/5, 882/1, 882/2, 882/3, 883, 884, 885/1, 885/2, 886/1, 886/2, 886/3, 886/4, 888, 889, 890/1, 890/2, 891/1, 891/2, 892/1, 892/2, 892/3, 892/4, 893/1, 893/2, 893/3, 894/1, 894-2, 894/3, 895/1, 895/2, 895/3, 896, 897/1, 897/2, 897/3, 898/1, 898/2, 899, 900, 901, 902, 903/1, 903/2, 904, 905, 906, 907/1, 907/2, 908/1, 908/2, 909, 910, 911, 912, 913, 914/1, 914/2, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921/1, 921/2, 921/3, 922/1, 922/2, 922/3, 922/4, 923/1, 923/2, 924, 925, 926, 927/1, 927/2, 927/3, 927/4, 928/1, 928/2, 929/1, 929/2, 930, 931/1, 931/2, 932, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941/1, 941/2, 942/1, 942/2, 942/3, 942/4, 942/5, 944, 943/1, 945/2, 945/3, 946/1, 946/2, 946/3, 947/1, 947/2, 947/3, 948, 949, 9858, 9859, 9860, 9861/1, 9861/2, 9861/3, 9861/4, 9861/5, 9861/6, 9861/7, 9861/8, 9861/9, 9861/10, 9861/11, 9861/12, 9862/1, 9862/2, 9862/3, 9862/4, 9863, 9864, 9865, 9866, 9867, 9868, 9869, 9870, 9871/3, 9871/2, 9871/3, 9872, 9873/1, 9873/2, 9873/3, 9874, 9875/1, 9875/2, 9875/3, 9876, 9877, 9878/1, 9878/2, 9879, 9880, 9881/1, 9881/2, 9881/3, 9881/4, 9881/5, 9882/1, 9882/2, 9882/3, 9882/4, 9882/5, 9883, 9884, 9885/1, 9885/2, 9886, 9887, 9888/1, 9888/2, 9889/1, 9889/2, 9890, 9891, 9892, 9893/1, 9893/2, 9893/3, 9893/4, 9894, 9895/1, 9895/2, 9895/3, 9896/1, 9896/2, 9897/1, 9897/2, 9898/1, 9898/2, 9898/3, 9899/1, 9899/2, 9899/3, 9899/4, 9899/5, 9899/6, 9900/1, 9900/2, 9900/3, 9900/4, 9900/5, 9900/6, 9901, 9902/1, 9902/2, 9902/3, 9903, 9904, 9905, 9906/1, 9906/2, 9906/3, 9906/4, 9906/5, 9906/6, 9906/7, 9906/8, 9906/9, 9907/1, 9907/2, 9908, 9909, 9910, 9911, 9912/1, 9912/2, 9913/1, 9913/2, 9913/3, 9914/1, 9914/2, 9914/3, 9915/1, 9915/2, 9915/3, 9916/1, 9916/2, 9917, 9918/1, 9918/2, 9919, 9920, 9921, 9922/1, 9922/2, 9923/1, 9923/2, 9923/3, 9923/4, 9924, 9925/1, 9925/2, 9926, 9927, 9928, 9929, 9930, 9931, 9932, 9933, 9934, 9935, 9938, 9939, 9940, 9941/1, 9941/2, 9941/3, 9941/4, 9941/5, 9941/6, 9941/8, 9941/9, 9942, 9968, 9969/1, 9969/2, 9970, 9971, 9972, 9973, 9974, 9975/1, 9976, 9977, 9978, 9979, 9980/1, 9980/2, 9981/1, 9981/2, 9981/3, 9982/1, 9982/2, 9982/3, 9983/1, 9983/2, 9983/3, 9984, 9985, 9986, 9987, 9988, 9989, 9990/1, 9990/2, 9991, 10116, 10117, 10118, 10119, 10120, 10121, 10122, 10123/1, 10123/2, 10123/3, 10123/4, 10124, 10125, 10126, 10127, 10128, 10129, 10130, 10131, 10132, 10133, 10134/1, 10134/2, 10135, 10136/1, 10136/2, 10137, 10138, 10139/1, 10139/2, 10140, 10141/1, 10141/2, 10142/1, 10142/2, 10143/1, 10143/2, 10144, 10145, 10146, 10147, 10148, 10149/1, 10149/2, 10149/3, 10149/4, 10149/5, 10149/6, 10149/7, 10149/8, 10150, 10151, 10152, 10153/1, 10153/2,

10153/3, 10153/4, 10154/1, 10154/2, 10154/3, 10154/4, 10155/1, 10155/2, 10156/1, 10156/2, 10156/3, 10157/1, 10157/2, 10157/3, 10157/4, 10157/5, 10157/6, 10158/1, 10158/2, 10159, 10160, 10161, 10162, 10163, 10164, 10165, 10166/1, 10166/2, 10167/1, 10167/2, 10168, 10169/1, 10169/2, 10170, 10171, 10172, 10173/1, 10173/2, 10174, 10175, 10176, 10177, 10178/1, 10178/2, 10179/1, 10179/2, 10179/3, 10179/4, 10180, 10181/1, 10181/2, 10182/1, 10182/2, 10182/3, 10182/4, 10182/5, 10182/6, 10183/1, 10183/2, 10184, 10185/1, 10185/2, 10186/1, 10186/2, 10187, 10188/1, 10188/2, 10188/3, 10188/4, 10188/5, 10188/6, 10188/7, 10189, 10190, 10191, 10192, 10193, 10194, 10195, 10196/1, 10196/2, 10196/3, 10197, 10198, 10199, 10200, 10201, 10202/1, 10202/2, 10202/3, 10203/1, 10203/2, 10204/1, 10204/2, 10205/1, 10205/2, 10205/3, 10205/4, 10205/5, 10207/1, 10207/2, 10208/1, 10208/2, 10209/1, 10209/2, 10210/1, 10210/2, 10210/3, 10210/4, 10210/5, 10211/1, 10211/2, 10212/1, 10212/3, 10213/1, 10213/2, 10213/3, 10213/4, 10213/5, 10213/6, 10213/7, 10214, 10215, 10216/1, 10216/2, 10216/3, 10217, 10218, 10219, 10220, 10221, 10222, 10223, 10224, 10304/1, 10304/2, 10304/3, 10304/4, 10305, 10306, 10307, 10308, 10309/1, 10309/2, 10310, 10311/1, 10311/2, 10311/3, 10311/4, 10311/5, 10311/6, 10311/7, 10311/8, 10311/9, 10311/10, 10312, 10313/1, 10313/2, 10313/3, 10313/4, 10313/5, 10314, 10315/1, 10315/2, 10316, 10317/1, 10317/2, 10318, 10319, 10320, 10321, 10322, 10323/1, 10323/2, 10324, 10325/1, 10325/2, 10326/1, 10326/2, 10327, 10328/1, 10328/2, 10328/3, 10328/4, 10329, 10330/1, 10330/2, 10330/3, 10330/4, 10330/5, 10330/6, 10331, 10332/1, 10332/2, 10332/3, 10332/4, 10333, 10334/1, 10334/2, 10335/1, 10335/2, 10341, 10342/1, 10342/2, 10342/3, 10342/4, 10342/5, 10342/6, 10343/1, 10343/2, 10343/3, 10343/4, 10343/5, 10343/6, 10357/2, 10358/1, 10358/2, 10359/1, 10359/2, 10364, 10365, 10388/1, 10388/2, 10389/1, 10389/2, 10390, 10391, 10397, 10398/1, 10398/2, 10399, 10403, 10404, 10405/1, 10405/2, 10406/1, 10406/2, 10406/3, 10408/1, 10408/2, 10408/3, 10408/4, 10409, 10410, 10412, 10826, 10827, 10828, 10829, 10830, 10831, 10832, 10833, 10834, 10835, 10836/1, 10836/2, 10836/3, 10836/4, 10837/1, 10837/2, 10838, 10839, 10840, 10841, 10842, 10843, 10844, 10845/1, 10845/2, 10845/3, 10845/4, 10845/5, 10846, 10849, 10850/1, 10850/2, 10850/3, 10851/1, 10851/2, 10852/1, 10852/2, 10853/1, 10853/2, 10854, 10855, 10856/1, 10856/2, 10856/3, 10857/1, 10857/2, 10857/3, 10857/4, 10857/5, 10858, 10859, 10860/1, 10860/2, 10861, 10862, 10863, 10864/1, 10864/2, 10865, 10866/1, 10866/2, 10866/3, 10866/4, 10867/1, 10867/2, 10868, 10869, 10870, 10871, 10872/1, 10872/2, 10873, 10874, 10875, 10876, 10877, 10878, 10879, 10880, 10881, 10882, 10883, 10884/1, 10884/2, 10885, 10886, 10887, 10888, 10889, 10890, 10891/1, 10891/2, 10892, 10893/1, 10893/2, 10894, 10895, 10896, 10897, 10898/1, 10898/2, 10899, 10900, 10901, 10902, 10903, 10904, 10905/1, 10905/2, 10906, 10907, 10908, 10909, 10910, 10911, 10912/1, 10912/2, 10913/1, 10913/2, 10914/1, 10914/2, 10915, 10916, 10917, 10918, 10919/1, 10919/2, 10919/3, 10920, 10921/1, 10921/2, 10922, 10923, 10924/1, 10924/2, 10925, 10926, 10927/1, 10927/2, 10928/1, 10928/2, 10929, 10930, 10931/1, 10931/2, 10931/3, 10931/4, 10931/5, 10932, 10933, 10934/1, 10934/2, 10935/1, 10935/2, 10935/3, 10935/4, 10936, 10937, 10938/1, 10938/2, 10938/3, 10939, 10940, 10941, 10942/1, 10942/2, 10942/3, 10943/1, 10943/2, 10944, 10945, 10969, 10970, 10971/1, 10971/2, 10971/3, 10972/1, 10972/2, 10972/3, 10973/1, 10973/2, 10973/3, 10974, 10975, 10976/1, 10976/2, 10977, 10978, 10979/1, 10979/2, 10980, 10981/1, 10981/2, 10982/1, 10982/2, 10983, 10984, 10985, 10986, 10987/1, 10987/2, 10988, 10989, 10990, 10991, 10992, 10993/1, 10993/2, 10994/1, 10994/2, 10994/3, 10994/4, 10994/5, 10994/6, 10994/7, 10994/8, 10994/9, 10994/10, 10995, 10996/1, 10996/2, 10996/3, 10996/4, 10997/1, 10997/2, 10997/3, 10998/1, 10998/2, 10998/3, 10998/4, 10999, 11001, 11002, 11003, 11004, 11005, 11006, 11007, 11008, 11009, 11010, 11011, 11012/1, 11012/2, 11013/1, 11013/2, 11013/3, 11013/4, 11014, 11015, 11016, 11017, 11018, 11019, 11020, 11021, 11022, 11023, 11024, 11025, 11026, 11027, 11028, 11029, 11030, 11031, 11032/1, 11032/2, 11033/1, 11033/2, 11033/3, 11033/4, 11033/5, 11033/6, 11033/7, 11033/8, 11033/9, 11033/10, 11033/11, 11033/12, 11033/13, 11033/14, 11033/15, 11033/16, 11033/17, 11033/18, 11033/19, 11033/20, 11034/1, 11034/2, 11034/3, 11045, 11046, 11047, 11048, 11103, 11104, 11105, 11106/1, 11106/2, 11107, 11108, 11109/1, 11109/2, 11109/3, 11110, 11111.

Граница почиње од најјужније тачке овог локалитета тј. тромеђе к.п. 862/2, 863 и пута к.п. 9731 одакле прати пут 9731 а затим наставља границом пута к.п. 11429 у смеру северозапада све до границе катастарских општина Кремна и Коњска река. Одавде граница прати границу ове две општине у правцу севера која је уједно и граница Парка природе Мокра Гора све до тромеђе катастарских општина Бесеровина, Кремна и Коњска река одакле наставља границом катастарских општина Бесеровина и Кремна у правцу североистока а затим истока све до тромеђе к.п. 9942, 9941/5 и 9943. Одавде се граница одваја од границе општина и прати границу к.п.: 9941/5, 9941/6 до к.п. 9968 одакле прати к.п. 9967 тј. некатегорисани пут у правцу југоистока све до границе са к.п. 11421 пратећи даље овај други пут у истом правцу до међе к.п. 10116 и 10336/1 одакле скреће према југу границом к.п.: 10116, 10117, 10335/1, 10335/2, 10342/1, 10342/2, 10342/3, 10344, 10343/2, 10343/3,

10343/4, 10343/5, 10343/6, 10357/2, 10359/2, 10364, 10365, 10388/1, 10391, 10397, 10399, 10403, 10406/1, 10406/2, 10406/3, 10405/1, 10405/2, 10408/2, 10408/3, 10408/4, 10412 до међе са к.п. 10422/1 одакле мења смер у правцу запада пратећи к.п.: 10412, 10408/1 пресеца пут 11422 и наставља да прати к.п.: 10828, 10827, 10826 до пута к.п. 11423 који пресеца до међе к.п. 10842 и 10844 одакле прати пут тј. к.п. 11423 па пут к.п. 11426 ка југу све до међе к.п. 10845/1 и 10848/2. Одавде граница креће ка западу границом к.п.: 10845/1, 11046, 11047, 11048, 11045, 11033/21, 11043, 11033/13, 11033/11, 11033/10, 11033/1, 11033/18, 11033/19, 11033/6, 11033/9 до к.п. 11018 одакле граница креће ка југу пратећи спољну границу к.п. 11017, 11018, 11039 пресеца пу 11427 и наставља спољном границом к.п. 1 1111, 858/1, 859, 861/1, 861/2, 862/2 до пута 9731 и почетне тачке описа овог локалитета.

2. Братешина

Укупна површине овог локалитета је 1396,52 ha..

Ова предеона целина обухвата шумска одељења Г.Ј. „Кремanske косе" и то: 19 и 20, шумска одељења Г.Ј. „Шарган" и то: 20/а, 20/б, 20/1, 20/3, 20/4 (део), 20/5, 21, 22, 23, 24, 25, 26 у целини и 27/а (део), 27/3 (део) и 27/4 (део) и шумска одељења Г.Ј. „Мокра гора - Кршање" и то: 23/х, 23/и, 23/5, 56/б (део), 56/ц, 56/д, 56/2, 60/а, 60/2, 60/3, 60/4, 61/а, 61/1, 61/2.

По катастарској подели овај локалитет обухвата: катастарске парцеле КО Кремна у државном власништву: 4204, 4239/3, 4336, 4349/2, 4365, 4598, 4601, 4602, 4605, 4611, 4618, 4629, 4654, 4655, 4657 (део), 4658, 4676, 9525, 9540 (део), 9541 (део), 9542 (део), 9543, 9544, 9546, 9547 (део), 9548, 9549/1, 9549/2, 9549/3, 9550, 9733 (део), 9735 (део), 9757 (део), 9758, 9759, 9814, 9816, 9817, 9843 (део); катастарске парцеле КО Кремна у приватном власништву: 1093/1, 1093/2, 1093/3, 1094, 1095, 1121, 1122, 1123, 1125, 1126, 1127/1, 1127/2, 1127/3, 1128, 1129, 1130/1, 1130/2, 1130/3, 1130/4, 1148, 1149, 1150, 1151, 1152, 1153, 1154, 1155, 1156, 1157, 1158, 1159, 1160, 1161, 1162, 1163, 1164, 1165/1, 1165/2, 1166, 1167/1, 1167/2, 1168/1, 1168/2, 1168/3, 1169, 1170, 1171, 1172, 1180/1, 1180/2, 1180/3, 1181, 1182, 1183, 1184, 1189, 1190, 4202, 4203, 4204, 4205, 4206/1, 4206/2, 4206/3, 4206/4, 4207, 4208, 4209, 4210, 4211, 4212, 4213, 4214, 4215, 4216, 4217, 4218, 4219, 4220, 4221, 4222, 4223/1, 4223/2, 4224, 4225, 4226, 4227, 4228, 4229, 4230, 4231, 4232, 4233, 4235, 4236, 4237, 4238, 4239/1, 4239/2, 4240, 4241, 4242, 4243/1, 4243/2, 4243/3, 4243/4, 4243/5, 4243/6, 4244, 4245, 4246, 4247/1, 4247/2, 4248, 4249/1, 4249/2, 4250/1, 4250/2, 4251, 4252, 4253, 4271, 4288, 4289, 4290, 4291, 4292, 4295/1, 4295/2, 4296, 4297, 4298, 4299/1, 4299/2, 4300, 4301, 4302, 4303, 4304, 4305, 4306, 4307/1, 4307/2, 4308, 4309, 4310, 4311, 4312, 4313, 4314, 4315, 4316, 4317, 4318, 4319, 4320, 4321, 4322, 4323, 4324, 4325, 4326, 4327, 4328, 4329, 4330, 4331, 4332, 4333/1, 4333/2, 4333/3, 4334, 4335, 4337, 4338/1, 4338/2, 4339, 4340/1, 4340/2, 4341/1, 4341/2, 4341/3, 4341/4, 4341/5, 4341/6, 4342, 4343, 4344, 4345, 4346, 4347, 4348/1, 4348/2, 4349/1, 4349/3, 4350/1, 4350/2, 4351/1, 4351/2, 4352, 4353, 4354, 4355, 4356, 4357, 4358/1, 4358/2, 4358/3, 4359/1, 4359/2, 4360, 4361/1, 4361/2, 4361/3, 4361/4, 4362/1, 4362/2, 4362/3, 4363/1, 4363/2, 4363/3, 4363/4, 4363/5, 4363/6, 4363/7, 4363/8, 4363/9, 4363/10, 4364, 4366/1, 4366/2, 4366/3, 4367/1, 4367/2, 4368, 4369/1, 4369/2, 4370, 4371, 4372/1, 4372/2, 4372/3, 4373, 4374, 4375/1, 4375/2, 4376, 4377/1, 4377/2, 4377/3, 4378/1, 4378/2, 4378/3, 4379/1, 4379/2, 4379/3, 4379/4, 4379/5, 4379/6, 4380/1, 4380/2, 4381/1, 4381/2, 4382/1, 4382/2, 4382/3, 4383, 4384, 4385, 4386, 4387/1, 4387/2, 4387/3, 4387/4, 4387/5, 4387/6, 4388/1, 4388/2, 4389, 4390, 4391, 4392, 4393, 4394, 4395, 4396, 4397, 4398, 4399, 4400, 4401, 4402, 4403, 4404, 4405/1, 4405/2, 4406/1, 4406/2, 4407, 4408, 4409, 4410, 4412/1, 4412/2, 4413/1, 4413/2, 4414, 4415, 4416, 4417, 4418, 4419, 4420, 4421/1, 4421/2, 4422, 4423/1, 4423/2, 4424, 4425/1, 4425/2, 4426, 4427, 4428, 4429, 4430, 4431/1, 4431/2, 4432, 4433, 4434, 4435, 4436, 4437, 4438, 4439/1, 4439/2, 4439/3, 4439/4, 4440/1, 4440/2, 4441/1, 4441/2, 4442, 4443/1, 4443/2, 4444, 4445/1, 4445/2, 4446, 4447, 4448/1, 4448/2, 4449/1, 4449/2, 4449/3, 4450/1, 4450/2, 4450/3, 4451/1, 4451/2, 4452, 4453, 4454, 4455, 4456, 4457/1, 4457/2, 4458/1, 4458/2, 4458/3, 4458/4, 4458/5, 4458/6, 4458/7, 4458/8, 4458/9, 4458/10, 4459/1, 4459/2, 4459/3, 4459/4, 4460, 4461, 4462, 4463, 4464, 4465/1, 4465/2, 4466/1, 4466/2, 4467, 4468, 4469/1, 4469/2, 4469/3, 4470/1, 4470/2, 4471, 4472, 4473, 4474, 4475, 4476/1, 4476/2, 4477, 4478/1, 4478/2, 4478/3, 4479, 4480, 4481, 4482, 4483/1, 4483/2, 4483/3, 4484/1, 4484/2, 4484/3, 4485, 4486, 4487/1, 4487/2, 4488/1, 4488/2, 4488/3, 4489, 4490, 4491, 4492, 4493, 4494, 4495/1, 4495/2, 4495/3, 4495/4, 4496/1, 4496/2, 4496/3, 4496/4, 4496/5, 4496/6, 4496/7, 4496/8, 4497, 4498, 4499, 4500, 4501, 4502, 4503, 4504, 4505, 4506, 4507, 4508/1, 4508/2, 4508/3, 4508/4, 4508/5, 4508/6, 4508/7, 4509/1, 4509/2, 4509/3, 4509/4, 4510, 4511, 4512, 4513, 4514, 4515, 4516, 4517, 4518, 4519, 4520, 4521, 4522, 4523, 4524, 4525, 4526, 4527/1, 4527/2, 4528, 4529, 4530, 4531, 4532, 4533, 4534, 4536, 4537, 4538/1, 4538/2, 4539/1, 4539/2, 4540, 4541/1, 4541/2, 4542, 4543, 4544/1, 4544/2, 4545/1, 4545/2, 4545/3, 4545/4,

4546/1, 4546/2, 4547/1, 4547/2, 4548, 4549, 4550, 4551, 4552, 4553, 4554, 4555, 4556, 4557, 4558, 4559, 4560, 4561, 4562, 4563, 4564/1, 4564/2, 4565, 4566, 4567, 4568/1, 4568/2, 4568/3, 4568/4, 4568/5, 4568/6, 4568/7, 4569/1, 4569/2, 4570, 4571, 4572, 4573, 4574, 4575/1, 4575/2, 4576/1, 4576/2, 4576/3, 4576/4, 4577, 4578/1, 4578/2, 4578/3, 4578/4, 4578/5, 4579/1, 4579/2, 4579/3, 4580, 4581, 4582, 4583, 4584, 4585, 4586, 4587/1, 4587/2, 4588, 4589, 4590, 4591, 4592, 4593, 4594, 4595/1, 4595/2, 4595/3, 4595/4, 4596, 4597/1, 4597/2, 4597/3, 4597/4, 4599/1, 4599/2, 4599/3, 4600, 4603/1, 4603/2, 4604, 4606, 4607, 4608/1, 4608/2, 4609, 4610, 4612, 4613/1, 4613/2, 4614/1, 4614/2, 4615/1, 4615/2, 4616, 4617, 4619, 4620, 4621, 4622, 4623, 4624, 4625, 4626, 4627, 4628, 4630, 4631, 4632, 4633, 4634, 4635/1, 4635/2, 463 5/3, 4636, 4637/1, 4637/2, 4637/3, 4637/4, 4639, 4640/1, 4640/2, 4641/1, 4641/2, 4642, 4643, 4644, 4645, 4646/1, 4646/2, 4647/1, 4647/2, 4648/1, 4648/2, 4649, 4650, 4651, 4652, 4653, 4656, 9545/5, 9551/1, 9551/2; катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 78, 93, 94, 95, 99, 100, 101, 118, 119, 170, 171, 256, 261, 266, 279, 343, 357, 1999 (део), 2000; и катастарске парцеле КО Мокра Гора у приватном власништву: 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 123/1, 123/2, 124/1, 124/2, 124/3, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143/1, 143/2, 144/1, 144/2, 145/1, 145/2, 146, 147, 148, 149, 150/1, 150/2, 150/3, 150/4, 150/5, 150/6, 150/7, 151/1, 151/2, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161/1, 161/2, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228/1, 228/2, 229, 230, 23 1 /1, 231/2, 231/3, 231/4, 232, 233, 234, 235, 236/1, 236/2, 237, 238/1, 238/2, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249/1, 249/2, 249/3, 249/4, 249/5, 250/1, 250/2, 250/3, 250/4, 250/5, 251/1, 251/2, 251/3, 251/4, 251/5, 251/6, 251/7, 251/8, 251/9, 252/1, 252/2, 252Л, 252/4, 252/5, 252/6, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260/1, 260/2, 262/1, 262/2, 263, 264Л, 264/2, 265, 267/1, 267/2, 268/1, 268/2, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307/1, 307/2, 308, 309/1, 309/2, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 930/4, 930/5, 930/6, 930/7, 936, 1937, 1938, 1939, 1948/2, 1948/3, 1949, 1950/1, 1950/2.

Граница овог локалитета почиње од границе катастарских општина Кремна и Мокра Гора тј. међе к.п. 350, локалног пута 357 и к.п. 4348/2 (КО Кремна) одакле граница прати пут 357 у правцу југозапада све до границе Парка природе „Шарган-Мокра гора“ са НП „Тара“ тј. границе катастарских општина Мокра Гора и Заовине. Одавде граница прати границу ове 2 општине и добара ка северозападу све до међе катастарских парцела 74 и 76 КО Мокра Гора тј. полигонске тачке 8 одакле граница креће ка истоку границом к.п. 76, 179, 180 и к.п.: 74, 75/1, 75/2, 181, 183 до локалног пута к.п. 9440. Одавде граница наставља пратећи пут према југоистоку све до границе са катастарском општином Кремна пратећи даље пут к.п. 1119 до међе са к.п. 1125 одакле граница мења смер у правцу североистока пратећи границу к.п. 1125, 1127/1, 1093/3, 1093/1, 1095 скреће према истоку границом к.п. 1094 све до пута 9733. Одавде граница прати пут к.п. 9733 ка југу до к.п. 1148 где пресеца пут и мења смер ка југоистоку пратећи к.п. 1148, 1184, 1183, 1182, 1181, 1180/1, 1180/3, 1169, 1171, 1172, 1189, 1190, 4296, 4295/1, 4295/2, 4288, 4290, 4271, пут к.п. 9735 до раскрснице и међе са к.п. 9734 где пресеца пут али наставља да га прати границом к.п. 4220, 4215, 4216, 4217, 4218, 4219, 4203, пратећи пут 9813 границом к.п. 4202, 4204, 4205, 4206, 4207, 4634, 4635, 4637/1, 4637/2, 4637/3, 4637/4 до полигоналне тачке 16 и к.п. 4657 одакле пресеца ову катастарску парцелу у тачкама са следећим координатама (у,х): 7380659, 4856392; 7380660, 4856390; 7380664, 4856386; 7380667, 4856383; 7380688, 4856364; 7380696, 4856356; 7380710, 4856340; 7380721, 4856327; 7380730, 4856317; 7380739, 4856309; 7380744, 4856305; 7380757, 4856299; 7380774, 4856292; 7380792, 4856287; 7380799, 4856287; 7380823, 4856286; 7380833, 4856279; 7380844, 4856272; 7380850, 4856266; 7380856, 4856259; 7380870, 4856244; 7380873, 4856240; 7380881, 4856209; 7380886, 4856191; 7380887, 4856185; 7380889, 4856180; 7380893, 4856170; 7380894, 4856166; 7380896, 4856154; 7380897, 4856148; 7380898, 4856137; 7380899, 4856131; 7380899, 4856130; 7380901, 4856120; 7380904, 4856104; 7380905, 4856101; 7380905, 4856077; 7380905, 4856075; 7380905, 4856074; 7380905, 4856073; 7380904, 4856047; 7380903, 4856045; 7380901, 4856034; 7380897, 4856016; 7380897, 4856015; 7380893, 4855994; 7380892, 4855990; 7380894, 4855983; 7380897, 4855974; 7380898, 4855970; 7380903, 4855952; 7380917, 4855924; 7380935, 4855901; 7380954, 4855889; 7380971, 4855885; 7381000, 4855880; 7381021, 4855875; 7381039, 4855868; 7381067, 4855852; 7381087, 4855845; 7381129, 4855841; 7381146, 4855835; 7381169, 4855830; 7381195, 4855822; 7381221, 4855809;

7381234, 4855798; 7381256, 4855780; 7381275, 4855767; 7381293, 4855749; 7381304, 4855741; 7381331, 4855732; 7381349, 4855723; 7381369, 4855708; 7381392, 4855686; 7381415, 4855665; 7381426, 4855653; 7381441, 4855635; 7381461, 4855611; 7381478, 4855592; 7381495, 4855574; 7381505, 4855559; 7381506, 4855520; 7381511, 4855500; 7381527, 4855488; 7381550, 4855483; 7381572, 4855482; 7381590, 4855487; 7381630, 4855479; 7381644, 4855477; 7381648, 4855477; 7381658, 4855476; 7381707, 4855374; 7381719, 4855362; 7381728, 4855352; 7381736, 4855346; 7381749, 4855334; 7381784, 4855303; 7381797, 4855302; 7381837, 4855298; 7381846, 4855297; 7381860, 4855295; 7381879, 4855293; 7381884, 4855292; 7381892, 4855291; 7381890, 4855280; 7381889, 4855270; 7381888, 4855266; 7381887, 4855254; 7381885, 4855241; 7381883, 4855230; 7381900, 4855221; 7381912, 4855215; 7381916, 4855213; 7381917, 4855205; 7381918, 4855191; 7381940, 4855187; 7381954, 4855150; 7381970, 4855149; 7381986, 4855148; 7382008, 4855121; 7382017, 4855110; 7382021, 4855106; 7382032, 4855093; 7382064, 4855048, пресецајући к.п. 9757 до међе к.п. 9543 и 9542 одакле скреће на исток пратећи границу к.п. 9543 до тремеђе к.п. 9543, 9542 и 9757 одакле пресеца реку Братешину и к.п. 9542, 9541, 9540 до међе к.п. 9524/2 и 9525. Одавде граница локалитета креће у смеру југоистока пратећи спољну границу к.п. 9525 до међе са к.п. 9843 пресецајући ову кп. тј. локални пут и настављајући ка југу границом к.п. 9544, 9545/5, враћајући се на локални пут к.п. 9843 пратећи га до међе са к.п. 9547 одакле скреће спољном границом ове парцеле ка истоку обухватајући к.п. 9548 и мењајући смер ка југу све до тачке са координатама: Y= 7382876 X= 4853974 одакле наставља у прво управцу запада а затим ка југу, па истоку пресецајући к.п. 9547 у тачкама са следећим координатама (у,х): 7382876, 853974; 7382876, 4853974; 7382867, 4853974; 7382823, 4853995; 7382804, 4854005; 7382739, 4854035; 7382711, 4854043; 7382679, 4854039; 7382646, 4854029; 7382674, 4854011; 7382714, 4853998; 7382775, 4853944; 7382793, 4853919; 7382772, 4853900; 7382764, 4853889; 7382765, 4853863; 7382765, 4853833; 7382762, 4853818; 7382760, 4853812; 7382750, 4853783; 7382749, 4853763; 7382759, 4853722; 7382763, 4853697; 7382764, 4853690; 7382775, 4853642; 7382787, 4853590; 7382807, 4853544; 7382831, 4853506; 7382848, 4853488; 7382879, 4853473; 7382894, 4853474; 7382904, 4853481; 7382909, 4853484; 7382923, 4853488; 7382941, 4853507; 7382951, 4853522; 7382975, 4853528; 7383011, 4853538; 7383032, 4853557; 7383047, 4853569; 7383081, 4853602; 7383109, 4853618, све до тачке са координатама Y=7383109 X= 4853618 и међе са к.п. 8922 одакле наставља границом те 2 к.п. ка југоистоку све до границе катастарских општина Кремна и Мокра Гора одакле наставља границом ове две општине ка северозападу све до полигоналне тачке 106 тј. међе к.п. 2002 и 2000 КО Мокра Гора. Одавде граница креће на југ пратећи границу к.п. 2000 и к.п. 2002 до пута одакле наставља путем и даље границом к.п. 2000 према западу до к.п. 2001. Одавде граница наставља границом к.п. 2000 и 2001 ка југоистоку, а затим поново излази на пут и прати даље границу к.п. 2000 ка југоистоку све до међе са к.п. 2257 одакле мења смер и креће према северозападу пратећи границу к.п. 2000 и к.п. 2275, 2273 па опет 2275, 2262/1, 1999 до тачке са координатама: Y=7379445 X=4853833 одакле наставља у правцу југозапада пресецајући к.п. 1999 у тачкама са следећим координатама (у,х): 7379445, 4853833; 7379444, 4853813; 7379393, 4853718; 7379354, 4853646; 7379301, 4853569; 7379260, 4853508; 7379166, 4853483; 7379111, 4853442; 7379076, 4853424; 7379062, 4853420; 7379061, 4853453; 7379055, 4853501; 7379053, 4853541; 7379046, 4853596; 7379052, 4853608; 7379064, 4853636; 7379068, 4853662; 7379062, 4853683; 7379055, 4853695; 7379040, 4853710; 7379031, 4853720; 7379018, 4853735; 7378992, 4853776; 7378976, 4853801, све до границе са к.п. 1951/2 одакле поново мења смер ка североистоку пратећи границу к.п.: 1951/2, 1952/1 и к.п.: 1999, 1950/2 до локалног пута а затим њим и границом к.п. 1950/2 и 1950/1 до међе са к.п. 1947. Одавде граница скреће према североистоку границом к.п.: 1950/1, 1949, 1937, 1938, 1939, 1948/2 и к.п.: 1947, 1946/1, 1936, 1940, 1948/1 до к.п. 2000 одакле наставља границом ове парцеле ка северу све до границе катастарских општина Мокра Гора и Кремна. Од границе ове 2 општине граница поново мења правац и пратећи је ка северозападу наставља до међе са к.п. 930/7 одакле скреће ка југозападу границом ове и к.п. 943 све до локалног пута к.п. 9447 одакле наставља рубом овог пута и ове к.п. ка северозападу све до међе са к.п. 930/3. Одавде граница поново мења смер ка западу границом к.п. 930/3 и 930/4 до локалног пута к.п. 9441. Граница прати пут и границу ове к.п. ка северу све до границе катастарских општина Кремна и Мокра Гора и наставља њиховом границом ка северозападу све до почетне тачке описа границе тј. међе к.п. 350, локалног пута 357 и к.п. 4348/2 (КО Кремна).

3. Кречњачко брдо – Вао

Укупна површина ове предеоне целине је 130,61 ha.

Ова предеона целина обухвата шумске одсеке Г.Ј. „Мокра гора - Кршање”: 53/а, 53/6, 53/ц, 53/2, 53/3, 53/4, 53/5, 53/6.

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 906, 907/1 (део), 907/2, 907/3, 907/5, 907/6, 907/7, 919/5, 1916, 9446 (део).

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у приватном власништву: 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915/1, 915/2, 916/1, 917, 918/1, 918/2, 918/3, 918/4, 919/1, 919/2, 919/3, 919/4, 919/6, 919/7, 919/8, 920, 921/1, 921/2, 921/3, 921/4, 922/1, 922/2, 922/3, 922/4, 922/5, 923/1, 923/2, 923/3, 924, 1028, 1030, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1036, 1037, 1038, 1039, 1040, 1041, 1042, 1043, 1044/1, 1044/2, 1044/3, 1046/1, 1046/2, 1046/3, 1046/4, 1046/5, 1046/6, 1046/7, 1047/1, 1047/2, 1048, 1049, 1050, 1051, 1168/1, 1168/2, 1171, 1178, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882/1, 1882/2, 1883, 1903, 1904, 1905, 1906, 1912, 1913, 1914, 1915, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225/1, 2225/2, 2225/3, 2225/4, 2225/5, 2226/1, 2226/2, 2226/3, 2226/4, 2227

Граница овог локалитета почиње од границе крајње северозападне тачке и међе к.п. 889/1, 907/7 и 907/3 и креће према истоку границом к.п: 889/1, 907/7, 889/2, 907/1 са једне и к.п: 907/3, 907/1, 908, 909, 910, 911 одакле мења смер ка југоистоку и даље границом к.п. 907/1 и 905 са једне и к.п: 911, 912, 914, 918/4, 915/1, 915/2, 916/1 са друге стране све до локланог пута 9441 одакле наставља прво према југу па затим према истоку пратећи пут и ову к.п. са једне и к.п: 916/1, 917, 925/2, 919/7, 923/1, 922/1, 922/3, 922/4, 922/5, 1028, 1034, 1035, 1038, 1039, 1043, 1044, 1046/7 са друге стране све до међе са к.п. 1045/3. Одавде граница наставља ка истоку границом к.п: 1046/7, 1046/2, 1046/3, 1051 са једне и к.п: 1045/3, 1045/1, 1045/4, 1045/2, 1053, 1052 са друге стране све до међе к.п. 1052, 1081/1 и 1051 одакле мења смер ка југу пратећи границу к.п. 1051 и к.п. 1081/1 и 1082 избија на локални пут 1114 и прати га све до међе са к.п. 1168/4. Одавде граница поново нагло мења смер и наставља у правцу југозапада границом к.п: 1168/1, 1168/2 са једне и к.п: 1168/4, 1168/3, 1165, 1166, 1167 и избија на локални пут к.п. 9446 прати га у правцу запада неких 70 метара а затим пресеца поново настављајући ка југозападу границом к.п: 2227, 2226/2, 2226/4, 2225/4, 2225/3, 2220 са једне и к.п: 2229, 2228/1, 2228/2, 2230, 2231, 2244 са друге стране све до локалног пута к.п. 9449/2 одакле мења смер и наставља границом ове к.п. ка северу све до раскрснице са локалним путем к.п. 9446 и међе са к.п. 1869. Граница даље наставља у правцу северозапада границом к.п: 1866/1, 1835, 1884, 1907, 1908 саједне к.п: 1869, 1870, 1871, 1895, 1872, 1873, 1877, 1883, 1882, 1906, 1914, 1912 до локалног пута к.п. 9446 одакле прати пут неких 150 метара у смеру северозапада до међе са к.п. 1911 где се и одваја од пута и прати границу к.п: 1911, 1910, 1172, 1177, 1179, 1182, 1183, 1184, 1187/2, 1185/1, 1185/2, 887/3, 887/2, 887/1, 888, 889/1 са једне и к.п: 1912, 1171, 1178, 907/1, 906, 907/2, 907/3 са друге стране до почетне тачке описа овог локалитета тј. крајње северозападне тачке и међе к.п. 889/1, 907/7 и 907/3.

4. Шишатовица – Јеловац

Укупна површина ове предеоне целине је 105,69 ха.

Ова предеона целина обухвата комплетна шумска одељења Г.Ј. „Шарган”: 34, 35, 36.

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 2038 (део).

Граница почиње од најзападније тачке овог локалитета међе к.п. 2033, 2038 и 9498 у смеру североистока пресецајући к.п. 2038 по тачкама са следећим координатама (у,х): 7382692, 4853229; 7382660, 4853182; 7382624, 4853131; 7382580, 4853079; 7382544, 4852994; 7382524, 4852976; 7382506, 4852960; 7382466, 4852931; 7382403, 4852915; 7382358, 4852884; 7382351, 4852881; 7382322, 4852874; 7382290, 4852869; 7382237, 4852868; 7382188, 4852847; 7382128, 4852832; 7382075, 4852816; 7382052, 4852808; 7381952, 4852776; 7381845, 4852774; 7381792, 4852766; 7381769, 4852766; 7381707, 4852775; 7381674, 4852763; 7381635, 4852750; 7381626, 4852747; 7381599, 4852738; 7381509, 4852687; 7381445, 4852648; 7381367, 4852604; 7382703, 4853250; 7382708, 4853260; 7382708, 4853260, све до границе КО Кремна и КО Мокра Гора. Одавде граница прати границу ове 2 општине ка истоку све до границе природног добра и тачке са координатама У=7383671 Х=4853216 одакле мења смер ка југу опет пресецајући к.п. 2038 по тачкама са следећим координатама (у,х): 7383671, 4853216; 7383673, 4853212; 7383696, 4853175; 7383699, 4853170; 7383700, 4853169; 7383709, 4853153; 7383712, 4853149; 7383718, 4853140; 7383748, 4853092; 7383753, 4853084; 7383754, 4853075; 7383755, 4853071; 7383755, 4853051; 7383756, 4853006; 7383756, 4852986; 7383757, 4852957; 7383756, 4852930; 7383756, 4852927; 7383754, 4852887; 7383754, 4852887; 7383720, 4852849; 7383716, 4852845; 7383714, 4852843; 7383695, 4852822;

7383679, 4852807; 7383679, 4852807; 7383670, 4852791; 7383666, 4852786; 7383659, 4852772; 7383644, 4852747; 7383636, 4852731; 7383618, 4852699; 7383597, 4852662; 7383589, 4852648; 7383586, 4852642, одавде граница скреће на запад пратећи са једне стране к.п. 2038 а са друге границу к.п. 2041/2, 9498, 2040, 2039 излазећи на Велики поток к.п. 9498 све до к.п. 9510 обилазећи је и поново се враћајући на овај поток и пратећи га све до почетне тачке описа овог локалитета тј. међе к.п. 2033, 2038 и 9498.

5. Ђога

Укупна површина ове предеоне целине је 148,66 ха.

Катастарске парцеле КО Семегњево у државном власништву: 1, 2, 3, 4, 7. 581, 4756 (део).

Катастарске парцеле КО Семегњево у приватном власништву: 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16.

Граница овог локалитета почиње на тремеји 3 катастарске општине КО Мокра Гора, КО Кремна и КО Семегњево, тј. тремеји к.п. 3524 (КО Мокра Гора), к.п. 9552 (КО Кремна) и к.п. 4756 (КО Семегњево) тј. реке Камишине. Одавде граница наставља границом КО Семегњево и КО Кремна у правцу југоистока тј. границом к.п. 4756 односно обалом реке Камишина све до к.п. 17 (КО Семегњево) где пресеца већ поменути реку и скреће ка југу пратећи к.п. 14, 15, опет 14, 16, опет 14, 1 са једне стране и к.п. 17, 18, опет 17, 19, 20, 582, 583, опет 582, односно границу природног добра све до међе са к.п. 581 где скреће у смеру запада пратећи границу к.п. 581 и 1 са једне и к.п. 558, 530, 529, 522, 521, 520, 519, 517, 516, 501 са друге стране све до границе катастарских општина Семегњево и Мокра Гора. Одавде граница скреће према северу пратећи границу КО Семегњево и КО Мокра Гора тј. к.п. 1, затим 5 па опет 1 (КО Семегњево) са једне стране и к.п. 3524/1, 3564/1, 3564/2, 3563, 3561, опет 3524/1, 3560/3, 3560/2, 3559, опет 3524/1 све до почетне тачке описа границе овог локалитета тј. тремеје 3 катастарске општине - КО Мокра Гора, КО Кремна и КО Семегњево или тремеји к.п. 3524 (КО Мокра Гора), к.п. 9552 (КО Кремна) и к.п. 4756 (КО Семегњево).

6. Тусто брдо

Укупна површина ове предеоне целине је 298,73 ха.

Ова предеона целина обухвата шумска одељења у целини Г.Ј. „Мокра гора - Кршање”: 34, 40 и одсеке: 35/д, 35/3, 35/4, 35/5, 35/6, 35/7, 38/а (део), 38/6 (део), 39/а (део), 39/6, 39/1, 46/а, 46/6, 46/ц, 46/ф, 46/1, 46/2, 46/3, 46/4, 46/7, 46/9, 49/2, 49/7.

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 2700, 2701, 2702, 2703, 2706, 2707/1 (део), 2707/2, 2708, 2709, 2710, 2711, 2712, 2715, 2716, 2717, 2718, 2719, 5062, 5770/2 (део), 5896, 5899, 5907, 5908, 5913, 5914, 5915, 5916, 5917, 5918, 5919, 5920, 5921, 5922, 5923, 5929, 5955, 5982, 6148/1, 6148/2, 6148/3, 6148/4, 6148/5, 6149, 6150, 6151, 6152, 6187, 6206, 6224/3, 6231/3, 6239, 6251/2, 6251/3, 6601, 6602, 7413 (део), 7415, 7416, 7418, 7419, 9442 (део), 9460 (део), 9497 (део).

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у приватном власништву: 2704, 2705, 2729/1, 2729/2, 5767, 5768, 5769, 5882, 5883, 5884, 5885, 5886, 5887, 5888, 5889, 5890, 5891, 5892, 5893, 5894, 5895, 5897, 5898, 5900, 5901, 5903, 5904, 5905, 5906, 5909, 5910, 5911, 5912, 5924, 5925, 5930, 5931, 5932, 5933, 5934, 5935, 5936, 5937, 5938, 5939, 5941, 5942, 5943, 5944, 5945, 5946, 5947, 5949/1, 5949/2, 5950, 5951, 5952, 5953, 5954, 5956, 5957, 5958/1, 5958/2, 5960/1, 5960/2, 5960/3, 5961, 5962, 5963, 5964, 5965, 5966, 5967, 5968, 5969, 5970, 5971, 5973, 5974, 5975, 5976, 5977, 5978, 5979, 5980, 5981, 5983, 5984, 5985, 5986, 5987, 5988, 6144, 6145, 6146, 6147, 6153, 6154, 6155, 6156, 6157, 6158, 6159, 6160, 6161, 6162, 6163/1, 6163/2, 6163/3, 6164, 6165, 6166, 6167, 6168, 6169, 6170, 6171, 6172, 6173, 6174, 6175, 6176, 6177, 6178, 6179, 6180, 6181, 6182, 6183, 6184, 6185, 6186, 6188, 6189, 6190, 6191, 6192, 6193, 6194, 6195, 6196, 6197, 6198, 6199, 6200, 6201, 6203, 6204, 6205, 6207, 6208, 6209, 6210, 6211, 6212, 6213, 6214, 6215, 6216, 6217, 6218, 6219, 6220, 6221, 6222, 6223/1, 6223/2, 6224/1, 6224/2, 6225, 6226, 6227, 6228, 6229, 6230/1, 6230/2, 6231/1, 6231/2, 6231/4, 6232, 6233, 6234, 6235, 6236, 6237, 6238, 6240, 6241, 6242, 6243, 6244, 6245, 6246, 6247, 6248, 6249, 6250, 6251/1.

Граница овог локалитета почиње од тремеје к.п. 6469, 6468, 2707/1 одакле креће ка северу границом к.п. 2707/1 са једне стране и к.п. 6260, 6252, 6253, 6254, 6255, 6258, 6260, 6268, 6269, 6273, 6290, 6293, 6059/2, 6062, 6080/2, 6086 до локалног пута к.п. 6093 пратећи га даље ка југоистоку до к.п. 6120 где га пресеца и прати даље к.п. 6120, 6121 са једне и к.п. 6148/1 ка североистоку до локалног пута к.п. 9460 пресецајући га и настављајући ка северу границом к.п. 5916 са једне и к.п. 5928, 5926 са друге стране а затим прати локални пут к.п. 9460 сдве до међе са к.п. 2692. Одавде граница мења смер ка истоку пратећи к.п. 2692, 2693, 6123, 6124, 6132, 6138, 6139, 6141, 6143 са једне и к.п. 5916, 5917, 5920, 5921, 5922, 5923, 5915 са друге стране, пресецајући локални пут к.п. 9442 настављајући неких 75 метара ка

југоистоку уз ову парцелу, а затим поново скреће ка истоку пратећи границу к.п: 5770/2, 5062 са једне и к.п: 5042, 5044, 5045, 5049, 5050, 5055, 5056, 5061/1, 5061/2, 5061/3 до границе са докалитетом I степена заштите „Ограђеница“ и тромеђе к.п. 5061/3, 5063 и 5085. Одавде граница мења смер ка југу пратећи к.п. 5062 и 5770/2 са једне и к.п: 5063, 5065, 5066, 5069 а затим ка истоку границом к.п: 5068, 5070, 5075, 5076, 5081, 5082, 5083, 9459 са друге стране до хачке са координатама У=7379366 Х=4851786 одакле пресеца к.п. 5770/2 до међе са к.п. 5763/1 и наставља у смеру југозапада границом 5770/2 са једне и к.п: 5763/1, 5770/3 са друге до тачке са координатама У=7379232 Х=4851739 одакле пресеца к.п. 5770/2 у тачкама са следећим координатама (у,х): 7379232, 4851739; 7379205, 4851731; 7379204, 4851731; 7379197, 4851727; 7379188, 4851722; 7379182, 4851718; 7379170, 4851711; 7379170, 4851711; 7379170, 4851711; 7379170, 4851711; 7379161, 4851707; 7379161, 4851707; 7379161, 4851707; 7379161, 4851707; 7379152, 4851704; 7379152, 4851704; 7379152, 4851704; 7379149, 4851704; 7379143, 4851703; 7379143, 4851703; 7379143, 4851702; 7379143, 4851702; 7379135, 4851702; 7379135, 4851702; 7379135, 4851702; 7379128, 4851702; 7379128, 4851702; 7379128, 4851702; 7379119, 4851702; 7379112, 4851702; 7379104, 4851701; 7379096, 4851699; 7379096, 4851699; 7379096, 4851699; 7379087, 4851697; 7379085, 4851697; 7379085, 4851697; 7379085, 4851697; 7379085, 4851697; 7379080, 4851697; 7379080, 4851697; 7379077, 4851697; 7379077, 4851697; 7379077, 4851697; 7379076, 4851697; 7379076, 4851697; 7379076, 4851697; 7379076, 4851697; 7379073, 4851698; 7379067, 4851700; 7379060, 4851701; 7379053, 4851701; 7379045, 4851701; 7379041, 4851701; 7379035, 4851701; 7379035, 4851701; 7379027, 4851701; 7379017, 4851699; 7379007, 4851696; 7378999, 4851693; 7378998, 4851693; 7378991, 4851689; 7378991, 4851689; 7378991, 4851689; 7378982, 4851685; 7378970, 4851680; 7378970, 4851680; 7378970, 4851680; 7378970, 4851680; 7378966, 4851678; 7378959, 4851675; 7378959, 4851675; 7378959, 4851675; 7378951, 4851673; 7378951, 4851673; 7378951, 4851673; 7378936, 4851670; 7378932, 4851669; 7378926, 4851667; 7378926, 4851667; 7378913, 4851664; 7378911, 4851663; 7378900, 4851660; 7378900, 4851660; 7378900, 4851659; 7378901, 4851658, до границе са к.п. 5769 одакле наставља ка југоистоку границом к.п. 5769, 5768 и 5767 до локалног пута к.п. 9442 коју пресеца у тачкама са координатама: У=7379060 Х=4851525 и У=7379058 Х=4851517 одакле наставља ка југу границом к.п. 5903, 5901 и к.п. 5902 до раскрснице тј. међе локалног пута к.п. 5914 и к.п. 9442. Одавде; граница скреће у смеру југозапада пратећи локални пут к.п. 5914 а затим наставља Ораницом к.п: 5882, 5981, 5982, 5984, 5985, 6225, 6226, 6229, 6230/2, 6230/1 са једне и к.п. 5881/1 све до Сувог потока који пресеца у тачкама са координатама: У=7378077 Х=4850427 и У=7378073 Х=4850428 одакле прати к.п: 9497 на север до међе са к.п. 6233 и даље на север границом к.п. 2707/1 са једне и к.п: 6233, 6235, 6245 са друге све до тачке са координатама У=7377924 Х=4851143 одакле мења смер ка југозападу пресецајући к.п. 2707/1 у тачкама са следећим координатама (у,х): 7377924, 4851143; 7377922, 4851146; 7377892, 4851161; 7377866, 4851172; 7377837, 4851166; 7377824, 4851150; 7377821, 4851126; 7377809, 4851108; 7377784, 4851098; 7377762, 4851080; 7377754, 4851047; 7377757, 4851025; 7377786, 4850987; 7377801, 4850951; 7377810, 4850886; 7377811, 4850867; 7377811, 4850849; 7377813, 4850810; 7377818, 4850756; 7377825, 4850708; 7377827, 4850650; 7377827, 4850644; 7377831, 4850626; 7377836, 4850601; 7377862, 4850549; 7377881, 4850511; 7377882, 4850511; 7377882, 4850503; 7377882, 4850497; 7377882, 4850487; 7377883, 4850452; 7377876, 4850427; 7377832, 4850376; 7377829, 4850372; 7377803, 4850332; 7377801, 4850329; 7377798, 4850324; 7377794, 4850318; 7377787, 4850307; 7377788, 4850295; 7377789, 4850261; 7377789, 4850257; 7377789, 4850252; 7377788, 4850230; 7377788, 4850227; 7377777, 4850189; 7377759, 4850152; 7377744, 4850123; 7377741, 4850117; 7377724, 4850110; 7377695, 4850136; 7377694, 4850136; 7377660, 4850167; 7377619, 4850144; 7377567, 4850111; 7377551, 4850076; 7377544, 4850027; 7377519, 4850012; 7377496, 4849978; 7377493, 4849950; 7377488, 4849906; 7377485, 4849896; 7377468, 4849847; 7377431, 4849812; 7377430, 4849811; 7377385, 4849801; 7377368, 4849797; 7377348, 4849774; 7377342, 4849767; 7377334, 4849749; 7377330, 4849740; 7377326, 4849730; 7377326, 4849730; 7377296, 4849703, све до границе са к.п. 7611 одакле поново пресеца к.п. 2707/1 у тачкама са следећим координатама (у,х): 7377296, 4849703; 7377290, 4849704; 7377149, 4849738; 7377115, 4849746; 7376984, 4849777; 7376954, 4849798; 7376857, 4849870; 7376782, 4849925; 7376700, 4850000, мењајући смер ка западу све до к.п. 7404 одакле граница наставља границом к.п. 7404 и 9474 са једне и к.п. 2707/1 до међе к.п. 7408, 7405 и к.п. 2707/1. Одавде граница мења смер натраг према југоистоку границом к.п. 2707/1 и к.п. 7408 и 7410 па поновомења смер и креће у правцу севера и даље границом к.п. 2707/1 са једне стране и к.п: 7410, 7411, 7408, 7412, 7422, 7420 са друге до међе к.п. 7420, 7419 и пута 7413 који

пресеца и наставља нјиме и границом к.п. 6595 и 6596 до међе к.п. 6596, 7413 и 6602 сдакле наставља границом к.п. 6596, 6598, 6600, 6604, 6603 и к.п. 6602 и 6601 па опет 6602 поново до локалног пута 7413 који пресеца на међи к.п. 6603, 6602 и 7413 настављајући ка североистоку границом к.п. 7414 и 9464 са једне и к.п. 7415 и 7416 са друге стране потпуно обухватајући ове две к.п. и враћајући се у смеру запада границом ове две к.п. и к.п. 7417 поново до пута к.п. 7413 па даље уз пут ка југоистоку до к.п. 7418 а затим границом к.п. 7418 и к.п. 7417 до међе са к.п. 2707/1. Одавде граница креће поново на североисток пратећи границу к.п. 2707/1 са једне и к.п. 7417, 6472, 6473, 6470/2, 6469 са друге стране до почетне тачке описа овог локалитета тј. тромеђе к.п. 6469, 6468, 2707/1.

7. Ограђеница 2

Укупна површина ове предеоне целине је 79,93 ha..

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 5667/2, 5744, 5771 (део), 5773 (део), 7449/1, 9442 (део), 9459 (део).

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у приватном власништву: 5651, 5652, 5653, 5657, 5658, 5659, 5660, 5661, 5665, 5666/1, 5666/2, 5666/3, 5667/1, 5667/3, 5668, 5669, 5670, 5671, 5672, 5673, 5674, 5700/1, 5700/2, 5701/1, 5701/2, 5702/1, 5702/2, 5702/3, 5703/1, 5703/2, 5704, 5705, 5706, 5707, 5708, 5709, 5710, 5711, 5712, 5713, 5714, 5715, 5716, 5717, 5718, 5719, 5720, 5721, 5722, 5723, 5724, 5725, 5726, 5727, 5728, 5729, 5730, 5731, 5732, 5733, 5734, 5735, 5737, 5738, 5739, 5740, 5741, 5742, 5743, 5745, 5746, 5747, 5748, 5749, 5750, 5751, 5752, 5753, 5754, 5775, 5776, 5777, 5778, 5779, 5780, 5781, 5782, 5783, 5784, 5829/1, 5829/2, 5830/1, 5830/2, 5831/1, 5831/2, 5832, 5833, 5834, 5835, 5836, 5837, 5838, 5839/2, 5849, 5850, 5851, 5852, 5853, 5854, 7423, 7424, 7427, 7428, 7429, 7430, 7431, 7432, 7433, 7435, 7436, 7437, 7438, 7439, 7440, 7441, 7442, 7443, 7446/1, 7446/2, 7447, 7448, 7451, 7452, 7453, 7454, 7455/1, 7455/2, 7456, 7457, 7458, 7459, 7460, 7461, 7462, 7463/1, 7463/2, 7464, 7465, 7466, 7467, 7468, 7469, 7470, 7471, 8190, 8191, 8192, 8193, 8194/1, 8194/2, 8195/1, 8195/2, 8196/1, 8196/2, 8196/3, 8196/4, 8197/1, 8197/2, 8198, 8199, 8200 (део), 8201, 8202, 8210, 8212/1, 8212/2, 8213.

Овај локалитет се састоји од две одвојене целине.

Граница површински мање целине започиње од најјужније тачке овог локалитета тј. међе к.п. 7424 и к.п. 5878 уједно и границе између овог и локалитета I степена заштите „Ограђеница“. Одавде граница креће у смеру севера границом к.п. 7424, 7423, 7430, 7429 са једне и к.п. 5878, 5881 са друге стране до међе к.п. 7429, 5881 и 7441 одакле граница наставља ка истоку границом к.п. 7441, па затим југу границом к.п. 7444, 7445, 7450 са једне и к.п. 7441, 7442, 7445/2, 7449/1 са друге па назад ка северу границом к.п. 7450, 7445, 7444 са једне и к.п. 7449/1, 7452, 7451, 7454 са друге стране. Одавде граница наставља у смеру истоку границом к.п. 7454, 7461, 7470, 7471 са једне и 5881 са друге стране све до пруге тј. међе к.п. 9528/1, 7471. Одавде граница мења смер ка југозападу границом к.п. 9528/1 са једне и к.п. 7471, 7464, 7465, 7459, 7458, 7457, 7455/1, 7455/2, 7453, 7449/1, 7435, 7436, 7424 са друге стране до почетне тачке описа ове целине тј. међе к.п. 7424 и к.п. 5878 и границе између овог и локалитета I степена заштите „Ограђеница“.

Граница веће целине овог локалитета почиње од тромеђе к.п. 9528/1, 8213 и 5881 одакле креће ка североистоку границом локалитета I степена заштите „Ограђеница“ тј. границом к.п. 5881 са једне и к.п. 8213, 8212/1, 8212/2, 8210, 8196/4, 8195/2, 8195/1, 8194/1, 8194/2, 8190, 8191, 8201, 8200, 5831/1, 5831/2, 5850, 5851, 5852, 5853, 5854, опет 5852, 5832 до пута к.п. 9442 који пресеца на тромеђи пута и к.п. 5832 и 5881 и даље наставља другом страном тог пута к.п. 9442 и 5773 са једне и к.п. 5774 са друге стране до тачке са координатама У=7379600 Х=4851166 где пресеца локални пут к.п. 5773 до тромеђе пута са к.п. 5775 и 5772 одакле наставља ка североистоку границом к.п. 5772 и к.п. 5775 и 5776 другог локалног пута 5771 који пресеца у тачки са координатама: У=7379685 и Х= 4851194 до тромеђе пута са к.п. 5710 и 5770/2. Одавде граница наставља у смеру североистока границом к.п. 5770/2 са једне и к.п. 5710, 5711, 5712, 5713, 5714, 5715, 5754, 5753, 5752 са друге стране до локалног пута к.п. 9459 који пресеца у тачкама: У=7380000 и Х=4851458 и У=7380052 и Х=4851423 одакле наставља да прати пут ка југоистоку све до раскрснице са другим локалним путем тј. тромеђе к.п. 5201, 9459 и 5204. Одавде граница поново пресеца локални пут 9459 у тачки са координатама У=7380123 и Х=4851365 до тромеђе овог пута са к.п. 5742 и 5741 одакле наставља другом страном пута на југоисток све до тромеђе овог пута са локалним путем к.п. 5738 и к.п. 5650. Граница даље мења смер ка југу пратећи границу к.п. 5738, 5651, 5652, 5653, 5657, 5661, 5665, 5667/2, 5667/1, 5670, 5671, 5674 са једне и к.п. 5650, 5654, 5656, 5662, 5664, 5631, 5630/3, 5630/1, 9459 са друге стране одакле скреће на запад пратећи границу к.п. 5674, 5672, 5673, 5700/1 са једне и к.п. 5681, 5682/2, 5682/1, 5699 са друге стране до локалног пута к.п. 5771 који пресеца у тачки са координатама:

У=7379943 и Х=4850925 и У=7379939 и Х=4850926 настављајући даље на запад границом к.п: 5771, 5783, 5784, опет 5783, 5781 са једне и к.п: 5788, 5788, 5785, 9442 са друге стране до тачке са координатама: У=7379611 и Х=4851012 и У=7379602 и Х=4851012 у којима пресеца локални пут к.п. 9442. Одавде граница креће у смеру југа границом локалног пута к.п. 5833 и к.п: 5848, 5845, 5844 са друге стране па даље границом к.п: 5837, 5839/2, опет 5837, 5838, опет 5837, 5829 и к.п: 5835, 5840 и 5839/1, до почетне тачке описа овог локалитета, т.ј. тромеђе к.п. 9528/1, 8213 и 5881

8. Божурица

Укупна површина ове предеоне целине је 64,04 ха.

Граница овог локалитета почиње од најзападније тачке овог локалитета међе к.п. 2033, 2038 и 9498 у смеру североистока пресецајући к.п. 2038 по тачкама са следећим координатама (у,х): 7382692, 4853229; 7382660, 4853182; 7382624, 4853131; 7382580, 4853079; 7382544, 4852994; 7382524, 4852976; 7382506, 4852960; 7382466, 4852931; 7382403, 4852915; 7382358, 4852884; 7382351, 4852881; 7382322, 4852874; 7382290, 4852869; све до границе природног добра и тачке са координатама У=7383671 Х=4853216 одакле мења смер ка југу опет пресецајући к.п. 2038 по тачкама са следећим координатама (у,х): 7383671, 4853216; 7383673, 4853212; 7383696, 4853175; 7383699, 4853170; 7383700, 4853169; 7383709, 4853153; 7383712, 4853149; 7383718, 4853140; 7383748, 4853092; 7383753, 4853084; 7383754, 4853075; одавде граница скреће на запад пратећи са једне стране к.п. 2038 а са друге границу к.п: 2041/2, 9498, 2040, 2039 излазећи на к.п. 9498 све до к.п. 9510 обилазећи је и поново се враћајући на овај поток и пратећи га све до почетне тачке описа овог локалитета тј. међе к.п. 2033, 2038 и 9498.

9. Кањон Белог Рзава

Укупна површина ове предеоне целине је 279,77 ха.

Граница овог локалитета почиње од тромеђе к.п. 6469, 6468, 2707/1 одакле креће ка северу границом к.п. 2707/1 са једне стране и к.п: 6260, 6252, 6253, 6254, 6255, 6258, 6260, 6268, 6269, 6273, 6290, 6293, 6059/2, 6062, 6080/2, 6086 до локалног пута к.п. 6093 пратећи га даље ка југоистоку до к.п. 6120 где га пресеца и прати даље к.п: 6120, 6121 са једне и к.п. 6148/1 ка североистоку до локалног пута к.п. 9460 пресецајући га и настављајући ка северу границом к.п. 5770/2 са једне и к.п: 5763/1, 5770/3 са друге до тачке са координатама У=7379232 Х=4851739 одакле пресеца к.п. 5770/2 у тачкама са следећим координатама (у,х): 7376700, 4850000; 7376782, 4849925; 7376984, 4849777; 7377115, 4849746; 7377149, 4849738; 7377296, 4849703; 7377296, 4849703; 7377303, 4849691; 7377318, 4849666; 7377329, 4849647; 7377333, 4849640; 7377341, 4849627; 7377317, 4849596; 7377322, 4849577; 7377350, 4849555; 7377380, 4849531; 7377395, 4849522; 7377401, 4849482; 7377403, 4849476; 7377403, 4849437; 7377420, 4849406; 7377445, 4849384; 7377475, 4849363; 7377493, 4849334; 7377508, 4849306; 7377527, 4849296; 7377560, 4849267; 7377588, 4849262; 7377615, 4849257; 7377637, 4849226; 7377647, 4849217; 7377676, 4849196, а затим наставља у истом смеру границом к.п: 7612, 7613, 7638/4 и к.п. 2707/1 до насипа изнад железничке пруге к.п. 9533. Одавде граница прати ову к.п. и к.п. 2707/1 на југ све до међе са к.п. 7993 и 7994 одакле нагло скреће ка западу пратећи к.п. 2707/1 са једне и к.п: 7994, 7995, 7996, 7997 са друге стране а затим скреће према југозападу пратећи к.п: 7997, 7998, 8001, 8000, 8012, 8015, 8016, 8017, 8018, 9492, 8078, 8086, 8080, 8082/2, 8082/1, 8083, 8085/1, 8085/2, 8087, 8091, 8100, 8101, 8102, опет 8100, 8106, 8105, 8104, 8103 са једне и к.п: 2707/1, 2726, 9492 (узводно река Бели Рзав), 3490, 3489 са друге стране, а затим скреће ка југозападу границом к.п: 8103, 8105, 8106, 8100, 8189, 8188, 8186, 8185, 8184, 8183, 8174, 9478 са једне и к.п: 3495/2, 3495/1 са друге стране све до почетне тачке описа овог локалитета тј. међе к.п. 3495/1 и к.п. 9478, саме границе овог добра односно границе КО Мокра Гора и државне границе.

10. Шарганска осмица

Укупна површина ове предеоне целине је 117,22 ха.

Обухвата комплетна шумска одељења: 37, 38, 39 Г.Ј. „Шарган“.

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у државном власништву: 2183/1 (део), 2183/2, 2185, 2186, 2202 (део), 2203, 2293 (део), 2308.

Катастарске парцеле КО Мокра Гора у приватном власништву: 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192/1, 2192/2, 2193, 2194/1, 2194/2, 2194/3, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201

Граница овог локалитета почиње од тромеђе к.п. 2207, 2183/1 и 5372 (КО Мокра Гора) и креће се ка истоку пратећи спољну границу к.п. 2183/1 са једне и к.п: 2207, 2205/2, 2204/2, 9512 до тачке са

координатама $Y=7381792$ и $X=4852111$ одакле меља смер ка западу пратећи спољну границу к.п. 2183/1 са једне и к.п. 9512 до локалног пута 2202 који прати до тачке са координатама $Y=7381343$ и $X=4852277$ у којој пресеца пут ка југозападу пратећи границу к.п. 2203 са једне и к.п. 9512 и 2204/1 са друге стране све до тачке са координатама $Y=7381194$ и $X=4852327$ у којој поново пресеца пут (к.п. 2202) настављајући прво према југу а затим поново ка истоку границом к.п. 2183/1 са једне и к.п. 2276/6, 2276/5, 2276/3, 2276/1, 2277/4, 2277/6, 2277/7, 2278, 2277/8, 2279, 2280, 2064, 2066, 2067 све до међне тачке бр. 50 тј. границе к.п. 2183/1 и 2067 одакле граница нагло скреће према југозападу по тачкама са следећим координатама (y,x): 7382630, 4851757; 7382634, 4851703; 7382638, 4851649; 7382639, 4851638; 7382604, 4851592; 7382569, 4851545; 7382523, 4851457; 7382427, 4851355; 7382368, 4851333; 7382323, 4851316; 7382292, 4851299; 7382164, 4851223; 7382136, 4851193; 7382111, 4851131; 7381996, 4851085; 7381930, 4851057, до међе к.п. 2183/1 и 9517/1. Одавде граница наставља ка северозападу границом к.п. 2183/1 са једне и к.п. 9517/1 са друге стране до тачке са координатама $Y=7381363$ и $X=4851776$ одакле мења смер ка југу пратећи и даље спољну границу к.п. 2183/1 са једне и к.п. 9517/1 са друге до к.п. 2293 тј. локалног пута одакле наставља границом к.п. 9517/1 са једне и к.п. 2308 са друге стране обухватајући целу к.п. 2308 и мењајући смер ка северозападу. Граница даље наставља границом к.п. 2308 са једне и к.п. 2305 (сеоски пут), 2307/1 са друге стране све до тачке са координатама $Y=7381277$ и $X=4851292$ где пресеца сеоски пут к.п. 2293 и наставља ка северозападу границом к.п. 2183/1 са једне и к.п. 2290, 2288, 2286, 2282, 2281 све до сеоског пута к.п. 5376. Одавде граница прати пут (к.п. 5376) ка северу а затим наставља границом к.п. 2183/1 са једне и к.п. 9523/1 са друге стране па опет избија на сеоски пут (к.п. 5372) пратећи га све до почетне тачке описа границе овог локалитета тј. тромсје к.п. 2207, 2183/1 и 5372.

1.3. Посебне намене подручја Просторног плана

Концепцију планских решења опредељују следеће посебне намене планског подручја:

Главна (кључна) посебна намена:

1. *Природне и предеоне вредности* - везане су за Парк природе „Шарган – Мокра Гора“, који је у целости у обухвату Просторног плана. Основни карактер планског подручја, а тиме и главну (кључну) посебну намену, управо представља заштићено подручје природних вредности од изузетног значаја (I категорија) - 56,1% територије Просторног плана (113,80 km²) заузима територија утврђеног Парка природе.

Остале посебне намене, комплементарне главној (кључној) посебној намени:

1. *Културно наслеђе* - утврђена непокретна културна добра, добра која уживају претходну заштиту и валоризовани локалитети и објекти од значаја за службу заштите, као и покретна културна добра везана за експонате на пруги уског колосека „Шарганска осмица“.
2. *Воде и водно земљиште* – у обухвату Просторног плана је део слива изворишта водоснабдевања - акумулације „Врутци“, која припада Западноморавско-рзавском регионалном систему за снабдевање водом насеља, односно регионалном подсистему „Западна Морава“. Овај слив (река Ћетиња са притокама) представља део западноморавског речног система за уређење, коришћење и заштиту вода, док остатак планског подручја (слив Белог и Црног Рзава са притокама) припада дринском сливу, који представља део речног система „Дрина са Лимом и Увцем“.
3. *Инфраструктурни системи:*
 - Саобраћајна инфраструктура: подручје инфраструктурног коридора планираног ауто-пута Е-761, деоница Пожега - Ужице - граница са БиХ (Котроман), као и друга саобраћајна инфраструктура (државни и туристички путеви; туристичка пруга уског колосека „Шарганска осмица“; друмско-железнички гранични прелаз Котроман-Вардиште / Мокра Гора и др.);
 - Енергетска инфраструктура: подручје инфраструктурног коридора планираног високонапонског далековод, интерконекција 2x400 kV Република Србија (Бајина Башта) - граница Црне Горе – граница БиХ и ТС „Краљево 3“ – РП „Пожега“ – граница БиХ (Вардиште), као и друга енергетска инфраструктура (далеководи 220 kV и др.);
4. *Туризам* - планско подручје припада туристичком кластеру „Средишња и Западна Србија“, односно туристичком простору „Западна Србија“, а на граници је туристичких рејона „Златибор - Златар - Пештер“ и „Тара - Ваљевско-подрињске планине - Рудник“, односно туристичких комплекса „Тара - Подриње - Бајина Башта“ и „Златибор - Ужице“. Планинско подручје Шаргана

и Мокре Горе представља део примарне туристичке дестинације „Дрина – Тара – Златибор“ (са знатним учешћем целогодишње туристичке понуде) и деоницу будућег међународног друмског туристичког туринг правца (Е-761). Одрживи развој интегрисане туристичке понуде, стратешко је питање привредног и социјалног развоја Западне Србије. Овај развој ће се базирати на презентацији и одрживом коришћењу природних и културних вредности, развоју туристичке инфраструктуре и ресурса, и интегрисању у шире туристичке просторе (туристичка дестинација; туристички комплекс / рејон / простор / кластер).

2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ И ДРУГИХ РАЗВОЈНИХ ДОКУМЕНАТА

2.1. Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године

Просторним планом Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10), у даљем тексту ППРС, утврђене су дугорочне основе организације, уређења, коришћења и заштите простора Републике Србије у циљу усаглашавања економског и социјалног развоја са природним, еколошким и културним потенцијалима и ограничењима на њеној територији. У делу о обавезама и смерницама за планску разраду, утврђује се обавеза израде просторних планова подручја посебне намене за просторне целине чију посебност одређује једна или више опредељујућих намена, активности или функција у простору које су од републичког интереса. За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане ППРС:

- за заштићено подручје „Шарган – Мокра Гора“ утврђује се обавеза израде и доношење просторног плана подручја посебне намене, као приоритетна активност у области заштите природног наслеђа.
- са аспекта заштите и одрживог коришћења природних вредности, на основу претходних истраживања и валоризације, (ре)дефинисаће се статус, просторни обухват и режими заштите подручја у Западној Србији.
- због планског усмеравања даљег развоја, потребно је уредити грађевинско земљиште планинских подручја, што представља део концепције развоја високопланинских подручја. У зависности од брзине превазилажења развојних ограничења, створиће се услови за санацију, реконструкцију и даљи развој и заштиту високопланинских подручја од националног значаја (са средњепланинским окружењем), са изграђеним или иницираним туристичким центрима, међу које спада подручје Таре и Златибора (а тиме и подручје Шаргана и Мокре Горе, које их повезује и има повољан положај у односу на потенцијалну туристичку потражњу).
- у склопу туристичког кластера „Средишња и Западна Србија” предвиђен је развој примарне туристичке дестинације „Дрина-Тара-Златибор“ (са знатним учешћем целогодишње понуде) и међународног друмског туристичког туринг правца на планираном аутопуту Е-761.
- подручје Просторног плана припада сливним подручјима Дрине и Западне Мораве, тј. речним системима за коришћење, уређење и заштиту вода и хидроенергетско коришћење "Дрина са Лимом и Увцем", односно "Западна Морава", а такође и западноморавско-рзавском регионалном систему за снабдевање водом насеља (подсистем „Западна Морава” - акумулација „Врутци”).
- стратешки приоритет представљају активности на реализацији коридора аутопута Е-761 (деоница Пожега-Ужице-Котроман), са међународним друмским туристичким туринг правцем на планираном аутопуту Е-761 (Појате – Крушевац – Краљево – Чачак – Пожега – Ужице – граница са БиХ (Котроман)).
- прекогранична сарадња Републике Србије са БиХ обухвата трансграничну сарадњу дуж Дрине, са циљем заједничког уређивања, заштите и валоризације приграничног подручја (кластер заштићених подручја: Тара, Шарган - Мокра Гора и Златибор) и развоја туризма и саобраћаја, што подразумева и повезивање примарних осовина развоја, са могућношћу продужетка пруге уског колосека "Шарганска осмица" према БиХ, у функцији туризма.

2.2. Регионални просторни план за подручје Златиборског и Моравичког управног округа

Регионални просторни план Златиборског и Моравичког управног округа („Службени гласник РС”, број 1/13), у даљем тексту РПП ЗМО, обухвата читаву територију Просторног плана. За подручје овог Просторног плана релевантне су следеће одредбе дефинисане РПП ЗМО:

- Парк природе „Шарган – Мокра Гора” утврђен је као једно од најзначајнијих заштићених подручја у обухвату РПП ЗМО и део еколошке мреже Републике Србије, а заједно са туристичком пругом Шарганска осмица, Дрвенградом и локалним скијалиштем на Мокрој Гори (1281 мнм), важан туристички ресурс овог подручја.
- планско опредељење је задржавање постојећих заштићених подручја, уз стална истраживања и ревизију стања тих подручја (кориговање граница и површина под заштитом). Планско подручје, као део туристичких рејона „Златибор - Златар - Пештер“ (туристички комплекс „Златибор - Ужице“) и „Тара - Ваљевско-подрињске планине - Рудник“ (туристички комплекс „Тара - Подриње - Бајина Башта“), представља примарну туристичку дестинацију са знатним учешћем целогодишње туристичке понуде, која ће у оквиру ширег туристичког простора имати значајну улогу у формирању интегрисане туристичке понуде. Ово подразумева интеграцију бројних туристичких ресурса, природних и културних вредности на планском подручју и у окружењу (Паркови природе "Шарган - Мокра Гора" и "Златибор"; Национални парк "Тара"; туристичка пруга уског колосека "Шарганска осмица"; туристичко насеље "Дрвенград" на Мокрој Гори; локално скијалиште "Ивер"; етно-село Кремна; туристички комплекси Златибора и Таре, и др.).
- пољопривреда на планском подручју обухвата подручје заштићених добара и еколошки значајна подручја, као и зону заштите изворишта водоснабдевања, па се усмерава ка заштити биодиверзитета.
- значајан развојни потенцијал представља могућност трансграничне сарадње са БиХ, са циљем интергалне заштите природног и културног наслеђа у дринском подручју (поземи са комплементарним функцијама заштите природне баштине и туризма, на подручју које повезује Тару, Шарган - Мокру Гору и Дрину).
- предвиђена је изградња двоструког 400 kV далековода од планиране ТС 400/x kV „Бајина Башта“ (реконструисана ТС 220/35 kV „Бајина Башта“) до Пљевља (Црна Гора), са увођењем у планирану РХЕ „Бистрица“.
- културно наслеђе ће се штитити, уређивати и презентовати као развојни ресурс, на начин који ће допринети афирмацији регионалног и локалног идентитета. Очување, унапређење и заштита предела и амбијента око непокретних културних добара ће се вршити у оквиру комплексног уређења и презентације ових целина.

2.3. Просторни планови подручја посебне намене

Подручје Просторног плана се преклапа са обухватима следећих *донетих* просторних планова подручја посебне намене:

1. *Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Врутци” („Службени гласник РС”, број 91/2018)*

ППППН слива акумулације "Врутци" обухвата део територије предметног Просторног плана (КО Кремна), и заузима источни део Парка природе "Шарган-Мокра Гора". На већем делу обухваћене територије КО Кремна, налази се сливно подручје акумулације „Врутци” – зона са режимом санитарне заштите акумулације III степена. Акумулација "Врутци" део је западноморавско-рзавског регионалног система за снабдевање водом насеља (подсистем „Западна Морава”).

2. *Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2x400 kV Република Србија (Бајина Башта) - граница Црне Горе - граница Босне и Херцеговине („Службени гласник РС”, бр. 104/17)*

ППППН инфраструктурног коридора високонапонског далековода - интерконекција 2x400 kV, обухвата делове територије предметног Просторног плана у КО Мокра Гора и КО Кремна. Положај деонице коридора на територији КО Мокра Гора прелази преко зоне са режимом заштите I (локалитет Ограђеница) и II степена (локалитети Братешина, Ограђеница 2 и Божирица).

3. *Просторни план подручја посебне намене Националног парка „Тара“ („Службени гласник РС”, бр. 100/10)*

ППППН Националног парка "Тара" обухвата читаво подручје предметног Просторног плана и предвиђа подручје за заштиту - Парк природе "Шарган - Мокра Гора", за које су утврђене зоне са режимима тростепене заштите. Коришћење, организација и уређење планског подручја повезано је са концептом заштите, које уважава природне и створене вредности и постојећа ограничења, али и потенцијале за афирмисање развојних зона, првенствено оријентисаних на туризам и комплементарне активности (Мокра Гора, "Дрвенград", "Ивер", "Шарганска осмица"). У специфичној туристичкој зони *Шарган - Мокра Гора* предвиђају се: информативно-туристички пунктови (Котроман и др.); олимпијско село и визиторски центар (Шишатово), камп (Надкраји), фарма (Вукићевац) и хотел (Ладовац), сви на потезу Вукићевац - Кршањска глава - Ивер - Збориште; спортско-рекреативни центар (Мокра Гора); прихватилиште за медведе (долина Белог Рзава) и јелене (падине Шаргана); рибањак и мање језеро (долина Белог Рзава - село Кршање); визиторски центар (Шарган, Мокра Гора); излетишта, видиковци, одморишта, паркинзи, приступне и пешачке стазе; планинарски домови (Мокра Гора). На осталом подручју, основна оријентација је на развој насеља у функцији туризма (Кремна) и мањих туристичких пунктова у насељима ослоњеним на „Шарганску осмицу” (укључујући и планирано продужење ове пруге) и насељима дуж туристичких путева који воде од Мокре Горе ка Семењеву и Златибору, односно од Мокре Горе и Кремана ка Заовинама и Тари - у овим зонама ретке градње и катунским насељима, предуслов развоја је комунално опремање, а могуће је обнављање грађевинског фонда или нова изградња у смислу погушћавања постојећих заселака. За развој планског подручја и успешнију интеграцију са ширим окружењем, значајна је реконструкција *"Шарганске осмице"* до Кремана и даље продужење до железничке станице "Бранешци" у циљу спајања са магистралном пругом Београд - Бар (варијантна решења). Предвиђа се изградња комплекса заједничког друмско-железничког граничног прелаза "Котроман", као и изградња објеката за сталну изложбу музејских експоната возних средстава узаног колосека ("Шарган-Витаси", "Јатаре", "Девети километар" и "Мокра Гора").

Подручје Просторног плана се преклапа или граничи са обухватима следећих просторних планова подручја посебне намене, који су *донети* или су у *изradi*:

- *Просторни план подручја посебне намене ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са Босном и Херцеговином* (Одлука о изradi Просторног плана, „Службени гласник РС”, број 68/18) - обухвата читаво подручје предметног Просторног плана; положај коридора ауто-пута захтева преиспитивање, ради усклађивања са режимима заштите Парка природе. План је у фази изrade Нацрта.
- *Просторни план подручја посебне намене Националног парка „Тара“* (Одлука о изradi Просторног плана, „Службени гласник РС”, број 31/18 и 38/18-исправка) - ван обухвата предметног Просторног плана (северна граница). План је у фази доношења.
- *Просторни план подручја посебне намене Парка природе „Златибор“* („Службени гласник РС”, број 2/20) - ван обухвата предметног Просторног плана (јужна граница).

2.4. Остали релевантни документи

Просторни план усаглашен је са следећим националним документима јавних политика:

- Националном стратегијом одрживог коришћења природних ресурса и добара („Службени гласник РС”, број 33/12), којом је у делу који се односи на заштићена подручја, утврђена обавеза изrade просторних планова подручја посебне намене за већа заштићена подручја, у која спада и Парк природе „Шарган – Мокра Гора”;
- Стратегијом развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. („Службени гласник РС”, број 98/16), којом је дат висок приоритет развоју туристичких производа планине и језера, као и здравственом туризму.
- Стратегијом управљања водама на територији Републике Србије до 2034. године („Службени гласник РС”, број 3/17);
- Националном стратегијом одрживог развоја („Службени гласник РС”, број 57/08);
- Стратегијом регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године („Службени гласник РС”, бр. 55/05 и 71/05);
- Националном стратегијом привредног развоја Републике Србије од 2006. до 2012. године;

- Националним програмом заштите животне средине („Службени гласник РС”, број 12/10);
- Стратегијом биолошке разноврсности Републике Србије за период од 2011. до 2018. године („Службени гласник РС”, број 13/11);
- Стратегијом развоја пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период од 2014. до 2024. године („Службени гласник РС”, број 85/14);
- Стратегијом развоја шумарства Републике Србије („Службени гласник РС”, број 59/06);
- Стратегијом управљања отпадом за период 2010-2019. године („Службени гласник РС”, број 29/10);
- Стратегијом развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године („Службени гласник РС”, број 15);
- Стратегијом развоја телекомуникација у Републици Србији у периоду од 2006. до 2010. године („Службени гласник РС”, бр. 99/06 и 4/09);
- Стратегијом заштите од пожара за период 2012-2017. године („Службени гласник РС”, бр. 21/2012), и др.

За подручје Просторног плана и његову околину, релевантне су и бројне регионалне и локалне стратегије, планови, развојни програми, пројекти и друга документација, чија су валидна решења искоришћена и адекватно укључена у концепт развоја планског подручја:

- Мастер план развоја туризма са пословним планом за планину Тару њено окружење (Horwath Consulting Zagreb, 2007.);
- Пословни (мастер план) туристичке дестинације Златибор – Златар (2007.);
- Програм рада и концепт стратегије развоја Мокре Горе за период 2007-2012.;
- План управљања Парк природе „Шарган – Мокра Гора“ 2011-2020.;
- План управљања Парк природе „Шарган – Мокра Гора“ 2019-2028. (радна верзија);
- Студија заштите природе за Парк природе „Шарган – Мокра Гора“ (Завод за заштиту природе Србије, 2017.);
- Монографија „Парк природе Шарган – Мокра Гора“ (Завод за заштиту природе Србије, и „Парк природе Мокра Гора“ д.о.о., 2017.);
- Анализа могућности да Мокра Гора добије статус бањског подручја („СТД3” д.о.о. и „Парк природе Мокра Гора“ д.о.о., 2016.);
- Просторни план Републике Српске до 2025. године („Службени гласник Републике Српске”, број 15/2015) и др.

За планско подручје су релевантне и бројне међународне конвенције, које је прихватила и чији је потписник Република Србија:

- Закон о потврђивању Конвенције о биолошкој разноврсности („Службени гласник СРЈ - Међународни уговори”, број 11/01);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта – Бернска Конвенција („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 102/07);
- Закон о потврђивању Конвенције о очувању миграторних врста дивљих животиња Бонска Конвенција („Службени гласник РС - Међународни уговори”, број 102/07);
- Закон о потврђивању Европске конвенције о пределу („Службени гласник РС” број 4/11),
- Конвенције о процени утицаја на животну средину у прекограничном контексту (Еспо, 1991);
- Конвенција о међународној трговини угроженим врстама дивље флоре и фауне - CITES (Вашингтон, 1973);
- Конвенција о мочварним подручјима која су од међународног значаја нарочито као станишта птица мочварица - Рамсарска конвенција (Рамсар, 1971);
- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине (Париз, 1972);
- Међународна конвенција за заштиту птица („Службени лист СФРЈ”, број 6/73);
- Међународна конвенција за заштиту биља („Службени лист СФРЈ”, број 12/57) и др.

Остала значајна планска документација на подручју Просторног плана:

- на територији општине Чајетина:
 - *Просторни план општине Чајетина*, "Сл. лист општине Чајетина", број 10/10.

- на територији града Ужица:
 - *Просторни план града Ужица*, "Службени лист града Ужица", број 22/10.
 - *Генерални план ревитализације пруге узаног колосека „Шарган-Витаси – Мокра Гора“ са пратећим објектима у зони подручја "Шарганска осмица", са елементима регулационог плана*, Одлука СО Ужице, бр. 350-45/01 (од.28.11.2001.) и 350-25/02 (од 26.12.2002.), "Службени лист општине Ужице", број 12/02.
 - *План детаљне регулације Граничног прелаза „Котроман“*, "Службени лист града Ужица", бр. 15/11 и 22/13 – измене и допуне.

3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

3.1. Посебне намене подручја Просторног плана

3.1.1. Природне и предеоне вредности

У обухвату Просторног плана налази се заштићено природно добро изузетног значаја (I категорија) *Парк природе „Шарган-Мокра Гора“* које је проглашено Уредбом Владе Републике Србије („Сл. гласник РС”, број 52/05, 105/05 и 81/08), чиме је под заштиту стављена површина од укупно 10.813,73 ha. Ревизијом Студије заштите природе за Парк природе „Шарган-Мокра Гора” подручје предложено за заштиту проширује се на 11.379,78 ha (поступак покренут 26.10.2015. године, када је Завод за заштиту природе Србије доставио студију заштите надлежном Министарству; Министарство је 15.06.2017.године обавестило јавност о покретању поступка заштите).

У оквиру планског обухвата, ван подручја Парка Природе „Шарган Мокра –Гора“ налази се *Споменик природе „Стабло црно-белог бора на креманским косама“* за који је покренут поступак заштите (услови Завода за заштиту природе Србије бр. 019-1798/2, од 03.07.2019.године). Стабло се налази у североисточном делу планског обухвата, у КО Кремна.

Основне вредности Парка Природе „Шарган – Мокра гора“

Сложен геолошки састав подручја са кречњачком масом и серпентинском подлогом, условио је изразито дисециран *рељеф* у коме доминирају фрагменти високих површи на развојима са стрмим долинским странама и дубоко усеченим речним долинама. Посебне геоморфолошке вредности представљају кречњачко брдо Вао, клисура Сувог потока и кањон Белог Рзава, док је међу геолошким појавама евидентирано 20 репрезентативних објеката геонаслеђа.

Хидрографски потенцијал чини богатство подземних вода, извора, потока и мањих речних токова. Појава олигоминералних и сланих извора, представља значајан природни ресурс.

Флористичко богатство огледа се кроз присуство 722 биљне врсте што чини 22% укупног броја биљних врста Србије. Од тога 6,2% чине ендемични и субендемични таксони који као специфичан биолошки ресурс имају велики значај за очување биолошке разноврсности. Нарочиту вредност са становишта очувања специјске разноврсности представља врста алпски различак (живи на Ограђеници) која је уврштена у први том Црвене књиге флоре Србије као крајње угрожен таксон. На подручју је присутно 6 врста које представљају строго заштићене и заштићене врсте у флори Србије, као и 6 регионално угрожених врста. Укупно 51 биљна врста флоре мокрогорског региона (7 %) се може уврстити у неку од категорија којом се детерминише степен угрожености.или се налази у опасности од ишчезавања.

У *вегетацијском* смислу, подручје Парка природе представља природно станиште црног и белог бора који се на овом простору налазе у чистим и мешовитим састојинама, које су веома значајне у оквиру великих шумских комплекса. Шуме овог простора захваљујући специфичној геолошкој подлози и клими насељене су веома богатим биљним и животињским светом, док мозаично распоређене планинске ливаде и пашњаци дају овом простору непроцењиву предеону вредност. На местима са високим нивоом подземних вода где је делимично током године забарено тло, развија се вегетација мочварних ливада. Вегетацију камењара и серпентинитских клисура изграђује јединствени тип вегетације серпентинских површина, коју чине многе реликтне и ендемичне асоцијације у којима су као едификатори заступљене серпентинофите.

Фауна овог подручја је веома богата, разноврсна и специфична. Најзначајнији представник *ентомофауне* је Панчићев скакавац. На камењарима Мокре Горе може се видети један од најлепших европских лептира, аполон, а поред локви и бара један од највећих европских вилинских коњица, велики царевић. Истраживања *орнитофауне* указују на 120 врста птица које се гнезде на овом

подручју, од којих је чак 101 строго заштићена, а 18 заштићена. Локалитети која се посебно издвајају по својим очуваним стаништима птица су: Јеловац, Шишатавац, река Камишна, Козја стена, Вао, клисура Дубошца и Белог Рзава и др. *Фауна сисара* је представљена са укупно 49 врста, што чини око половине броја до сада регистрованих врста на тлу Србије. Најзначајнији и најмаркантнији су мрки медвед и видра (строго заштићена дивља врста), а затим вук, срна, дивља свиња, дивља мачка, дивокоса и друге заштићене дивље врсте. Све врсте *водоземаца и гмизаваца* (16), које настањују ово подручје, налазе се на списку врста за Црвену књигу фауне Србије водоземаца, односно гмизаваца. *Фауна риба* је веома сиромашна, иако се сви водотоци убрајају у салмонидне воде, због недостатка воде у летњем периоду.

Рашчлањен рељеф прожет крашким облицима, клисурама река и серпентинским стенама које штрче међу аутентичном планинском вегетацијом, где се појединачни борови истичу као чувари природе, као и аутентични старовлашки тип објеката у планинским селима разбијеног типа и катунским насељима, несумњиво дају јединствен печат препознатљивости *предела*.

Око 56,1% територије Просторног плана је заштићено као *Парк природе "Шарган - Мокра Гора"*. Овај простор је стављен под заштиту ради очувања и унапређења разноврсности и лепоте предела, разноврсности и богатства дивљег биљног и животињског света, а посебно очувања угрожених, ретких и ендемичних врста биљака и животиња и њихових заједница, очувања и одржавања квалитета елемената животне средине, али и "Шарганске осмице", објеката народног градитељства и примера традиционалног начина живота, као и планског уређења простора и одрживог развоја туризма, пољопривреде и шумарства, а у интересу науке, образовања, културе и рекреације.

Табела 3: Биланс заштићених површина природних вредности на планском подручју

бр	заштићена природна добра	I степен заштите		II степен заштите		III степен заштите		Укупно	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	Парк природе "Шарган – М.Гора"	774,50	6,81	3124,70	27,46	7480,58	65,73	11379,8	56,11
Σ	Подручје ППППН	774,50	3,82	3124,70	15,41	7480,58	36,88	20281,5	100

У обухвату Просторног плана, *ван заштићених површина природних вредности* налази се укупно 8.901,7 ha, односно 43,89% територије Просторног плана.

Подручја са режимима заштите у Парку природе „Шарган - Мора гора“

По основу критеријума заштите природних вредности, подручје Парка природе „Шарган-Мокра Гора“ (укупне површине 11.379,78 ha) зонирано је на три степена заштите, и то:

I степен - 774,50 ha на 5 издвојених локалитета (6,81 % територије Парка природе). Локалитети који су укључени у овај режим заштите означени су као: „Јеловац“, „Клисура Дубошца-Скакавац“, „Ограђеница“, „Међедова лјеска“ и „Дебела Коса“ на којима се спроводи „строга заштита на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очувања станишта и животних заједница у условима дивљине“ (у складу са Законом о заштити природе и Уредбом о режимима заштите).

II степен - 3.124,70 ha на 10 издвојених локалитета (27,46 % територије Парка природе). Локалитети који су укључени у овај режим заштите означени су као: „Љуто поље“, „Братешина“, „Кречњачко брдо - Вао“, „Шишатавац - Јеловац“, „Ђога“, „Тусто брдо“, „Ограђеница 2“, „Божурица“, „Кањон Белог Рзава“ и „Шарганска осмица“, на којима се спроводи „активна заштита на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа“ (у складу са Законом о заштити природе и Уредбом о режимима заштите). У овом режиму заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења природног добра, без последица по примарне вредности њихових природних станишта, популација и екосистема.

III степен - 7.480,58 ha на преосталом делу Парка природе (65,73 % територије Парка природе), на коме се спроводи „проактивна заштита на заштићеном подручју или његовом делу са делимично

измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја" (у складу са Законом о заштити природе и Уредбом о режимима заштите). У овом режиму заштите могу се вршити управљачке интервенције у циљу рестаурације, ревитализације и укупног унапређења заштићеног подручја, развој села и унапређење сеоских домаћинстава, уређење објеката културно-историјског наслеђа и традиционалног градитељства, очување традиционалних делатности локалног становништва, селективно и ограничено коришћење природних ресурса и простора, уз потребну инфраструктуру и другу изградњу.

Табела 4: Локалитети са режимом заштите I степена

ЛОКАЛИТЕТ I степен		К.О.	ПОВРШИНА (m ²)	ДРЖАВНО (m ²)	ПРИВАТНО (m ²)
1	Јеловац	Кремна	113127	113127	0
2	Клисура Дубошца - Скакавац	Кремна	1621205	1621205	0
		Мокра Гора	1092144	1092144	0
3	Ограђеница	Мокра Гора	1646701	1641981	4720
4	Међедова љеска	Мокра Гора	83504	83504	0
5	Дебела коса	Мокра Гора	3188276	3188276	0
УКУПНО			7744957	7740237	4720

1. Јеловац

Површина овог локалитета износи 11,31 ха. Локалитет је обрастао високом средњодобном квалитетно однегованом шумом црног бора. Издвојена површина типичан је представник борове шуме на серпентинској подлози на планини Шарган. Правилно и одрживо газдовање у састојинама на овом простору омогућило је истовремено одвијање спонтаног процеса природне обнове. Зато је овај данашњи комплекс шума физиогномски, структурно и по флористичко-фаунистичком саставу готово индентичан са некадашњим природним чистим састојинама црног бора и црњуше.

Поред главног едификатора - црног бора срећу се појединачно примешане врсте као што су јела, бели бор и бреза. Спрат приземне вегетације чине густе фацијеси оштрице и бусенови црњуше. Флористичко богатство зељастог спрата употпуњује благајев јеремичак (на Црвеној листи флоре) и ендемични ушљивац указујући да су давно сађене црноборове шуме данас достигле скоро индентичан флористички састав природних састојина. На локалитету, односно, у овим шумама забележене су бројне врсте фауне, посебно птица, карактеристичне за црноборове шуме. Изузетно је значајна појава великог тетреба.

Природна црноборова станишта на серпентинитима, каква су и ова, не одликују се великим богатством дендрофлоре, али су зато веома важна јер се главни едификатор црни бор налази у ценолошком и еколошком оптимуму. Станишта на серпентиниту сама по себи се издвајају као ретка природна појава у Србији.

2. Клисура Дубошца - Скакавац

Укупна површина резервата износи: 271,34 ха. Ова атрактивна клисура стрмих страна, са бројним стеновитим одсечима и остенацима, која је дубоко усечена у серпентински масив налази се испод Виогора, Ђоге и Скакавца. Посебно се истиче водопад Скакавац у кориту Камишне реке висине око 12 m. На одсечима улазног дела ове клисуре налазе се импозантни, усамљени и веома стари примерци црног бора. Они заједно са црним грабом граде асоцијацију на нагибима и литицама. Поред реке Дубошца и Камишне јавља се и заједница пионирског карактера сиве врбе. На местима са високом водом доминирају крупни бусенови трава, а присутне су и заједнице високе зелени у којој доминирају грабић, суручица и др. Стрме камените делове ове клисуре обрастају формације ендемичне млечике, а посебан печат вегетацији серпентинских стена дају ендемични халачија и потентила, присутне на стеновитим одсечима ове клисуре. Обе врсте се налазе на Црвеној листи флоре Србије. Од представника фауне срећу се медвед, срна, дивља свиња, а од птица сури орао, лештарка и др.

3. Ограђеница

Укупна површина овог локалитета износи: 164,67 ха. Представља кречњачки грбен окружен серпентинитима и на изванредан начин има острвски карактер у дистрибуцији многих врста флоре и

фауне које су еколошки везане за термофилне шуме на кречњацима, карбонатне камењаре и сипаре. Стрме падине Ограђенице са Тустим брдом обрасле су шикарастим формацијама јасена и црног граба са присуством медунца. У изузетном флористичком диверзитету истичу се и врсте дендрофлоре као што су мушмулица, средња суручица, маклена, грабић, мукиња, козја јабучица и др. Посебан флористички печат овом масиву даје налазиште божура, врсте која припада категорији угрожених таксона (EN) у Србији. На овом кречњачком масиву идентификовано је једино станиште у Србији алпског различка, природне реткости у категорији крајње угроженог таксона (CR) чија је популација процењена на само неколико примерака. Каменисти шумски пропланци и заравњени платои Ограђенице обрасли су рујем, што чини посебну пејзажну атрактивност. Ограђеница је станиште богато фауном, где су заступљени представници херпетофауне и готово све врсте птица гнездарица присутних на подручју, а карактеристичних за појас храстових и црнограбових шума западне Србије.

4. Међедова љеска

Укупна површина овог локалитета износи: 8,35 ха. Налази се у непосредној близини платоа Ограђенице, од кога се разликује у орографском смислу, а самим тим и вегетацијском. Представља типичан пример комбинације термофилних храстових и мезофилних букових станишта на релативно малом простору. Иако ниског порекла (углавном шибљачке формације) заједнице се истичу изузетно великим бројем врста дендрофлоре. Главни едификатор термофилних станишта је цер, а мезофилних буква. Пратеће врсте јављају се у комбинацији и заједничке су за оба станишта: црни јасен, маклен, граб, курика, глог, свиб, жешља, леска и др.

5. Дебела коса

Укупна површина овог локалитета је 318,83 ха. На овом локалитету налази се висока шума црног бора на иницијалним хумусно-силикатним земљиштима на периодитима и серпентинитима. Део шуме се налази на врло стрмом, па чак и врлетном нагибу од преко 35°. Хумусно силикатно земљиште на овом простору је јако скелетно, док је приземна вегетација средње густа. Од примешаних врста се јављају китњак и црни граб.

Табела 5: Локалитети са режимом заштите II степена

ЛОКАЛИТЕТ II степен		К.О.	ПОВРШИНА (m ²)	ДРЖАВНО (m ²)	ПРИВАТНО (m ²)
1	Љуто поље	Кремна	5035261	41777	4993484
2	Братешина	Кремна	10369131	3246634	7122497
		Мокра Гора	3596068	1573467	2022601
3	Кречњачко брдо - Вао	Мокра Гора	1306099	268464	1037635
4	Шишатоваци - Јеловац	Мокра Гора	1056910	1056910	0
5	Ђога	Семегњево	1486584	1136723	349861
6	Тусто брдо	Мокра Гора	2987285	2125314	861971
7	Ограђеница 2	Мокра Гора	799314	16405	782909
8	Божурица	Мокра Гора	640384	486869	153515
9	Кањон Белог Рзава	Мокра Гора	2797734	2762862	34872
10	Шарганска осмица	Мокра Гора	1172187	1094770	77417
УКУПНО			31246957	13810195	17436762

1. Љуто поље

Укупна површина износи 503,53 ха. Представља крашко поље са израженим формама крашког микрорељефа као што су вртаче, увале, заравни, понори и томе слично. Налази се у крајњем северном делу заштићеног природног добра чинећи везу Мокрогорске котлине и Тарског планинског комплекса. Природне особености овог локалитета садржане су у присуству мешовитих шума смрче и белог бора које су јединствене на подручју Мокре Горе. Поред главних едификатора јављају се буква, јавор, млеч, црни бор и друго. Подручје уједно представља и комуникациони коридор за многе врсте сисара и птица, од којих је већина сврстана у неке од категорије заштите. Посебну вредност представљају бројне веће или мање тресаве које су станишта од изузетног конзервационог значаја.

2. Братешина

Укупна површина овог локалитета је 1396,52 ha. Основну вегетацију овог локалитета чине шуме црног бора на иницијалним хумусно-силикатним земљиштима и периодитима и серпентинитима и шуме борова на земљиштима образованим на базичним стенама.

3. Кречњачко брдо – Вао

Укупна површина ове предеоне целине је 130,61 ha. Окружено селима Тимотијевићи, Подстење, Турудићи и Милекићи обухваћено је другим степеном заштите као простор са посебним геоморфолошким и вегетацијским вредностима. Наиме, брдо Вао је засебна оаза дивљине са дубоко усеченим и тешко проходним долинама потока Грубишевац и Суводол. Подножје овог локалитета прекривено је заједницама ливада кошаница које се одликују присуством различитих врста детелина и лептирњача због чега имају привредни значај. На већим надморским висинама ливадске енклаве замењују букове шуме доброг квалитета са стаблима семеног порекла изражених дендрометријских карактеристика. Због јаке засене приземна флора је слабо развијена осим у пролећном аспект пре олистављања букве када је заступљен већи број геофита. У јако склопљеном спрату дрвећа апсолутно доминира буква а примешано се јавља већи број мезофилних врста дрвећа, углавном средњеевропског типа. То су: горски јавор, млеч, клен, китњак, граб, дивља трешња, ситнолисна липа, дивља крушка и др. У врло оскудно развијеном спрату жбуња најчешће се јављају следеће врсте: црна зова, хајдучка опута, леска и др. Ове заједнице представљају основу за стабилан систем који није подложен брзим деградацијама. Стрми одсеци богати су бројним јамама и пећинама од којих су најпознатије Хајдучка пећина и Црвена пећина. У вегетацијском смислу Вао је обрастао термофилним асоцијацијама коју гради црни бор са црним грабом. У оквиру ове заједнице на стенама се јављају црни јасен и црни граб, док мозаично на кречњачким блоковима у спрату дрвећа доминира црни бор. Присутне заједнице су изразито ксеротермофилног карактера са обиљем медитеранских и субмедитеранских врста. Источне падине брда Вао чини климарегионални појас буково-јелових шума развијен од 800-1100 m н.в. Ове заједнице јављају се у условима хумидније планинске климе на различитим смеђим земљиштима и њиховим лесивираним варијантама. Прилично су деградоване и у току еволуције прилагодили су се климатским контрастима, па обилују присуством главног едификатора - букве, док се јела јавља само у траговима. На овом потезу на месту Јејињак среће се импозантно стабло јеле висине 40 m, пречника око 2,5 m, које је проглашено „царем“ шуме и које представља споменик природе ботаничког карактера. Поред главних едификатора заједницу карактеришу мезофилне врсте буковог региона као што су бела зова, зова, хајдучка опута, пасје црно грождје, а приземно су обилно заступљене мезофилне врсте карактеристичног скупа: зечја соца, купина, малина, брадавичњак, жабља трава и др..

Од представника орнитофауне у појасу листопадних шума са храстом и грабом могу се издвојити голуб гривњаш, сива жуна, мишар, креја.

У буковим шумама од птица су присутне: шумска сова, дрозд певач, кос, велики детлић, црвендаћ, велика сеница, обични звиждак, креја.

4. Шишатовцац – Јеловац

Укупна површина ове предеоне целине је 105,69 ha. Ради се о површини са високом шумом црног бора која је млада, прегустог склопа и са доста заосталог проредног етата. На овом локалитету у наредном периоду треба спроводити узгојно-проредне сече, како би се одгајила шума са свим квалитетима које омогућавају природни потенцијали станишта. Шуме у делу Шишатовца старе око 40 година, захваљујући одрживом начину газдовања у фитоценолошком и структурном облику подсећају на природне некадашње шуме Шаргана. Спровођењем заштите која подразумева опрезно и правовремено извођење неопходних мера неге постићи ће се оптимална стабилност ових састојина и њихова структурна разнодобност неопходна на оваквим типовима станишта.

Од орнитофауне на овом простору срећу се велики тетреб, лештарка, велики детлић, зеба, јелова сеница.

5. Ђога

Укупна површина ове предеоне целине је 148,66 ha. Стрмим странама и масивним остенацима гребена Ђога доминирају у поретку неправилних зелених „шпалира“, горостасна стабла црног бора кишобранастих крошњи. Представљају природну, очувану и виталну четинарску оазу. Испод надстојног црноборовог спрата, поред ретких упрсканих пратилица као што су бели бор, јела и

понека смрча, трајни ороклиматогени вегетацијски појас чине густе заједнице субмедитеранског карактера где су главни едификатори храстови - медунац и китњак са жбунастим термофилним врстама које их редовно прате. Од њих треба издвојити маклен, клен, леску, дрен, свиб, дивљу трешњу, разне врсте курике, глог и бројне повијуше. Превоје од Ђога ка Козјој стени па све до Дебеле косе у типолошком смислу прекривају високе мешовите шуме црног и белог бора унутар којих је присутна бреза. Бреза се јавља на прилично неприступачним теренима. Биодиверзитетска вредност и интересантност овог простора огледа се на првом месту у присутности мешовитих високих шума црног и белог бора које су махом богате терцијарним реликтима а које су у својим природним енклавама складно уклопљене са лишћарско четинарским заједницама и заједницама хазмофитског типа на серпентинским камењарима.

Орнитофауну чине буљина, сури орао, ветрушка, планинска црвенрепка, гавран, а камењаре и бујичне наносе са ретком дрвенастом вегетацијом у побрђу насељавају руси сврчак, бела плиска и пупавац.

6. Тусто брдо

Укупна површина ове предеоне целине је 298,73 ха. Овај локалитет чини ободни простор око маркантног кречњачког масива под називом Ограђеница. Са јужне стране од 550-700 m н.в. обухвата котлинске делове Мокре Горе, односно делове од доњих токова Камишне реке до гребена Божурица. У вегетацијском смислу овај део прекривен је однегованим вештачки подигнутим мешовитим састојинама црног и белог бора које у својој старости од око 60 година по структури, ценотичком саставу и стабилности у многоме подсећају на природне шуме белог и црног бора. Унутар ових шума на местима већих нагиба и данас се уочавају примерци моћних, појединачних, стабала црног и белог бора, као остаци некадашњих природних црно- белоборових шума. Фитоценолошко богатство ових шума условљено је рељефом: на већим нагибима и скоро стрмим неприступачним одсечима спрат дрвећа искључиво је изграђен од стабала црног бора. Нижи спрат дрвећа такође гради црни бор са обилним подмлатком. Зељаста спрат скоро потпуно одсуствује. Ове заједнице у својим природним енклавама заштићене су од конкуренције других врста (првенствено сциофитне букве) и налазе се у еколошком оптимуму. Међутим, ценолошки ове шуме су нестабилне пошто представљају терминалне фазе развоја борових шума. Карактеристичне врсте су, осим црног и белог бора, црњуша, благајев ликовац, зановет и друге. Стрме падине Тустог брда обраста заједница црног јасена и црног граба развијена на смеђим земљиштима на кречњаку, плитким, сувим и скелетним. У мањој мери представља измењену реликтну вегетацију ксеромезофилног карактера са већим учешћем субмедитеранских флорногеографских елемената, али са многим илирским ендемитима, као и понеком мезофилном врстом из свезе букових шума. Осим црног граба и јасена гради је обиље жбунастих врста Стрми кречњачки одсеци Тустог брда изнад улазног дела кањона Белог Рзава обрасли су интересантним стаблима црног бора карактеристичних хабитуса.

Птичји фонд овог локалитета, с обзиром да је у вегетацијском смислу сличан брду Вао, чине врсте каменитих станишта и врсте које се јављају у шикарама и шибљацима као што су: дрозд певач, креја, грлица, голуб гривњаш, црвендаћ, црноглава грмуша, кос, кукавица, кобац, средњи детлић, зеба.

7. Ограђеница 2

Укупна површина ове предеоне целине је 79,93 ха. Имајући у виду наведене геоморфолошке, вегетацијске и амбијенталне особености дела локалитета Ограђеница, који се налази у режиму заштите I степена, зона са режимом заштите II степена означена као „Ограђеница 2" представља својеврсну заштитну зону и физички заокружује читаво подручје масива.

8. Божурица

Укупна површина ове предеоне целине је 64,04 ха.

Један део ове предеоне целине покривају вештачки подигнуте састојине црног бора (*Pinetum nigrae*) на различитим смеђим земљиштима, док је други део покривен планинском шумом букве (*Fagetum moesiacaе montanum*) на различитим смеђим земљиштима. Експозиција је север-северозапад. Земљиште је јако скелетно.

Птичји фонд овог локалитета, с обзиром на то да је у вегетацијском смислу сличан брду Вао, чине врсте каменитих станишта и врсте које се јављају у шикарама и шибљацима као што су: дрозд певач (*Turdus philomelos*), креја (*Garrulus glandarius*), грлица (*Streptopelia turtur*), голуб гривњаш (*Columba palumbus*), црвендаћ (*Erithacus rubecula*), црноглава грмуша (*Sylvia atricapilla*), кос (*Turdus*

merula), кукавица (*Cuculus canorus*), кобац (*Accipiter nisus*), средњи детлић (*Dendrocopos medius*) и зеба (*Fringilla coelebs*).

9. Кањон Белог Рзава

Укупна површина ове предеоне целине је 279,77 ha и обухвата стрме литице које се пружају на самом излазу из кањона Белог Рзава и налазе се с обе стране реке. У вегетацијском смислу овај локалитет је врло разнолик. На местима већих нагиба уочавају се примерци моћних, појединачних стабала црног бора, као остаци некадашњих природних црnobорових шума. Од врста доминира црни бор, док се као примешане врсте јављају цер, црни граб и црни јасен.

10. Шарганска осмица

Укупна површина ове предеоне целине је 117,22 ha. Овај локалитет обрастао је црnobоровим шумама на земљиштима образованим на базичним стенама, на благом нагибу - до 5°. Локалитет је добио назив по Шарганској осмици на прузи Ужице-Вишеград око које се и налази. Шуме на овом локалитету су једним делом природне високе шуме црног бора, док је остатк ових шума настао вештачким путем.

Међународни аспект заштите природе

Према Правилнику о критеријумима вредновања и поступку категоризације заштићених подручја („Службени гласник РС”, број 97/15) Парк природе „Шарган-Мокра Гора” сврстава се у I категорију – међународног, националног, односно изузетног значаја.

Према Уредби о еколошкој мрежи („Службени гласник РС”, број 102/10), планско подручје се налази у обухвату еколошких мрежа, односно еколошки значајних подручја, под редним бројем 60. „Клисура Ђетиње“, бр. 61. „Тара“ и бр. 62. „Златибор.

Заштићено подручје у оквиру планског обухвата (Парк природе "Шарган -Мокра Гора"), препознато је и као међународно значајно подручје за птице (*Important Bird Areas - IBA*), међународно значајно подручје за биљке (*Important Plant Areas – IPA*), одабрано подручје за дневне лептире у Србији (*Prime Butterfly Areas in Serbia – PBA*) и као једно од 61 EMERALD подручја у Србији (еколошко значајно подручје под редним бројем 61. „Тара“, EMERALD (RS0000018)) у оквиру Пан-европске еколошке мреже (*Pan-European Ecological Network – PEEN*). Циљ постојања ове мреже је дугорочно очување природних и полуприродних екосистема, станишта и врста од значаја за заштиту на европском нивоу. Основу за оснивање оваквих мрежа чини релевантна база података о статусу угрожености и дистрибуцији биљних и животињских врста широм Европе. Приоритети заштите морају се одредити на начин којим ће одређени ресурси бити усмерени на врсте којима је заштита неопходна. PEEN мрежа предвиђа постојање централне зоне коју би чинили NATURA 2000 и EMERALD подручја, потом коридора који повезују централне зоне и омогућавају миграцију и дисперзију врста, као и прелазних зона и подручја обнове, са мањим степеном заштите од централне зоне.

EMERALD представља еколошку мрежу састављену од *Подручја од посебне важности за заштиту природе* (ASCI), односно просторних целина и станишта које су од посебног националног и међународног значаја са аспекта очувања биолошке разноврсности. Као потписница *Бернске конвенције*, Република Србија се обавезала на учешће у заштити угрожених дивљих биљних и животињских врста и одређених типова станишта.

У оквиру европских интеграција, Република Србија усклађује своју легислативу са легислативом Европске уније. За државе чланице Европске уније програм NATURA 2000, као међународна еколошка мрежа заснована на *Директиви о заштити дивљих птица* и *Директиви о заштити природних станишта и дивље фауне и флоре*, најважнији је механизам за очување угрожених врста и станишта. Парк природе „Шарган-Мокра Гора” ће чинити део мреже NATURA 2000.

Према класификацији *Међународне уније за заштиту природе* (IUCN) ово подручје припада V категорији, у којој је циљ управљања заштита предела и рекреација на подручју где је међусобно дејство људи и природе током времена обликовало препознатљиве особине подручја, са значајним естетским, еколошким и/или културним вредностима, често праћено високим биодиверзитетом.

Подручје Парка природе је уврштено у категорију V заштићених подручја (заштићени копнени предео). Категорија V обухвата подручја на којима је дуготрајна интеракција човека и

природе произвела јединствене еколошке, биолошке, културне и естетске вредности и где је одржавање тог односа неопходно ради очувања тих вредности.

У складу са покренутом иницијативом за успостављање 10 потенцијалних резервата биосфере, од којих су у Србији за сада проглашена само два („Голија - Студеница" и „Горње Подунавље“), Парк природе „Шарган - Мокра Гора“ препознат је и као део потенцијалног прекограничног Резервата биосфере „Дрина“ (UNESCO - МаВ) који би требало да се успостави на подручју средњег тока реке Дрине између Републике Србије и БиХ. На основу Унесковог програма МаВ створена је светска мреже заштићених подручја названих резервати биосфере. Овај прекогранични резерват би требало да обухвати Национални парк „Тара" и Парк природе „Шарган - Мокра Гора" на територији општина Бајина Башта, Ужице и Чајетина, као и делове територија општина Вишеград, Рогатица, Устипрача и Сребреница у БиХ. Основни циљеви резервата биосфере су: очување биолошког диверзитета и здравих екосистема; стицање знања о природним системима и њиховим променама, традиционалним начинима коришћења земљишта и коришћењу природних ресурса на усаглашен начин; сарадња у решавању проблема везаних за природне ресурсе. Резервати биосфере су просторно организовани у три зоне, са различитим функцијама и режимима заштите: централна зона (core area), са највишим степеном заштите, у којој је једина дозвољена активност праћење стања и научно истраживање; тампон зона (buffer area), у којој су дозвољене одређене активности (пољопривреда, рекреација, туризам, истраживачке активности) и окружује или се налази уз централну зону; прелазна зона (transition area) има наглашену развојну улогу у складу са принципима одрживости.

Парк природе „Шарган - Мокра Гора“ припада регионалној асоцијацији „Паркови Динарида“. То је мрежа заштићених подручја Динарида, посвећена унапређењу природних и културних вредности заштићених подручја Динарида, њиховој промоцији и подршци, као и примени добрих пракси одрживог развоја и управљања. Мрежу "Паркови Динарида" чини више од 90 заштићених подручја са територије Албаније, БиХ, Црне Горе, Хрватске, Северне Македоније, Словеније и Србије.

Геодиверзитет

На планском подручју су као природна вредност евидентирани и бројни објекти *геонаслеђа* (геолошких, палеонтолошких, седиментолошких, геоморфолошких, спелеолошких, хидрогеолошких и хидролошких вредности). Евидентирано је двадесетак геолошких појава, па се може рећи да подручје Парка природе "Шарган - Мокра Гора", али и читаво подручје Просторног плана имају изразито богат геодиверзитет.

Табела 6: Приказ локалитета геонаслеђа на подручју Просторног плана

бр	Кординате	Локација	Опис
1	7377131 4848086	Кршање, засеок Урошевићи	Серпентинисани перидотит, кора распадања и седименти горње креде богати фосилима. Доминирају шкољке и пужеви
2	7377778 4848294	Котроман, на граници Пањка и Кршања	Слан извор. Порекло соли из седимента евапората
3	73377812 4848865	лева обала Камишне, низводо од фабрике, Котроман	Кречњаци и лапорци горње креде са фосилима. Доминирају гастроподи.
4	7380179 4849363	Црвени Рид	Кора распадања на перидотитима, настала у доњој креди. На овом подручју вршена су геолошка испуитивања и проспекција за руде гвожђа и титана.
5	7383244 4850716	Беле Воде	Високо алкалне воде, са рН вредношћу од 11,5. Настале су дејством атмосфеилија и /или топлих вода на перидотите.
6	7384069 4850451	водопад Велики скакавац	Водопад не реци Камишни
7	7372569 4853344	Кањон Белог Рзава	Кањон дугачак 2,5 km, са литицама високим и до 500 m.

8	7371899 4854221	Бели Рзав	Бигар у кањону Белог Рзава, - карбонатна седиментна стена која има широку примену у грађевинарству
9	7377656 4853559	Кремна	Метаморфне стене, амфиболити, настали променом базичних стена у току смештаја периодитита.
10	7377625 4853560	Божурица	Контакт ултрамафита и метаморфних стена. Веома ретко се на локалитету могу видети контакти ових стена.
11	7378194 4854164	Ђавоља пећина, прераст	Веома редак геоморфолошки феномен у тријаским кречњацима. Има два улаза и неколико отвора пречника од пар десетина цм до преко 10 m.
12	7377762 4854718	Хајдучка пећина	Пећина сиромашна накитом, дубине неколико десетина метара. Има пећинских инсеката.
13	7382384 4855085	Тимотијевићи	Перидотити, харцбургитског састава. Минерални и хемијски састав ових стена да су указује да су дошле из горњег омотача.
14	7383524 4855583	Шарган Витаси - Кремна	Опал и жице магнезита настале су дејством топлх вода на перидотите.
15	7386590 4857936	Трговиште, пут за Паниће	Седименти миоцена са остацима флоре. Највише има бодљи четинара.
16	7385363 4856742	Кремна, засеок Радаљевићи	Сумпорна вода. Појавила се приликом бушења при тражењу минералних сировина. Порекло сумпорводоника је из органске материје у седиментима.
17	7386590 4857936	Коњска река	Седименти миоцена, битуминозни, са прослојцима угља. Инструктиван профил за геолошка проучавања ове периоде.
18	7376566 4859733	Врачирића језера	Има их три. Настала су запуњавањем вртача и никада не пресушују. Пречника су до 15 m.
19	7375480 4861449	Вртаче, Љуто поље, Карајића баре	Настале карстификацијом у зарављеним подручјима тријаских кречњака. Пречника су до 20 m, дубине до 5 m. Неке од њих су спојене када граде долине.
20	7375309 4861557	Понорница Карајића поток, Љуто поље	Једна од неколико понорница које припадају процесу карстификације тријаских кречњака. Највероватније извире у Перућцу.

Предеоне одлике

Подручје Просторног плана припада српско - балканском макрорегиону хетерогеног предеоног обрасца и представља традиционални, мултифункционални културни (рурални) предео, који је настао у вековној интеракцији човека и природе. Као резултат оваквог деловања, ово подручје представља одличан пример позитивних еволутивних промена и стварања нових вредности у пределу.

Највећи део територије Просторног плана представља предео изразитих природних и предеоних вредности, са аспекта генетске, специјске и екосистемске разноврсности и сценских квалитета предела. У оквиру предела се издвајају комплекси биотопа са изразитим представницима врста: шуме и експлоатационе шуме, отворена подручја са појединачним дрвећем и шумарцима, отворена подручја на сувим стаништима, њиве, ливаде и пашњаци, текуће и стајаће воде, и насеља.

Захваљујући врло динамичној морфологији мокрогорске котлине, великим шумским комплексима и мозаичном распореду шума, ливада и пашњака, цело подручје има врло атрактивне пејзажне карактеристике током свих годишњих доба. Посебно обележје и вредност планског подручја чине многобројни извори планинске воде, од којих је нека и лековита. Општа одлика свих водотока је велики степен очуваности, што потврђује и специфичан животињски свет који их настањује. Посебну вредност представља водопад Скакавац, Хајдучка и Црвена пећина и други објекти геонаслеђа.

Динамичност предела овог простора се огледа, не само у геоморфолошким и еколошким особеностима, већ и у друштвено-економским променама кроз векове. На овим просторима је од давнина постојао утицај човека, за шта нам сведочи културно-историјско наслеђе. Положај, структура и туристичка функција „Шарганске осмице“, "Дрвенграда" и других предеоних целина, дали су овом подручју потпуно нову и карактеристичну „димензију“ и тиме допринели стварању нових вредности у пределу и успостављању локалног и регионалног идентитета.

Због великог природног и културно-историјског значаја, односно изузетних, јединствених и репрезентативних предеоних одлика заштићеног подручја, потребно је неговати његов еволутивни карактер, кроз развој компатибилних делатности које су у сагласности са очувањем карактеристичног предеоног обрасца, уз поштовање утврђених режима заштите унутар Парка природе „Шарган – Мокра Гора“.

3.1.2. Културно наслеђе

На подручју Просторног плана, сходно Закону о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11-др.закон и 99/11-др.закон), и на основу *услова за предузимање мера техничке заштите* које је издао Републички завод за заштиту споменика културе, као и *акта о условима чувања, одржавања, коришћења и утврђеним мерама заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту* који је издао Завод за заштиту споменика културе Краљево, статус културног добра и добра које ужива претходну заштиту имају:

1. *Кућа Гвоздена Мољковића – Стари хан*, споменик културе, непокретно културно добро изузетног значаја;
2. *Основна школа у Мољковини -Кремна*, споменик културе, непокретно културно добро;
3. *Мољковића чесма у Кремни*, споменик културе, непокретно културно добро;
4. *Четири шанца из I српског устанка на платоу села Кремне*, споменик културе, непокретно културно добро;
5. *Локалитет Црквине у Мокрој Гори*, добро које ужива претходну заштиту.

Споменици културе и њихова околина нису адекватно уређени, обележени, одржавани и презентовани.

Подручје Просторног плана није било предмет систематског рекогносцирања културног наслеђа. На планском подручју, осим наведених објеката који имају статус утврђених непокретних културних добара и добара које уживају претходну заштиту, а на основу увида у документацију просторних планова јединица локалне самоуправе и подручја посебне намене чији се обухват преклапа са обухватом Просторног плана, налазе се бројни евидентирани објекти и простори са својствима и обележјима културног наслеђа (археолошки локалитети, објекти народног, сакралног и другог градитељства и знаменита места).

На планском подручју се налазе и различита спомен обележја посвећена историјским догађајима и знаменитим личностима, као и други објекти који за сада нису евидентирани као потенцијална културна добра.

3.1.3. Воде и водно земљиште

Подручје Просторног плана припада ширем подручју Западне Србије, које је једно од воднијих и еколошки очуванијих подручја Србије и у свим стратешким документима водопривреде Србије третира се као подручје у коме има највише изворишта регионалних система. Зато је основни циљ у области водопривреде интегрално коришћење, уређење и заштита водних ресурса. Ово подразумева развој два вишенаменска водопривредна система - регионалног система за снабдевање водом насеља и речног система за коришћење, уређење и заштиту вода.

Планско подручје припада сливним подручјима Дрине (водна јединица бр. 10. „Дрина - Лозница“, која обухвата подсливове Белог и Црног Рзава) и Западне Мораве (водна јединица бр. 42. „З.Морава - Чачак“, која обухвата подслив Ћетиње) - према *Правилнику о одређивању водних јединица и њихових граница* („Службени гласник РС“, број 8/2018). Најзначајније воде на планском подручју су реке Бели и Црни Рзав, као водотоци I реда - према *Одлуци о утврђивању пописа вода I реда* („Службени гласник РС“, број 83/2010).

Планско подручје припада речним системима за коришћење, уређење и заштиту вода и хидроенергетско коришћење "Дрина са Лимом и Увцем" и "Западна Морава", као и западноморавско-рзавском регионалном систему за снабдевање водом насеља (подсистем „Западна Морава“). У склопу поменутих водопривредних система, изграђене су или се планира изградња већег броја вишенаменских акумулација. У обухвату Просторног плана је део слива изворишта водоснабдевања - акумулације „Врутци“, која обухвата подслив реке Ћетиње са притокама, а припада регионалном подсистему „Западна Морава“ у оквиру западноморавско-рзавског регионалног система за снабдевање водом насеља. Овај слив представља и део западноморавског речног система за уређење, коришћење и заштиту вода. Остатак планског подручја обухвата подсливове Белог и Црног Рзава са

притокама и припада дринском сливу, односно представља део речног система Дрине са Лимом и Увцем.

На Просторним планом обухваћеном делу слива акумулације „Врутци” (КО Кремна) примењују се режими заштите за зону III санитарне заштите изворишта водоснабдевања који су утврђени *Просторним планом подручја посебне намене слива акумулације „Врутци” („Службени гласник РС”, број 91/2018)* и у складу са *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС”, број 92/08)*. Зона III санитарне заштите обухвата подручје изван уже зоне санитарне заштите, до границе површинског, надземног слива акумулације.

Слив акумулације "Врутци" обухвата део територије Просторног плана (КО Кремна), и заузима источни део Парка природе "Шарган-Мокра Гора". Услед преклапања зона заштите установљених за посебне намене по различитим основама, у подручју преклапања зоне III санитарне заштите изворишта водоснабдевања „Врутци“ и просторних јединица са режимима заштите I, II и III степена у Парку природе „Шарган - Мора гора“, примењује се принцип „строжији режим заштите и коришћења простора“.

3.1.4. Инфраструктурни системи

Саобраћајна инфраструктура

Посебне намене планског подручја обухватају и подручје реализације коридора магистралне саобраћајне инфраструктуре – ауто-пут Е-761 (деоница Пожега - Ужице - граница БиХ (Котроман)), са простором у непосредној физичкој и функционалној вези са коридором, укључујући планиране петље "Котроман" и "Кремна", друмско-железнички гранични прелаз "Котроман - Вардиште" / "Мокра Гора" и укрштања са другим инфраструктурним системима. Реализација овог коридора представља стратешки приоритет са аспекта побољшања саобраћајне доступности, повећања капацитета и побољшања нивоа саобраћајних услуга на путној мрежи, интегрисања планског подручја у шире регионално и међународно окружење, јачања постојећих и стварања нових функционалних веза, као и развоја примарне туристичке дестинације "Дрина-Тара-Златибор" у оквиру туристичког простора Западне Србије.

Траса ауто-пута Е-761 (Појате - Крушевац - Краљево - Чачак - Пожега - Ужице - граница БиХ) представља будући међународни друмски туристички туринг правац (транзитни туристички правац међународног значаја) и (уз реку Дрину) базни елемент за развој прекограничне сарадње Републике Србије са БиХ, што подразумева и повезивање примарних осовина развоја.

Траса ауто-пута Е-761 дата у Просторном плану, преузета је из Елабората за рани јавни увид *Просторног плана подручја посебне намене ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са Босном и Херцеговином (Одлука о изради Просторног плана, „Службени гласник РС”, број 68/18)*, односно из усвојеног Генералног пројекта деонице Пожега-Ужице-граница БиХ, у складу са условима ЈП "Путеви Србије" за израду Просторног плана бр. 956-16245/19 од 28.06.2019. године.

Траса ауто-пута пролази кроз просторне јединице са режимом заштите I (Дебела коса) и II степена (Ђога) Парка природе "Шарган - Мокра Гора, и иде јужним ободом обухвата Просторног плана, на граници са Парком природе "Златибор", где такође пролази кроз просторне јединице са режимом заштите I (Виогор) и II степена (Семегњевска Гора - Црни Рзав - Чавловац). Ради усклађивања са режимима заштите два Парка природе, траса ауто-пута захтева преиспитивање, у оквиру даље израде техничке и планске документације ауто-пута. Осим положаја коридора, ширина појаса регулације и други елементи ауто-пута утврђују се *Просторним планом подручја посебне намене ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са Босном и Херцеговином*.

Коридор аутопута Е-761 прати републичка развојна осовина II ранга (правац од великоморавске развојне осовине I ранга ка БиХ). Путни правац Е-761 има секундарни значај у европској мрежи путева (везни пут "Б" класе). У оквиру примарне мреже путева Србије, овај путни правац треба да преузме даљинске токове са постојећих државних путева ДП IБ реда бр. 22, 23, 28 и 36. Шири значај аутопутског коридора огледа се у повезивању ширег утицајног подручја (Турска, Бугарска, Србија, БиХ, Хрватска), као и у формирању попречне везе између Коридора Хс (Е-75) и планираног коридора Београд - Јужни Јадран (Е-763) и даље, коридора Vc (Будимпешта-Сарајево-Плоче) са једне, односно коридора VII (Дунав) са друге стране.

Енергетска инфраструктура

Посебне намене планског подручја обухватају и подручје реализације коридора магистралне електронергетске инфраструктуре – високонапонских далековада 400 kV, односно интерконективног далековада 2x400 kV између Србије, БиХ и Црне Горе (ТС "Бајина Башта" - граница Црне Горе – граница БиХ), као и далековада 400 kV ТС "Краљево 3" - РП "Пожега" - Вардиште (граница БиХ), са заштитним појасом и подручјем које је у непосредној физичкој и функционалној вези са коридором (објекти и површине које је неопходно штитити од негативних утицаја коридора), укључујући припадајућа чворишта и места укрштања са другим инфраструктурним системима.

Активности на изградњи интерконективног далековада предвиђене су *Планом развојног преносног система за период од 2019. до 2028. године* ("Електромержа Србије" а.д.). Овај двоструки далековод би делом користио трасу постојећег 220 kV далековада ТС "Бајина Башта - граница Црне Горе / ТС "Пљевља 2". Од ТС "Бајина Башта" до места рачвања (чвор "Вардиште") планирано је опремање оба система (уз комплетан расплет овог чвора), а на даље би се опремио по један систем према ТС "Пљевља 2", као и према ТС "Вишеград". Наведено опремање планираног далековада 400 kV се реализује у првој етапи, док је у другој етапи планирана уградња другог система (такође са 400 kV проводницима) на деоници од Вардишта ка Црној Гори и ка БиХ. Постојећи 220 kV бр. 206 (ка ТС "Пљевља 2") предвиђен је за комплетну демонтажу.

Израђен је и донет *Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековада интерконекција 2x400 kV Република Србија (Бајина Башта) - граница Црне Горе - граница Босне и Херцеговине* („Службени гласник РС”, бр. 104/17), који утврђује положај коридора, ширину извођачког и заштитног појаса и заштитне зоне и друге елементе неопходне за директну примену плана у делу детаљне разраде (изградња система интерконективног далековада). У складу са овим планом, у коридору планираног интерконективног далековада успостављају се следеће зоне/појаси:

- *Заштитна зона*, коју чини простор у којем се утврђују посебна правила коришћења и правила уређења у циљу превентивног, техничког обезбеђења инсталације интерконективног далековада и заштите окружења од могућег утицаја далековада. Ширина заштитне зоне износи 100 m (по 50 m од подужне осе коридора далековада). Спољна граница заштитне зоне представља уједно и границу детаљне разраде подручја посебне намене. У заштитној зони се, без промене намене и власништва над обухваћеним непокретностима, обезбеђује привремена службеност пролаза за време трајања радова. У заштитној зони се успоставља се трајна обавеза прибављања услова/сагласности од стране предузећа надлежног за газдовање далеководом код израде друге планске и урбанистичко-техничке документације, као и изградње, инвестиционог одржавања или реконструкције других објеката и инсталација.
- *Заштитни појас*, који се успоставља у оквиру заштитне зоне, након изградње далековада, са обе стране вода, у ширини од по 30 m од крајњег фазног проводника (у складу са чл. 218. Закона о енергетици, „Службени гласник РС“, број 145/14). У заштитној зони се, без промене намене и власништва над обухваћеним непокретностима, обезбеђује простор за успостављање заштитног појаса.
- *Извођачки појас*, који се налази у оквиру заштитне зоне, и чини га простор непосредно дуж подужне осе коридора далековада у којем се утврђују посебна правила коришћења и правила уређења за потребе изградње, одржавања и надзора далековада. Ширина извођачког појаса далековада износи до 40 m (по 20 m од подужне осе коридора далековада). У извођачком појасу се, без промене намене и власништва над обухваћеним непокретностима, обезбеђује трајна службеност прелаза/заузећа за потребе припремних, грађевинских и електро montaжних радова, односно постављање надземних водова и стубова далековада, надзор и одржавање инсталације интерконективног далековада. У извођачком појасу се одређује положај и простор за постављање стубова.

Коридор интерконективног далековада обухвата делове територије Просторног плана у КО Мокра Гора и КО Кремна. Положај деонице коридора на територији КО Мокра Гора прелази преко зоне са режимом заштите I (локалитет Ограђеница) и II степена (локалитети Братешина, Ограђеница 2 и Божурица).

У случају када се заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система преклапају са подручјима режима заштите природних добара, или зоном санитарне заштите изворишта водоснабдевања, примењује се строжији режим заштите, коришћења, изградње и уређења простора.

3.1.5. Туризам

Планско подручје припада туристичком кластеру „Средишња и западна Србија“, туристичком простору „Западна Србија“, а на граници туристичких рејона „Златибор - Златар - Пештер“ и „Тара - Ваљевско-подрињске планине - Рудник“, односно туристичких комплекса „Тара - Подриње - Бајина Башта“ и „Златибор - Ужице“. Планинско подручје Таре и Златибора, као и подручје Шаргана и Мокре Горе, које их повезује, представља примарну туристичку дестинацију са знатним учешћем целогодишње туристичке понуде која у оквиру ширег туристичког простора може имати значајну улогу у формирању интегрисане туристичке понуде читавог региона. Ово подразумева интеграцију бројних туристичких ресурса, природних и културних вредности на планском подручју и у окружењу: Паркови природе "Шарган - Мокра Гора" и "Златибор" и Национални парк "Тара"; туристичка пруга уског колосека "Шарганска осмица" (планирана за продужење до пруге Београд - Бар, т.ј. до железничка станица "Бранешци"); туристичко насеље "Дрвенград" и локално скијалиште "Ивер" на Мокрој Гори; етно-село Кремна; туристички комплекси Златибора и Таре; и др..

Овај простор је стављен под заштиту ради очувања и унапређења разноврсности и лепоте предела, богатства дивљег биљног и животињског света, а посебно очувања угрожених, ретких и ендемичних врста биљака, животиња, њихових заједница и високих старих шума црног и белог бора, одржавања и унапређења квалитета елемената животне средине (вода, ваздуха и земљишта), објеката народног градитељства, "Шарганске осмице", етно-комплекса "Дрвенград", примера и облика традиционалног начина живота, планског третмана простора и одрживог развоја туризма, пољопривреде и шумарства, а у интересу науке, образовања, културе и рекреације. Захваљујући врло динамичној морфологији мокрогорске котлине, великим шумским комплексима четинарских и лишћарских шума, мозаичном распореду шума, ливада и пашњака, цело подручје има врло атрактивне пејзажне карактеристике током свих годишњих доба. Посебно обележје и вредност чине бројни извори планинске воде (неки су и лековити), велики степен очуваности свих водотока (што потврђује и специфичан животињски свет који их настањује) и бројни објекти геонаслеђа.

Природни и антропогени ресурси на подручју Просторног плана представљају основни потенцијал за развој специфичне туристичке понуде. *Природни* туристички ресурси Шаргана и Мокре Горе су бројни и разноврсни, од геоморфолошких, веома повољних климатских и хидрографских, до биогеографских. *Антропогене* туристичке ресурсе представљају објекти, догађаји и манифестације на планском подручју, за које се везује интересовање туриста и тиме подстичу културна и манифестациона туристичка кретања. По облику појављивања, туристичкој вредности и могућностима валоризације могу се поделити на споменичко наслеђе и амбијенталне целине, етнографске особености и културно-туристичке манифестације. Остаци старе римске калдрме на Шаргану и надгробне плоче на Грчком гробљу сведоче да је на подручју Мокре Горе постојало римско насеље. Током антике и средњег века ово подручје је пресецао пут познат под називом „Босански пут“, најкраћа веза Подриња са Ужицем и даље са централним областима Србије. Остаци надгробних споменика (стећци и др.) и сакралних објеката (цркве Св.Вазнесења у Кршању, Св.Илије у Мокрој Гори и др.), само су део сачуваног сведочанства о прошлости одморишта римских легија, дубровачких и стонских каравана и бројних путника.

Поред природних и антропогених туристичких ресурса, за што бољу туристичку валоризацију микрорегиона Шаргана и Мокре Горе, од великог значаја је и материјална основа туризма сагледана кроз рецептивне (смештајни и угоститељски капацитети), комуникационе (саобраћајнице и саобраћајна средства) и организационе факторе (туристичке агенције, туристичка и друга удружења). Врло важан сегмент туристичке понуде представљају *рецептивни (смештајни и угоститељски) капацитети*, од чије изграђености, бројности и структуре зависи квантитет и квалитет туристичке понуде и промета.

Смештајни капацитети планског подручја

У Републици Србији у септембру 2019., у односу на септембар 2018. године, број долазака туриста већи је за 5,8% , а број ноћења за 6,5%.. У истом периоду број ноћења домаћих туриста већи је за 5,5%, док је број страних увећан за читавих 16,5%. Од очекиваних 3,8 милиона туриста у 2019. години на територији Србије и око 10,5 милиона ноћења (2,7 ноћења по туристи), на подручје Просторног плана отпада 93.000 туриста (2%), односно близу 350.000 ноћења (3,3%). Укупан број ноћења унутар граница Просторног плана је 3,7 по туристи, што је знатно више од републичког просека. Јасно се уочава структурна разлика између доминантних туристичких локалитета на планском подручју - Мокре Горе и Калуђерских Бара-југ (на Тари). На простору Таре изразита је

доминација домаћих гостију (92,6% посетилаца и 95,3 ноћења, са дужином боравка од 4,2 ноћења када су у питању домаћи гости, у односу на 2,7 ноћења за готово занемарљив број туриста из иностранства). У смештајним капацитетима Мокре Горе овај однос је далеко више уједначен. Наиме, од укупно 13.356 туриста до октобра 2019. године, било је 45% домаћих, док је гостију из иностранства било 55%. Са друге стране, гледајући број ноћења, домаћи туристи остварују већи проценат (59% или 2,4 ноћења по посетиоцу) у поређењу са страним корисницима смештаја (41% или 1,4 ноћења по посетиоцу). И карактер посета је препознатљив на основу ових података. Тара је центар који привлачи домаће госте који се задржавају више од 5 дана на дестинацији (здравствени аспект, коришћење јединственог природног амбијента, посете ђака, припреме спортиста и др.), док је захваљујући атракцијама најпре везаним за стно-центар Дрвенград и Шарганску осмицу, ова зона атрактивна подједнако за туристе из земље и иностранства који се кратко задржавају. У питању је доминантно транзитни туризам, као и онај који је везан за догађаје, семинаре, екскурзије, излете и др. У односу на претходни период, број туриста је у благом опадању. Посета локалитетима на подручју Мокре Горе је у порасту за 8,5%, али имајући у виду њихов скромни број (око 18.000 на годишњем нивоу) не утиче значајно на укупну посету.

Табела 7: Број туриста (I - IX 2019. године)

подручје	укупан број туриста	домаћи туристи	страни туристи	у односу на I-IX 2018.
Србија	2.835.015	1.431.342	1.403.673	+ 5,8%
Просторни план	69.798	58.520	11.188	- 3,7%
Калуђ.Баре (Тара)	56.352	52.472	3.880	- 6,6%
Мокра Гора	13.356	6.048	7.308	+ 8,5%

Табела 8: Број ноћења туриста (I - IX 2019. године)

подручје	укупан број ноћења	домаћи туристи	страни туристи	у односу на I-IX 2018.
Србија	7.897.826	4.861.457	3.036.369	+ 6,5 %
Просторни план	261.322	240.469	20.853	- 0,1 %
Калуђ.Баре (Тара)	236.201	225.713	10.488	- 1,1%
Мокра Гора	25.121	14.756	10.365	+ 8,9%

Смештајни капацитети у Парку природе Шарган-Мокра Гора налазе се у етно-селу „Дрвенград“ на Међавнику, националном еколошком центру „Чаробни брег“ и хотелу „Младост“ на Иверу, хотелу „Осмица“ поред железничке станице у Мокрој Гори, мотелима „Мокра Гора“, „Јатаре“ и „Шарган-Витаси“ у склопу истоимених железничких станица, Парохијском дому покрај мокрогорске цркве, као и у мањем броју сеоских домаћинстава. Поред смештајних капацитета, у пружању туристичких услуга важну улогу имају и бројни угоститељски објекти од којих је најстарија „Неранцина кафана“ у Мокрој Гори која ради од 1889. године.

Национални еколошки центар „Чаробни брег“ на локалитету Ивер, смештен је у смрчево-буковој шуми на надморској висини од 1.353 m, на падинама Шарског вршка испод врха Збориште (1.544 m н. в.). У овом објекту поред пословних просторија управљача Парка природе „Шарган - Мокра Гора“, налазе се две учионице, сала за радионице и семинаре, дневни кафе, ресторан за ручавање са кухињом, 22 двокреветне, трокреветне и четворокреветне собе са купатилима, и два трокреветна, односно четворокреветна апартмана. Од Националног еколошког центра „Чаробни брег“ полази ски-лифт који се пење до врха Шарског вршка и представља везу са скијалиштем на Иверу, на супротној страни гребена. Поред центра пролази локални пут којим се стиже до Митровца на Тари и Заовина (16 km), као и до дринског језера Перућац (25 km). Такође, поред центра пролази главна деоница обележене бициклистичке стазе укупне дужине око 100 km, као и обележена пешачка стаза укупне дужине 49 km, која представља деоницу Европског пешачког пута Е7. На скијалишту Ивер се налази и хотел „Младост“, 8 km удаљен од Дрвенграда. Хотел поседује 32 собе са 50 лежајева. Као и сви туристички објекти овог краја, урађен је у стилу традиционалне брвнаре овог краја. Поред скијашнице, ресторана и кафеа, овај хотел садржи теретану, велнес центар и затворени базен.

Етно-културно-туристички комплекс „Дрвенград“ налази се на врху брда Међавник у чијем је подножју смештено село Мокра Гора. За изградњу Дрвенграда коришћене су аутентичне брвнаре овог подручја. Читава концепција комплекса почива на правоугаоном тргу чија је главна оса одређена

улазном капијом и положајем цркве-брвнаре (посвећена Светом Сави и изграђена по узору на руске цркве-брвнаре), са низом објеката двоводног крова покривених шиндром. Поред, цркве се налази дрвени звоник који заједно са црквом доминира тргом. Преко трга поплочаног дрвеном коцком и сеченим дрвеним шинским праговима, се долази до куће Емира Кустурице, брвнаре за смештај гостију, биоскопа, библиотеке, галерије, продавнице сувенира, националног ресторана, посластичарнице и спортског центра. У оквиру спортског центра смештен је конак за преноћиште, кафе бар, ресторан, затворени базен, теретана, велнес, спортска хала и конференцијска сала (капацитета 250 места). Непосредно испод "Дрвенграда", налазе се два тениска терена, као и трим стаза која се спушта у село Мокра Гора. "Дрвенград" је место многих културних збивања и стедиште бројних знаменитих уметника и спортиста из читавог света. Од културних збивања најпознатији је традиционални међународни филмски фестивал „Кустендорф“. Смештајни капацитет је 83 соба са 133 кревета.

На почетној железничкој станици у Мокрој Гори, налази се *коначиште „Осмица“* са 50 кревета. У комплексу *коначишта* налази се национални ресторан. Мотелски смештај обезбеђен је и у обновљеним и преуређеним железничким станицама дуж шарганске пруге, као и у *мотелу "Шарган" у Кремнима* (25 постеља). *Мотел "Мокра Гора"* је у склопу истоимене железничке станице, има пет соба са 13 лежаја, ресторан и летњу башту. *Мотел "Јатаре"* у истоименој железничкој станици, има 11 лежаја у пет луксузно опремљених соба и ресторан са летњом баштом. *Мотел "Шарган-Витаси"* на истоименој железничкој станици, располаже са осам лежаја у четири двокреветне собе. На стајалишту шарганске пруге "Девети километар" у Мокрој Гори је *Преноћиште "Девети километар"* који располаже са 25 лежаја у седам соба и два апартмана, а налази се у амбијенту етно-села у изградњи. У *Парохијском дому*, поред мокрогорске цркве, могућ је смештај (са исхраном) у пет соба са 18 лежаја. Овај простор садржи и етно-поставку, као и малу ризницу икона.

Смештај и исхрана туриста организују се и у *сеоским домаћинствима*. Мокрогорска села издају туристима 20 соба са 50 лежаја, а креманска 10 соба са 25 лежаја.

На подручју *Таре* (укупно, у обухвату Просторног плана и ван њега) смештајне капацитете представљају хотели (596 соба са 1235 лежајева), мотели, пансиони и одмаралишта (763 лежајева), планинарски домови и ловачке куће, као и приватни смештај (886 соба са 2345 лежајева). Главна карактеристика смештајних капацитета је непостојање хостела и основних смештајних капацитета квалитета 4 и 5 звездица, као и изузетно велико учешће приватног смештаја (преко 50%) , знатно мање учешће хотелског смештаја (36%) од просека у Србији и застарели хотелски капацитети чијој модернизацији треба да се посвети велика пажња. Смештајни капацитети у туристичком локалитету Калуђерске баре - Југ су: хотел „Оморика“ (350 лежајева и богати пратећи садржаји: конференцијске сале, затворени базен, бројни спортски терени) и депанданс „Јавор“ (40 лежајева; користи пратеће садржаје хотела "Оморика"), док је у непосредној близини и хотел "Бели бор" (123 собе), уз приватни смештај мањег капацитета.

3.2. Остало на подручју Просторног плана

3.2.1. Природни ресурси

Пољопривредно земљиште обухвата 1/3 укупне површине Просторног плана. У структури пољопривредног земљишта доминирају ливадско - пашњачки травнати системи, што је условило пољопривредну производњу усмерену ка сточарству (превасходно овчарству и говедарству), као доминантној грани и ослоњу за развој пољопривреде, док све остале њене гране имају допуњујући карактер. Поред изузетног потенцијала за развој сточарства, ливаде и пашњаци имају и изванредне пределе вредности и велики значај за очување биодиверзитета. Плодно земљиште, погодно за ратарску производњу, заступљено је у мањем обиму, углавном у нижим подручјима где се смењује са ливадама и шумама, али непостојање система наводњавања и велика уситњеност пољопривредних поседа, смањили су могућности употребе савремених агротехничких мера и пољопривредне механизације, што условљава скромне приносе ратарских култура. У нижим пределима планског подручја постоје услови за развој воћарства, традиционално везаног за производњу шљиве и јабуке, а у последње време све атрактивнију производњу јагодичастог и бобичастог воћа, нарочито малине. Трајну компаративну предност подручја Шаргана и Мокре Горе представља даљи развој пољопривреде и њена оријентација на производњи биолошки квалитетне хране, са признатим географским и еколошким обележјем, нарочито у интерактивном односу са развојем туризма.

Шуме и шумско земљиште обухватају делове газдинских јединица: "Чавловац", "Мокра гора - Кршање", "Шарган", "Мокра гора - Пањак", "Семегњевска гора", "Шљивовица", "Креманске косе" и "Бела земља", којима газдује Шумско газдинство "Ужице" из Ужица. Основна намена шума је производња техничког дрвета, заштита земљишта од ерозије, стална заштита шума (изван газдинског третмана), специјални резерват природе (III степен заштите), парк природе (I, II и III степен заштите). На обухваћеним површинама се налазе састојине букве, борова, цера, китњака и шикара, вештачки подигнуте састојине белог бора, смрче, црног бора, јеле и оморице. Степен угрожености шума од пожара креће се од I - IV степена угрожености, у зависности од састојине. Просторним планом су обухваћене шуме високе заштитне вредности: NCFV-1 - подручја која на глобалном, регионалном или државном нивоу садрже значајну заступљеност биодиверзитета; NCFV-4 - подручја која пружају основне природне користи у критичним ситуацијама.

Хидрографски потенцијал подручја Шаргана и Мокре Горе чине подземне воде, извори, већи и мањи речни токови и термоминералне воде. Воде мокрогорског басена отичу у слив Дрине, а воде креманске котлине у слив Западне Мораве. Вододелницу између река Камишње и Ђетиње, односно Дрине и Западне Мораве, чини планина Шарган. Подземне воде у микрорегиону настају од дела падавина који понире и директно утиче на издашност површинских вода, јер услед гравитационог кретања по водонепропустљивом слоју избија на површину у облику извора. Извори мале издашности карактеристични су за висинску зону ободног подручја Шаргана и Таре. Већу издашност воде имају извори у речним долинама на прегибу долинске стране и долинског дна. Речну мрежу мокрогорског басена чине: Камишна, Бели и Црни Рзав и њихове притоке Шарганчица, Друганчица, Постењски поток и др. Речну мрежу креманске котлине чине: изворишни крак Ђетиње - Братешина, Коњска река, Ужички поток и више мањих речица и потока. Вредности водотока чине клисурасте долине с брзацима и водопадима, као пејзажно интересантне пределе целине, што је веома значајно за развој еко- и других облика туризма.

3.2.2. Становништво, насеља и јавне службе

Становништво

Подручје Просторног плана обухвата 8 насеља (Кремна, Стрмац, Радуша, Витаси, Мокра Гора, Кршање, Котроман и Пањак) у оквиру две катастарске општине (КО Кремна и КО Мокра Гора - град Ужице), док је део општине Чајетина у обухвату Просторног плана (део КО Семегњево) ненасељен, па није био предмет демографске анализе.

Према подацима из *Пописа* 2011. године, на подручју Просторног плана живи 2.308 становника, а тренд смањења становништва се не зауставља све од почетка деведесетих година прошлог века. У међупописном периоду 2002. - 2011. година, укупан број становника се смањивао за 603 становника, тј. за 20,71%, по просечном годишњем паду од 2,3 %. Опадање броја становника последица је ниског природног прираштаја и интензивних миграција становништва ка већим урбаним центрима. Просечна релативна густина насељености планског подручја 2011. године износила је око 8,77 становника на km^2 , што је знатно мање од густине насељености из 2002., која је износила 11,37 становника на km^2 .

Табела 9: Упоредни преглед броја становника по насељима од 1991. до 2011. године

бр	насеље	број стано- вника 1991.г	број стано- вника 2002.г.	број стано- вника 2011.г.	индекс броја становн. 2002/11.г. (%)	повр- шина (km^2)	густина насеље- ности (ст/ km^2)
1	Кремна, КО Кремна	851	727	665	91,47	117,36	12,30
2	Стрмац, КО Кремна	287	296	225	76,01		
3	Радуша, КО Кремна	710	524	375	71,56		
4	Витаси, КО Кремна	395	301	179	59,47		

5	Мокра Гора, КО М.Гора	816	605	549	90,74	107,20	8,06
6	Кршање, КО М.Гора	255	167	108	64,67		
7	Котроман, КО М.Гора	88	182	123	77,06		
8	Пањак, КО М.Гора	154	109	84	61,00		
Σ	укупно	3.556	2.911	2.308	79,28	283,96	8,77

Извор: Упоредни преглед становништва 1991-2011.године, РЗС

Демографске прилике на подручју Просторног плана се крећу од незадовољавајућих, преко неповољних, до врло неповољних. Демографско пражњење одликује одлив млађег, радно способног становништва, па би поједина насеља у дугорочном периоду могла да остану без сталних становника. Проблем је губитак становништва, како непосредни тако и посредни, јер се иселавају образованији и млађи, а са њима се губи и њихово потомство.

Старосна структура датог становништва представља демографски оквир за формирање радне снаге. Популације са већим уделима становништва у радном контингенту имају и већи број активног становништва, под условом да су остали услови и фактори који делују на формирање радне снаге приближно једнаки.

Из старосно - полне структуре, као демографског оквира, издвајају се сви функционални контингенти становништва значајни за планирање социјалног и економског развоја, развоја здравства, школства и пензионих фондова (тзв. демографских инвестиција), оцену прилива радне снаге и притиска на запошљавање и др.

Табела 10: Старосна структура становништва, по Попису 2011.године

бр	насеље	укупно становн.	0-3 год.	4-6 год.	7-15 год.	16-19 год.	20-24 год.	25-59 год.	60-64 год.	65 + год.	просечна старост
	Просторни план	2.308	32	36	166	76	98	1.006	200	697	51,4
		100%	1.40%	1.60%	7.00%	3.00%	4.00%	44%	9%	30.00%	
1	Витаси	179	2.00	2.00	11.00	10.00	4.00	76.00	12.00	64.00	52,0
		100%	1.00%	1.20%	6.40%	5.40%	2.20%	43%	7%	34.60%	
2	Котроман	123	2	2	15	6	6	59	9	24	45,0
		100%	1.50%	1.60%	12.00%	5.20%	4.90%	48%	7%	19.50%	
3	Кремна	665	7	9	49	22	32	305	59	183	49,7
		100%	1.10%	1.30%	7.30%	3.20%	4.80%	45.90%	8.90%	27.50%	
4	Кршање	108	4	3	5	1	4	35	5	51	56,5
		100%	3.30%	2.80%	4.30%	0.70%	3.70%	33.30%	4.60%	47.20%	
5	Мокра Гора	549	11	13	41	15	34	244	48	143	48,1
		100%	2.00%	2.40%	7.50%	2.80%	6.20%	44.40%	8.70%	26.00%	
6	Пањак	84	1	1	3	4	3	29	12	32	56,7
		100%	0.70%	0.70%	3.30%	4.80%	3.6%	34.50%	14.30%	38.10%	
7	Радушa	375	2	3	23	8	9	153	35	142	54,1
		100%	0.50%	0.70%	6.20%	2.10%	2.40%	40.80%	9.30%	37.90%	
8	Стрмац	225	3	3	19	10	6	105	20	58	49,2
		100%	1.30%	1.40%	8.60%	4.60%	2.70%	46.70%	8.90%	25.80%	

Извор: Попис становништва 2011.године, "Старост и пол", РЗС

Највеће учешће у старосној структури има одрасло становништво (20-59 година) са 44%, учешће старог становништва (преко 60 година) износи око 39% (највеће учешће има насеље Кршање са 51,8%). Учесће младих (0-19) на подручју Просторног плана кретало се око 13% - највеће учешће младих у старосној структури имају насеља Котроман (20,3%), Мокра Гора (14,7%), Витаси (14,0%) и Кремна (12,9%). На основу индикатора демографске старости, становништво планског подручја сврстава се у 7. стадијум (најдубља демографска старост). Учесће радно способног становништва (15-64 година) у укупном становништву износи 60%. Просечна старост становништва на подручју Просторног плана је 51,4 година.

Негативни демографски трендови условљавају смањење броја домаћинстава. Промене броја домаћинстава условљене су променом укупног броја становника, раслојавањем домаћинстава и смањењем просечног броја чланова у домаћинству. Тенденцију смањења броја становника планског подручја, пратила је и тенденција пада броја домаћинстава.

Табела 11: Упоредни преглед броја домаћинстава и станова по насељима од 2002. до 2011. године

бр	насеље	укупан број домаћинстава		укупан број станава		индекс броја домаћинстава	просечна величина домаћинства
		попис	попис	попис	попис	2002/11.	2011.
		2002.	2011.	2002.	2011.		
Просторни план		1096	972	1676	1851	88,69	2,4
1	Витаси	106	72	166	134	67,92	2,5
2	Котроман	55	48	64	57	87,27	2,6
3	Кремна	269	272	467	581	101,12	2,4
4	Кршање	79	54	115	150	68,35	2,0
5	Мокра Гора	237	232	347	403	97,89	2,4
6	Пањак	48	44	58	81	91,67	1,9
7	Радуша	199	159	291	284	79,90	2,4
8	Стрмац	103	91	168	161	88,35	2,5

Извор: Упоредни преглед домаћинства 2002-2011 РЗС

Према Подацима Пописа из 2011. године, на подручју Просторног плана евидентирано је 972 домаћинстава, што је 124 домаћинстава мање у односу на 2002 годину. Једино насеље у коме је забележен минималан пораст домаћинстава је Кремна. Просечна величина домаћинства износи 2,4 чланова. Укупан стамбени фонд на подручју Просторног плана је 1.851 станова од којих је око 64,7% намењено за стално становање. У структури домаћинстава на подручју Просторног плана највећи удео имала су двочлана (34%), самачка (31.49%) и трочлана домаћинства (18%). Према Попису из 2011. године око 28% укупног стамбеног фонда користило се повремено за туризам и рекреацију, при чему је овај проценат највећи у насељима Кремна (37%), Радуша (32%) и Стрмац (32%).

Табела 12: Резиме базног периода

Демографски показатељи	
Укупан број становника по попису 2011.	2.308
Укупан број становника по попису 2002.	2.911
Укупан пад - стопа пада	-603
Индикатори демографске старости	
Просечна старост становништва	51,4
Млади до 20 година	13%
Млађи од 40 година	30%
Старији од 60 година	39%
Стадијум демографске старости	VII
Домаћинства	
Укупан број домаћинстава	972
Просечна величина домаћинства	2,4

На подручју Просторног плана живи 2.308 становника (попис 2011.год.). У односу на 2002.годину (2.911 становника), укупан број становника је смањен за 603 , односно за 20,71%. У истом периду, број домаћинства је смањен за 11,31%, односно са 1096 на 972 домаћинстава, док је просечна величина домаћинства смањена са 2,6 на 2,4 члана, што указује на процес повећања двочланих и једночланих, претежно старачких домаћинстава. Просечна густина насељености износи 8,7 становника/km², што је далеко испод републичког просека (76 становника/km²). Старосна структура је неповољна - запажа се процес старења становништва, чије је основно обележје смањење учешћа становништва млађег од 20 година (13%) и повећање учешћа становништва старијег од 60

година (39%). Просечна старост становништва планског подручја је изразито висока и износи 51,4 година, што је индикатор најдубље демографске старости (7.стадијум).

Мрежа насеља

У обухвату Просторног плана налази се 8 насеља, која административно припадају граду Ужицу (Кремна, Стрмац, Радуша, Витаси, Мокра Гора, Кршање, Котроман и Пањак).

Насеља су руралног типа, формирана у долињским, подпланинским или планинским теренима и припадају старовлашком типу насеља, који је главни тип села претежно разбијене морфолошке структуре, широко распрострањен у западној Србији. Морфологија насеља указује на већи број типова просторне организације који су прилагођени геоморфолошким условима. Наиме, сва насеља се састоје из мањих или већих насељских групација, засеока, различитих морфолошких облика, више или мање растреситих, мале концентрације и збијености, типичних за брдско-планинску изградњу.

Просечна густина насељености на подручју Просторног плана је веома мала и износи око 11 ст./km² (Централна Србија = 76 ст./km² по попису 2011.год.). Према подацима из пописа 2011 године, на подручју плана живи 2.308 становника, а тренд смањења становништва се не зауставља све од почетка деведесетих година прошлог века.

Мрежу насеља на подручју Просторног плана карактерише доминација патуљастих насеља (< 250 становника). Према величинској категорији издвајају се три насеља у којима се број становника кретао од 250 до 500 (Кремна, Мокра Гора, Радуша). Мрежа насеља се одликује отвореношћу и развијеношћу веза, како унутар планског подручја тако и са суседним и ширим подручјем. Делови у мрежи насеља су међусобно повезани, а процеси у мрежи се одвијају стихички.

Саобраћајна повезаност насеља је условљена постојећом мрежом саобраћајница, што им омогућује бољу приступачност услугама мреже центара и јавних служби. Главна саобраћајна повезаност одвија се између насеља Кремне и Мокре Горе, и даље ка Вишеграду (државним путем IB реда бр.28), а затим и између насеља Кремна и туристичког насеља Калуђерске баре (и осталим туристичким локалитетима на Тари). Јака саобраћајна и функционална повезаност, остварује се и између насеља Кремна и општинског центра Чајетина, односно туристичког центра Златибор. Саобраћајнице обезбеђују ефикасно повезивање центара нижег и вишег реда и интеграцију простора на свим нивоима хијерархије: међу засеоцима, на нивоу насеља, на нивоу заједнице насеља, на нивоу планског подручја и на нивоу туристичке дестинације.

Функционална диференцијација насеља на подручју Просторног плана је заснована на мрежи насеља јединице локалне самоуправе, а ова је условљена статусом насеља, опремљеношћу услугама, привредним и комуналним капацитетима, географским положајем, демографским карактеристикама и трендовима и др. Центри месних заједница на планском подручју су насеља Кремна и Мокра Гора (центри заједнице насеља). У погледу функционалних карактеристика, нивоа опремљености услугама и саобраћајне повезаности, издвајају се и насеља Котроман (погранично насеље), Витаси (Шарганска осмица), као и део туристичког насеља Калуђерске Баре на Тари, чији је јужни део (на територији града Ужица) у обухвату Просторног плана. Остала насеља (Радуша, Стрмац, Пањак, Кршање) функционално гравитирају централним насељима Кремна и Мокра Гора, па представљају примарна сеоска насеља.

Јавне службе

Мрежа јавних служби на подручју Просторног плана, део је организације мреже јавних служби на административном подручју града Ужица. Дистрибуција јавних служби условљена је статусом насеља у мрежи насеља јединице локалне самоуправе, географским положајем насеља, демографским карактеристикама и трендовима и др.

Минимални ниво функционалне опремљености (основна школа, здравствена станица, пошта, трговина и месна канцеларија) задовољавају само насеља Кремна и Мокра Гора. У развојном смислу спорна су она насеља која не поседују базичне функционалне садржаје и услуге (примарна сеоска насеља и засеоци на планинском терену).

Образовање и васпитање - према расположивим подацима, постоје две осморазредне (Кремна и Мокра Гора) и једна четвороразредна основна школа (Котроман). Предшколско образовање организовано је оквиру издвојених група школе у насељу Кремна.

Здравство - према расположивим подацима, постоје здравствена станица у насељима Кремна и Мокра Гора.

Управа и администрација - према расположивим подацима, постоје месна канцеларија и пошта у насељима Кремна и Мокра Гора. Месна заједница Кремна, осим матичног насеља, опслужује и насеља Витаси, Радуша и Стрмац. Месна заједница Мокра Гора, осим матичног насеља опслужује и насеља Котроман, Кршање и Пањак.

Култура - објекти некадашњих домова културе у насељима углавном су ван употребе или им је промењена намена. На подручју насеља Мокра Гора и Кремна, а посебно дуж "Шарганске осмице", постоје туристички комплекси у оквиру којих се налазе различити културни садржаји.

Спорт и рекреација - и поред тога што планско подручје поседује примарне потенцијале за развој спортског и рекреативног туризма, понуда спортско-рекреативних терена, објеката и активности је на ниском нивоу.

3.2.3. Привредни развој

Планско подручје представља специфично подручје са јаким потенцијалима за привредни развој, међу којима се издвајају:

- очувано поднебље које пружа могућности за производњу здраве хране, а традиција је добра основа за производњу специјализованих производа и пољопривредних услуга;
- шумска подручја, ливаде и пашњаци која обезбеђују обиље шумских производа и лековитог биља, као и добре услове за развој сточарства, а посебно пчеларства, као једне од активности одрживог економског развоја руралног подручја;
- туристички потенцијал, који представљају заштићена подручја природних вредности (са геоморфолошким, флористичким, фаунистичким и другим вредностима), културно-историјске вредности и постојећа туристичка инфраструктура и супраструктура.

Основна карактеристика овога простора, у привредном контексту (типична за већину руралних планинских подручја у Србији) је недовољна развијеност услед демографског пражњења простора, неадекватне старосне структуре, великог процента незапослене и неквалификоване радне снаге, лоше доступности и повезаности насеља, неадекватне искоришћености туристичког потенцијала и недостатка туристичке инфраструктуре, као и одговарајуће планске документације.

Концепција развоја и унапређења квалитета живота полази од функције интегралног развоја и успостављања одговарајућег степена координације развоја пољопривреде и шумарства са једне, односно туризма, услужних и осталих делатности са друге стране. Осим тога, неопходно је створити услове који ће активирати природне, културне и туристичке потенцијале и мотивисати становништво на обнову традиционалног сеоског домаћинства, рурални развој и ревитализацију села.

Постојећи природни и створени ресурси чине солидну основу за даљи развој и унапређење оних привредних делатности које би биле базиране на коришћењу постојећих природних ресурса, а у духу концепта одрживог развоја, чиме би биле уједначене потребе за економским напретком и очувањем животне средине, природних вредности и ресурса. Како су природне вредности и ресурси основни економски потенцијал, развој овог простора се може усмерити у правцу производње здраве (органске) хране и одрживог туризма.

Намеће се закључак да концепт одрживог, еколошки усмереног и контролисаног развоја представља изазов и реалну будућност привредног развоја подручја Просторног плана. Афирмацијом концепта интегралног и одрживог развоја, чије најважније компоненте чине производња биолошки квалитетне хране и развој одговарајућих видова туризма, уз развој осталих привредних делатности, битно ће подстаћи позитивне процесе економске, демографске, социјалне и културне ревитализације сеоских средина, што је од дугорочног и приоритетног стратешког значаја за планско подручје, али и за Републику Србију.

Пољопривреда

Како географски, тако и историјски чиниоци утицали су да главна привредна грана буде пољопривреда, било да се ради о земљорадњи или сточарству. Међутим, будући да се старосно-демографска структура битно мења, тиме што је све већи број старачких домаћинстава и све мање радне снаге, то је пољопривредна производња у опадању.

Заштита и уређење пољопривредног земљишта према савременим принципима одрживе пољопривреде и усклађеног обима и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним условима и ограничењима локалне средине, представља основни циљ одрживог развоја пољопривреде. Да би се овај циљ остварио, потребно је иницирати ревитализацију пољопривредне производње на савременим организационим и технолошким принципима, строго еколошки

контролисаним. Пашњаци и ливаде представљају најзначајније пољопривредне потенцијале. Основни правци развоја пољопривредне производње били би повећање и унапређење сточарства, крмног биља и одређених врста воћа, поврћа и лековитог биља. Тиме би се најрационалније искористили постојећи потенцијали за обезбеђење потребних количина пољопривредних производа за локално тржиште и потребе туризма.

Пољопривреда има највише изражену комплементарност са туризмом, уз вишеструке обостране позитивне утицаје. Биолошки квалитетни пољопривредни производи, а нарочито здрава (органска) храна, су један од кључних фактора туристичке конкурентности подручја Шарган-Мокре Горе на туристичком тржишту. Бржи развој пољопривреде и њена већа оријентација на производњу биолошки квалитетне хране, са признатим географским и еколошким обележјем, нарочито у интерактивном односу са развојем туризма, представља трајну компаративну предност планског и ширег подручја. Потенцијали за тај вид производње постоје у атарима свих села на планском подручју, јер на многим земљиштима последњих година није било никакве пољопривредне производње (резултат напуштања села и пољопривреде), па ни загађења земљишта. Та производња тражи вишеструко мања улагања у непосредну производњу, али и много већа знања, те је стога нужно израдити програме едукације произвођача, стандардизације технологије и квалитета и промоције производа, па и покретања пробне производње.

Развој пољопривреде у функцији развоја туризма се на планском подручју јавља као императив, јер је она део укупног туристичког потенцијала руралних простора. Могуће је подржавање идентитета појединих зона у правцу производње или прикупљања одређених врста пољопривредних и шумских производа (млеко и млечни производи, месо и месне прерађевине, воће и поврће, мед, шумски плодови и лековито биље, гљиве и др.). Један од резултата (осим постизања склада између еколошких захтева и економских принципа и ефеката) би могла да буде производња и понуда хране дефинисаног географског порекла са подручја Шарган-Мокра Гора, или са ширег подручја Таре и Златибора.

Шумарство

Шумарство је такође веома важна привредна грана која на неки начин детермише развој овог краја. У прошлости је газдовање шумама било лоше и непланско, те су већ после I светског рата велике сече осиромашиле богат шумски фонд. Велики комплекси земљишта су огољени и индивидуалном сечом. То је имало за последицу снажну ерозију, па је цела мокрогорска котлина била угрожена. Прве акције пошумљавања организоване су пред II светски рат, али је за време овог рата посечен велики део шума Шаргана. Од 1960. године започело је пошумаљавање Мокре Горе. За наредних 25 година пошумљено је око 500 хектара голети. Због смањења сточног фонда и природно обнављање шума текло је успешно, па је ерозија заустављена на најугроженијим теренима.

Шуме подручја Просторног плана припадају Газдинским јединицама „Мокра гора - Кршање“, „Мокра гора - Пањак“, „Шарган“ и „Кременске косе“ у оквиру најсевернијег дела Тарско-Златиборског шумског подручја. Овим Газдинским јединицама газдује ЈП „Србијашуме“, односно, ШГ „Ужице“ преко Шумске управе у Мокрој Гори.

Шумарство као делатност која се, поред искоришћавања, бави и подизањем и одржавањем шумских комплекса и захваљујући чијим активностима је Шарган поново шумовит, представља привредну грану која може да буде комплементарна са туризмом. Уз рационално коришћење и негу шумских комплекса, и форсирање других облика одрживог коришћења пратећих шумских производа, шумарство треба да буде добра логистичка подршка одрживом развоју планског подручја.

Ловна привреда

Планско подручје припада планинском и високопланинском типу ловних терена. Планским подручјем је обухваћено ловиште „Шарган“ којим газдује ЈП „Србијашуме“. Основне гајене врсте дивљачи у ловишту су срна, дивља свиња и зец. Популације ловне дивљачи у овом су ловишту изложене великом притиску јер се непрекидно налазе у режиму ловног газдовања, у условима неадекватно примењених мера газдовања и неконтролисаног лова што може имати значајан негативан ефекат на њихове популационе трендове. Евентуално преузимање управљањем дела ловишта у Парку природе „Шарган – Мокра Гора“ од стране управљача заштићеног подручја, предпоставља израду нове Ловне основе и годишњег плана газдовања ловиштем, као планских докумената који би дефинисали концепт заштите и гајење дивљачи, уређивања и одржавања

ловишта, лова и коришћења уловљене дивљачи у ловишту, уз усклађивање са приоритетном функцијом и основним карактером, односно кључном посебном наменом планског подручја, везаном за природне и предеоне вредности Парка природе „Шарган-Мокра Гора“.

Имајући у виду да се на планском подручју налазе салмонидне (Бели Рзав) и салмонидно-ципринидне воде (Братешина, Камишна) ограничених риболовних квота, риболовно коришћење вода треба ограничити на спортски риболов, појединачно усмерен по акватичним екосистемима и у односу на одређене врсте риба. Одређени вид развоја се огледа и кроз могућност узгоја риба у рибњацима, који би, поред комерцијалне сврхе, имали и улогу репро-центра, са циљем порибљавања риболовних вода. Овакав узгој неопходно је ускладити са режимима коришћења простора у зонама заштите природе и зонама санитарне заштите изворишта водоснабдевања.

Коришћење минералних сировина

На простору који је обухваћен Просторним планом, Министарство рударства и енергетике (Сектор за геологију и рударство) је одобрило извођење *геолошких истраживања минералних ресурса*, и то:

- предузеће: НИС а.д., Нови Сад; територија: Републике Србије јужно од Саве и Дунава; број решења: 310-02-059/2010-06; минерална сировина: нафта и гас; лист у катастру: 1915;

На простору који је обухваћен Просторним планом, Министарство рударства и енергетике (Сектор за геологију и рударство) је одобрило извођење *геолошких истраживања и експлоатације подземних вода*, и то:

а) Апликанти за примењена геолошка истраживање:

- предузеће: Управа Царина; локалитет: гранични прелаз Котроман, град Ужице; број поља: В-1210 (24.05.2019.год.); тип подручја истраживања: питка вода;

б) Експлоатациона поља:

- предузеће: „Бест комерц“, Земун; локалитет: Подград 1 и 2, општина Бајина Башта и град Ужице; број поља: / (16.04.2002.год.); тип подземне воде: питка вода.

На основу металогенетске рејонизације територије Србије, подручје Просторног плана налази се у склопу златиборског рудног рејона. На основу досадашњег степена истражености и заступљености лежишта, дат је приказ минералних сировина:

Металичне минералне сировине - у рудној зони мокрогорског басена, којем припада и планско подручје, „Гео завод-ИМС“ је вршио истраживања гвожђа, никла и кобалта 1958-1961. и 1995-1998. године. Иако недовољни, резултати истраживања указују на присуство тих металичних сировина на ширем подручју. Није вршена експлоатација ни једне од наведених сировина, осим делимично, у суседном Вишеграду. Упркос забележеном интересовању за истраживање и евентуалну експлоатацију металичних сировина, процењено је да би такве активности нарушиле природне и предеоне вредности овог подручја.

Неметаличне минералне сировине - по разноврсности неметаличних минералних сировина, односно њихових појава и лежишта, подручје Просторног плана не представља перспективно подручје. Досадашњим истраживањима утврђено је присуство магнезита, различитих кречњака, бигра и амфиболита. Највећи значај има магнезит (има га у потезима од Семењева преко Кремана ка Тари и од Коњске Реке ка Мокрој Гори), који се експлоатисао (заједно са хромитом) на подручју КО Кремна. Лежишта грађевинског камена готово и да нема - неколико привремених мајданских површина коришћено је за потребе одржавања или изградње шумских путева, али су они санирани или је њихова санација у току. У случају да се за експлоатацијом ових сировина поново укаже економски интерес, примарни критеријум у погледу одлучивања о њеном активирању биће еколошка процена утицаја на околину и усклађеност са прописаним режимима заштите и коришћења простора у заштићеним подручјима природних вредности и културног наслеђа, као и у зонама санитарне заштите изворишта водоснабдевања.

Остале привредне делатности

Остале привредне делатности на планском подручју се развијају интензитетом и у зонама концентрације у складу са развојем туристичке понуде. Ово је нарочито карактеристично за *трговину и услужне делатности*, које имају висок степен комплементарности са туризмом, док туризам битно утиче на структуру и квалитет њихових услуга. *Домаћа радиност*, као самостална делатност са организованим тржиштем производа и уз кооперацију са већим производним (пре свих

прехрамбеним) системима, или као комплемент туризму и екопољопривреди, доприноси побољшању укупних туристичких услуга и повећању туристичке потрошње на овом простору, а поред тога и запошљавању локалне радне снаге, што повећава економску сигурност домаћинстава на селу. *Занатство* (услужно је знатно развијеније од производног) има значајну историјску традицију и оријентисано је на оригиналност, употребну и уметничку вредност и квалитет одевних предмета, предмета од дрвета, метала, керамике и коже и других производа специфичних за овај простор. Развој *малих и средњих предузећа* из области производње и услуга управо би могао да се базира на услужном и производном занатству и домаћој радиности, у оквиру малих породичних предузећа која тесно сарађују са пољопривредним произвођачима и носиоцима туристичког развоја. Локације *производних делатности* морају бити у складу са прописаним режимима коришћења простора, и уз сагласност надлежних институција из области заштите природе и споменика културе, водопривреде и др. У овом тренутку, једини индустријски објекат на планском подручју, фабрика хемијских производа у Котроману (ови производи се данас углавном третирају као опасне и по животну средину штетне материје) дуже време није у функцији. Поред тога, на овом подручју је заступљена и дрвна индустрија са дугом традицијом, али са променљивим капацитетима (стругаре у Котроману и др.). Даљи развој привредних делатности на постојећим локацијама може се одвијати под предусловом прилагођавања привредне структуре тржишним условима привређивања и усклађивања са локационо-развојним ограничењима простора.

3.2.4. Инфраструктурни системи

Саобраћајна инфраструктура

Основну повезаност планско подручје остварује преко државног пута ИБ реда број 28, који целом ширином, у правцу исток – југозапад, пресеца планско подручје. Ипак, већи део подручја Просторног плана (а посебно територију у оквиру Парка природе "Шарган – Мокра Гора"), карактерише изолованост и слаба повезаност са центрима који га окружују.

Мрежу друмског саобраћаја на подручју Просторног плана, према *Уредби о категоризацији државних путева* ("Службени гласник РС", број 105/13, 119/13 и 93/15), чине следећи државни путеви (у даљем тексту ДП):

- ДП ИБ реда број 28 (деоница Ужице – Сушица – Кремна – државна граница са БиХ / гранични прелаз Котроман), у дужини од око 24,0 km, од станицаже на западној граници Просторног плана и државној граници са БиХ (km 0+000) до станицаже на источној граници Просторног плана (km 23+954);
- ДП ПА реда број 170 (деоница Бајина Башта – Калуђерске Баре – Кремна), у дужини од око 8,1 km, од станицаже на ДП ИБ реда број 28 (km 18+396) до станицаже на северној граници Просторног плана (km 8+089);
- ДП ПА реда број 173 (Кремна – Биоска – Дупци), у дужини од око 3,7 km, од станицаже на ДП ИБ реда број 28 (km 20+469) до станицаже на источној граници Просторног плана (km 3+664);
- ДП ПБ реда број 403 (Калуђерске Баре – Митровац – Заовине), непосредно ван обухвата Просторног плана, на северној граници, од ДП ПА реда број 170 на истоку (станицажа km 0+000) ка Митровцу на западу.

Поред државних путева, мрежу друмског саобраћаја чине и општински путеви, који због претежно неповољних теренских услова, имају техничке елементе карактеристичне за планинска подручја - недовољну ширину коловоза, мале радијусе хоризонталних и вертикалних кривина, велике попречне и подужне нагибе коловоза, неадекватни коловозни застор, опрема, сигнализација и одводњавање, и др.

Станице за снабдевање горивом се налазе у близини укрштања ДП ИБ реда број 28 и ДП ПА реда број 170 (насеље Кремна), односно ДП ПА реда број 170 и ДП ПБ реда број 403 (Калуђерске Баре – непосредно ван обухвата Просторног плана).

На ДП ИБ реда број 28, у насељу Котроман, у близини административне границе Србије и БиХ налази се гранични прелаз I категорије за међународни друмски (робни и путнички) саобраћај „Котроман-Вардиште“.

Око 4,5 km југоисточно од обухвата Просторног плана, пролази магистрална једноколосечна, електрифицирана железничка пруга Београд - Ресник - Пожега - Врбница - државна граница - (Бијело Поље - Бар), за јавни путнички и теретни саобраћај. Ово је једна од значајнијих пруга на мрежи

„Инфраструктура железнице Србије“, а повезује Републику Србију са Црном Гором и Албанијом, односно коридоре X и VII и луку Бар. Упркос томе, стање расположивости капацитета јавне железничке инфраструктуре на магистралној прузи, указује на дугогодишње недовољно улагање у одржавање, што је резултирало значајним смањењем поузданости железничког саобраћаја.

На подручју Просторног плана изграђена је туристичка пруга узаног колосека „Шарганска осмица“, (Вишеград) – Мокра Гора – Шарган-Витаси, са железничким станицама „Мокра Гора“, „Јатаре“ и „Шарган-Витаси“ и стајалиштима „Девети километар“ и „Голубићи“. Ова пруга је веома значајна са аспекта унутрашње повезаности туристичких локалитета на планском подручју. На овој прузи, у близини административне границе Србије и БиХ, налази се сезонски железнички гранични прелаз „Мокра Гора“, где се одвија саобраћај путничких возова музејско-туристичке железнице „Шарганска осмица“, према Вишеграду.

Водна инфраструктура

На територији Просторног плана, за водоснабдевање насеља се користе воде из јавног и сеоских водовода и индивидуалних бунара. Расута мрежа сеоских водовода и појединачних, санитарно неодређених водозахвата, има значајне осцилације у количини и квалитету воде. Водоснабдевање насеља на планском подручју се врши на следећи начин:

- туристичко насеље Калуђерске Баре (јужни део овог насеља је у обухвату Просторног плана) се, попут осталих значајнијих туристичких локалитета на овом делу Таре, водом снабдева посредством "Тарског" водовода (пречник главног магистралног цевовода је 250 до 400 mm) из акумулације "Крушчица" на Белом Рзаву. Овај водовод пројектованог капацитета 80 l/s (еквивалент 20.000 корисника) далеко превазилази процењени број становника, туриста и осталих корисника на простору који покрива, па дугорочно задовољава потребе (тренутне потребе процењене на око 30 l/s).
- засеоци на северном ободу планског подручја у атару Кремана, на потезу Љуто Поље - Добро поље, снабдевају се водом из локалних изворишта, уз могућност да се повежу на "Тарски" водовод, који пролази 2-3 km северно од ових њих.
- централни делови насеља Мокра Гора и Кремна снабдевање се водом из локалних изворишта, уз разматрање могућности да се дугорочно решење водоснабдевања ових насеља реализује са акумулације Крушчица.
- остала насеља и индивидуална домаћинства водом се снабдевају из постојећих локалних изворишта - каптажа, посредством одговарајуће разводне мреже (пречника до 100 mm) и хидротехничких објеката (резервоари на локацији Кремна-Шанац, Мокра Гора - Дрвентград, Вршак и Божурица и Котроман)

На подручју Просторног плана, нема значајнијих система за *евакуацију санитарних отпадних вода*, као ни постројења за *пречишћавање отпадних вода*. Изграђену канализацију имају поједине целине централних делова насеља Кремна и Мокра Гора, уз одвођење санитарних отпадних вода до септичке јаме, са или без биофилтера. Санитарне отпадне воде (на нивоу индивидуалних домаћинстава, али и осталих потрошача) се одводе у обичне и септичке јаме, нужнике пропусног типа, или отворене јаме за осоку. Највећи део отпадних вода из пољопривредних објеката се слободно излива. Атмосферске воде површински отичу до најближег реципијента.

На подручју Просторног плана, *регулациони радови* су рађени на водотоцима Камишни (кроз насеље Котроман) и њеним притокама Шарганчици и Потењском потоку (кроз насеље Мокра Гора) и Друганчици (кроз насеље Котроман). Реализација програма бујичних преграда и брана са мини акумулацијама започета је дуж реке Камишне, Белог Рзава, Друганчице, Крсманског потока, Ђетиње и Коњске реке.

Електроенергетска инфраструктура

На подручју Просторног плана надлежност над електродистрибутивном мрежом има оператор дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ д.о.о. Београд, Огранак ЕД Ужице.

Мрежу далековода у власништву „Електромрежа Србије“ а.д., који једним својим делом пролазе кроз обухват Просторног плана, чине:

- 220 kV бр. 203/1 ТС Бајина Башта - Чвор Вардиште,
- 220 kV бр. 203/2 Чвор Вардиште-ХЕ Бистрица,
- 220 kV бр. 206/1 ТС Бајина Башта – граница / ТС Пљевља 2,
- 220 kV бр. 214/3 ТС Пожега-Чвор Вардиште.

Снабдевање потрошача електричном енергијом врши се из електроенергетских водова (надземних и подземних) напонских нивоа 35 kV и 10 kV (оријентационе трасе дате у Рефералној карти 2 овог Просторног плана) и 1 kV (нисконапонска мрежа није предмет Рефералне карте 2), као и трансформаторских станица:

- ТС 35/10 kV „Кремна”.

Северозападно од обухвата Просторног плана, у непосредној близини су ТС 35/10 kV „Метаљка“ и ТС 35/6 kV „Ђуринци“, које не снабдевају потрошаче са планског подручја, док је југоисточно ТС 35/10 kV „Бранешко Поље“ која је 35 kV далеководом повезана са ТС 35/10 kV „Кремна”.

- 36 трафостаница 10/0,4 kV у обухвату Просторног плана, које су 10 kV кабловима и далеководима повезане са ТС 35/10 kV „Кремна”.

За све далеководе у обухвату Просторног плана (220, 35 и 10 kV), обезбеђени су заштитни коридори, у складу са техничким нормативима. Сви електроенергетски објекти су у технички исправном стању и у погону.

Термоенергетска инфраструктура

У планском обухвату нема изграђених централних система топлификације и даљинског грејања, као ни гасовода и гасоводних објеката. Најближи гасоводни објекат је 10 km југоисточно од планског подручја - транспортни гасовод од челичних цеви максималног радног притиска 50 bar, РГ 08-19 Ужице - Чајетина - Златибор, са главним мерно регулационим станицама „Златибор - Рудине“, „Чајетина“ и „Мачкат“.

У овом тренутку, загревање стамбених, пословних, привредних и других објеката обавља се индивидуалним грејањем корисника, а као гориво се користи, пре свега, огревно дрво, а затим електрична енергија и угаљ.

Примена мера енергетске ефикасности објеката (новоизграђених, али и постојећих) и обновљивих извора енергије (у даљем тексту: ОИЕ) за загревање и хлађење просторија (топлотне пумпе, пасивни и активни системи за примену соларне енергије и др.) тек је у повоју. На планском подручју постоје потенцијали за коришћење ОИЕ (биомаса, сунце, ветар, вода), за шта је потребно урадити претходне техно-економске анализе, које ће показати исплативост коришћења обновљивих извора енергије и најповољније локације за њихово коришћење у обухвату Просторног плана. Неопходан предуслов за коришћење ОИЕ је могућност прикључења постројења која производе енергију из ОИЕ, на преносну мрежу одговарајућег капацитета.

Електронске комуникације и поштански саобраћај

Фиксна телефонија: у обухвату Просторног плана постоји изграђена телекомуникациона инфраструктура - телекомуникациони каблови и 3 комутациона чворишта (оријентационе трасе и локације дате у Рефералној карти 2 овог Просторног плана). Велика и просторно дистрибуирана мрежа телекомуникационе инфраструктуре се континуално унапређује, са циљем да се свим корисницима пружи квалитетни и разноврсни телекомуникациони сервиси.

Мобилна телефонија: у систему мобилне телефоније на планском подручју налазе се активне базне станице на више локација (оријентационе локације дате у Рефералној карти 2). Због перманентног пораста тражње мобилних услуга, очекиваног развоја видео услуга и повећања удела мобилног интернета и свих пратећих услуга, реално је очекивати проширење постојеће мреже радио базних станица.

Поштански саобраћај: на подручју Просторног плана, налазе се објекти ЈП „Пошта Србије“ на локацијама Кремна (поштански број 31242) и Мокра Гора (поштански број 31243), а непосредно ван обухвата Просторног плана и на локацији Калуђерске Баре (поштански број 31257), које тренутно задовољавају потребе планског подручја.

Кабловски дистрибутивни систем: на планском подручју не постоји изграђен кабловски дистрибутивни систем.

Комуналне зоне и објекти

Заступљена су *сеоска гробља* (у насељима са више засеока је и већи број гробља на више локалитета), која су комунално неуређена и стихијски се развијају. За гробља се стара локално становништво.

Сточна гробља нису евидентирана на планском подручју, нити постоји организовано и санитарно прихватљиво решење за сахрањивање угинуле стоке.

У насељима Планског подручја нема организоване *пијаце (зелена пијаца)*, а продаја се одвија по потреби и на локацијама у близини туристичких објеката.

До сада је једина *сточна пијаца* периодично организована у насељу Кремна (неколико пута годишње), на неадекватној локацији и без задовољавања општих санитарно-хигијенских стандарда.

3.2.5. Заштита животне средине

Животна средина представља скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове за живот. Основни елементи и показатељи стања животне средине Парка природе „Шарган - Мокра Гора“ су стање воде, ваздуха, земљишта, флоре, фауне и вегетације, нивоа буке, дешавања удеса и акцидентних ситуација. Квалитет животне средине у директној је вези са оствареним степеном економског развоја, популационим потенцијалима, обимом и структуром активности/функција и расположивим природним ресурсима, али и геодинамичким процесима и појавама (клизишта, ерозија).

Квалитет ваздуха

Имајући у виду да се на предметном планском подручју не врше систематска мерења загађености ваздуха (мерења се врше у Ужицу), о могућим изворима загађивања можемо говорити на основу познатих ставова и механизма загађивања атмосфере. С обзиром на низак ниво привредне развијености и одсуство активних индустријских капацитета, релативну изолованост планског подручја (изузимајући део планског подручја у близини фреквентнијих путних праваца) и специфичан карактер планског подручја (велика шумовитост простора), може се констатовати да је ово једно од очуванијих, незагађених подручја Србије. Мањи проценат обрадивих површина и проветреност простора у знатној мери доприносе да се ефекат пољопривредних активности у функцији загађења ваздуха не идентификује. Главни извори могућег загађења ваздуха на територији Просторног плана су:

- индивидуална ложишта домаћинства, које загађују ваздух током зимског периода године (за огрев се користи углавном дрво);
- саобраћај дуж оптерећенијих путних праваца (пре свега, државни пут IB реда бр. 28), у чијој непосредној близини долази до повећања концентрације загађујућих материја као продуката непотпуног сагоревања у моторима са унутрашњим сагоревањем (сумпор-диоксида, угљен-моноксида, азотних оксида) и специфичних полутаната (формалдехида, дима, чађи и олова), као и дуж локалних путева без коловозног застора (повећана запрашеност јавља се током сушних летњих месеци);
- сметлишта комуналног отпада представљају локалне загађиваче ваздуха, с обзиром да у обухвату Просторног плана не постоји званична депонија отпада;

На основу претходних података може се закључити да је квалитет ваздуха на подручју плана незагађен, а да се повремено могу јавити повећане концентрације појединих загађујућих материја у ваздуху око фреквентнијих саобраћајница и на појединим микролокацијама, малог емисионог потенцијала.

Квалитет површинских и подземних вода

У обухвату Просторног плана не постоји ни једна мерна станица за мерење квалитета воде. Једнократно мерење квалитета воде у Парку природе „Шарган – Мокра Гора“ обавио је *Институт за мултидисциплинарна истраживања* из Београда, 2009. године. Као основни показатељи квалитета воде мерени су температура, рН вредност, електропроводљивост, растворен кисеоник, сатурација раствореним кисеоником, амонијум јон (NH_4^+), нитрити (NO_2), нитрати (NO_3) и фосфати (PO_4).

Већина показатеља квалитета воде у рекама *Братешини*, *Камишини* и *Белом Рзаву* налази се у границама које су прописане за воде I и II класе. Једино је концентрација амонијум јона и рН вредност карактеристична за воде које се налазе између II и III класе. Узрок повећане рН вредности и амонијум јона је органски отпад из сеоских домаћинства и штала (стајско ђубриво), осим код Белог Рзава који у свом средњем и горњем току протиче кроз веома слабо насељени предео. Како се концентрација амонијум јона у Белом Рзаву повећава од средњег ка горњем току, једини могући извор овог нутријента је акумулација Спајићи, која је у моменту узорковања пуштала у Бели Рзав воду у количини од око 30 l/s, и то из дубљих слојева акумулације (што сасвим повећава вероватноћу

да је акумулација извор амонијум јона). Ова концентрација амонијум јона, иако непожељна, није лимитирајући фактор за нормалан живот свих хидробионата Белог Рзава.

На квалитет *површинских и подземних вода*, као извори загађивања посебно утичу следећи фактори:

- непречишћене комуналне отпадне воде из насељених (руралних) подручја директно се упуштају у природне реципијенте;
- неизграђеност канализационе инфраструктуре у већини сеоских насеља, односно непрописно изграђене септичке јаме (често водопрпусне);
- депоније и сметлишта отпада у близини речних токова;
- употреба агрохемијских средстава (минерална ђубрива, пестициди, итд.) у пољопривредној производњи;
- неадекватан начин одлагања чврстог и течног отпада са пољопривредних објеката;
- саобраћајне површине (атмосферским падавинама задржане честице са коловоза доспевају у околне површинске токове, уз могућност загађења водоносних издани);
- продукција и транспорт наноса у бујичним токовима.

Угроженост *подземних вода* у вези је са захватањем подземних вода каптирањем извора/врела или бушењем/копаним бунарима, и то највише од стране локалног становништва, а у знатно мањем обиму за потребе привредних објеката. Експлоатација подземних вода је пропорционална степену насељености (депопулацијско подручје), те се из тог разлога не може говорити о угрожености квантитативних својстава издани услед проблема прецрпљивања издани. Међутим, посебан проблем представља тзв. "дивље" каптирање извора, за које код надлежних служби не постоје регистровани подаци. Промена квалитета подземних вода зависи од услова инфилтрације загађујућих материја до водоносних слојева, који зависе од својстава стенских маса.

Загађивање подземних вода је, углавном последица неадекватног третмана септичких јама у свим насељима. У највећем броју насеља реч је о пропусним септичким јамама које су ван контроле. Новији објекти, било да је реч о фармама или туристичким објектима, поседују непропусне септичке јаме које се периодично празне.

Одлагање отпада из домаћинстава у близини окућница, формирање дивљих сметлишта на теренима са карстним карактеристикама, укопавање животињских лешева ван локација сточних гробаља, неадекватно одлагање пољопривредног отпада у плитким водоносним слојевима, може допринети инфилтрацији загађујућих материја у подземне слојеве. С обзиром на то да се не располаже одговарајућим подацима о употреби минералних ђубрива и пестицида у пољопривреди, претпоставља се да примена ових средстава нема значајнији утицај на загађивање подземних вода на предметном планском подручју.

Предметно подручје обилује водотоцима планинског типа, који на основу постојећих физичко-хемијских података, указују да још увек остварују захтеван квалитет воде, или је он на прелазу између захтеване класе квалитета и лошије класе. Узрок могућег и повремениог загађења је лоша санитација у насељима и загађење из пољопривреде, који могу утицати на погоршање квалитета, како површинских тако и подземних вода.

Квалитет земљишта

Основна намена земљишног ресурса, као природне компоненте великог капацитета, јесте производња здравствено безбедне хране, уз очување и унапређење квалитетних пољопривредних површина и шумских подручја. Примарна функција земљишта на планском подручју, делимично је нарушена дејством више међусобно комплементарних фактора, које се огледају у промени физичких структура земљишта и физичко-хемијских особина у педолошком супстрату:

- природни фактори - ерозија земљишта, јаружање, браздање, одроњавање, бујични токови, појава опустошених и непродуктивних земљишта - зарастање ливада;
- антропогени фактори - промене намене земљишта (конверзија пољопривредних у грађевинска подручја изградњом насељских структура и пратећих инфраструктурних објеката), неадекватан начин обраде земљишта, сметлишта и депоније отпада, водопрпусне септичке јаме у домаћинствима, примена пестицида и минералних ђубрива у пољопривреди, загађивање земљишта уз путни појас и др.

Од природних појава и процеса на квалитет земљишта посебно негативно утичу ерозиони процеси, настали као последица неповољних карактеристика рељефа (дисецираност терена), а превасходно услед експлоатације шума (формирање шумских влака за извлачење дрвне масе, израда

приступних путева, смањење интензитета интерцепције). Процесима ерозије нарочито су захваћена плитка и стрма земљишта са већим нагибима (нагиби преко 20°), посебно она која се обрађују. Карта ерозије нити други подаци о локалитетима и степену ерозије на планском подручју, нису доступни.

У погледу антропогених активности, као доминантан извор загађивања земљишта истиче се употреба агрохемијских средстава у пољопривреди и локације сметлишта чврстог отпада, а у знатно мањој мери саобраћајне и туристичке активности, односно нелегална изградња.

Могуће повећане концентрације полутаната у земљишту везане су за поједине локације са специфичном наменом, док је остало земљиште због неприступачних терена и ограничене урбанизације, углавном незагађено.

Бука и вибрације

На планском подручју не постоји мрежа мерних места за мерење нивоа комуналне буке у животној средини, те се одређени закључци могу извести на основу општих сазнања о акустичком загађивању средине и стања на терену. Евидентно је одсуство значајнијих извора који кумулативно продукују акустички вид загађења. Ниво емисије и степен изложености овом специфичном виду загађења, може постати сметња настојањима да се побољша квалитет живљења и укупна туристичка атрактивност подручја. Ово загађење, поред утицаја на здравље људи, утиче на квалитет становања, услове рада, а посебно на одмор и рекреацију туриста. Имајући у виду да је реч о слабије урбанизованом подручју, као и да је постојећа путна мрежа неоптерећена саобраћајем већег интензитета (сем појединих путних праваца), може се констатовати да комунална бука не утиче на деградацију квалитета животне средине. Евантуална прекорачења дозвољеног нивоа буке краткотрајног су интензитета, и претежно се односе на буку пореклом од саобраћаја (на прометнијим путним правцима) који воде ка туристичким локалитетима и државној граници.

Вибрације у знатно мањој мери негативно утичу на стање животне и радне средине од буке, али овај критеријум у одређеним ситуацијама може представљати релевантну чињеницу у смислу намене планираних објеката. Негативне последице вибрације углавном се испољавају у две основне сфере утицаја: као утицај на људе и као утицај на објекте. Последица вибрације на људе се огледа кроз директна механичка дејства, као и кроз секундарна биолошка и психолошка дејства услед надражаја и оштећења нервних рецептора. Негативни ефекти вибрације на грађевинске објекте огледају се првенствено у замору материјала, који доводи до скраћење века њиховог трајања.

Третман отпада

Један од највећих еколошких проблема планског подручја представља неадекватно управљање комуналним отпадом. Због лоше организације прикупљања, одвоза и одлагања комуналног отпада у сеоским насељима уочљива је појава дивљих депонија, а то представља проблем који се мора систематски решавати. Може се рећи да систем управљања комуналним отпадом није на задовољавајућем нивоу и да је далеко од захтева које налажу прописи и стандарди из ове области.

Прикупљања и одвожења комуналног отпада врши се преко Управљача Парка природе „Шарган – Мокра Гора“, а ван подручја овог природног добра, преко комуналног предузећа јединице локалне самоуправе. Не постоје подаци о врстама и количинама отпада који се генерише, као ни о проценту покривености сакупљачке мреже. На основу дивљих депонија које су расуте по насељима, у близини путева и речних токова може се констатовати да сакупљачка мрежа није потпуна. Разлог више је и неприступачност одређеним насељима и лоша саобраћајна веза.

Посебан проблем представља неконтролисано ослобађање течног отпада (отпадних вода) из домаћинстава, као последица нижег степена комуналне опремљености - недостатка уређаја за пречишћавање отпадних вода пре испуштања у реципијент.

Према *Националној стратегији управљања отпадом до 2019.године*, обухват Просторног плана припада регионалном центру за управљање отпадом са седиштем у Ужицу (обухвата јединице локалне самоуправе Бајина Башта, Пожеља, Ариље, Косјерић, Ивањица, Чајетина, Љубовија, Чачак и Лучани). Сав отпад који се прикупи са територије Просторног плана одвози се на регионалну депонију "Дубоко", директно или преко привременог претоварног места у Чајетини (то су уједно и рециклажна дворишта у којима се прикупља суви и мокри селективни комунални отпад). На регионалној депонији се врши и секундарна селекција отпада, део рециклажног процеса који од употребљивог отпада ствара сировину за тржиште.

3.2.6. Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље

На подручју Просторног плана налазе се *перспективни комплекси специјалне намене*. У складу са условима и захтевима Министарства одбране, Око ових комплекса утврђене су одговарајуће зоне заштите неопходне за функционисање система одбране земље. Ове зоне представљају простор са посебним режимом коришћења, уређења и изградње, и дефинишу се као:

- *зона забрањене градње* - подразумева потпуну забрану изградње објеката;
- *зона ограничене изградње* - подразумева забрану изградње одређених објеката где је за градњу објеката обавезно прибављање услова и сагласност Министарства одбране;
- *зона контролисане градње* - за изградњу објеката у овој зони неопходна је сагласност Министарства одбране.

Систем смањења ризика од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа и управљање ванредним ситуацијама, од посебног је интереса за Републику Србију, представља део система националне безбедности, и национални је и локални приоритет. Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа је регулисана *Законом о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама* („Сл гласник РС“, бр. 87/2018). На основу Закона, јединице локалне самоуправе су у обавези да ураде *Процену ризика од катастрофа* и на основу ње *План смањења ризика од катастрофа*, као и *План заштите и спасавања*.

Подручје Просторног плана је изложено потенцијалној опасности од *елементарних непогода*, у првом реду изазваних интензивним снежним падавинама и другим атмосферским непогодама, а потом и опасностима од шумских пожара (велико учешће четинарских шума), бујичних поплава (бујични карактер већине водотокова), одрона и клизања земљишта, земљотреса (VII-VIII степен макросеизмичког интензитета земљотреса према MCS скали) и биљних и животињских штеточина.

У обухвату Просторног плана се не налазе севесо постројења / комплекси, према Регистру севесо постројења које води Министарство заштите животне средине.

На подручју Просторног плана у евиденцији Центра за разминување нема површина системски загађених неексплодираним убојним средствима. Међутим, полазећи од чињенице да су се на ширем подручју у претходном периоду водиле интензивне војне операције, могућа је појава неексплодираних убојних средстава.

3.3. Синтезни приказ потенцијала и ограничења просторног развоја подручја посебне намене

Основни *потенцијали* за развој планског подручја су:

1. очувана природна средина и специфичан склоп природних услова (рељеф, клима, воде, заштићена природна добра, разноврсни живи свет и др.) који ово подручје сврставају у категорију богатих природним вредностима и лепотама изузетно погодним за развој туризма, и то: недирнута природа, лепота планина, шума и река, чије слике стварају препознатљиви имиџ јединственог и контрастима богатог пејзажа; постојеће туристичке дестинације и зоне у оквиру планског подручја (Шарган - Мокра Гора, Калуђерске Баре) и његове околине (Тара, Златибор, Перућац, Бајина Башта итд.), са којима се планско подручје може интегрисано развијати;
2. подручје квалитетних шума, заједно са шумама Таре и Златибора, одређује специфичан карактер и заштиту овог подручја;
3. површинске и подземне воде - туристички и хидроенергетски потенцијал, потенцијал за снабдевање водом за пиће и наводњавање;
4. пољопривредно земљиште и пашњаци са ограниченим простирањем, погодни за производњу здраве хране, што пружа добар основ за комплементарност пољопривреде и туризма;
5. постојећи туристички центри и капацитети.

Уочена *ограничења* за развој овог подручја односе се на:

1. нерационалну употребу пољопривредног земљишног потенцијала, због неусклађености са природним условима и неселективне производне оријентације;
2. недовољну заштиту од ерозије и бујица;
3. смањивање шумског фонда ван Парка природе „Шарган - Мокра Гора”;
4. депопулацију, старо становништво и лошу образовну структуру;
5. недовољно квалитетну локалну путну мрежу и комуналну инфраструктуру;
6. бесправну градњу;
7. уситњеност, разбијеност и неиздиференцираност насеља и центара, као и недовољну опремљеност насеља за подмирење потреба становништва и туриста;
8. недовољна улагања у подстицање развоја и опремање подручја.

Као кључни проблеми истичу се: неразвијеност, недостатак средстава за улагање, изразита депопулација, проблеми везани за уважавање режима заштите, али и нерешено питање „компензација” произвођачима због ограничења која произилазе из режима заштите.

Табела 13: SWOT анализа

јаке стране (снаге)	слабости
<ul style="list-style-type: none"> - подручје са добро очуваном животном средином; - мали емисиони потенцијал присутних извора загађивања; - смањени антропогени утицаји на квалитет животне средине, који се огледа у релативно малом загађењу земљишта, ниском степену загађености ваздуха и ограниченом загађивању воде; - специфичне климатске одлике планинског подручја Шаргана и Мокре Горе, Таре и Златибора; - подручје богато водама, са бројним површинским токовима и подземним водама; - шумско богатство подручја Шаргана и Мокре Горе, Таре и Златибора; - присуство вредних предеоних (пејзажних) карактеристика; - дивља нетакнута природа; - планински пејзажи и визууре; - геоморфолошки облици рељефа; - заштићена природна добра (Парк природе "Шарган - Мокра Гора") и еколошки значајна подручја ("Златибор", "Тара" и "Клисура Ђетиње") у обухвату Просторног плана; - изграђена саобраћајна инфраструктура - друмска (државни путеви I и II реда); железничка („Шарганска осмица”, пруга Београд-Бар у близини); - близина важнијих магистралних коридора у Републици; - постојање војног и цивилног аеродрома у близини (Поникве); - традиција код становника да се баве пољопривредом и производњом здраве хране; - постојање традиционалних села са етно наслеђем и очуваност локалних обичаја, гастрономије и архитектуре; - традиција, обичаји, легенде (Креманско пророчанство, Тарабићи); - близина иностраног тржишта; - близина туристичких потенцијала у Босни и Херцеговини (Дрина, Вишеград); - близина афирмисаних туристичких центара у Србији (Тара, Златибор) – припадност доминантој осовини турист. развоја Србије; - афирмисана дестинација – препознатљив бренд (Шарганска осмица, Дрвенград); - постојање разноврсних облика туризма и туристичких производа и релативно развијена туристичка инфраструктура. 	<ul style="list-style-type: none"> - неконтролисана изградња викенд објеката (на најбољим локацијама), без неопходне инфраструктуре; - насеља су руралног карактера и разбијеног типа, што отежава њихово инфраструктурно опремање; - демографско пражњење и погоршана старосна структура становништва; - недовољна изграђеност система одвођења и третмана отпадних вода и незаштићеност водних ресурса од загађивања; - непланска сеча шума, неконтролисано брање дивљих плодова, лековитог и ароматичног биља; - загађивање земљишта и подземних вода услед неадекватне употребе агрохемијских средстава и од процедних вода са дивљих депонија; - проблеми угрожавања животне средине због ниског нивоа развијености комуналних услуга и третмана отпада; - појава ерозије и бујица које узрокују штете одношењем тла; - непостојање организованог сакупљања пољопривредних производа, њиховог откупа и пласмана; - неприлагођеност постојећих капацитета електроенергетске инфраструктуре захтевима стално растуће потрошње; - технички елементи путне инфраструктуре нису у складу са рангом саобраћајница у мрежи; - висок степен зависности пољопривреде од еко-услова у вегетационом периоду; - непостојање базе података о пољопривредним газдинствима, земљишту, производњи и пласману; - број стоке далеко је испод потенцијала крмне базе; - већина пољопривредних домаћинстава нема наследника у пољопривреди; - уситњеност поседа; - неповезаност пољопривредних произвођача и прерађивачких капацитета; - недостатак увођења савремених технологија; - недостатак складишног простора (сушаре, хладњаче, силоси, подна складишта и сл.); - недовољна заштита појединих делова Парка природе и других заштићених простора; - традиционално, туризам са ниском потрошњом; - непотпуна искоришћеност природних и антропогених потенцијала; - неразвијеност туристичке инфраструктуре и сигнализације, туристичког маркетинга и менаџмента; - неодговарајућа структура домаћих и страних гостију; - застарелост смештајних капацитета; - перманентно недовољно квалитетна координација носилаца власти у локалним самоуправама и Парку природе.

<i>могућности</i>	<i>опасности (претње)</i>
<ul style="list-style-type: none"> - развој еколошки утемељених облика туризма заснованих на принципима одрживости (спортско-рекреативни, сеоски, излетнички, здравствени, етно, еко и агро-туризам); - изградња и рад нових привредних објеката у складу са одговарајућим еколошким стандардима и прописаним нормама; - ревитализација пољопривредне производње на принципима одрживе пољопривреде савремених еколошких захтева; - еколошки потенцијал подручја са свим условима за производњу здраве хране; - шумски потенцијал и производња дрвне масе (развој мањих производних и услужних делатности), уз испуњавање еко-критеријума у складу са прописима из области заштите животне средине; - санација деградираних простора на планском подручју; - рационално коришћење потенцијала водећи рачуна о просторно-развојним ограничењима и еколошким условима; - строга заштита и контрола заштићених природних добара и изворишта водоснабдевања у циљу њиховог очувања и унапређења; - могућност прекограничне сарадње кроз успостављање регионалног Резервата биосфере „Дрина” и друга повезивања на регионалном и међународном нивоу; - реализација аутопуског коридора Е-761; - оспособљавање аеродрома Поникве за цивилни саобраћај и повезивање са њим; - могућност изградње хелидрома, уз уважавање услова заштите природних вредности; - утицај туризма на развој других делатности (трговина, пољопривреда, грађевинарство) и интересекторска повезаност привреде; - развој малих и средњих производних капацитета који су усклађени са захтевима туристичког тржишта; - стварање бренда локалних производа; - повећан развој специфичних облика туризма на светском тржишту; - пораст интересовања за просторима заштићене природе, активним одморима и боравак у руралним подручјима; - израда јединствене стратегије развоја туризма и формирање заједничке туристичке понуде унутар планског подручја; - усаглашавање развоја са туристичком развојем Таре и Златибора, као већ афирмисаним туристичким центрима; - инвентаризација и валоризација туристичких потенцијала, уз стандардизацију и унапређење квалитета туристичких услуга; - побољшање туристичког маркетинга и едукације, уз развој и примену нових информационих технологија и јасне институционалне оквира за спровођење активности у туризму. 	<ul style="list-style-type: none"> - нерационално коришћење природних ресурса услед непоштовања заштитних зона и прописаних режима коришћења простора; - немогућност усклађивања пољопривредне производње у оквиру Парка природе са режимом заштите еколошке целине у чијем окружењу се одвија; - даља девастација простора проузрокована непланском и неодрживом градњом и развојем, као и екстензивним и непланским коришћењем природних ресурса (пре свега шума); - немогућност успостављања система мониторинга квалитета елемената животне средине; - немогућност обезбеђивања материјалних средстава за инвестициона улагања; - слаба ефикасност рада еколошке инспекцијске службе (дивље депоније и др.); - настављање демографског пражњења и процеса старења становништва; - заостајање у развоју и слабљење конкурентске позиције, пре свега туристичке привреде; - недовољно повезивање и усклађивање развоја туризма, пољопривреде и различитих услуга; - изостајање активности на међуопштинском, регионалном и трансграничном повезивању; - недостатак интензивне промоције заштићених предела, како на домаћем тако и на иностраном тржишту; - заостајање у инфраструктурном опремању и спора реализација кључних инфраструктурних и комуналних пројеката; - недовољна едукација локалног становништва; - глобална конкуренција у понуди сличних туристичких производа; - стратешка опредељења виших нивоа управе и неуспостављање политичког договора о развојним приоритетима и концепцијама.

II ПРИНЦИПИ, ЦИЉЕВИ И ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Основни принципи заштите, уређења и одрживог развоја подручја Просторног плана су:

- заштита природе, природних вредности и културних добара, као приоритетне активности са којима ће бити усклађене све друге активности на подручју посебне намене;
- заштита и унапређење животне средине, посебно квалитета вода, ваздуха и земљишта;
- заштита и одрживо коришћење водног, пољопривредног и шумског земљишта, посебно од непланске изградње на заштићеном подручју и његовом непосредном окружењу;
- просторно-функционална интегрисаност и усклађен интегрисан развој и заштита природних вредности и културних добара са припадајућим, суседним и осталим јединицама локалне самоуправе у окружењу, као и суседним пограничним подручјем Босне и Херцеговине;
- реализација и унапређење туристичко рекреативне инфраструктуре (посебно реализација скијалишне инфраструктуре ски-стаза и жичара на Иверу, уређење и коришћење стаза за бициклизам и рекреацију, уређење планинарских и шетних стаза и др.), и туристичке железничке инфраструктуре „Шарганске осмице“;
- унапређење комуналне опремљености и саобраћајне приступачности туристичких целина и насеља (делова насеља) са израженим или потенцијалним туристичким функцијама;
- побољшање комуникације и приступа природним вредностима и културној баштини, решавање проблема егзистенције споменика, као и евентуалних потреба реконструкције и изградње објеката везаних за свакодневни живот и потребе становника и посетилаца;
- заштита јавног интереса, јавних добара и добара у општој употреби;
- релативизација потенцијалних конфликта у заштити простора, очувању и унапређењу природних вредности и културних добара, побољшању животних услова људи, развоју туризма и одрживом развоју локалне заједнице у целини.

2. ОПШТИ И ОПЕРАТИВНИ ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Визија и дугорочни циљ развоја и доношења Просторног плана је обезбеђење просторних услова за остварење посебне намене подручја, у условима одрживог развоја планског подручја.

Концептуални оквир планирања, уређења, заштите и одрживог коришћења планског подручја, заснива се на обезбеђењу услова за планско коришћење Парка природе „Шарган – Мокра Гора“, рационално коришћење и очување природних ресурса, заштиту и унапређење животне средине, валоризацију комплементарних потенцијала подручја за развој, просторну, саобраћајну, привредну и друге облике интеграције подручја са окружењем и др.

Основни циљ израде Просторног плана, представља дефинисање планског основа који ће омогућити стварање просторних услова за одрживи развој подручја посебне намене, а засниваће се на: заштити, очувању, унапређењу и коришћењу природних и створених ресурса, вредности и добара; одрживом развоју туризма и других комплементарних активности које унапређују квалитет живљења локалног становништва; функционалној интеграцији подручја у шире окружење.

Имајући у виду карактер посебне намене и друге специфичности простора, услове и смернице планских докумената вишег реда и препоруке и стандарде Европске уније у погледу одрживог развоја заштићених подручја, *општи циљеви* заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја јесу:

- обезбеђење трајне и интегрисане заштите природних вредности Парка природе „Шарган – Мокра Гора“, њихово одрживо коришћење за едукацију, научна истраживања и презентацију јавности, као и развој комплементарних делатности.
- уређење, одрживо коришћење и заштита предеоних вредности планинског предела Шаргана и јужних делова Таре, као и северозападних делова Златибора, мокрогорске котлине, долине Белог Рзава и Братешине и читаве хидрографске мреже планског подручја, слива акумулације Врутци, пашњачких зона и шумских комплекса, као и културне баштине планског подручја.
- јачање регионалног идентитета планског подручја, уз синхронизовани одрживи развој

- туризма и комплементарних делатности - пољопривреде (посебно сточарства и пољопривреде засноване на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких услуга), шумарства, алтернативне сеоске економије, рекреације и др.
- интегрисање планског подручја у шире окружење, а посебно у шире туристичке целине у оквиру туристичког кластера „Средишња и Западна Србија“, кроз развој туристичке инфраструктуре, повећање саобраћајне доступности и обезбеђење просторних услова за функционисање и даљи развој саобраћајних и инфраструктурних система (аутопут Е-761, туристичка пруга и др.), у циљу јачања постојећих и стварања нових функционалних веза.
 - развој свих видова туристичког производа за који постоје потенцијали на планском подручју - целогодишњи планински туризам; туризам специјалних интересовања; рекреација и камповање у еколошком окружењу и очуваним пределима; авантуристички туризам (активности везане за природу); рурални туризам (агро, еко, сеоски и културни туризам); транзитни туризам и кружна путовања; здравствени туризам; манифестације, догађаји и пословни туризам. С тим у вези, организовање садржајно заокружене туристичке понуде, усклађене са режимима заштите простора и интегрисане у понуду туристичке дестинације „Дрина-Тара-Златибор“.
 - постизање равнотеже између еколошких, економских и друштвених чинилаца одрживог развоја подручја, релативизацијом конфликта између заштите простора (у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних вредности) и унапређења квалитета живљења локалног становништва, у циљу његовог задржавања и подстицања насељавања подручја.
 - усклађивање размештаја активности и физичких структура са режимима заштите природних добара, водопривредних и инфраструктурних објеката, односно обезбеђивање услова за даље функционисање и развој насеља, постојећих и планираних привредних активности (посебно туризма и рекреације), инфраструктурних система и коридора на планском подручју.

Као *посебни циљеви* заштите, уређења и одрживог развоја планског подручја издвајају се:

- заштита, очување, унапређење и одрживо коришћење природних вредности, као и интегритета, лепоте и разноликости предела;
- унапређење услова за одмор, рекреацију и едукацију посетилаца о природним и културним вредностима подручја, организовањем садржајно заокружене туристичке понуде усклађене са режимима заштите Парка природе „Шарган – Мокра Гора” и интегрисане у понуду примарне туристичке дестинације "Дрина-Тара-Златибор" и туристичког простора Западне Србије;
- усклађивање размештаја активности и физичких структура са режимима заштите природних и културних добара, водопривредних објеката, односно обезбеђивање услова за даље функционисање постојећих и планираних привредних активности (посебно развоја туризма и рекреације), насеља и инфраструктурних система;
- подршка развоју мултифункционалне пољопривреде, сточарства (посебно аутохтоних и старих раса домаћих животиња) и сеоске економије, заснованих на традиционалној производњи високовредних локалних производа и пружању агроеколошких и туристичких услуга, у складу са специфичним захтевима заштите и одрживог коришћења природних и културних вредности, биолошке и предеоне разноврсности;
- обезбеђење просторних услова за функционисање и даљи развој саобраћајних и инфраструктурних система: државног пута ІБ реда бр. 28; планираног пута ІА реда (аутопут Е-761, деоница „Пожега-Ужице-Котроман”); државних путева ІІА реда бр. 170 и 173; постојеће и планиране туристичке пруге са тенденцијом спајања са железничком пругом Београд-Бар; мреже постојећих и планираних општинских и туристичких путева;
- даљи просторни развој насеља у обухвату Просторног плана, уз стварање услова за реализацију компензација локалном становништву у складу са ограничењима, кроз развој саобраћајне, туристичке и комуналне инфраструктуре и објеката, активности и функција јавног значаја, подршку аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности.

3. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Просторни план представља плански основ којим се обезбеђују просторни услови за остварење и реализацију посебне намене подручја, што подразумева очување, унапређење, презентацију и одрживо коришћење природних, предеоних и културних вредности планског подручја, уз развој осталих (постојећих и планираних) функција планског подручја, у мери и на начин који је у сагласности (или је компатибилан) са циљевима очувања и заштите простора.

Просторним планом, а на основу *Уредбе о заштити Парка природе "Шарган - Мокра Гора"* и ревидиране *Студије заштите природе* за Парк природе "Шарган - Мокра Гора", утврђују се планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора у складу са тростепеним режимом заштите природних добара, по утврђеним локалитетима и просторним јединицама. Поред тога, дефинишу се и друге планске пропозиције заштите, коришћења и уређења простора, у складу са утврђеним режимима заштите других посебних намена (изворишта водоснабдевања, непокретна културна добра, споменици природе, инфраструктурни коридори, комплекси специјалне намене и др.).

Главне активности уређења простора односиће се на очување природног стања и унапређење туристичко-рекреативне опремљености простора, унапређење комуналне опремљености насеља и њихове повезаности на приступну путну мрежу, а све у складу са утврђеним режимима заштите простора. Изградња ће бити усмерена на зоне у окружењу заштићених простора (подручја ван заштићених природних вредности, а затим и подручја са III степеном заштите), уз подизање стандарда живота локалног становништва, подстицање одговарајућих облика пољопривредне производње и алтернативне сеоске економије, и синхронизовани одрживи развој туризма и комплементарних делатности у туристички атрактивним зонама.

Концепт организације простора планског подручја утврђен је у складу са циљевима за заштиту и развој подручја и наменом површина, а полази од следећег:

- у области *заштите и коришћења природе, природних вредности и културног наслеђа*: обезбеђивање адекватне саобраћајне приступачности вредностима за заштиту, истраживање и истраживачку едукацију; омогућавање контролисаних итинерера кретања посетилаца и туриста; обезбеђивање просторних услова за интегрисано управљање Парком природе и другим заштићеним подручјима и контролу њихове заштите;
- у области *шумарства*: обезбеђивање саобраћајних приступа и потребне мреже објеката за газдовање свим деловима шуме, уз истовремено коришћење шумских путева за остале активности;
- у области *пољопривреде*: лоцирање мањих пољопривредних капацитета у оквиру пољопривредних домаћинстава, са њиховим оптималним саобраћајним повезивањем са откупом робе и потрошачима, као и повезивање ливада у сеоским атарима по ободу Парка природе;
- у области *туризма, рекреације и спорта*: дефинисање туристичких локалитета према природним условима и њиховој саобраћајној приступачности, обиму и положају терена за летњу и зимску рекреацију, приступачности локалитетима природне и културне баштине, хидроакмулацијама и бачиштима (катунима) - првенствено на основу постојећих траса путева и стаза;
- у области *саобраћаја*: обезбеђивање саобраћајних приступа свим садржајима Парка природе и других заштићених подручја, за све врсте кретања;
- у области *водопривреде*: рационално водоснабдевање и каналисање отпадних вода, заштита вода и заштита од штетног дејства вода, као и развој хидроенергетике;
- у области *мреже и функције насеља и центара*: добра повезаности и опремљености истих, мрежом и објектима инфраструктуре и супраструктуре;
- у области *обезбеђења интереса за одбрану земље*: обезбеђивање услова за оптимално смањење повредивости простора у ратним ситуацијама, кроз дисперзију садржаја, пре свега по питању производње хране и локалног снабдевања водом и енергијом, уз њихово вишеструко саобраћајно повезивање;
- у области *заштите од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа и управљања ванредним ситуацијама*: обезбеђивање услова за заштиту од пожара, земљотреса и планинских непогода, дисперзијом садржаја и одговарајућим распоредом водозавхвата, склоништа, шумских простора и др.

Основни концепт коришћења, организације и заштите простора уважава тежњу за заустављањем депопулације, заустављањем деградације земљишта, интегралним развојем (чиме се чувају све вредности заштићених и вредних простора) и избором активности које не угрожавају примарну функцију заштите. Овај концепт подразумева:

- повећање шумовитости и шумског земљишта, на рачун мање вредног пољопривредног земљишта и терена угрожених ерозијом.
- развој пољопривреде, у складу са природним погодностима терена и производном оријентацијом, компатибилном са функцијом заштите.
- забрану изградње објеката, у складу са утврђеним режимима заштите.
- развој постојећих и активирање нових локалитета (са развојним потенцијалима), првенствено оријентисаних на туризам и комплементарне активности.
- заокруживање грађевинских рејона насеља и њихово будуће попуњавање, које омогућује да се, поред зона становања, могу формирати и мање зоне комплементарних делатности, у складу са режимима заштите.
- резервисање простора за трасе, појасе, коридоре и зоне нових инфраструктурних система и објеката.
- поштовање услова који проистичу из функција и посебних режима заштите посебних намена.
- примену строжијег режима заштите, коришћења, изградње и уређења простора, у случају преклапања зона и режима заштите установљених за потребе посебне намене по различитим основама.

Плански простор ће се развијати у складу са потребама и захтевима заштите простора и социо-економског развоја. Очување природних и културних вредности простора представља најважнији критеријум при конципирању намене простора. У складу са тим, заштићена подручја ће се штитити и развијати искључиво у складу са прописаним режимима коришћења простора. То се нарочито односи на подручје Парка природе „Шарган – Мокра Гора“, као дела будућег Резервата биосфере „Дрина“. Концепција развоја подручја посебне намене је прилагођена одликама, вредностима, потенцијалима и ограничењима главних планских зона - Парка природе "Шарган – Мокра Гора" и подручја изван њега, као и просторно-функционалних целина у овим зонама, односно захтевима заштите подручја посебне намене.

1. Подручје Парка природе „Шарган – Мокра Гора“:

1.а. Креманска и Мокрогорска коса, котлине и подручје Шаргана:

- шумско земљиште је већим делом у приватном власништву, са шумама разноликог квалитета и присутном ерозијом (квалитетније шуме у државном власништву су углавном на подручју Шаргана, планинског предела који раздваја Мокрогорску од Креманске котлине). Ово захтева веће радове на привођењу оптималном стању, уз неопходно пошумљавање (са становишта интереса Парка природе и развоја шумарства). При томе је потребно водити рачуна о ограничавајућим факторима - капацитету расположивог земљишта, заштити изворишта водоснабдевања, развоју ловства и др. Интензивнији развој пољопривреде (сточарства) није контраиндикован;
- у Мокрогорској котлини (са Шарганском осмицом и насељем Мокра Гора) и њеном ободу, наставља се развој туризма, првенствено етно и сл., а у северном планинском ободу ове котлине, у зони скијалишта „Ивер“ развија се зимски скијалишни туризам, као и разни видови атракција и мањих смештајних капацитета на потезу Монтеше - Вукићевац и Оштрељ-Кршање;
- пољопривреда, као традиционална делатност у овој зони је од приоритетног значаја: у нижим деловима ратарство и воћарство, а у вишим сточарство, поготово у севернијим зонама Парка природе, које су у блиској вези и са Националним парком „Тара“ (Бисер вода, Ђуровина и Брезик, као специфичне туристичке зоне етно-туризма и сточарства).

1.б. Семегњево - мањи део у оквиру Парка природе „Шарган – Мокра Гора“, који обухвата ненасељене зоне у II режиму заштите природе, у којима је главна оријентација коришћења простора и активности - шумарство. С обзиром да коридор планиране трасе ауто-пута Е-761 пролази кроз ову зону (израда просторног плана подручја посебне намене за овај путни правац је у току), захтеви заштите природе ће бити доминантни при планирању и пројектовању овог саобраћајног објекта.

2. *Подручје ван Парка природе „Шарган – Мокра Гора“ - Кремна са гравитирајућим насељима и јужни део Калуђерских Бара:*

- приоритетна намена ових зона је заштита акумулације „Врутци“ (која се налази изван планског подручја, али шира зона санитарне заштите ове акумулације (зона III санитарне заштите), обухвата значајан део КО Кремна, укључујући и насеља Кремна, Витаси, Радушa, Стрмац и јужни део Калуђерских Бара, саобраћајну, техничку и комуналну инфраструктуру, комплексе специјалне намене, културна добра, пољопривредне и шумске површине и др.
- пољопривредна производња на ливадским и пашњачким површинама (у првом реду сточарство и обезбеђење хране за исхрану стоке) је основна активност становништва на овом простору. Туристичка валоризација овог подручја је, такође, веома перспективна, с обзиром на близину туристичких локалитета Таре и Мокре Горе и транзитни карактер подручја.
- *Кремна*, као центар заједнице насеља, свој развој мора да усклади са захтевима санитарне заштите акумулације „Врутци“. Центар насеља Кремна намењен је развоју централних и насељских функција, формирању туристичке понуде (нарочито у домаћој радиности), формирању радне зоне, а све то уз обавезу обезбеђења услова за заштиту земљишта и вода од загађивања, с обзиром да је у широј зони санитарне заштите акумулације „Врутци“.
- *Калуђерске Баре* се развијају као јединствен туристички центар за читаво шире подручје Таре, а део који припада планском подручју обухвата туристичке објекте у војном власништву и мање зоне изграђених викенд и стамбених објеката, углавном дуж државног пута.
- *Витаси* су у функцији туризма, док су *Стрмац* и *Радушa* већином у функцији пољопривреде.

Коришћење, организација и уређење планског подручја повезано је са концептом заштите која уважава природне и створене потенцијале и вредности, али и постојећа ограничења и конфликте. Елементи концепта коришћења, организације и заштите простора су разрађени у погледу: коришћења и уређења простора за зоне и појасеве с посебним режимима заштите природних и културних добара, вода и изворишта водоснабдевања, инфраструктурних коридора, као и заштите око извора загађивања животне средине; правила изградње и уређења простора за основне категорије земљишта и различите врсте објеката (пољопривредно, шумско, водно и грађевинско земљиште).

Очување природних вредности представља најважнији критеријум при конципирању намене простора планског подручја. Са тог аспекта, установљени су следећи основни режими заштите:

- (највиши) степен - подразумева строгу заштиту најзначајнијих природних и културно-историјских вредности, као и елемената природне средине за строгу заштиту, са активностима научних истраживања, едукације и ограничене презентације за јавност;
- II степен - подразумева непосредну, прелазну заштиту око површина у I степену, заштиту посебно вредних целина природне средине, са активностима научних истраживања, едукације и презентације заштићених подручја јавности;
- III степен - подразумева селективно, ограничено коришћење природних богатстава и контролисане интервенције и активности у простору уколико су усклађене са функцијама заштићеног природног добра или су везане за традиционалне облике обављања привредних делатности (пољопривреде и шумарства) и становања, укључујући и туристичку изградњу, функције рекреације и спорта, водопривреду, енергетику (чиста енергија обновљивих извора) и саобраћај;

Посматрано по установљеним режимима, наведене активности ће се у заштићеним подручјима одвијати под следећим општим условима:

- очување, унапређење и заштита природних и културно-историјских вредности у I степену заштите као основна функција заштићених подручја дефинише режим I степена заштите по коме ови објекти, сходно *Закону о заштити природе* и *Закону о заштити културних добара*, представљају строго заштићене зоне намењене организовано научном истраживању, едукацији и јавној презентацији у складу са условима заштите, без икаквих активности које би на било који начин реметиле изворну природну средину или културно добро, изузев одбране у ратним условима и заштите од великих елементарних непогода и то само у случају преке потребе и изузев строго дефинисаних мера неге и одржавања у I степену заштите и строге заштите угрожених елемената природе (јако стрме, еродирани и нестабилне површине);
- научна истраживања биће концентрисана на површинама I степена заштите, затим на одређеним површинама II степена и по потреби у оквиру III степена, а обухватиће научне

- области биологије, педологије, физичке географије, пољопривреде, медицине, ветерине и шумарства, по јединственом програму;
- едукација истраживачког кадра и студената одвијаће се под истим условима као научна истраживања, а општа едукација свих категорија школске деце и омладине биће комбинована са рекреацијом и спортом, претежно на површинама III степена и под одређеним условима на површинама II степена заштите;
 - презентација заштићених подручја биће комбинована са туризмом, рекреацијом и спортом и одвијаће се по посебном програму: у I степену заштите само делом, уз строга ограничења, у II степену заштите по одређеним итинерерима и у III степену без посебних ограничења;
 - заштита посебно вредних целина природне средине подразумева одговарајући третман станишта ретких и угрожених аутохтоних биљних и животињских врста, као и посебне пејзажно-амбијенталне целине - све претежно у II степену заштите и само мањим делом у III степену заштите;
 - шумарство ће бити прилагођено режиму заштићених подручја по степенима заштите уз услов очувања, унапређења и заштите шумских екосистема. Шумама ће се газдовати тако да се обезбеди приоритет опште корисних над економским функцијама шума. На шумским површинама се неће дозвољавати испаша нити други облици пољопривредног коришћења, али ће се дозвољавати радови на заштити од ерозије;
 - туризам, рекреација и спорт, са својим главним садржајима, предвиђају се у III степену заштите подручја које тангирају државни путеви према Јадрану и Босни, као и према суседним заштићеним подручјима и другим деловима Србије. Положај заштићених подручја, саобраћајна приступачност, феномен заштићених подручја и већ изграђени туристички садржаји, определили су ово подручје (компатибилно са суседним подручјима Националног парка „Тара“ и Парка природе „Златибор“), као једно од водећих центара планинског туризма у Србији, са концептом целогодишњег коришћења (домаћа комерцијална понуда, специјална дечја и омладинска одмаралишта, транзит). Ове активности су једне од главних носилаца функције заштићених подручја и подстрекач развоја локалног становништва, пољопривреде, мале привреде и друштвеног стандарда у непосредном окружењу;
 - сточарство (са производњом сточне хране) представљаће пољопривреду у заштићеним подручјима и биће највећим делом лоцирано у III степену заштите са бачијама (катунима) и прегонском испашом, док се у II степену предвиђа само ограничена и строго контролисана прегонска испаша. Тежиште у сточарству биће и делом на производњи меса, млека и основних млечних производа за туристичке центре у окружењу. Предвиђа се и сакупљање лековитог и ароматичног биља и дивљих плодова за прераду у окружењу заштићених подручја;
 - изузев у случају научног истраживања и едукације истраживачког кадра и студената, све од наведених активности у заштићеним подручјима (општа едукација, презентација заштићених подручја путем посете, рекреација, спорт и туризам, као и сточарство и др.) биће димензионисане зависно од капацитета простора (географског, еколошког, агроеколошког и др.);
 - рударство у заштићеним подручјима неће бити заступљено ни у ком облику, изузев ако је од стратешког значаја (јавног интереса) за земљу;
 - саобраћај у свим видовима (друмски, шумски, спортско-рекреативни, као и железнички) одвијаће се највећим делом у III степену заштите. У II степену заштите интензитет колског саобраћаја редуциран је на неопходан транзит, потребе заштићених подручја, шумарство, одбране и заштите од елементарних непогода, а рекреативно-спортска кретања регулисана су одређеним коридорима и итинерерима. У I степену заштите саобраћај се ограничава на минимално пешачко кретање. У светлу актуелних планских и инвестиционих подухвата на нивоу Републике Србије, а у вези са реализацијом *ауто-пута Е-761*, уколико делови трасе ауто-пута воде кроз заштићена подручја, кроз планску и техничку документацију за новопланирани ауто-пут обезбедити да се траса води тако да не угрожава основне природне вредности Парка природе, да траса и техничка решења ауто-пута буду у складу са захтевима и прописима заштите природе, тј. да се на деоницама где се ауто-пут трасира кроз поједине режиме заштите, он тако води да не угрози природне вредности (подземно или на мостовима, уз одговарајуће одводњавање тупа пута и заштиту околног земљишта и вегетације од загађења у редовним и акцидентним ситуацијама, и др.);

- водопривреда ће обухватити: водоснабдевање туристичких локалитета и осталих пунктова у заштићеним подручјима, као и насеља и делова насеља унутар и по ободу заштићених подручја, из посебно заштићених зона изворишта и појединачних извора лоцираних у сва три степена заштите; канализање отпадних вода у заштићеним подручјима, са обавезним пречишћавањем и испуштањем ван заштићених подручја са режимом заштите I и II степена (укључујући и зоне санитарне заштите изворишта водоснабдевања и акумулације „Врутци”), ради заштите свих резервата чисте воде;
- основно електроснабдевање у заштићеним подручјима предвиђено је из електропривредног система Србије. Додатна производња чисте, обновљиве енергије из локалних извора, може да обухвати коришћење хидроенергије, енергије сунца, ветра и биогаса, у складу са Законом о заштити природе;
- телекомуникација ће се реализовати зависно од заштите посебних природних вредности, а потом од потребе заштићених подручја и туризма у II и III степену заштите, док ће се комуналне активности одвијати у III степену заштите, зависно од потребе заштићених подручја, туризма и насеља.
- активност Војске Србије у заштићеним подручјима није приоритетна у редовним ситуацијама, и биће везана за постојеће туристичке објекте на Калуђерским Барама (изван постојећих заштићених подручја Националног парка "Тара" и Парка природе "Шарган - Мокра Гора") и на издвојеним површинама специјалне намене код Кремана;
- заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље, обезбедиће се у сва три степена заштите заштићених подручја као интегрални део активности, а посебно у домену заштите природе, шумарства, туризма, рекреације и спорта, сточарства, водопривреде, локалне енергетике и саобраћаја у заштићеним подручјима, уз стварање услова за локалну производњу хране и других производа, евакуацију становништва, организовање здравствених садржаја, обезбеђење услова за заштиту од пожара и земљотреса, противградну заштиту и сл.;

Простор у оквиру планског подручја и у наредном периоду остаје намењен највећим делом шумама и мањим делом пољопривредним, посебно обрадивим површинама. Површина шумског земљишта ће се повећати услед рада на пошумљавању терена на којима је шума нестала или је деградирана, док ће се површина пољопривредног земљишта (махом она ниже категорије, која се најчешће налазе у рубној зони или у оквиру садашњих насеља која немају компактна грађевинска подручја) нешто смањити. Поред изградње нових објеката, изградња инфраструктуре (посебно путева) ће проузроковати смањење површина пољопривредног и шумског земљишта.

Водна земљишта се задржавају у оквиру постојећих површина, уз минималне корекције које ће бити последица стварања малих акумулација за потребе заштите од поплава и бујица на Камишни, Братешини, Ђетињи, Матијашевића реци и Белом Рзаву, уколико се за истима покаже да су оправдане и потребне, у складу са законом.

Неплодна земљишта, природна или вештачким путем настала, немају значајније распрострањење, али ће се антропогено измењена земљишта, у првом реду намењена грађевинском земљишту насеља, туристичких зона, или инфраструктури, повећати у мери у којој је то неопходно због изградње нових туристичких и спортско-рекреативних објеката и зона, погушћавања постојећих насеља, или изградње неопходне инфраструктуре (у првом реду путева).

Нова изградња се у најмањој мери очекује на простору Парка природе и осталих заштићених подручја и она је усмерена на подручја ван заштићених природних вредности, а потом на подручја са III степеном заштите.

Табела 14: Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана

основна намена	пољопривредно земљиште		шуме и шумско земљиште *		воде и водно земљиште		грађевинско земљиште **		укупно	
	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
постојеће	66.9	33	121.6	60	4.1	2	10.2	5	202.82	100

* и други вегетацијом обрасли терени

** насеља и други антропогени терени у функцији насеља и инфраструктуре

Табела 15: Биланс заштићених површина природних вредности на планском подручју

бр	подручје	I степен заштите		II степен заштите		III степен заштите		укупно *	
		ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1	Парк природе "Шарган – М.Гора"	774,50	6,81	3124,70	27,46	7480,58	65,73	11379,8	56,11
Σ	Просторни план		3,82		15,41		36,88	20281,5	100

* у обухвату Просторног плана, ван заштићених површина природних вредности налази се укупно 8901,7 ha, односно 43,89% територије Просторног плана.

4. РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ И ФУНКЦИОНАЛНЕ ВЕЗЕ И МЕЋУОДНОСИ СА ОКРУЖЕЊЕМ

Подручје Просторног плана се налази на крајњем западу Србије, на граници са Босном и Херцеговином, у Региону Шумадије и Западне Србије (НСТЈ 2) - Златиборска област/управни округ (НСТЈ 3), на деловима територије града Ужица и општине Чајетина, а усмерено је ка урбаном центру државног значаја Ужице (центар функционалног урбаног подручја државног значаја) и урбаним центрима Чајетина и Бајина Башта, који имају посебан утицај на развој планског подручја. Територија Просторног плана се налази између Националног Парка „Тара“ и Парка природе „Златибор“ и припада пространој планинској области Старовлашко-Рашке висије, у оквиру које су и планински масиви Голије, Копаоника, Златибора, Златара и др. Највећи део територије Просторног плана чини територија Парка природе „Шарган - Мокра Гора“ (кључна посебна намена планског подручја).

Подручје Парка природе „Шарган - Мокра Гора“ (као и читаво подручје Просторног плана) је пригранично подручје (државна граница са БиХ је његова западна граница), које је са подручјем суседне БиХ повезано друмском везом (ДП ИБ реда бр. 28 и планирани аутопут Е-761), туристичком пругом уског колосека „Шарганска осмица“ (саобраћа до Вишеграда), али и природним вредностима подручја са обе стране државне границе, који указују на значајну условљеност целог приграничног подручја са аспекта очувања, заштите и одрживог коришћења природних вредности. С тим у вези, успостављање прекограничне сарадње Србије и БиХ би обухватило и заједничку валоризацију и третман заштићених подручја дуж Дрине, са циљем интегралне заштите природног и културног наслеђа и развоја комплементарних функција у овом подручју, које са српске стране границе обухвата и повезује у „кластер“ заштићена подручја Таре, Шаргана - Мокре Горе и Златибора (суседна, функционална и еколошки повезана подручја посебних природних и предеоних вредности). Тиме би се формирао еколошки изузетно значајан појас уз државну границу, који се протеже у континуитету од севера ка југу, ослањајући се на планинске масиве са десне стране Дрине и Лима, као и на вредне природне просторе западно од Дрине. Овај појас је препознат као прекогранични *Резерват биосфере „Дрина“* који би требало да се успостави на подручју средњег тока реке Дрине, као део светске мреже заштићених подручја (Унесков програм МаВ). Осим тога, подручје Парка природе „Шарган - Мокра Гора“ припада и регионалној асоцијацији „Паркови Динарида“, која представља мрежу заштићених подручја Динарида, коју чини више од 90 заштићених подручја са територије Албаније, БиХ, Црне Горе, Хрватске, Северне Македоније, Словеније и Србије.

Интегрисање подручја Парка природе „Шарган - Мокра Гора“ са ширим окружењем (осим повећањем саобраћајне доступности), оствариће се функционалним и просторним *обједињавањем садржаја туристичке понуде и умрежавањем са понудом туристичке дестинације „Дрина - Тара - Златибор“* у оквиру туристичког простора Западне Србије, уз развој активности које су комплементарне заштити природних и предеоних вредности, као главној посебној намени овог подручја. Обједињавање туристичке понуде и њено умрежавање на нивоу региона и шире, представља предуслов за туристичку валидизацију и адекватну туристичку презентацију планског подручја, уз стварање регионалне аутентичности и одрживи развој планског подручја и обухваћених насеља.

Могућност остваривања *прекограничних и регионалних веза* планског подручја, лежи у институционалној сарадњи на међудржавном, међурегионалном и локалном нивоу. Успостављање прекограничне и регионалне сарадње условљено је просторно-функционалним односима који опредељују формирање развојних осовина националног и међународног значаја: *западноморавске*

развојне осовине II ранга (прати трасу аутопута Е-761, од ауто-пута Е-75 - великоморавске развојне осовине I ранга, ка БиХ); *трансграничног дринског појаса* (на правцу Пријепоље - Прибој - Бајина Башта - Зворник - Лозница, са везама ка БиХ). Основни елемент за развој прекограничне сарадње Србије са БиХ представља (уз реку Дрину) управо ауто-пут Е-761, као будући међународни друмски туристички туринг правац, са саобраћајном функцијом I реда, која подразумева међусобно повезивање државних (регионалних) саобраћајних тежишта, односно прекогранично повезивање центара сличног значаја и великих саобраћајних чворишта. Због тога, реализација овог коридора представља стратешки приоритет са аспекта ефикаснијег, економичнијег и безбеднијег транспорта путника и роба, побољшања саобраћајне доступности туристичког простора и насеља, побољшања нивоа саобраћајних услуга на путној мрежи, интегрисања планског подручја у шире регионално и међународно окружење, јачања постојећих и стварања нових функционалних веза, као и развоја примарне туристичке дестинације "Дрина-Тара-Златибор" у оквиру туристичког простора Западне Србије, што ће у ближем или даљем окружењу дугорочно имати значајан утицај по питању привредног развоја, демографских кретања и режима коришћења простора.

Највећи значај за *саобраћајну доступност*, интеграцију и трансгранично повезивање планског подручја са окружењем имају путеви: ДП ИБ реда бр. 28 (Ужице – Кнежевићи - Кремна - граница БиХ) и бр. 23 (Ужице – Чајетина - Нова Варош - Пријепоље - граница Црне Горе), а затим и ДП ПА бр. 170 (Бајина Башта - Калуђерске Баре - Кремна) и бр. 173 (Кремна - Дубци) и ДП ПБ бр. 403 (Калуђерске Баре - Митровац - Заовине), као и железничка пруга Београд-Бар (деоница Ужице - Пријепоље). За већу саобраћајну доступност и интеграцију планског подручја, недостају квалитетнији правци за повезивање недовољно активираних територија, пре свега са ДП ИБ реда бр. 28. Посебан значај за регионални аспект развоја има међународна железничка пруга Београд - Бар чија траса пролази југоисточно од подручја Просторног плана. Перспективни развој аеродрома „Поникве“ (североисточно од планског подручја) и његово прилагођавање цивилном саобраћају, додатно ће допринети доступности ширег подручја. У будућности ће повећању квалитета доступности и саобраћајне интеграције са ширим окружењем и јачању регионалног идентитета, значајно допринети реализација планираног *ауто-пута Е-761* (Појате - Крушевац - Краљево - Чачак - Ужице - граница БиХ), који ће преузети даљинске токове са постојећих државних путева ДП ИБ реда бр. 22, 23 и 28. Посредством ауто-пута Е-761 (секундарни значај у европској мрежи путева) оствариће се везе са планираним ауто-путем Е-763 (Београд - Јужни Јадран) и ауто-путем Е-75 (Коридор Хс, деоница Београд - Ниш), и даље са Коридорима Vc (Будимпешта-Сарајево-Плоче) и VII (Дунав), као европским коридорима који омогућавају повезивање у оквиру ширег утицајног подручја. Ово пружа могућност за побољшање регионалне сарадње на националном и међународном нивоу у циљу јачања и активирања руралних, слабо развијених и периферних подручја (посебно оних са израженом приграничном позицијом).

Важан регионални аспект развоја подручја који поспешује функционалне везе са окружењем, чине и инфраструктурни системи регионалног и међудржавног значаја, међу којима се издвајају значајни коридори магистралне електронергетске инфраструктуре, *интерконективни далеководи* који повезују Србију, Црну Гору и БиХ: ТС "Бајина Башта" - граница Црне Горе - граница БиХ (2x400 kV) и ТС "Краљево 3" - РП "Пожега" - Вардиште/граница БиХ (400 kV). Регионални значај са аспекта развоја и заштите подручја посебне намене има и *слив акумулације „Врутици“*, један од кључних водопривредних објеката за поуздано и квалитетно снабдевање водом насеља у оквиру западноморавског регионалног подсистема водоснабдевања. На делу слива обухваћеном Просторним планом, примењују се режими заштите за зону III санитарне заштите изворишта водоснабдевања, која обухвата подручје изван уже зоне санитарне заштите, све до границе површинског, надземног слива акумулације.

Како планско подручје има неповољну демографску, економску и социјалну структуру, за развој функционалних веза са окружењем значајно је *унапређивање социјалне кохезије*, кроз развој капацитета друштвене инфраструктуре и институционално-програмску подршку у овој области. Ово ће се остварити повећањем доступности основних услуга и то: путем мобилних служби; повезивањем различитих секторских програма; сарадњом јавног, приватног и цивилног сектора у појединим областима, и др. Упркос изразитој депопулације готово свих насеља на планском подручју, територија Просторног плана, са својим природним и културно-историјским вредностима од признатог националног и међународног значаја, представља развојно природно, културно-историјско, туристичко и привредно подручје специфичне понуде, које завређује своје место у комплексној целини која повезује све развојне елементе ширег функционалног окружења.

5. ПОЛАЗИШТА И ПРИНЦИПИ ЗА РЕЛАТИВИЗАЦИЈУ КОНФЛИКТНИХ ИНТЕРЕСА

Мере утврђене успостављањем зона заштите природног добра (са посебним режимима заштите), наспрам планираних мера уређења и коришћења простора, потреба за развојем туризма, саобраћајне и енергетске инфраструктуре, заштите изворишта водоснабдевања и задовољавања других интереса локалне заједнице, изазивају значајне конфликте у простору, па је један од основних задатака Просторног плана релативизација и усаглашавање конфликтних интереса заштите и других корисника простора. На основу досадашњих сазнања, могуће је указати на следеће **конфликте** у простору, који су резултат различитих намена, начина коришћења и режима заштите простора:

- Конфликт 1 - између положаја коридора планираних инфраструктурних система (реализација ауто-пута Е-761 и интерконективног далековода 2х400 kV) и успостављених режима заштите природних вредности.

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта је обезбеђивање (кроз планску и техничку документацију ауто-пута) да се траса води тако да не угрожава основне природне вредности Парка природе (преиспитивање положаја коридора ауто-пута датог Генералним пројектом, ради усклађивања са режимима заштите Парка природе), односно да траса и техничка решења ауто-пута буду у складу са захтевима и прописима заштите природе, тј. да се на деоницама где се ауто-пут трасира кроз поједине режиме заштите, он тако води да не угрози природне вредности (подземно или на мостовима, уз одговарајуће одводњавање трупа пута и заштиту околног земљишта и вегетације од загађења у редовним и акцидентним ситуацијама, и др.), у складу са планским решењима и правилима *ППППН ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са БиХ* (у изради).

Што се тиче 400 kV далековода, с обзиром на донету планску и израђену техничку и студијску документацију којом је утврђено да изградња далековода не претпоставља значајне неповољне утицаје на постојеће стање природних вредности у зонама са режимом заштите I и II степена, и с обзиром да планирани далековод представља енергетски објекат националног и међународног значаја од општег (јавног) интереса, ублажавање евентуалних конфликта се своди на строго и савесно поштовање општих и посебних техничких услова и мера, који су прописани *ППППН ИК високонапонског ДВ интерконекција 2х400 kV РС (Б.Башта) - граница Ц.Горе - граница БиХ*.

У вези са претходним, а сходно чл. 57. ст. 2. *Закона о заштити природе*, Влада може на заштићеном подручју дозволити радове и активности (пројекте) које обухватају области енергетике и саобраћајне инфраструктуре чије је извођење забрањено прописаним режимима заштите, уколико се ради о пројектима од општег интереса и националног значаја.

- Конфликт 2 - између заштите природних и предеоних вредности (са успостављеним режимима заштите природе) и развоја туризма и рекреације (повећање саобраћајне доступности и инфраструктурно опремање туристичких локалитета и спортско-рекреативних намена, а посебно скијалишта; изградња туристичке инфра и супраструктуре; непланска изградња викенд и других објеката, и др.), као и интереса локалне заједнице за социо-економски развој и коришћење земљишта у режимима заштите природе за пољопривредне и друге активности у условима ограничених могућности.

С обзиром да се подручје Парка природе "Шарган - Мокра Гора" налази у туристички изузетно атрактивном простору који спаја подручја Таре и Златибора, могући фактор угрожавања би представљала обимнија и некоординисана изградња туристичке инфра и супраструктуре и пратеће инфраструктуре ван садашњих зона туристичког развоја, што би као резултат могло да има прекомпозицију предела, измену структуре и просторног распореда станишта, општу фрагментацију терена, повећан обим потрошње локалних ресурса (шуме, земљиште, вода), различите облике загађења (емисија честица, бука, чврсти и течни отпад, визуелно „загађење“) и др. Ово се посебно односи на реализацију мреже туристичких саобраћајница (омогућава изузетно значајно саобраћајно отварање планинског подручја, али представља и еколошку баријеру на простору који је проглашен за Парк природе) и скијалиште "Ивер" (употпуњава постојеће и планиране туристичке садржаје у оквиру Парка природе, али његов даљи развој подразумева оптерећење подручја под шумама у режиму III степена заштите, уз значајан утицај на предео и могуће угрожавање терена ерозијом).

Основно полазиште за ублажавање овог конфликта лежи у усклађивању развоја *туризма* са заштитом природе и животне средине. Због тога се туристички развој усмерава на видове који су комплементарни главној посебној намени простора и у функцији промоције природних и културних вредности, односно у подручја у којима ће утицај на природне вредности и животну средину бити еколошки, социјално и економски прихватљив. Развој туризма који се спроводи у складу са успостављеним режимима заштите (упркос ограничењима која сужавају развојне опције и умањују прихватни потенцијал туристичког подручја), ствара предуслов за финансирање и реализацију програма и пројеката заштите и презентације природних и културних вредности подручја.

Од значаја за ублажавање конфликта је и укључење *локалног становништва* у развој туризма (активирање сеоских домаћинстава у функцији руралног туризма и др.) и активности комплементарних главној посебној намени простора, што је кључно за одрживи развој локалних заједница. Посебна намена простора, стандарди квалитета животне средине, као и све друге вредности локалног, регионалног и ширег карактера, захтевају посебан однос при избору развојних програма: *пољопривреда* се усмерава ка развоју традиционалне и органске пољопривреде (уз очување аутохтоних сорти биљака и раса стоке, и строго контролисану примену савремених агротехничких и агрохемијских мера) и формирању агрокомплекса (производња и прерада биолошки вредне хране, сакупљање и прерада шумских плодова и лековитог биља и сл.); *туризам* се усмерава ка развоју активности комплементарних пољопривреде и агропроизводњи, уз активирање видова туризма комплементарних посебној намени простора; остали облици *сеоске економије* се заснивају на традиционалним делатностима, базираним на коришћењу локалних природних ресурса. Рурални развој локалних заједница који се спроводи у складу са успостављеним режимима заштите (упркос ограниченим капацитетима коришћења простора и ресурса, као и другим ограничењима која сужавају развојне опције), омогућава истовремено повећање животног стандарда становништва и улагања у спровођење мера заштите природе, природних и културних вредности и животне средине. За ово је неопходно створити услове за реализацију компензација локалном становништву у складу са ограничењима, кроз развој саобраћајне, туристичке и комуналне инфраструктуре и објеката, активности и функција јавног значаја, подршку аграрном реструктурирању и диверзификацији економских активности на селу, посебно у области еколошки прихватљивог туризма и других комплементарних делатности.

Основно полазиште за ублажавање конфликта везаног за коришћење *пољопривредног земљишта* у заштићеном подручју представља усклађивање намене и начина коришћења пољопривредног земљишта са природним погодностима и ограничењима, као и са режимима заштите природног добра. Пољопривредне системе је потребно развијати на начин који неће стварати нежељене утицаје на животну средину и који ће очувати биолошку разноврсност, уз контролисану комерцијализацију и интензивирање пољопривредне производње, у складу са захтевима заштите простора. На подручју Парка природе, пољопривреда се усмерава ка одрживој производњи биолошки вредних и квалитетних намирница (уз примену одговарајуће технологије и агротехничких мера), као и строго контролисаном сточарству, оптимизованом у односу на оптерећење животне средине. Ограничења у коришћењу пољопривредног земљишта настала успостављањем режима заштите на подручју Просторног плана, изискују потребу да се овај конфликт ублажи увођењем мера компензације и других могућности надокнаде власницима (посебно домаћинствима којима је пољопривреда једини извор прихода).

Полазишта за **релативизацију** испољених и потенцијалних конфликтних интереса између посебних намена, као и у односу на одрживи развој подручја и локалних заједница су:

- усклађивање студије оправданости са идејним пројектом и *ППППН за инфраструктурни коридор ауто-пута Е-761 (деоница Пожега - Ужице - граница са БиХ)*, са зонама и режимима заштите Парка природе;
- усклађивање развоја туристичких активности, садржаја и инфраструктуре са зонама и режимима заштите Парка природе, уз редукцију производње отпада и учешће дела прихода од туризма у очувању и унапређењу природних и предеоних вредности (и културног наслеђа) на целом подручју Просторног плана;
- реализација користи за локалну заједницу кроз укључивање становништва као најзаинтересованијег субјекта ефикасне заштите природних добара и очувања предела и идентитета подручја, увођењем система еколошких услуга заштићеног подручја: *услуге регулације и контроле* (одржавање квалитета и квантитета ресурса воде; регулација

водних режима; контрола ерозије и наноса); *услуге снабдевања* (водом); *услуге подршке* (рекреација, туризам, очување предела).

- обезбеђење одговарајућих компензација на име ограничења у коришћењу простора и активностима, насталих успостављањем режима заштите природе и санитарне заштите изворишта;
- реализација нових, развојних, еколошки прихватљивих и плански одређених активности (туризам и алтернативна сеоска економија), са непосредном материјалном подршком и унапређење инфраструктурне и комуналне опремљености, нарочито у зонама планираним за развој.

Одрживо коришћење свих ресурса планског подручја кроз: развој сточарства и земљорадње (производња биолошки вредне хране); одрживо шумарство и ловство; развој прерађивачких капацитета (ослоњених на сировинску базу подручја и вишу технолошку основу); савремени концепт развоја туризма са квалитетном мотивском основом; развој савремене саобраћајне, комуналне и туристичке инфраструктуре; развој социјалне, привредне, стамбене и туристичке супраструктуре и др., представља основу за даљи развој планског подручја и повећање животног стандарда становништва на дужи временски рок. Конфликти везани за нарушавање еколошке равнотеже у простору, могу се јавити услед неадекватно дефинисаног одрживог капацитета простора (за потребе активности, изградње, инфраструктуре и др.) у односу на успостављене режиме и мере заштите. С тим у вези, неопходно је радити на развоју свести локалног становништва, потенцијалних инвеститора и других корисника простора и ресурса, о животној средини, природи, природним и културним вредностима као јавном добру, и о општем интересу да се прихвате установљена планска решења и правила (упркос ограничењима која сужавају развојне опције), као предуслову за валоризацију развојних потенцијала овог простора.

III ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

1. ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1.1. Природне и предеоне вредности

Главну (кључну) посебну намену овог Просторног плана представља заштита природних и предеоних вредности на територији Парка природе „Шарган - Мокра Гора”, чије су границе и површине просторних јединица са режимима заштите I, II и III степена дефинисане *Студијом заштите природе за Парк природе "Шарган - Мокра Гора" (Завод за заштиту природе Србије, објављена 15.06.2017.год.)*.

Укупна површина Парка природа "Шарган - Мокра Гора" износи 11379,78 ha, што је око 56,1% територије Просторног плана, на територији КО Мокра Гора и Кремна (град Ужице) и КО Семегњево (општина Чајетина).

1.1.1. Режији заштите природних вредности у Парку природе "Шарган - Мокра Гора"

На подручју Парка природе "Шарган - Мокра Гора" издвајају се посебне просторне јединице и локалитети са режимима заштите I, II и III степена.

Режим заштите I степена, укупне површине 774,50 ha (6,81% подручја Парка природе), обухвата пет локалитета:

1. Јеловац (КО Кремна).....11,31 ha
2. Клисура Дубошца - Скакавац (КО Кремна, Мокра Гора).....271,34 ha
3. Ограђеница (КО Мокра Гора).....164,67 ha
4. Међедова љеска (КО Мокра Гора).....8,35 ha
5. Дебела коса (КО Мокра Гора).....318,83 ha

Режим заштите II степена, укупне површине 3124,70 ha (27,46% подручја Парка природе), обухвата десет локалитета:

1. Љуто поље (КО Кремна).....503,53 ha
2. Братешина (КО Кремна, Мокра Гора).....1396,52 ha
3. Кречњачко брдо - Вао (КО Мокра Гора).....130,61 ha
4. Шишатовоц - Јеловац (КО Мокра Гора).....105,69 ha
5. Ђога (КО Мокра Гора).....148,66 ha
6. Тусто брдо (КО Мокра Гора).....298,73 ha
7. Ограђеница 2 (КО Мокра Гора).....79,93 ha
8. Божурица (КО Мокра Гора).....64,04 ha
9. Кањон Белог Рзава (КО Мокра Гора).....279,77 ha
10. Шарганска осмица (КО Мокра Гора).....117,22 ha

Режим заштите III степена, укупне површине 7480,58 ha (65,73% подручја Парка природе), обухвата територију Парка природе „Шарган- Мокра Гора" која није под режимима заштите I и II степена.

У обухвату Просторног плана, ван заштићених површина природних вредности налази се укупно 8.901,7 ha, односно 43,89% територије Просторног плана.

Зонирање подручја по режимима заштите (систематизација режима, т.ј. степена заштите и приоритетне намене простора), представља основ за дефинисање мера и услова, т.ј. правила заштите, у складу са Законом о заштити природе ("Сл. гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10-испр., 14/16, 95/18-др.закон), Законом о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС и 14/16, 76/18, 95/18, 95/18 – др.закон) и другим законским и подзаконским актима, уз допуну и усаглашавање са међународним конвенцијама везаним за заштиту подручја и развојним документима донетим на нивоу Владе РС.

Режим заштите I степена - строга заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са изворним или мало измењеним екосистемима изузетног научног и практичног значаја, којом се омогућавају процеси природне сукцесије и очување станишта и животних заједница у условима дивљине.

У режиму заштите I степена забрањено је коришћење природних ресурса и изградња објеката.

Ограничавају се радови и активности на научна истраживања и праћење природних процеса, контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, као и спровођење заштитних, санационих и других неопходних мера у случају пожара, елементарних непогода и удеса, појава биљних и животињских болести и пренамножавања штеточина, уз сагласност Министарства.

У заштићеном природном добру нису дозвољене делатности којима се угрожава изворност биљног и животињског света, хидрографске, геоморфолошке, геолошке, културне и пејзажне вредности, осим радњи којима се одржава или успоставља природна равнотежа и остварују функције природног добра, сагласно утврђеном режиму заштите и његовим значајем.

На издвојеним локалитетима са режимом заштите I степена, примењују се опште мере заштите за зоне у I степену заштите, прописане одредбама Закона о заштити природе и Уредбе о режимима заштите, као и мере прописане Уредбом о заштити Парка природе „Шарган – Мокра Гора“. Просторним планом утврђују се следеће посебне мере:

- унутар зона са I степеном заштите није дозвољена изградња трајних објеката и постављање опреме за смештај туриста и угоститељску делатност, камповање и логоровање, док посету локалитетима организује Управа Парка природе;
- правним актима проглашени и евидентирани споменици културе, односно парцеле на којима су Просторним планом евидентирана археолошка налазишта и културна добра, сматраће се заштићеним у I степену заштите, уз примену мера заштите културних добара;
- дозвољено је провођење обележених, пешачких стаза са обезбеђеним контролисаним кретањем, без интервенција на терену, уз евентуално просецање партерне вегетације, док је на мочварним деловима терена могуће постављање дрвених мостова/конструкција/прелаза;
- приступ возилима, дозвољен је само у случају неопходних интервенција за особље Парка природе, спасиоце, ватрогасце, службу хитне помоћи, припаднике МУП-а и отклањања последица елементарних и других непогода.

Режим заштите II степена - активна заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја и посебно вредним пределима и објектима геонаслеђа.

У режиму заштите II степена забрањено је: извођење радова на сечи шумског комплекса, осим узгојно-санитарних радова, лов осим санитарног одстрела и планиране активности на регулисању бројности дивљачи, камповање, уклањање аутохтоне вегетације приобаља, изградња било каквих објеката, осим у циљу заштите и презентације природног добра, као и реконструкције и санације постојећих, напасање стоке, осим на постојећим пашњацима, употреба хемијских препарата, захватање површинских и подземних вода, неконтролисано брање и сакупљање лековитог биља, све активности које могу довести до оштећења или деградације објеката геонаслеђа, чиста сеча шуме, експлоатација минералних и неминералних сировина (осим подземних вода) и отварање позајмишта земље и песка, депоновање комуналног, индустријског опасног и другог отпада и отпадних материја, испуштање отпадних вода у земљиште и водотоке, каптирање извора и захватање вода мимо процене и услова службе заштите, уништавање флоре и узнемиравање фауне на целом простору, као и брање и уништавање посебних врста флоре и фауне, уношење страних врста флоре и фауне, неконтролисано порибљавање водотокова, сви радови и интервенције којима се мења хидролошки режим вода, сеча појединачних старих стабала, импонзантних дендрометријских карактеристика, оштећење споменика техничке културе и њихово коришћење супротно акту о њиховој заштити, сви облици интервенција на објектима споменичког и етно наслеђа којима се мења или нарушава њихов спољњи изглед или умањује њихова вредност.

Ограничавају се: регулација и преграђивање водотока; формирање водоакумулација, код којих се вода која дотиче или се додатно задржава или акумулирана вода – на количину до укупно 10 милиона m³; мелиорациони и други хидротехнички радови – на површину до укупно 5 ha; изградња хидроелектрана појединачне снаге максимално до 5 MW; изградња електрана на био-гас - снаге до укупно 1 MW; изградња соларних електрана – на капацитета до укупно 50 KW; објекти туристичког смештаја, угоститељства, наутичког туризма, туристичке инфраструктуре - на изградњу мањих објеката за презентацију природних вредности или објеката у традиционалном стилу који су у складу са потребама културног, сеоског и екотуризма, као и на одржавање јавних скијалишта; изградња објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре; изградња стамбених и економских објеката пољопривредних и шумских газдинстава - само на објекте који не утичу

негативно на повољнији положај животињских или биљних врста, њихових станишта, природних вредности, лепоту предела, тресетишта; коришћење камена, глине и другог материјала на традиционалан начин - на површину терена до 150 m²; објекти за конвенционално гајење домаћих животиња и ситне дивљачи у оквиру постојећих сеоских домаћинстава – на капацитет до 1.000 места за бројлере, до 500 места за живину и до 10 места за говеда; риболов - на рекреативни и научноистраживачки, с тим што се може забранити на појединим деловима водотока који су значајни за репродукцију; ловство - на санитарни лов дивљачи, заштиту и унапређивање популација дивљачи у ловишту и мере на унапређивање станишта дивљачи; сакупљање гљива, дивљих биљних и животињских врста - само на сакупљање на приватним парцелама; мере газдовања шумама и шумским земљиштем утврђеним у плановима и основама газдовања шумама, којима се обезбеђује умерено повећање површина под шумским екосистемима и побољшање њиховог састава, структуре и здравственог стања, очување разноврсности и изворности дрвећа, жбуња и осталих биљних и животињских врста у шумским састојинама; одржавање постојећих пољопривредних монокултура; уношење врста страних за дивљи биљни и животињски свет регије у којој се налази заштићено подручје; примена хемијских средстава - на употребу вештачких ђубрива на обрадивим површинама, а за хемијска средства за заштиту биља уз сагласност министарства надлежног за послове заштите природе; сакупљање и транспорт неопасног отпада.

Постојећи изграђени објекти енергетских и рударских субјеката и започети радови на режиму заштите II степена, користиће се у складу са законом.

На издвојеним локалитетима и деловима подручја са режимом заштите II степена, примењују се опште мере заштите за зоне у II степену заштите, прописане одредбама Закона о заштити природе и Уредбе о режимима заштите, као и мере прописане Уредбом о заштити Парка природе „Шарган – Мокра Гора“. Просторним планом утврђују се следеће посебне мере:

- правним актима утврђене заштитне зоне око проглашених и евидентираних споменика културе, односно парцеле око Просторним планом евидентираних археолошких налазишта и културних добара, сматраће се заштићеним у II степену заштите, уз примену мера заштите културних добара;
- уколико се енклаве у приватној својини (постојеће бачије, катуни и сл.) налазе унутар зона са II степеном заштите, оне у целини следе утврђену намену зоне, уз поштовање стечених права (уколико она не утичу негативно на установљене режиме заштите), а могу се користити на начин који се утврђује посебним правилима, уз услове и сагласност надлежних органа;
- на просторима у режиму II степена заштите, где је за очување изворних природних вредности потребно предузимати посебне мере унапређивања, тј. за које је потребно веће учешће човека ради обезбеђења услова за опстанак и унапређење природних вредности, могу се примењивати и посебне мере, уз услове и сагласност надлежних органа;
- дозвољава се прегонска испаша у шумама и испаша на пашњачким површинама под посебним условима које ће утврдити старалац природног добра, сагласно законима и капацитетима пашњака;
- обављање лова и риболова је дозвољено само за потребе одржавања здравственог стања и бројности популација фауне у складу са ревидованим основама газдовања;
- није дозвољено каптирање извора и изградња преграда на речним токовима, осим у изузетним случајевима, под условима које ће утврдити надлежни органи заштите природе;
- уколико деловање приватног власника угрожава заштиту природних и културних добара, старалац природног добра може приступити поступку откупљивања (или замене) земљишта у приватној својини.
- дозвољено је постављање улазних–приступних пунктова, дрвених надстрешница и објеката за научно истраживачки рад, а према програму заштите и развоја природног добра.
- постављање опреме за спортско-рекреативне и забавне активности усаглашава се са важећим актима о заштити природног добра.

Обавезне су и мере заштите и активног управљања популацијама заштићене и угрожене флоре (у циљу одржавања флористичког састава и побољшања структуре екосистема, а у складу са правилницима о заштити), као и ретке и угрожене, а посебно ловне фауне, у циљу побољшања њихове бројности и састава.

Режим заштите III степена - проактивна заштита, спроводи се на заштићеном подручју или његовом делу са делимично измењеним и/или измењеним екосистемима, пределима и објектима геонаслеђа од научног и практичног значаја.

У режиму заштите III степена забрањена је: градња индустријских, инфраструктурних, хидротехничких и других објеката чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене квалитета земљишта, вода, ваздуха, живог света, лепоте предела, културних добара и њихове околине; градња стамбених, економских, помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела, до доношења тих докумената; експлоатација минералних сировина која не испуњава услове и мере заштите животне средине, природних и културних вредности, као и услове и мере заштите и одрживог коришћења шума, пољопривредног земљишта и туристичких простора, утврђене у складу са законом; разградња и други видови уништавања објеката који по архитектонско-грађевинским одликама и времену настанка и намени представљају споменике народног градитељства; уништавање врста биљака и животиња заштићених као природне реткости; преоравање земљишта, крчење шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и експрезивне водне ерозије и неповољне промене предела; складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала изван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета; руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода или појаву пожара.

На деловима подручја са режимом заштите III степена, примењују се опште мере заштите за зоне у III степену заштите, прописане одредбама Закона о заштити природе и Уредбе о режимима заштите, као и мере прописане Уредбом о заштити Парка природе „Шарган – Мокра Гора“. Просторним планом утврђују се следеће посебне мере:

- забрањена је интродукција и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја;
- забрањено је преоравање природних ливада и пашњака, нарочито изнад 700 m надморске висине;
- забрањена је чиста сеча и крчење шума, кресање лисника, сеча ретких и у другом погледу значајних ретких врста дрвећа и жбуња;

Све мере које дозвољавају одређене активности и радње у зонама са режимом заштите I и II степена, примењују се и на подручју читавог Парка природе (режим заштите III степена).

Простор ван обухвата Парка природе „Шарган - Мокра гора“ - највећи део територије Просторног плана изван граница заштићеног подручја, налази се у источном делу планског обухвата и заузима део катастарске општине Кремна. Рекогностицањем терена, на овом подручју нису регистроване посебне природне вредности које би имале потенцијал за увођење у процедуру заштите у складу са Законом о заштити природе, осим „Стабла црно-белог бора на креманским косама“, за који је покренут поступак заштите. Надлежност на овом делу територије припада органима локалне самоуправе, уколико посебним одредбама појединих закона није другачије утврђено. Радови ван заштићеног простора за које се основано претпоставља да могу имати неповољне и штетне последице на заштићено добро, Парк природе „Шарган-Мокра Гора“, подлежу процедури израде *Студије процене утицаја* и добијања сагласности у складу са *Законом о заштити животне средине* и *Законом о процени утицаја на животну средину*.

Уколико се утврди нужност (општи интерес) за реализацију пројеката и изградњу објеката и инфраструктурних система који би могли да остваре значајне негативне утицаје на природно добро, уз надлежност Завода за заштиту природе и Управљача Парка природе, морају се дефинисати мере за превенцију могуће или санацију настале штете у складу са *Правилником о компензацијским мерама* („Сл. гласник РС“, бр. 20/10), на основу процене штете и последица пројеката, радова и активности. *Компензацијске мере* се спроводе ради обнављања или замене оштећених делова природе (станишта строго заштићених и заштићених дивљих врста) који подлежу активностима и њихове функције. Компензацијске мере се предузимају у зависности да ли су оштећења предвиђена или проузрокована. Компензацијске мере за ублажавање штетних последица на природу су: мере санације, примарна рехабилитација, успостављање новог локалитета, или комбинација претходних мера.

1.1.2. Концепција заштите предеоних вредности

Концепција заштите предеоних вредности подразумева различите приступе обезбеђивања квалитета предела у односу на циљеве просторног развоја: развој усклађен са специфичним развојним и регионалним карактером предела; заштиту и одрживо коришћење проглашеног природног и културног наслеђа и њихово просторно повезивање (локалне, регионалне, националне и међународне еколошке и културне мреже); јачање постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела од посебног значаја за развој (туристичка и културна подручја, међународне мреже); санацију (ревитализацију и рестаурацију) постојећих и креирање нових вредности у просторима у којима је вредност предела деградирана; минимизирање негативних и стимулисање позитивних утицаја новог развоја на карактер и диверзитет предела. Валоризација за потребе планирања простора, врши се на нивоу предеоних целина, природних одлика амбијената, културно-историјске баштине, туристичке и комуналне опремљености, елемената просторне угрожености и др., а у контексту постојеће и планиране намене простора.

У односу на степен модификације природног предела, разликују се *природни и културни предели*. С тим у вези, заштита културних предела је заснована на интегралном вредновању природних и културних вредности предела, и обухвата препознатљиве и репрезентативне пределе са ретким или јединственим обрасцима предеоне структуре, објекте културног наслеђа у пределима и проглашена природна добра. За развој *природних предела*, планским решењима је потребно обезбедити: заштиту структуре предела и несметано функционисање природних процеса; заштиту биодиверзитета; очување и успостављање еколошких мрежа; санацију и ревалоризацију вредности (тамо где су нарушене природне и естетске вредности предела). Развој *културних предела* заснива се на уважавању њиховог специфичног предеоног карактера, затечених вредности и капацитета предела, а планским решењима је потребно омогућити очување и унапређење карактеристичне структуре и слике предела, кроз очување карактеристичног предеоног обрасца заснованог на: коришћењу земљишта (подстицањем традиционалних облика коришћења земљишта); односу изграђеног и неизграђеног простора и карактеру грађења насеља (регулацијом грађења и уређивања насеља у складу са карактером предела; спречавањем ширења насеља и заустављањем непланске изградње; стимулисањем коришћења постојећег квалитетног грађевинског фонда; креирањем позитивног архитектонског идентитета насеља кроз очување и ревитализацију традиционалне архитектуре и нову изградњу која уважава карактер физичке структуре насеља); усклађивању изградње инфраструктурних коридора са карактером и капацитетом предела (очувањем карактеристичних културних и природних елемената у структури предела и креирањем нових репера).

Правила и мере заштите, неге и уређења предела на планском подручју, усклађене су са мерама заштите, забране и ограничења у оквиру режима заштите природних добара. Посебне мере дефинишу се према утврђеним типовима вегетације (мере заштите биодиверзитета), а у циљу заштите биотопа, унапређења услова опстанка врста и њихових станишта. Применом ових правила и мера, успоставља се интегрална заштита простора, утиче на намене које могу да изазову нежељене последице (да угрозе постојеће ретке и угрожене врсте) и обезбеђује одржавање: оптималне густине и генетичке разноврсности врста унутар биосфере; природних услова и токова еволуције организама; стабилних и природи блиских екосистема; биолошке разноврсности и „слике“ предела.

Заштита, управљање и планирање предела врши се у складу са *Законом о потврђивању Европске конвенције о пределу* („Службени гласник РС“ број 4/11), а утврђивање типологије предела у складу са *Правилником о критеријумима за идентификацију предела и начин процене њихових значајних и карактеристичних обележја* („Службени гласник РС“ број 119/17).

Приоритетне активности на заштити предеоних вредности су: карактеризација предела зоне интегралне заштите природних и културних вредности подручја Шаргана и Мокре Горе, којом се формира основа за валоризацију и заштиту предела; интеграција предела у међународне еколошке и културне мреже, као и у пројекте прекограничне, транснационалне и међурегионалне сарадње.

1.2. Културно наслеђе

На подручју Просторног плана, статус заштићеног непокретног културног добра, сходно *Закону о културним добрима* („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11- др. закон и 99/11-др. закон), имају:

Непокретно културно добро од изузетног значаја, споменик културе

1. *Кућа Гвоздена Мољковића – Стари хан* (катастарски простор Мољковића хана), КО Кремна, кп. бр. 5778, утврђена за културно добро на основу Решења о утврђивању споменичких својстава куће Гвоздена Мољковића у селу Кремни бр. 468/74 од 24.08.1975. године донетим од стране Завода за заштиту споменика културе Краљево и категорисана за непокретно културно добро-споменик културе од изузетног значаја на основу Одлуке о утврђивању непокретних културних добара од изузетног и од великог значаја („Службени гласник СРС”, број 14/79). Мољковића хан из XIX века, некад место предаха и ноћења кириџија, сачуван је из периода када је Кремна била велика и важна караванска станица на путу према Босни и Црној Гори.

Непокретно културно добро, споменик културе

1. *Основна школа у Мољковини - Кремна*, КО Кремна, кп. бр. 5774/2, утврђена за културно добро-споменик културе на основу Одлуке о проглашавању број 01 бр 633-3/90 од 18. и 23.маја 1990. године која је донета од стране Скупштине општине Титово Ужице са Закључком о исправљању грешке у чл. 2 Одлуке, број 01 бр 633-1/91 од 19. марта 1991. године донетим од стране Скупштине општине Титово Ужице.
2. *Мољковића чесма у Кремни*, КО Кремна, кп. бр. 9821, утврђена за културно добро-споменик културе на основу Одлуке о утврђивању број 05 бр 633-1530/98-I од 22.маја 2001. године, донета од стране Владе Републике Србије („Службени гласник РС”, број 32/01). Чесма се налази преко пута хана. Саграђена је од клесаног камена 1858. године.
3. *Четири шанца из I српског устанка на платоу села Кремне*, КО Кремна, к.п. бр. 5813, 5851, 5853, 5854, 6114, 6119/1, 6124, 6125 и 6130, утврђени за споменик културе на основу Решења о стављању под заштиту државе број 198/50 од 2. марта 1950. године донетим од стране Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе НРС.

Добра под претходном заштитом:

1. *Локалитет Црквине у Мокрој Гори*, евидентиран 05.06.2019. године (деловодни број 1216/2 од 05.06.2019. године) који обухвата катастарске парцеле бр. 8965/1, 8961 и 8962 све КО Мокра Гора.

Осим наведених утврђених непокретних културних добара и добара који уживају претходну заштиту на подручју Просторног плана налази се већи број места, простора и објеката са архитектонско-грађевинским и културно-историјским својствима и садржајима од интереса за заштиту, који представљају *потенцијална културна добра* и који су делимично истражени, валоризовани, идентификовани и евидентирани у просторним плановима јединица локалне самоуправе и подручја посебне намене (археолошки локалитети, значајни објекти народног градитељства, сакрални објекти, знаменита културно-историјска места), а наведени су у следећој табели.

Табела 16: Утврђена непокретна културна добра, добра која уживају претходну заштиту и валоризовани објекти (потенцијална непокретна културна добра)

бр	назив објекта	кат.општина	период	категоризација /обележје
НЕПОКРЕТНО КУЛТУРНО ДОБРО ОД ИЗУЗЕТНОГ ЗНАЧАЈА				
01.	Кућа Гвоздена Мољковића-Стари хан	Кремна	XIX век	споменик културе
НЕПОКРЕТНО КУЛТУРНО ДОБРО				
01.	Мољковића чесма	Кремна	1858. год.	споменик културе
02.	Основна школа у Мољковини	Кремна	XIX век	споменик културе
03.	Четири шанца из Првог српског устанка на платоу села Кремна: Јанковића шанац, Буквића шанац, Богосављевића шанац и - Курлагића шанац.	Кремна	I српски устанак	споменик културе
ДОБРО ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ				
01.	локалитет Црквина	Мокра Гора	праисторија	археолошки локалитет

ВАЛОРИЗОВАНИ ОБЈЕКТИ				
01.	Смреке	Кремна	праисторија	археолошки локалитет
02.	Станићи	Кремна	праисторија	археолошки локалитет
03.	Мисаиловића поље	Кремна	праисторија	археолошки локалитет
04.	Равник	Кремна	праисторија	археолошки локалитет
05.	Црквина 1 и 2	Кремна	антика, римско доба	археолошки локалитет
06.	Ерића гробље	Кремна	антика, римско доба	археолошки локалитет
07.	Ерића кућа	Кремна	1911. год.	објекат народног градитељства
08.	Стаменића гробље	Кремна	антика	археолошки локалитет
09.	Тарабића кућа	Кремна	XIX век	објекат народног градитељства и културног значаја
10.	Црква св. великомученика Георгија	Кремна	1939. год.	сакрални објекат
11.	Курлагих Славомира кућа	Кремна	XIX век	објекат народног градитељства
12.	Богосављевићи	Кремна	антика, римско доба	археолошки локалитет
13.	„Црквина”, Којадиновићи;	Мокра Гора	није археолошки истражена	археолошки локалитет
14.	„Црквина” Пањак;	Мокра Гора	није археолошки истражена	археолошки локалитет
15.	„Грчко гробље” Карасалија.	Мокра Гора	антика, средњи век	археолошки локалитет
16.	Црква Вазнесења Господњег у Кршању	Мокра Гора	XVII век, поново подигнута 1892. год.	сакрални објекат
17.	Црква Св. Илије	Мокра Гора	1945. год.	сакрални објекат црква брвнара
18.	Домаћинство и воденица у засеоку Вујићи у Кршању	Мокра Гора	XIX век	објекти народног градитељства
19.	Центар села	Мокра Гора	антика, XIX век	римско гробље са надгробним плочама, школа из 1872. год.
20.	Шарганска осмица и средства ЛП "Железнице Србије" Подручје Мокре Горе и Шаргана представља јединствен музеј. Од железничке станице Витаси до центра Мокре Горе налази се неколико локација са 14 експоната (локомотиве, вагони и друга возила железничког саобраћаја)	Мокра Гора	1925. год.	обележја споменика техичке културе, покретног културног добра. Посебан значај ове колекције експоната је у томе што су сви на месту на коме су и коришћени док су били у активној употреби

Смернице за развој и унапређење културних добара на планском подручју

Неопходно је континуирано спровођење мера техничке заштите над непокретним културним добрима у складу са мерама и условима чувања, коришћења и одржавања које утврђују и прописују надлежни заводи за заштиту споменика културе. За мере техничке заштите и радове на споменику

културе од изузетног значаја и његовој околини неопходно је прибављање услова и сагласности Републичког завода за заштиту споменика културе, а за остале споменике културе и за добра која уживају претходну заштиту, прибављање услова и сагласности Завода за заштиту споменика културе Краљево.

Опште мере и услови заштите и коришћења непокретног културног добра, добра под претходном заштитом и њихове заштићене околине су:

- забрањује се рушење, преправљање, раскопавање, презиђивање или вршење других радова који директно нарушавају или могу угрозити својства непокретног културног добра;
- забрањује се коришћење или употреба непокретног културног добра у сврхе које нису у складу са његовом природом, наменом и значајем или на начин који може да доведе до њиховог оштећења („Културно добро и добро које ужива претходну заштиту не сме се оштетити, уништити, нити се без сагласности, у складу са одредбама овог Закона, може мењати његов изглед, својство или намена”, *Закон о културним добрима*, чл.7);

Општи услови заштите и коришћења за цео обухват Просторног плана: "ако се у току извођења радова наиђе на археолошко налазиште или археолошке предмете, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове и обавести надлежан Завод за заштиту споменика културе и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и у положају у коме је откривен", *Закон о културним добрима*, чл.109.

За даље унапређење заштите културног наслеђа подручја Просторног плана, неопходне су следеће мере:

- системско и континуирано рекогностицирање терена и одговарајућа истраживања ради даље евиденције, валоризације културног наслеђа, утврђивање статуса и њихове категоризације и уписа у регистар споменика културе у циљу остваривања адекватне правне и друге заштите.
- прибављање и спровођење услова и мера истраживања, техничких мера и других радова на местима и објектима за које се на основу података надлежне установе или других сазнања претпоставља или зна да имају културне вредности, уређени су законом о заштити културних добара;
- повећање доступности културним добрима, како унапређењем путне мреже, пратеће инфраструктуре и природног окружења, тако и унапређењем презентације и интерпретације, на начин да се велики потенцијал културних добара (историјски, културни, уметнички, образовни, еколошки), активно и на одржив начин укључи у понуду културног туризма, тј. укупан привредни развој подручја;
- обезбедити изворе финансирања намењених заштити, планирању и развоју;
- неговање културног предела као јединствене природне и културне целине.

Планским решењима не угрожавају се или неповољно мењају физички интегритет, функције и услови истраживања, уређења и презентације непокретних културних добара планског подручја.

1.3. Воде и водно земљиште

Подручјем Просторног плана обухваћен је део сливног подручја постојеће акумулације „Врутци” у склопу Западноморавско-рзавског регионалног система за снабдевање водом насеља (подсистем "Западна Морава"). На обухваћеном делу слива акумулације „Врутци”, примењују се режими заштите за зоне III санитарне заштите изворишта водоснабдевања, који су утврђени *Просторним планом подручја посебне намене слива акумулације „Врутци” („Службени гласник РС”, број 91/2018)*.

У зони III санитарне заштите акумулације "Врутци" успоставља се режим контролисане изградње и коришћења простора, који обезбеђује заштиту квалитета вода и здравствену исправност воде изворишта. У овој зони се примењују појачане мере санитације, али не и рестрикција која би угрожавала развој насеља. Дозвољена је изградња стамбених, економских, угоститељских, комерцијалних и туристичких објеката. Није дозвољено неконтролисано депоновање комуналног и другог отпада, лоцирање и уређење депонија чврстог отпада, депоновање, складиштење и транспорт опасних материја и материја које се не смеју директно или индиректно уносити у воде. Није дозвољено грађење производних погона, термоенергетских и других објеката, као ни обављање радова, чије отпадне воде садрже загађујуће материје или на било који начин угрожавају квалитет и режим вода. Дозвољена је реализација објеката виших нивоа финализације, са „чистим”

технологијама које немају чврсте или течне отпадне и опасне материје. Дозвољено је градити мале занатско-индустријске погоне (објекти за прераду пољопривредних производа, мини-хладњаке, сушаре, млинове и др.), уз обавезу да се отпадне воде пречисте до прописане класе квалитета пре испуштања у реципијент. У насељима и зонама са стамбеним, туристичким, угоститељским и економским објектима, код којих се на било који начин могу угрозити изданске, површинске воде и акумулација, обезбеђује се санитарно безбедно прикупљање и пречишћавање или одвођење отпадних вода ван слива акумулације, што условљава реализацију канализационих система и одговарајућих постројења за пречишћавање отпадних вода. За насеља, у којима због конфигурације терена и разуђености, реализација канализационог система није реална, примењује се санитација на нивоу домаћинства или групе кућа, подизањем прописних сенгруппа и резервоара/таложница за сакупљање отпадних вода. Санитарно уређење насеља се спроводи уз забрану депоновања комуналног и другог отпада, и материја које се не смеју директно или индиректно уносити у воде. Лоцирање и санитација одлагалишта чврстог отпада и санација постојећих мини фарми, извршиће се уз примену мера којима се обезбеђује испуњавање свих санитарно-техничких услова у погледу потпуне сигурности од загађивања вода и тла. Забрањено је обављање рударских радова (површински и подповршински радови, минирање тла), продора у слој који застире подземну воду и одстрањивање слоја који застире водоносни слој, и других радова чије отпадне воде садрже загађујуће материје или на било који начин угрожавају квалитет и режим вода. Забрањено је комерцијално складиштење нафте и нафтних деривата, изузев станица за снабдевање погонским горивом. Транспорт опасних материја дозвољен је искључиво уз контролисан превоз и под пратњом. Развој и уређење локалне саобраћајне и техничке инфраструктуре реализује се без посебних захтева у погледу заштите акумулације. За потребе туристичко-рекреативног коришћења слива, дозвољава се реализација излетничких, риболовних, пешачких, бициклистичких стаза и друге пратеће инфраструктуре и санитарно обезбеђених мањих објеката за потребе информисања и предаха туриста (одморишта, видиковци, ресторани, заклони за склањање од невремена и сл).

Овим Просторним планом успостављају се зоне и режими санитарне заштите за сва површинска и подземна изворишта водоснабдевања насеља на планском подручју, у складу са *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Службени гласник РС”, број 92/08)*. Воде и земљиште у подручју заштите изворишта водоснабдевања, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. Обавезно је уређење и одржавање *уже зоне заштите изворишта*, које обухвата: површинско уређење терена; уклањање нехигијенских објеката; реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите околине; забрану грађења нових инвестиционих објеката који нису у функцији водоснабдевања; забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада; забрану транспорта опасних и штетних материја; забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи; и редовну контролу наменског коришћења земљишта. На подручју *шире зоне заштите изворишта* успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине применом следећих превентивних мера: забрана изградње објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката; забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште; остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом; дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописаним законом; чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите; није дозвољена интензивна употребе пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе; забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја; отпадне воде, без обзира на степен пречишћавања, не могу се испуштати у водотоке I категорије и подручја изворишта водоснабдевања.

У подручју преклапања зоне III санитарне заштите изворишта водоснабдевања „Врутци“ и просторних јединица са режимима заштите I, II и III степена у Парку природе „Шарган - Мора гора“, као и у случају преклапања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања са другим зонама заштите установљеним за потребе посебне намене по различитим основама, примењује се принцип „*строжији режим заштите и коришћења простора*“.

1.4. Инфраструктурни системи

У подручју преклапања заштитних зона и појасева у коридорима инфраструктурних система, са просторним јединицама са режимима заштите I, II и III степена у Парку природе „Шарган - Мора гора“ и зоном III санитарне заштите изворишта водоснабдевања „Врутци“, као и у случају њиховог преклапања са другим зонама заштите установљеним за потребе посебне намене по различитим основама, примењује се принцип „*строжији режим заштите, коришћења, изградње и уређења простора*“.

Ради ублажавања евентуалних штетних последица на природу, насталих у току изградње и експлоатације инфраструктурних система, захтева се планирање и спровођење компензацијских мера у складу са *Законом о заштити природе (чл.12)* и *Правилником о компензацијским мерама („Службени гласник РС“, број 20/10)*, које утврђује министарство надлежно за послове заштите животне средине на предлог Завода за заштиту природе Србије.

Саобраћајна инфраструктура

Просторним планом обухваћен је део коридора ауто-пута Е-761 (деоница Пожега - Ужице - граница са БиХ), укупне дужине око 13 km, који ће након урађене техничке документације бити предмет детаљне регулационе разраде у појасу ауто-пута и заштитном појасу, а у оквиру *Просторног плана подручја посебне намене ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са Босном и Херцеговином (Одлука о изради Просторног плана, „Службени гласник РС“, број 68/18)*, чиме се ствара плански основ за реализацију ауто-пута на датом путном правцу, у склопу утврђеног концепта развоја транспортног система Србије, а у дефинисаном нивоу услуга који треба да пружи у условима промењеног стања у путној мрежи Србије и у склопу еколошки прихватљивог нивоа заштите околине и самог пута. Детаљна разрада овог плана ближе ће утврдити обухват јавног земљишта у оквиру којег ће бити планирани објекти, садржаји и намене потребне за реализацију ауто-пута и пратећих објеката саобраћајне и друге инфраструктуре, за које ће бити дефинисана посебна правила уређења и грађења. Овим планом ће, у складу са Законом о путевима, бити дефинисани и заштитни појасеви ауто-пута, за које ће важити посебни режими коришћења и уређења, као и одговарајућа правила за те зоне.

Планирана траса аутопута Е-761 опредељена је према Генералном пројекту и одабрана укључујући критеријуме просторно-урбаног вредновања, са потенцијалима и ограничењима за одабир најповољније варијанте. Примарна функција ауто-пута је обезбеђивање висококапацитетне саобраћајнице која ће задовољити потребе саобраћајне тражње у будућем периоду, док се секундарна функција огледа у подстицају развоја ближег и даљег окружења тј. планског подручја и региона који њему гравитирају, уз остваривање максималних комерцијалних ефеката у директном окружењу ауто-пута. Систем путне мреже Србије, изградњом аутопута Е-761 пружа знатно бољу услугу токовима људи и робе који се тренутно одвијају мрежом државних путева I и II реда. Изградњом путног правца Е-761 у аутопутском профилу (од границе БиХ до Е-75/Појате) дошло би до значајнијег утицаја на путну мрежу, привреду и становништво, како ужег гравитационог подручја, тако и ширег региона, што претставља важан друштвени и економски аспект. Неоспорна је и зависност њеног утицаја у односу на реализацију аутопута Е-763 (Београд - Јужни Јадран), нарочито дела Пожега - Бољаре и комплетирање везе Прељине - Појате.

Планска решења и правила уређења и грађења ауто-пута Е-761, засниваће се на поштовању следећих принципа:

- резервисање потребне површине (непосредног заштитног појаса) за коридор ауто-пута, применом следећих критеријума: задовољење просторних услова за смештање и изградњу планираног ауто-пута; утврђивање заштитног безбедносног растојања осталих намена и активности у простору ради њихове заштите од негативних утицаја ауто-пута на животну средину (бука, аерозагађење); обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији објеката ауто-пута од негативних утицаја из окружења (непланска изградња, неконтролисано одлагања отпада и друге активности);
- еколошка поузданост, којом се обезбеђује заштита од негативних утицаја на животну средину, заштита природних и предеоних вредности и културног наслеђа у коридору ауто-пута и зони његовог утицаја;
- безбедност, којом се са високим степеном поузданости гарантује сигурност учесника у саобраћају и материјалних добара од евентуалних хаварија.

Размештај пратећих садржаја ауто-пута утврдиће се применом критеријума: функционалности (у погледу задовољења основних захтева садашњег и планираног саобраћаја, комфора корисника ауто-пута и пратећих садржаја, и безбедности одвијања саобраћаја на ауто-путу); уравнотежености и равномерности размештаја функција на целој деоници ауто-пута; поштовања оптималних функционалних растојања између пратећих објеката; и економске исплативости утврђене претходном студијом оправданости.

Траса планираног ауто-пута Е-761 (деоница Пожега - Ужице - граница са БиХ), наставља се на деоницу аутопута Београд - Пожега, спушта се у долину реке Ђетиње, а затим се развија падински, како би се савладала велика висинска разлика, до Мачката. Након тога, траса сече железничку пругу Београд-Бар и даље иде западно, преко Бранешког поља и Шљивовице до места Росуље, где је предвиђена денивелисана раскрсница, којом се остварује веза ауто-пута са ДП ИБ бр. 28. Траса даље иде на запад, улази у обухват Просторног плана, пролази између заштићених подручја Шаргана - Мокре Горе и Златибора, да би се затим спустила јужно, све до границе са Републиком Српском, код места Котроман, где је предвиђен њен завршетак.

Према Закону о јавним путевима, ауто-пут је државни пут намењен искључиво за саобраћај моторних возила, са физички раздвојеним коловозима по смеровима, денивелисаним раскрсницама и потпуном контролом приступа, који има најмање две саобраћајне траке (ширине најмање 3.75 m, која се зависно од конфигурације терена може смањити до 3.50 m) и једну зауставну траку за сваки смер (ширина 2,5 m - дуж целе траке или дуж појединих њених делова на погодним растојањима, зависно од теренских услова, а у тунелима и галеријама уместо посебне траке може на погодним местима да има уређене просторе за принудно заустављање возила). Остали елементи ауто-пута (полупречник кривине, уздужни нагиб, ивичне траке и сл.) омогућавају брзину до 130 km/h (зависно од конфигурације терена, до најмање 100 km/h).

Предметна деоница ауто-пута Е-761, треба да буде саставни део аутопутне мреже са наплатом путарине на нивоу Србије, и стога се планира затворени систем наплате путарине. Ова чињеница условљава следеће концепцијске аспекте:

- однос трасе ауто-пута и постојећег ДП ИБ бр. 28 (паралелни пут без наплате путарине) и последично, однос према локалном саобраћају.
- просторно-функционални однос трасе ауто-пута према насељеним подручјима (постојећи и планирани просторни развој).
- ритам, тип и концепцијска решења чворишта ауто-пута и путне мреже нижег ранга.
- садржај, ритам и концепцијска решења одморишта и паркиралишта на ауто-путу, као и база за одржавање.

Програмски услови према наведеним концепцијским аспектима су следећи:

- предметна деоница првенствено служи даљинском пролазном и везном саобраћају, те се локална кретања по правилу дестимулишу, односно препуштају локалној мрежи путева нижег ранга.
- аутопутска деоница са наплатом путарине је препрека развоју насеља, те сходно томе треба водити рачуна о њеној удаљености од граница будуће урбанизације.
- везе са постојећом путном мрежом решавају се у складу са функционалном квалификацијом и прогнозираним интензитетом саобраћаја, а прикључке на секундарну мрежу лоцирати тако да изискују минималне трошкове изградње и експлоатације.
- базе за одржавање ауто-пута усклађују се са системом база на ауто-путевима Е-761 и Е-763, и покривају јединичну деоницу дужине 40-45 km. Услови лоцирања су: локација у близини насељених места; положај око средине јединичне деонице, при чему су границе деоница чворови на којима је могуће окретање возила ради повратка у базу. По правилу, база се налази унутар простора чвора за везу, а саобраћајно се повезује са наплатним платоом (код таквих локација, решење чвора мора укључити и просторно-саобраћајне захтеве овог објекта).
- услуге корисницима ауто-пута обављају се кроз пратеће објекте, паркиралишта (кратко задржавање) и одморишта (дуго задржавање), који се постављају за сваки смер посебно. Просечно одстојање паркиралишта износи 12-15 km, а одморишта 25-30 km (тип А), 50-60 km (тип В) и 100-120 km (тип С), при чему се локације бирају према атрактивности и просторно-функционалним могућностима, уз поштовање наведеног ритма. Сви пратећи објекти се налазе унутар тзв. "плаћене зоне", са потпуном контролом приступа од стране корисника изван аутопута.

Траса ауто-пута (према Генералном пројекту) пролази кроз просторне јединице са режимом заштите I (Дебела коса) и II степена (Ђога) Парка природе "Шарган - Мокра Гора", и иде јужним ободом обухвата Просторног плана, на граници са Парком природе "Златибор", где такође пролази кроз просторне јединице са режимом заштите I (Виогор) и II степена (Семењевска Гора - Црни Рзав - Чавловац). Ради усклађивања са режимима заштите два Парка природе, у оквиру даље израде техничке и планске документације ауто-пута, преиспитати трасу ауто-пута, односно обезбедити да се траса води тако да не угрожава основне природне вредности заштићених подручја, а да техничка решења ауто-пута буду у складу са захтевима заштите природних вредности (вођење трасе подземно или на мостовима, уз одговарајуће одводњавање тупа пута и заштиту околног земљишта и вегетације од загађења у редовним и акцидентним ситуацијама, и др.).

Енергетска инфраструктура

Према Закону о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима експропријације и прибављања документације ради реализације изградње система за пренос електричне енергије 400 kV напонског нивоа „Трансбалкански коридор - прва фаза“ („Службени гласник РС“, број 155/14), Плану развојног преносног система за период од 2019. до 2028. год. ("Електромрежа Србије" а.д.) и Просторном плану подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2x400 kV Република Србија (Бајина Башта) - граница Црне Горе - граница Босне и Херцеговине („Службени гласник РС“, бр. 104/17), утврђени су:

- значај и функцијске везе инфраструктурног система који обухвата коридоре магистралне електронергетске инфраструктуре – интерконективни високонапонски далековод 2x400 kV између Србије, БиХ и Црне Горе (ТС "Бајина Башта" - граница Црне Горе – граница БиХ) и далековод 400 kV (ТС "Краљево 3" - РП "Пожега" - Вардиште / граница БиХ);
- активности на реализацији и концепција решења система;
- траса енергетског система, са заштитном зоном (коридор), заштитним и извођачким појасом;
- мере заштите других природних и створених система, сходно утицају енергетског система на њих (у току изградње и експлоатације);
- режим коришћења простора у коридору енергетског система;
- правила грађења (техничка решења инсталације и правила за извођење радова).

Директна примена Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2x400 kV, обухвата изградњу система интерконективног далековода у оквиру подручја детаљне разраде овог плана (коридор далековода) - заштитне зоне ширине 100 m (по 50 m од подужне осе коридора далековода). У овом простору утврђена су посебна правила коришћења и уређења у циљу превентивног техничког обезбеђења инсталације интерконективног далековода и заштите окружења од могућег утицаја далековода. У оквиру заштитне зоне, након изградње далековода се успоставља заштитни појас са обе стране вода, у ширини од по 30 m од крајњег фазног проводника, у складу са законом. Посебна правила коришћења и уређења и правила за потребе изградње, одржавања и надзора далековода, утврђују се у оквиру извођачког појаса ширине 40 m (по 20 m од подужне осе коридора далековода).

Пројектовање, изградња и техничко обезбеђење далековода 400 kV напонског нивоа, спроводе се према Правилнику о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV („Службени лист СФРЈ“, број 65/88 и „Службени лист СРЈ“, број 18/92), пратећих техничких прописа, норматива и препорука „Електромрежа Србије“ а.д.

Коридор планираног двоструког интерконективног далековода пружа се углавном на шумском и пољопривредном земљишту, а ређе кроз насељене зоне (делови насеља Мокра Гора, Котроман и Пањак). Овај далековод би делом користио трасу постојећег 220 kV далековода бр. 206/1 (ТС "Бајина Башта - граница Црне Горе / ТС "Пљевља 2"). Од ТС "Бајина Башта" до места рачвања (чвор "Вардиште"), планирано је опремање оба система, уз комплетан расплет овог чвора, а на даље би се опремио по један систем према ТС "Пљевља 2" (ка југу) и ТС "Вишеград" (ка западу). Наведено опремање планираног далековода 400 kV се реализује у првој етапи, док је у другој етапи планирана уградња другог система (такође са 400 kV проводницима) на деоници од Вардишта ка Црној Гори и ка БиХ. Постојећи 220 kV бр. 206 (ка ТС "Пљевља 2") предвиђен је за комплетну демонтажу.

Режими коришћења и уређења појаса и зоне заштите:

- у заштитној зони се, без промене намене и власништва над обухваћеним непокретностима, обезбеђује привремена службеност пролаза за време трајања радова и

- простор за успостављање заштитног појаса.
- у извођачком појасу се, без промене намене и власништва над обухваћеним непокретностима, обезбеђује трајна службеност прелаза/заузећа за потребе припремних, грађевинских и електромонтажних радова, односно постављање надземних водова и стубова далековода, надзор и одржавање инсталације интерконективног далековода. Простор за постављање стубова далековода се обезбеђује у оквиру извођачког појаса, при чему се димензије темеља одређују према одабраном типу и функцији стуба за сваку локацију, у складу са техничким прописима и геотехничким условима. Положај стубова и обим заузећа површина одређује се техничком документацијом у складу са правилима грађења.
- у заштитној зони и извођачком појасу успоставља се трајна обавеза прибављања услова/сагласности од стране предузећа надлежног за газдовање далеководом код израде друге планске и урбанистичко-техничке документације, као и изградње, инвестиционог одржавања или реконструкције других објеката и инсталација. Наведена правила се односе и на заштитни појас, који се успоставља након изградње интерконективног далековода.

Коридор интерконективног далековода обухвата делове територије Просторног плана у КО Мокра Гора и КО Кремна. На територији КО Мокра Гора далековод прелази преко зона са режимом заштите I (локалитет Ограђеница – око 310 m) и II степена (локалитети Братешина, Ограђеница 2 и Божурица – укупно око 2900 m), Парка природе „Шарган – Мокра Гора“, али је утврђено (кроз донету планску и израђену техничку и студијску документацију) да изградња далековода не претпоставља значајне неповољне утицаје на постојеће стање природних вредности у зонама са режимом заштите I и II степена.

1.5. Туризам

Развој туристичке привреде на подручју Просторног плана засниваће се на поштовању следећих принципа:

- уклапање у јединствену интер и интрарегионалну туристичку понуду* - кроз интензивирање заједничких туристичких итинерера и дневних излетничких тура.
- одрживост* - развој туризма је заснован на искоришћењу природних, антропогених и духовних потенцијала, у складу са принципима еколошки прихватљивих садржаја.
- конкурентност* - подизање економске снаге подручја кроз повећање удела сектора услуга и туризма у укупном привредном салду. Истовремено активирање и осталих грана привреде у опслуживању повећаних потреба задовољења потенцијалних гостију.
- приступачност* – умрежавање и физичко повезивање туристичких дестинација преко друмских, железничких и водних саобраћајница.
- повећање територијалне кохезије* - успостављањем заједничке туристичке понуде повећала би се могућност унапређења територијалне кохезије и уједначенијег развоја планског и ширег регионалног подручја.

Да би туристичка делатност била *одржива развојна компонента* планског подручја, треба задовољити следеће предуслове:

- постојање природних и антропогених туристичких ресурса.
- добра интер и интрарегионална саобраћајна повезаност.
- интегрални туристички развој изражен кроз хоризонталну координацију (суседне општине) и вертикалну координацију (национални ниво).
- потенцијални домаћи и страни инвеститори.
- спремност локалних самоуправа за веће активирање природних и антропогених туристичких ресурса.
- комплементарна привреда која би могла да опслужује туристичке и угоститељске објекте.
- смештајни капацитети.
- маркетинг.

Имајући у виду потенцијале и ограничења планског подручја, могуће је дефинисати *секторски циљ развоја туризма* на овом простору: развој туризма усклађен са захтевима очувања и унапређења квалитета животне средине и очувања природних вредности, добара и ресурса. Туризам представља значајну развојну перспективу целокупног планског подручја, уколико се организује у партнерској кооперацији свих актера у простору и у непосредној сарадњи са ширим окружењем и комплементарно са другим привредним активностима.

Посебни циљеви развоја туризма:

- интегрисање туристичке понуде са понудом окружења и развој туристичких производа према захтевима туристичке тражње;
- конципирање, организација, афирмација и комплетирање специфичне туристичке понуде и атрактивних програма на целокупном планском подручју;
- повећање саобраћајне доступности и међусобно повезивање туристичких простора ради обједињавања и обезбеђења целогодишње туристичке понуде;
- комплетирање јавно-комуналне и туристичке инфраструктуре у функцији развоја туризма и повећање стандарда услуга расположивих и планираних туристичких капацитета;
- иницирање и стимулисање развоја активности комплементарних туризму;
- активирање локалног становништва на руралном подручју и његовог стамбеног фонда за развој туризма.

Стратешка концепција развоја туризма

Једна од основних развојних шанси подручја које је обухваћено овим планом је развој *одрживог туризма*. Он подразумева развој туристичке привреде у складу са капацитетима природне и животне средине. Са једне стране, циљ овакве концепције је упознавање великог броја посетилаца са туристичким вредностима овог подручја и активирање осталих комплементарних делатности које би омогућиле развој туризма или би биле његова последица (сточарство, шумарство, производња здраве хране, пића, текстила и др.), док би са друге стране, ове активности биле организоване на начин да не угрозе еколошку равнотежу простора и богати биљни и животињски свет. Изузев у режиму заштите I (и донекле II) степена (где је такође могуће организовати контролисане и, у складу са концепцијом заштите природних добара, прописане итинерере), остали делови планског подручја би стретешки требало да се усмере ка развоју ове привредне гране, кроз организован и усмерен плански процес. Државна асистенција (најпре у изградњи капиталне инфраструктуре и повољних финансијских аранжмана) декларисана и кроз Просторни план Републике Србије, допринела би локалној самоанимацији и умрежавању овог простора у јединствену туристичку макро-зону Западне Србије.

Развој туризма треба да буде заснован на природним предиспозицијама планског подручја, али никако не сме да угрози еколошки уравнотежене целине нити квалитете предела. Ово се посебно односи на заштићена подручја, као добра од најширег значаја. На овим подручјима се могу организовати и популарисати доминантно еколошки утемељени облици туризма, чији се развој заснива на принципима одрживости, па је то у дугорочном развоју значајна потенцијална предност овог подручја.

Неопходно је поштовање природних вредности и културног наслеђа, што захтева искључивање негативних утицаја туризма (и привреде) на природна и културна добра, као и на квалитет животне средине. Туризам чији се развој првенствено темељи на принципима одрживог развоја, а у будућности и еко-туризам, може да се развија на читавом планском подручју, с обзиром на потенцијале овог простора. Нарочито је значајан развој рекреативно-едукативних програма којима се афирмишу: природне и створене вредности подручја, презентација објеката и целина од културно-историјског значаја (уз предузимање неопходних мера за уређивање њихове околине), формирање информативних пунктова (на локацијама и са садржајем у складу са специфичностима планског подручја), развој специфичних облика привремених и стационарних капацитета (етно, сеоски туризам, еко кампови...), развој специфичних еколошких програма угоститељства и услуга, а све у циљу популаризације еко-туризма.

Имајући ово у виду, основно стратешко опредељење је да одрживи развој туризма представља значајну развојну перспективу планског подручја, те се *основна концепција развоја туризма* заснива на:

- *функционалом умрежавању туристичке привреде и активности на ширем интернационалном/интеррегионалном нивоу*. Ово подразумева успостављање јединствених итинерера, дефинисаних након заједнички установљених стратегија развоја туризма. Правец државног пута првог реда (т.ј. планираног аутопута Е-761) ка Вишеграду, представља осовину међународне туристичке зоне која би интегрисала туристичке просторе са обе обале Дрине (веза Дрвенград-Андрићград). Са друге стране, јединствена интеррегионална понуда (дефинисана и вишим планским актима) ће деловати најинтензивније у правцу Златибор-Златар и Тара-Дрина. На оба нивоа је неопходно јединствено деловање, нарочито у правцу

заједничких пројеката, координиране заштите простора и животне средине, формирање брэнда и др.

- *организацији туристичке привреде и активности на интеррегионалном нивоу*. Сарадња локалних самоуправа ради формирања заједничке понуде, организације и маркетиншког представљања туристичке привреде.

Туризам на подручју Просторног плана у наредном периоду мора имати третман приоритетног правца развоја. Предходне анализе природних и антропогених туристичких вредности, еколошких обележја простора, као и до сада изграђених објеката туристичке инфра и супраструктуре, показале су да се на подручју Шаргана и Мокре Горе може рачунати са развојем више *облика туризма*:

- *Транзитни туризам* представља најстарији облик туристичког промета на овом простору, јер су кроз Шарган и Мокру Гору пролазили каравански путеви од Дубровника до Београда и од Сарајева до Ниша и Цариграда. Данас су то моторизовани туристи који транзитирају према БиХ и супротно, према средишњој Србији. Транзитна туристичка кретања се одвијају током целе године и имају највећи број учесника. (нарочито на дестинацији Мокра Гора). Зато је неопходно да се планирани аутопутски коридор Е-761 опреми одговарајућим објектима који ће пружати разнолике и квалитетне угоститељско-туристичке, трговинске, занатске и друге потребне услуге, на бази којих би се реализовала знатно већа транзитна туристичка потрошња. Такође, треба побољшати туристичку сигнализацију и отворити информативне пунктове на постојећем државном путу првог реда.
- *Излетнички туризам* је, уз транзитни, тренутно најмасовније заступљени облик туристичког промета у микрорегиону. За многобројне ђачке и студентске екскурзије, домаће и стране туристе који посећују Златибор, Тару, Ужице и Бајину Башту, организује се излет у Мокру Гору и вожња "ћиром". Мокра Гора са "Шарганском осмицом" постаје врло атрактивна и привлачна излетничка туристичка дестинација.
- *Сеоски туризам* у насељима креманске и мокрогорске котлине, као и у околним селима брдско-планинског типа, има изванредне могућности за развој. Овај вид туризма почео се интензивније развијати са ревитализацијом "Шарганске осмице" и све већим интересовањем туриста за боравак у овом крају. У Кремнима и Мокрој Гори има домаћинстава која примају туристе. Становници планинских засеока Милекића, Турудића и Миковића, имају најбоље услове за развој сеоског и еко-туризма. Осим споменутих, за укључење у сеоски туризам услове имају и друга насеља која поседују задовољавајући ниво саобраћајне доступности, амбијенталних, етно и других вредности, комуналне уређености, техничке и санитарне опремљености сеоских кућа и дворишта, уз неопходну едукацију, обуку и финансијско-маркетиншку подршку.
- *Екотуризам* је специфични део ширег концепта одрживог развоја, који се дефинише као одговорно путовање у области природе, које чува животну средину и културне вредности, подржава благостање локалног становништва и представља значајну развојну шансу за туризам.
- *Ловни туризам* представља најпрофитабилнији облик туристичког промета и потрошње. Ловиште Шарган простире се на површини од 21.338ha (ловна површина је 18.774 ha). Да би се овај вид туристичког садржаја могао понудити на туристичком тржишту, потребно је уредити ловиште, видиковце и стазе, адаптирати и проширити ловачко-смештајне капацитете. Режији заштите природе и природних вредности Шаргана и Мокре Горе, представљају ограничење за развој ловства, у складу са степеном заштите.
- *Риболовни туризам* заснован на спортском риболову, има значајне развојне могућности. Услови за риболовни туризам имају водотоци у сливу Белог и Црног Рзава.
- *Спортско-рекреативни туризам* најефикасније доприноси активном одмору, нарочито градског становништва. Планински рељеф, умерена надморска висина, повољна клима и хидрографски објекти, преко целе године пружају услове за спортску рекреацију и активан одмор на простору Шаргана и Мокре Горе. Уз неопходност нове изградње и унапређење постојеће спортске инфраструктуре, овај облик туризма обухвата: скијалишни туризам на Иверу; нордијско скијање на овој и оближњим локацијама, односно дуж шумских и противпожарних путева; бикцилистичке стазе; европски пешачки коридор Е-7; зелену пешачку туру „Via Dinarica” и остале пешачке стазе на Тари и Мокрој Гори, и др. Скијалиште на Иверу налази се испод врха Збориште и са Мокром Гором (Међавник) је повезан

асфалтним путем (8 km), који се у зимским месецима редовно чисти и одржава. Скијалишни комплекс чине четири уређене скијашке стазе, дуге око 1.000 m свака, чији се старт налази на 1.490 m н.в., а циљ на 1.230 m н.в. Са циља полази 1.100 m дуга жичара сидрашица која опслужује све четири стазе и има капацитет 1.000 скијаша на сат.

- *Бањски и здравствено-лечилишни туризам* има услова за развој, нарочито у Мокрој Гори. Његову развојну базу чине извори термоминералних вода у долини реке Камишне. Лековите мокрогорске воде спадају у веома ретке у свету високоалкалне воде (повољно делују на кожна обољења и чир на желуцу, спречавају стварање песка у бубрегу итд.), највећег алкалитета у Србији. Најпознатији извор носи име Беле Воде и налази се крај пруге уског колосека у подножју Шаргана. Води на овом извору је утврђена висока алкалност ($\text{Ph}=11,75$), ниска минерализација и температура од 18°C . На основу елабората „Анализа могућности да Мокра Гора добије статус бањског подручја” („Парк природе Мокра Гора” д.о.о. и „СТДЗ” д.о.о., 2016.год.) препоручује се коришћење ових вода за одмор и рекреацију, превенцију и лечење реуматских, неуролошких, гинеколошких и кожных обољења.
- *Конгресни туризам* има услова за развој, нарочито на локалитетима Ивер, Дрвенград и Калуђерске баре-југ, односно у хотелима, мотелима и специјализованим центрима, уз обезбеђење простора адекватних конгресних капацитета и техничке опремљености, саобраћајне приступачности туристичког локалитета и одговарајућег капацитета мирујућег саобраћаја.
- *Културно-манifestациони туризам* није довољно развијен, иако је подручје Шаргана и Мокре Горе богато природним и антропогеним туристичким вредностима, које се могу адекватно валоризовати и укључити у његову туристичку понуду. Поред традиционалних "Завичајних дана Мокре Горе" које треба и даље одржавати и унапређивати, постоји идеја да се у етно-селу Дрвенград сваке године организује еко-фестивал краткометражног филма из области екологије и етнологије под покровитељством Уницефа. Могуће је организовати и манифестације везане за бројне производе домаће радиности (мокрогорски мед и ракија), као и за познато креманско пророчанство (Тарабићи).
- *Туризам посебних интересовања* се све више омасовљава и везује за специфична интересовања туриста. Посебно интересовање специфичних туриста - љубитеља музејских железница широм света, везано је за "Шарганску осмицу". Такође, посебна интересовања могу да буду везана за специфичне облике "експлоатације" природних вредности, као што је "фото-сафари", посматрање птица и сл.

Природни туристички мотиви:

- *доминантни мотиви* (Шарган, Мокра Гора, Тара, Златибор);
- *геолошки мотиви* (Црвени Рид; Кремен; Коњска река...);
- *геоморфолошки мотиви* (Кањон Белог Рзава; Вртаче; Љуто поље; Карайћа баре; Ђавоља пећина; Прераст; Хајдучка пећина...);
- *хидролошки мотиви* (Велики Скакавац; Врачарића језера...);
- *хидрогеолошки мотиви* (Слани извор; Беле воде; понорница Карайћа поток; Љуто поље...);
- *планински врхови*.

Антропогени туристички мотиви:

- *споменик културе од изузетног значаја* (Мољковића стари хан) и остали *споменици културе* и добра под претходном заштитом.
- локалитети са археолошким садржајем и градитељски објекти од интереса за службу заштите споменика културе (евидентирана потенцијална културна добра).

Туристички пунктови:

- *видиковци*;
- *кампови*;
- *улазне станице у заштићено подручје* (са инфо пунктиом);
- *визиторски центар*;
- *управа заштићеног подручја* (Парк природе „Шарган – Мокра Гора“);
- *етно-паркови*;
- *излетишта*;
- *централни пунктови спорта и рекреације*;
- *спортови на снегу* (скијалиште, ски стазе, ски полигони, стазе за нордијско сткијање);

- пунктови екстремних спортова и контролисане авантуре (слободно пењање, авантура парк, параглајдинг);
- саобраћајни објекти од значаја за развој туризма (бензинске станице, аутобуске и железничке станице, паркиралишта (park and ride), гранични прелаз);
- туристички смештај (хотели, мотели, пансиони, апартмански блокови, етно-насеља; одмаралишта, планинарски домови; сеоска туристичка домаћинства).

Коришћење, организација и уређење планског подручја повезано је са концептом заштите, које уважава природне и створене вредности и постојећа ограничења, али и потенцијале за афирмисање развојних зона, првенствено оријентисаних на туризам и комплементарне активности.

У специфичној туристичкој зони „Шарган - Мокра Гора“ предвиђају се: информативно-туристички пунктови / улазне станице Парка природе (Котроман, Витаси, Калуђерске Баре, Бисер Вода); „олимпијско село“ и спортски хотел (пored визиторског центра на Иверу); камп (Котроман); еко-фарме (Међавник, Вукићевац, Бараковац); спортско-рекреативни центар (Мокра Гора); скијалиште (Ивер), планинарски дом (Ивер), и више излетишта, видиковаца и одморишта, као и „park & ride“ паркиралишта.

Осим овога, основна оријентација је на развој села у функцији туризма и мањих туристичких пунктова у селима ослоњеним на „Шарганску осмицу“ (укључујући и планирано продужење ове пруге) и селима дуж туристичких путева који воде од Котромана преко Пањка ка Семегњеву и Златибору, односно од Мокре Горе и Кремана ка Заовинама и Тари (Калуђерске Баре, Митровац). У овим зонама ретке градње и катунским насељима, предуслов развоја је комунално опремање, а могуће је обнављање грађевинског фонда или нова изградња у смислу погушћавања постојећих засеoka.

За развој планског подручја и успешнију интеграцију са ширим окружењем, значајна је реконструкција „Шарганске осмице“ до Кремна и даље продужење до железничке станице „Бранешци“ у циљу спајања са магистралном пругом Београд - Бар (дата су варијанатна решења). С тим у вези, предвиђа се повећање доступности железничких станица (модернизација и доградња путева, организовање јавног саобраћаја), изградња друмско-железничког граничног прелаза „Котроман-Вардиште“/„Мокра Гора“, као и изградња објеката за сталну изложбу музејских експоната возних средстава узаног колосека („Шарган-Витаси“, „Јатаре“, „Девети километар“, „Мокра Гора“ и „Кремна“).

Просторна организација туристичких локалитета на планском подручју

Примарне туристичке дестинације као регионалне целине интегрисане туристичке понуде, могу се поделити по критеријумима учешћа целогодишње туристичке сезоне на:

- дестинације са комплетном целогодишњом понудом: Тара (Калуђерске Баре- југ), Мокра Гора (Дрвенград, Ивер), Шарган (Кремна, Шарганска осмица).
- дестинације са мањим учешћем целогодишње понуде: остали активни и потенцијални туристички локалитети.

Просторно-функционално структурисање туристичке привреде за подручје Просторног плана, обухвата формирање туристичких целина/зона, као ресурсне основе подручја за развој туризма. Оне представљају просторно-функционалне целине обједињене туристичке понуде са туристичким дестинацијама сродних карактеристика, као и са обухваћеним сегментима кружних и линеарних туристичких праваца и секундарним туристичким просторима. На планском подручју то су: Мокра Гора и Калуђерске баре – југ.

Унутар јединственог туристичког простора Шаргана и Мокре Горе могу се издвојити насеља (делови насеља) са израженим туристичким функцијама, односно места са оформљеном туристичком понудом и добром туристичком инфраструктуром. То су: Кремна, Витаси, Тарабићи и Котроман. Такође, могу се издвојити и потенцијални туристички локалитети - делови насеља са потенцијалном туристичком функцијом: Миковићи, Пањак, Мантеше, Кршање, Оштрељ, Вукићевац, Бисер вода, Ђуровина, Брезик и Нешевићи.

Предлог акционог плана туристичког развоја

Успешна имплементација планске концепције развоја туризма на подручју Просторног плана обухвата:

- потпуну валоризацију и бољу организацију коришћења туристичких потенцијала и туристичке понуде (скијалиште, сеоски туризам, манифестације и др.) – *идентитет простора и конкурентност*.
- умрежавање са суседним и даљим регионима у јединствени туристички простор Западне Србије – *међурегионална/међуопштинска сарадња*.
- реконструкцију, адаптацију и изградњу неопходне саобраћајне инфраструктуре која би омогућила већу приступачност туристичким локалитетима на локалном и регионалном нивоу, као и изградњу аутопута – *повећање приступачности*.
- реконструкцију и изградњу смештајних капацитета на атрактивним туристичким дестинацијама.
- спровођење перманентне, мултидисциплинарне едукације стручњака и становништва у вези значаја и улоге туризма.
- унапређење маркетинга туризма кроз промотивно-информационе програме, који обухватају промоцију нових и постојећих туристичких брендова.

На основу планских решења могуће је дефинисати и одређене планске акције на подручју Просторног плана:

- изградња, постављање и опремање улазних станица у Парк природе и информативно-туристичких пунктова у оквиру улазних станица и на укрштању државних путева ка Тари и Мокрој Гори (граница БиХ) – локације Котроман, Витаси, Калуђерске Баре, Бисер Вода и Кремна.
- завршетак изградње „олимпијског села“, спортског хотела и изградња „park & ride“ паркиралишта на Иверу.
- изградња спортско-рекреативних центара у Кремнима и Мокрој Гори (локације везане за постојећа фудбалска игралишта).
- развој еко-фарми на локацијама Мећавник (на потезу Мокра Гора - Мантеше), Вукићевац (на потезу Мокра Гора-Ивер) и Бараковац (на потезу Кршање-Оштрељ).
- изградња нових и опремање постојећих кампова у Кремнима и Котроману.
- проширење капацитета и опремање шумарске куће изнад тунела кроз планину Шарган.
- изградња планинарских домова на Шаргану, Мокрој Гори и/или Тари.
- изградња „park & ride“ паркиралишта на локацијама Калуђерске Баре-југ, Кремна, Витаси, Јатаре, Мокра Гора и Котроман.
- изградња паркинга за аутобусе (аутобуских станица) на локацијама Мокра Гора и Калуђерске Баре-југ
- уређење видиковаца и одморишта на више локација у оквиру Парка природе и ван њега, са уређењем и опремање приступних путева и стаза;
- уређење и опремање излетишта на локацијама Тарабићи, Беле Воде, Јатарица, Шарци (Бели Рзав) и Вукићевац.
- маркирање пешачких (туристичких) стаза и бициклистичких рута, приоритетно европског пешачког коридора Е-7 и зелене пешачке руте "Via Dinarica".
- постављање туристичке сигнализације;
- изградња и реконструкција туристичких путева: Мокра Гора – Вукићевац - Ивер – Збориште – Бисер Вода – ДП ПБ реда бр.403; Калуђерске Баре – Брезик – Ћуровина – Митровац; Калуђерске Баре – Застраница – Поникве; Котроман – Пањак – Семењево - ДП ПБ реда бр.404; Витаси – Палеж – Бисер Вода / Брезик.
- унапређење музејско-туристичког комплекса „Шарганска осмица“ и његових пратећих садржаја (угоститељско-туристички, спортско-рекреативни, културни и комерцијални садржаји), као и поставке експоната техничке културе, на свим станичним објектима, укључујући и објекте на шумској туристичкој прузи у долини Камишне (Беле Воде и Јатарица).
- формирање прихватишта за медведе у клисурастом делу долуне Белог Рзава (југозападно од Тустог Брда) и за јелене, на падинама Шаргана.
- подршка адаптацији сеоских домаћинстава у циљу стварања услова за категоризацију;

Мере за унапређење туристичког производа и развој одрживог туризма

У циљу унапређења туристичког производа планског подручја неопходно је:

- у средњорочном периоду израдити урбанистичке (и остале) планове и студије за најзначајније и најатрактивније туристичке локалитете (туристичке целине и насеља са израженом туристичком функцијом, скијалиште, потенцијални туристички локалитети).
- створити услове за примену стандарда међународног квалитета у хотелској индустрији.
- валоризовати планински, рурални, бањски и културно-историјски туристички производ.
- посебно уредити атрактивне итинерере у најатрактивнијим деловима планског подручја и повезати га са ближим и даљим окружењем.

У наступајућем периоду управљач Парка природе ће инсистирати да заједно са корисницима подручја, локалним становништвом и органима локалне самоуправе, а уз подршку ресорних министарстава, осмисли посебне пројекте и програме развоја туризма, усклађене са функцијом заштите, унапређења, промоције и усклађеног развоја подручја. Предност би требало дати укључивању сеоских домаћинстава у оригиналну туристичку понуду, као и финансијској подршци локалним заједницама у санацији и уређењу старих сеоских насеља, како би она прерасла у оригинална етно-села са јединственом туристичком понудом усклађеном са примарном функцијом природног добра.

Мере унапређења туристичке делатности превасходно ће се односити на боравишни, конгресни, транзитни, културно-манифестациони, спортско-рекреативни, дечји и омладински, излетнички, еколошки и сеоски туризам.

Основне мере у развоју одрживог туризма су:

- преуређење смештајних капацитета;
- изградња и уређење пратећих садржаја, (услуге, комуникације, рекреација);
- обогаћивање етно-програма и садржаја;
- уређење спортских и еко-кампова;
- увођење и развој рекреативно-образовних програма;
- уређивање и опремање излетишта, видиковаца и рекреативних стаза;
- туристичко и комунално опремање села;
- образовање становништва за специфичне еколошке и традиционалне етнолошке, угоститељске, пољопривредне и услужне програме и услуге;
- уређење и одржавање општинских, туристичких, шумских и атарских путева;

Актери који би подржавали предлог мера за унапређење туристичког производа и развој одрживог туризма: припадајуће локалне самоуправе и институције, месне заједнице и локално становништво; управљач Парка природе „Шарган - Мокра Гора“; Влада РС и државна јавна предузећа (ЈВП Србијаводе, ЈП Србијашуме, ЈП Путеви Србије, и др.); Туристичка организација Србије и локалне туристичке организације; Ловачки савез Србије, регионални и општински ловачки савези; Завод за заштиту природе Србије; Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе – Краљево.

2. УТИЦАЈ ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ НА РАЗВОЈ ПОЈЕДИНИХ ОБЛАСТИ

2.1. Природни ресурси

Пољопривредно земљиште

Основна планска решења у погледу коришћења и заштите пољопривредног земљишта као природног ресурса су ослоњена на следеће пропозиције:

- заштита најквалитетнијег пољопривредног земљишта као природног ресурса и потенцијала за развој пољопривреде;
- одрживо коришћење пољопривредног земљишта на целом планском подручју уз производњу биолошке здраве хране, еколошки вредних и брендираних пољопривредних производа са ознаком географског порекла;
- мере строге заштите од пренамене у непољопривредне сврхе примењивати за плоднија земљишта, лоцирана углавном у котлинским атарима у долинама река и местимично у брдско - планинским крајевима;

- подизање нивоа техничке опремљености и увођење агротехничких мера у циљу повећања продуктивности;
- спречавање негативних утицаја пољопривредне производње на животну средину, успостављањем контроле коришћења минералних ђубрива и средстава за заштиту биља у пољопривреди и промовисањем метода њихове примене;
- преусмеравање земљишта на којима је установљен извесан степен загађености, на производњу култура које ослобађају земљиште од опасних и штетних материја, најчешће непољопривредних производа (укусно биље, цвеће и сл.).

У односу на природне факторе, економске и инфраструктурне услове за развој пољопривредне производње, издвајају се следеће 4 зоне:

- *зона побрђа* се прожима на вишим, благо нагнутим и осунчаним деловима терена. Због изванредне сложености орографских и других физичко-географских карактеристика, јако је хетерогена и у погледу агроколошких услова. На нижим терасама ове зоне се простиру ораничне површине, где се претежно гаје жита, док њене више и присојне стране представљају област воћњака. За винограде у овој зони, углавном на топлим и полутоплим странама, погодност је далеко већа од постојећег коришћења. У зони побрђа, као значајна планска решења издвајају се: спречавање даљег уситњавања пољопривредних парцела, стимулацијом укрупњавања земљишних поседа; очување традиционалних аграрних садржаја руралних предела, од посебне природне, културно-историјске и научне вредности; привођење култури запуштеног и деградираног пољопривредног земљишта.
- *зона пашњачког сточарства* обухвата атаре који се простиру на теренима изнад 700 m надморске висине. Одликује се високом заступљеношћу травних екосистема у структури коришћења, како укупног простора, тако и пољопривредног земљишта, а већим делом и знатним природним ограничењима за вођење интензивне пољопривредне производње. Његово највеће агроколошко добро чине природни пашњаци, који се већином простиру на повољном рељефу, богатији су водом и погодни за испашу, како ситне, тако и крупне стоке. Основно ограничење за одрживо коришћење ових потенцијала, представљају процеси депопулације планинских села, неразвијена саобраћајна инфраструктура, слаба доступност здравственој заштити и другим садржајима друштвеног стандарда. У зони пашњачког сточарства, као значајна планска решења издвајају се: ревитализација пашњачког сточарења; очување крмне базе за развој планинског сточарства; подршка младим пољопривредницима у преузимању старачких газдинстава; побољшање техничке опремљености, посебно у погледу сакупљања, транспорта и чувања сена и других врста сточне хране; промовисање органских производа, са ослоном на испуњење услова за добијање производа дефинисаног географског порекла.
- *планинска зона* обухвата највише делове планског подручја. Природни биљни покривач у овом рејону представљен је са два различита биљна региона: регионом шума и високопланинским травним регионом (регион сувата). У овом региону могу се издвојити три различита шумска појаса: појас храстових, букових и четинарских шума. Регион сувата јавља се у појасу одмах изнад шумског региона. Овде се издваја: појас ниског жбуња са високопланинским травама изнад горње границе шумског региона; и појас сувата који се простире непосредно изнад појаса шума или поменутих групација жбуња. Већи број насеља овог рејона карактеришу потпуна одсутност свих производних и друштвено-економских функција, са изразитим негативним демографским обележјима. У планинској зони, као значајна планска решења издвајају се: дефинисање и примена мера заштите пољопривредног земљишта на теренима захваћеним ерозијом (и контрола њиховог спровођења); одржавање одређене површине за ратарско - повртарску производњу на теренима изнад 700 m надморске висине, ради опстанка планинских села (не ићи на тотално пошумљавање и затрављавање ових површина, иако је економско - производни потенцијал јако слаб); активирање локалних потенцијала за даљи развој сеоског и еко-туризма, као и других комплементарних делатности прилагођених планинским пределима.
- *зона заштићених природних добара* обухвата делове Парка природе "Шарган - Мокра Гора". На територији микрорејона заштићених природних добара издвојене су зоне у којима се спроводе различити режими заштите: I степен - строга заштита која се спроводи на делу заштићеног подручја са изворним, неизмењеним или мало измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја; II степен - активна заштита која се спроводи на делу

заштићеног подручја са делимично измењеним екосистемима великог научног и практичног значаја; и III степен - активна заштита и могућност одрживог коришћења која захвата целокупан простор у границама заштите, а који нису под другим режимима заштите. Многим врстама биљака и животиња, ова станишта представљају последња упоришта. У зони заштићених природних добара, као значајна планска решења издвајају се: развој одређених пољопривредних система који неће стварати нежељене утицаје на животну средину у режиму заштите III степена - овде се првенствено мисли на сточарство, које би уз коришћење природних, пашњачких и ливадских површина за испашу и косидбу, било строго контролисано и оптимизовано у односу на оптерећење животне средине; развој пољопривредне делатности заснован на употреби одговарајуће технологије, у циљу заштите и одржавања плодности земљишта и добијања здравих и квалитетних производа, са превентивним мерама за очување биолошке разноврсности у постојећим агроекосистемима.

Шуме и шумско земљиште

Развој шумског подручја подразумева следеће:

- трајно коришћење шума на принципима одрживог развоја;
- пошумљавање (повећање површина под шумом) аутохтоним врстама дрвећа, ради остваривања противерозионе, водозаштитне и других општекорисних функција;
- на теренима код којих је присутна јака ерозија и спирање материјала, позајмиштима глине и камена, као и на клизиштима и огољеним сливовима бујичних токова, неопходно је увођење таквих вегетационих форми које су у стању да ублаже ове процесе;
- на местима која нису превише деградирана, стимулирати и усмеравати процес самообнове вегетације, чиме ће се омогућити оптималан развој вегетационих форми, у смислу уклапања у природне специфичности датог подручја;
- интензивна конверзија постојећих састојина у изданаčким шумама и њихово превођење у високи узгојни облик;
- унапређење стања високих шума кроз правилну примену природне обнове и благовремено и планско извођење мера неге и обнове шума, уз одговарајуће повећање дрвне залихе по хектару, као и текућег запреминског прираста;
- увећање склопљености, обраслости и биолошке стабилности;
- мелиорација изданаčких деградираних шума, заменом састојине вештачким уношењем исте врсте;
- мелиорација шикара и шибљака њиховим уклањањем и пошумљавање станишта одговарајућим врстама;
- пошумљавање пољопривредног земљишта које је бонитетно предиспонирано за шумске културе, уз претходну сагласност и компензацију власницима у складу са *Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС”, бр. 62/2006, 65/2008 - др. закон, 41/2009, 112/2015, 80/2017 и 95/2018 - др. закон)*.
- земљиште изнад 800 m надморске висине и у нагибу већем од 25%, које није издвојено као погодно за насељавање и пољопривреду, треба уређивати и користити као шумско земљиште (земљиште у зони од 600 до 800 m надморске висине и у нагибу већем од 25%, може се користити и у воћарству, уколико већ није пошумљено);
- компензација приватним власницима, од стране државе или корисника, за ограничења у коришћењу шума и шумских подручја, или за умањене прихода који на основу тога настају;
- утврђивање и примена националних критеријума и индикатора за установљење делова шумских екосистема као заштићених природних добара, у складу са општеприхваћеним међународним критеријумима и индикаторима;
- израда и усаглашавање програма и основа газдовања шумама и ловних основа са заштитом у Просторном плану;
- предузимање мера у циљу обезбеђивања услова за опстанак и развој популације одређених врста ловне дивљачи, ретких и угрожених врста и остале фауне (у складу са бонитетом станишта), као и њихову заштиту од противзаконитог коришћења.

Водни ресурси

Стратешке мере заштите вода, у циљу заштите њихових природних, екосистемских, ресурсних и енергетских капацитета од директног и индиректног утицаја који се може очекивати планираним активностима су:

- дефинисање свих извора загађења и утврђивање катастра загађивача, као један од основних инструмената интегралног управљања животном средином и водним ресурсима, као приоритетног, општег и националног добра;
- санација, ремедијација и рекултивација свих загађених и деградираних зона и локација (сметлишта, девастирани простори, позајмишта камена и сл.), као и успостављање система управљања отпадом;
- санација зона и локација клизишта и ерозионих подручја (техничко-биолошким, санационим и рекултивационим мерама), као и израда плана за проглашење ерозионих подручја (јединице локалне самоуправе);
- повећавање малих вода у кризним маловодним периодима (наменским управљањем извориштима), уз обезбеђивање „одрживог гарантованог протицаја” на водотоцима у периоду малих вода;
- обезбеђивање заштите од поплава и предупредивање стварања бујичних наноса (уређењем водотока, изградњом система за заштиту од поплава и другим интервенцијама) и израда плана за одбрану од поплава (јединице локалне самоуправе). Приоритет треба да имају већ започети радови, радови за које постоји урађена техничка документација, радови на доградњи, реконструкцији и одржавању постојећих система за заштиту од поплава и уређење водотока, заштита површина у приобаљу од поплава и заштита рушевних обала. За нерегулисане водотоке се (до завршетка картирања свих зона које се плаве великим водама вероватноће до 1%) успоставља водно земљиште на појасу ширине 10 m дуж обала;
- унапређење квалитета водотокова, чишћењем обала и успостављањем контроле загађења кроз редукцију испуштања отпадних вода, што подразумева елиминисање свих активности које могу угрозити статус водног тела;
- прикључивање планираних и постојећих објеката на канализациону мрежу (у међувремену користити прописне непропусне септичке јаме са редовним пражњењем и одношењем у постројења за пречишћавање отпадних вода, или компактна постројења), осим оних у тешко доступним подручјима (које треба опремити прописним септичким јамама, или компактним постројењима). Приоритет има реализација санитарно безбедног прикупљања, и пречишћавање отпадних вода оних објеката за која се елаборатом о зонама санитарне заштите изворишта утврди да се могу задржати у ужој зони заштите;
- реализација групних постројења за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) - отпадне воде које се (по показатељима максимално дозвољене концентрације) могу упуштати у канализацију без предtretмана, увести у ППОВ општег типа; за отпадне воде које се не могу упуштати у канализацију, обезбедити предtretман до стања да смеју да буду упуштене у канализацију. Санитација насеља и туристичких локалитета која не могу да буду обухваћена групним системима (посебно у тешко доступним подручјима), обављаће се по принципима руралне санитације, са одвођењем отпадних вода у прописне септичке јаме (са редовним пражњењем и одношењем у ППОВ), или компактна постројења;
- дефинисање зона и појасева санитарне заштите око постојећих и планираних изворишта, планинских извора и објеката за водоснабдевање (каптаже, бунари), и спровођење мера санитарне заштите (према важећим прописима, по утврђивању граница непосредне и уже зоне заштите), као приоритетна мера са становишта заштите здравља људи (заштита квалитета воде за пиће);
- спровођење континуиране контроле режима рада изворишта, квалитета воде у изворишту и дистрибутивној мрежи (узорковање и анализе према важећим прописима), као и озаконење и реконструкција локалних водовода, уз доградњу недостајућег резервоарског простора и мреже.
- за зоне изворишта водотока I класе квалитета, неопходно је искључити или ограничити активности које би нарушиле бонитетску класу, т.ј. третирати ове екосистеме као врло осетљива станишта, веома значајна за заштиту биодиверзитета.
- изградња водопривредних објеката и регулисање корита река могу имати негативне утицаје на захтевани режим заштите природних добара чиме би се угрозила значајна природна подручја, еколошке мреже и еколошки коридори са ретким биљним и животињским врстама, квалитет воде, земљишта, укупног биодиверзитета и заштита предела, што захтева примену мера заштите

животне средине и мере компензације и то: порибљавање, али само на основу одговарајућих ихтиолошких студија и пројеката порибљавања; забрана изградње рибњака, осим хладноводних, салмонидних рибњака на водотоцима на којима се тиме не угрожавају постојећа изворишта.

2.2. Становништво, насеља и јавне службе

Становништво

На основу анализе досадашњих демографских промена на планском подручју, урађене су прелиминарне процене броја становника до 2030. године. Демографска будућност насеља планског подручја личиће на њихову демографску прошлост, односно наставиће се трендови испољени у анализираном периоду (1991-2011.год.), као што су: пад наталитета, пораст морталитета, тенденција иселавања становништва, тренд негативних промена у старосној структури становништва. Прогнозира се даљи пад броја становника у планском подручју, у већини насеља. Овај пад је резултат постепеног смањивања стопе наталитета, значајнијег раста стопе општег морталитета (као једне од рефлексија константног процеса старења становништва) и нешто мањег, али и даље негативног миграционог салда.

Табела 17: Пројекција становништва 2030. године

бр	подручје	год.	укупно становн.	0-3 год.	4-6 год.	7-15 год.	16-19 год.	20-24 год.	25-59 год.	60-64 год.	65 + год.
	Просторни план	2011	2.308	32	36	166	76	98	1.006	200	697
			100%	1.4%	1.6%	7.0%	3.0%	4.0%	44.0%	9.0%	30.0%
		2030	1.880	24	28	150	60	94	790	188	545
			100%	1.3%	1.5%	8.0%	3.2%	5.0%	42.0%	10.0%	29.0%
1	Витаси	2011	179	2	2	11	10	4	76	12	64
			100%	1.0%	1.2%	6.4%	5.4%	2.2%	43.0%	7.0%	34.6%
		2030	145	1	2	9	8	3	63	12	48
			100%	1.0%	1.3%	6.0%	5.2%	2.0%	44.0%	8.0%	33.0%
2	Котроман	2011	123	2	2	15	6	6	59	9	24
			100%	1.5%	1.6%	12.0%	5.2%	4.9%	48.0%	7.0%	19.5%
		2030	105	1	2	12	5	5	50	9	21
			100%	1.4%	1.5%	11.5%	4.9%	5.0%	48.0%	8.0%	19.8%
3	Кремна	2011	665	7	9	49	22	32	305	59	183
			100%	1.1%	1.3%	7.3%	3.2%	4.8%	45.9%	8.9%	27.5%
		2030	535	6	7	37	15	25	247	48	150
			100%	1.1%	1.4%	6.9%	2.8%	4.6%	46.2%	9.0%	28.0%
4	Кршање	2011	108	4	3	5	1	4	35	5	51
			100%	3.3%	2.8%	4.3%	0.7%	3.7%	33.30%	4.6%	47.2%
		2030	95	3	2	4	1	3	32	5	45
			100%	3.1%	2.5%	4.0%	1.0%	3.2%	34.0%	4.8%	47.4%
5	Мокра Гора	2011	549	11	13	41	15	34	244	48	143
			100%	2.0%	2.4%	7.5%	2.8%	6.2%	44.4%	8.7%	26.0%
		2030	450	8	10	32	11	27	203	41	118
			100%	1.8%	2.2%	7.2%	2.5%	6.0%	45.0%	9.0%	26.3%
6	Пањак	2011	84	1	1	3	4	3	29	12	32
			100%	0.7%	0.7%	3.3%	4.8%	3.6%	34.5%	14.3%	38.1%
		2030	70	1	1	2	3	2	24	10	27
			100%	1.0%	1.0%	3.0%	4.3%	3.0%	34.8%	14.6%	38.3%
7	Радуша	2011	375	2	3	23	8	9	153	35	142
			100%	0.5%	0.7%	6.2%	2.1%	2.4%	40.8%	9.3%	37.9%
		2030	300	2	2	18	6	6	123	29	114
			100%	0.8%	0.6%	6.0%	2.0%	2.1%	41.0%	9.5%	38.0%
8	Стрмац	2011	225	3	3	19	10	6	105	20	58
			100%	1.3%	1.4%	8.6%	4.6%	2.7%	46.7%	8.9%	25.8%
		2030	180	2	2	15	8	5	85	16	47
			100%	1.2%	1.3%	8.4%	4.6%	2.5%	47.0%	9.0%	26.0%

Према проценама до 2030. године, број становника на планском подручју ће се смањити, тако да ће овде живети око 1.880 становника, што је за око 19% мање у односу на попис 2011. године. Такође, миграције ће и у наредном периоду бити значајна одредница демографских промена, али нешто ублаженија у односу на предходни период. Сразмерно смањењу броја становника, смањиће се и број домаћинстава, са 972 на 820 домаћинстава, са 2,3 члана по домаћинству.

Планска концепција демографског развоја на планском подручју је да се обезбеди ублажавање даљег смањења броја становника, применом концепта полицентричног развоја. Овакав концепт би довео до ублажавања негативних миграционих кретања и пружања могућности за останак и повратак популације радно способног становништва. Он се базира на следећим мерама заштите демографског потенцијала:

- економске мере (финансијске и нефинансијске) за покретање привредних активности (подршка развоју и унапређењу пољопривредне производње; подршка формирању микро и мини породичних фирми у области туризма и домаће радности - самозапошљавање становништва);
- мере социјалне политике, усмерене нарочито према посебним категоријама становништва (жене, деца, старачка домаћинства и др.);
- мере за обнову и изградњу локалне саобраћајне и комуналне инфраструктуре (инфраструктурно опремање насеља);

Мрежа насеља

Развој мреже насеља на подручју Просторног плана, у оквиру система насеља у локалним самоуправама (град Ужице и општина Чајетина), засниваће се на следећој функционалној хијерархији и функционалним везама обухваћених насеља:

- *Центри заједнице насеља* се формирају према природним и створеним развојним предиспозицијама за изградњу централних садржаја и повезивање централних насеља нижег ранга и примарних сеоских насеља у гравитационом подручју. На планском подручју, центри заједница насеља су насеља *Кремна* и *Мокра Гора*. Ови центри располажу ресурсима и локацијским погодностима да у догледној будућности (плански хоризонт), уз изградњу одговарајуће инфраструктуре и јавних служби, постану тачке интеграције читавог подручја и утичу на развојне токове (од центара ка периферији) и преусмеравање негативних демографских кретања.
- *Централна насеља са специјализованим функцијама* су насеља са ограниченим функцијама централитета, формирана према развојним предиспозицијама специјализованих функција: саобраћај и транзитни туризам, везани за фреквентни саобраћајни правац ка пограничном подручју – насеље *Котроман*; туризам посебних интересовања, везан за „Шарганску осмицу“ – насеље *Витаси*; различити облици туризма везани за планину Тару и капацитете туристичког насеља *Калуђерске Баре* (јужни део овог туристичког насеља је у обухвату Просторног плана). Ова насеља располажу ресурсима и локацијским погодностима, да у планском хоризонту, уз извесну реорганизацију јавних служби, обезбеде минимални степен институционалне и јавне опремљености, чиме би биле задовољене потребе корисника специјализованих функција, као и становништва из гравитирајућих насеља.
- *Примарна сеоска насеља* су сва остала насеља на планском подручју, без функције централитета. То су насеља: Пањак и Кршање (у оквиру гравитационог подручја Котромана, односно Мокре Горе), као и Стрмац и Радушa (гравитационо подручје Кремана). С обзиром на структуру (планинска и подпланинска насеља разбијеног типа са засеоцима) и саобраћајну приступачност, могуће је да у планском хоризонту ова насеља добију своје локалне центре, који се формирају на погодним, саобраћајно доступним локацијама. Ова насеља се одликују мањим бројем становника неповољне старосне структуре, аграрном хомогеношћу, институционалном неопремљеношћу, слабијим саобраћајним везама и слабијим ресурсима за привредни и туристички развој. Њихово могуће оживљавање може се остварити преко нових, развојних и специјализованих програма и функција. С обзиром да су ова насеља на атрактивним локацијама (од којих су нека и на заштићеном подручју) у којима су често груписани очувани објекти народног градитељства, развојни програми се усмеравају на сеоски туризам и производњу биолошки исправне хране, као и на развојне програме везане за заштићено подручје (Парк природе „Шарган – Мокра Гора“).

Табела 18: Планирана мрежа центара и насеља

градски (општински) центар	центар заједнице насеља	централна насеља са специјализованим функцијама	примарна сеоска насеља
Ужице	Кремна	Витаси, Калуђерске баре*	Радуша, Стрмац
	Мокра Гора	Котроман	Кршање, Пањак
Чајетина	/	/	/

* јужни део туристичког насеља на Тари, који је у обухвату Просторног плана

Трансформација насеља и засеока засниваће се на: кориговању и побољшању индикатора коришћења земљишта у насељима и ефикаснијој заштити природних ресурса; задржавању брдско-планинског карактера насеља и предеоних вредности; побољшању услова за концентрацију и организацију централних садржаја и комплетирање јавних служби у централним насељима.

Основу повећања приступачности на планском подручју чини саобраћајно повезивање засеока насеља и насеља у заједницама насеља, које се побољшава: корекцијом техничких елемената траса саобраћајница и допуном постојеће мреже саобраћајница.

Просторним планом се формира и *систем туристичких центара* (туристички локалитети, насеља и делови насеља са израженим или потецијалним туристичким функцијама), као носилаца организоване и јединствене туристичке понуде на планском подручју. На подручју Просторног плана то су: туристичке целине - Мокра Гора и Калуђерске Баре-југ; насеља/делови насеља са израженим туристичким функцијама - Кремна, Витаси, Тарабићи и Котроман; делови насеља са потенцијалном туристичком функцијом (потенцијални туристички локалитети) – Миковићи, Пањак, Мантеше, Кршање, Оштрел, Вукићевац, Бисер Вода, Ђуровина, Брезик и Нешевићи. Ови центри су у функционалној вези са системом туристичких центара ван обухвата Просторног плана, као што су: центри развојне туристичке зоне на Тари (Калуђерске Баре, Митровац, Перућац) и Златибору (туристички центар Златибор); градска туристичка места (Чајетина, Бајина Башта, Ужице); остали туристички локалитети на Тари (Заовине, Секулићи, Крња Јела, Ослуша, Соколина, Рачанска Шљивовица, Манастир Рача, Биоска) и Златибору (Шљивовица, Бранешци, Семеђево). Центри у систему туристичких центара су међусобно повезани: јавним и туристичким путевима, туристичком пругом „Шарганска осмица“ и системом туристичких стаза (пешачких, бициклистичких и др.).

Диверзификација руралне економије и унапређење општих услова живота на селу подразумева развој центара и насеља на сеоском подручју као вишефункционалних туристичких, привредних, социјалних и културних простора. Повећање степена диверзификованости насеља, омогућава развој са аспекта релацијског умрежавања, односно повезивање насеља по принципу различитих конкурентних предности, при чему би се иста међусобно допуњавала, стварајући релацијске мреже међусобно конкурентних садржаја.

Јачањем центара и успостављањем више полова развоја, усложњава се мрежа и успоставља континуитет просторног развоја и дистрибуције садржаја на читавом простору. У наредном периоду, развој мреже центара и насеља ће се заснивати на стварању услова за социо-економску трансформацију сеоских насеља, у складу са прописаним зонама заштите Парка природе „Шарган – Мокра Гора“.

Развој јавних служби

Развој мреже и дистрибуција јавних служби на планском подручју ће се заснивати на функционалној хијерархији насеља и социјалне инфраструктуре, и биће усклађен са организацијом мреже јавних служби на административном подручју града Ужица и општине Чајетина. Развој јавних служби је усмерен ка: усклађивању са правцима развоја планског подручја; прилагођавању демографској структури становништва; подизању квалитативног нивоа услуга у условима релативно велике просторне дисперзије корисника; концентрацији садржаја у микроразвојним центрима; испуњавању минималног нивоа опремљености социјалном инфраструктуром, који ће задовољити

потребе становништва гравитационог подручја и корисника специјализованих функција на планском подручју.

Основне услуге са аспекта јавних служби представљају: основно образовање; предшколско образовање и васпитање; примарна здравствена заштита; управа и администрација (месна канцеларија, пошта); основне услуге социјалне заштите; базичне активности у области спорта и културе. Услуге вишег ранга (средње и високо образовање; секундарна и терцијарна здравствена заштита; виши облици активности и услуга у области управе, администрације, социјалне заштите, спорта и културе) усмеравају се према Ужицу, урбаном центру државног значаја, и урбаним центрима Чајетина и Бајина Башта, који имају посебан утицај на развој планског подручја.

Приоритет развоја јавних служби је успостављање организације обавезних (основно образовање и примарна здравствена заштита) и стандардних јавних служби (предшколско образовање и васпитање, установа културе, ветеринарска станица, садржаји физичке културе и др.) у микроразвојним центрима, постављање одређених захтева у погледу квалитета услуга и рада, као и подизање нивоа опремљености објеката.

Основно образовање – мрежа основних школа (матичних и подручних). Приоритетни задатак је: побољшање специјализованог превоза ученика и запослених до матичних и подручних школа; адаптација и реконструкција постојећих школских објеката, са могућим проширењем капацитета школског објекта и школског дворишта, у складу са нормативима за школску површину и школски простор по ученику; одговарајуће опремање школа савременим наставним и другим средствима и обезбеђење квалитетног наставног кадра; увођење нових програма, којима би се побољшао квалитет наставе (мобилне наставне екипе, специјализоване за поједине програме); стварање могућности за коришћење школских објеката у летњем периоду, за организовање школа у природи.

Предшколско образовање и васпитање – за организацију мреже предшколских установа, предлаже се коришћење вишка простора у објектима основних школа или другим одговарајућим објектима јавних служби (у складу са нормативима из ове области), уз могућност организације „мобилних вртића“. Могућа је и изградња установа дејче заштите у микроразвојним центрима (у складу са привредним развојем и подизањем запослености становништва), а посебно у туристичким центрима, што може бити значајно са аспекта развоја туризма и представљати специфичан вид туристичке понуде (здравствено-рекреативни боравак деце из других средина).

Здравствена заштита – приоритетни задатак је опремање и модернизација постојећих здравствених јединица, уз обезбеђење стручних кадрова. У насељима која нису покривена услугама здравствене заштите, предлаже се увођење мобилних служби. Неопходно је да планиране туристичке садржаје прати организовање примарне здравствене заштите. За здравствену заштиту вишег нивоа, користиће се ресурси центара припадајућих јединица локалне самоуправе и регионалних центара у окружењу. Поред тога, неопходна је и децентрализација ветеринарске службе, уз лоцирање ветеринарских станица у микроразвојним центрима, као и одговарајуће опремање и кадровско јачање постојећих ветеринарских станица.

Спорт и рекреација – изградња полифункционалних спортских објеката (фискултурне сале, отворени терени) у оквиру објеката основног образовања, уз додатне садржаје у микроразвојним центрима, омогућиће квалитетније, разноврсније и масовније спортске активности, рекреацију и физичку културу. Концепт развоја спорта и рекреације засниваће се на примарној понуди планског подручја, коришћењу природних и културних мотива, одвијању активности у слободном простору, уз изградњу спортских објеката и терена у микроразвојним и туристичким центрима, према условима, правилима и капацитетима утврђеним Просторним планом. Поред основних спортско-рекреативних садржаја, планирају се и друге отворене површине за спорт и рекреацију (трим и бициклистичке стазе, стазе за јахање, планинарске и друге туристичке пешачке стазе, и др.).

Социјална заштита – у области социјалне заштите потребно је развијати посебне програме прилагођене потребама рањивих група становништва на планском подручју. Посебно је угрожена групација старог и остарелог становништва (39% укупног становништва планског подручја), па се препоручује увођење форми организације социјалне заштите прилагођене потребама ове старосне структуре (дневни центри за старе и сл.). Предлаже се и комбинација мобилних услуга социјалне и здравствене заштите. Заштита социјално угрожених категорија становништва у надлежности је одговарајућих установа на нивоу општине/града.

Култура – развој културе оствариће се укључењем приватног и цивилног сектора у организовање културних активности, и њиховим повезивањем са јавним сектором (организовање културних манифестација у складу са особеностима подручја, посебно у циљу промовисања

природних и културних вредности, и у склопу туристичке понуде подручја). Постојећи објекти домова културе могу бити основ за даљи развој, уз неопходну ревитализацију и формирање мултифункционалних центара, који ће комбиновати комплементарне активности (туризам и др.). Предлаже се интегрисање локалних програма развоја културе са образовним и другим секторским програмима, као и интеграција богатог културног наслеђа и традиције у туристичку понуду, чиме се отварају могућности за обогаћивање садржаја из области културе. Ревитализација културно-историјских споменика и традиционалних сеоских насеља, очување и иновирање традиционалних производних активности, културних манифестација и сл., допринеће развоју културне свести код становништва.

Управа и администрација – осим месних канцеларија које се задржавају, у јачим микроразвојним и туристичким центрима треба отворити и савремено опремити јединице поштанске мреже. Подразумева се и присуство других служби неопходних са аспекта безбедности људи, коришћења простора и ресурса (станица полиције, гранична полиција и царина, управа Парка природе, горска служба спасавања и др.).

2.3. Привредни развој

Концепција привредног развоја подручја Просторног плана оствариваће се подржавањем одрживог привредног развоја, заснованог на постојећој просторној структури привредних активности и природних вредности. Основни принципи на којима ће се заснивати развој и просторна структура привредних делатности су: оријентација на локалне ресурсе и њихово коришћење за одрживи развој пољопривреде, туризма и других еколошки прихватљивих делатности у оквиру алтернативне сеоске економије; строго поштовање режима заштите приликом просторног размештаја привредних активности; и забрана еколошки ризичних технологија. Имајући у виду компаративне предности подручја (природни ресурси, природне и културне вредности, искуство и традиција у пољопривреди, домаћој радиности и др.), уз претпоставку да ће бити испуњени основни предуслови привредног развоја (изградња неопходне инфраструктуре и побољшање базичних услуга), привредни развој ће се заснивати на процени: оствареног степена економске развијености локалне заједнице; вредности ресурсне основе; постојећих привредних капацитета; техничко-технолошке опремљености; и социо-економских ограничења. *Примарне делатности* ће се одвијати на читавом планском подручју, у складу са гранским програмима развоја и уз услове заштите посебних намена планског подручја и животне средине. *Секундарне и терцијарне делатности* (које се развијају на бази ресурса подручја), усмеравају се ка микроразвојним центрима у којима постоје погодни просторни услови и инфраструктурна опремљеност, демографски и економски потенцијал и одговарајућа ресурсна база за развој привредних активности, али уз строго поштовање услова заштите.

Пољопривреда

Подстицањем одрживог развоја пољопривреде, уз очување природних вредности и здраве животне средине, пружа се могућност побољшања квалитета живота сеоског становништва. Као основни концепт развоја пољопривреде на планском подручју, узима се контролисана и што мања употреба агрохемијских средстава за све њене гране, уз увођење строгих стандарда по питању производње хране, а у погледу утицаја на животну средину и здравље људи (органска, "здрава", еколошка или "зелена" пољопривредна производња). С обзиром да планско подручје карактерише очувана животна средина, уз ограничену употребу агрохемијских средстава и враћање старим аутохтоним врстама у сточарству и ратарству, створио би се велики потенцијал за производњу еколошки вредних пољопривредних производа (органска храна са дефинисаним географским пореклом). Таквим видом производње не могу се постићи већи приноси, али се уз добру организацију тржишта и промоцију производа могу остварити позитивни економски ефекти. Развој сточарства, за које постоје повољни природни услови, обезбедиће се активирањем малих сточарских фарми ван режима заштите I и II степена, уз строго поштовање свих мера заштите. Ово подразумева и реконструкцију активних и активирање напуштених бачишта (катуна) и других традиционалних аграрних садржаја (на новим програмским основама), која су од значаја за очување културног предела и посебних културно-историјских вредности. Тиме се уједно отвара још један вид валоризације простора (тзв. еко-туристичка валоризација) и омогућава повезивање пољопривреде са туризмом.

Оранице су осредње плодности, али са потенцијалом за производњу високовредне хране, с обзиром на то да је утицај угрожавајућих фактора на овом подручју минималан. Производња

биолошки вредне хране чија се производња заснива на природним процесима и употреби органских материја (искључена је примена средстава за заштиту и исхрану биљака синтетичко-хемијског порекла, регулатора раста и адитива) може се организовати у сеоским домаћинствима, а ови производи би се могли укључити у туристичку понуду. У складу са режимима заштите, у селима се може организовати и делимична финализација пољопривредних производа (мали погони за прераду гљива, шумских плодова, лековитог биља, меда, вуне, дрвета...; мини млекаре за прераду сирева; мање хладњаче и сушаре, и др.). Постојећа екстензивна и традиционална производња, уз примену одговарајућих технологија и добру организацију, може да се усмери на повећање продуктивности и стандардизацију производње, уз очување квалитета производа, чиме би се обезбедио вишак производа квалитетне и високовредне хране.

Носиоци пољопривредне производње биће већа и витална пољопривредна газдинства, које карактерише специјализација активности и концентрација поседа. Даље егзистирање ситног и неспецијализованог газдинства, лежи у чињеници што је то преовлађујући тип који ће се задржати у планском периоду, уз постепено укључивање у специјализоване програме.

За даљи развој пољопривреде, мора се рачунати на активније и стимулативније мере аграрне политике, који обухватају:

- усаглашавање пољопривредне делатности са стандардима заштите животне средине, мерама и режимима заштите природног добра;
- подршку успостављању органске производње која се базира на еколошкој пракси, високом степену биолошке разноврсности, очувању природних ресурса и примени стандарда;
- подршку успостављању уравнотежене биљне и сточарске производње која уважава, одржава и побољшава природне системе и циклусе, плодност и квалитет земљишта, квалитет воде и ваздуха;
- подршку у обезбеђивању квалитетне и здравствено исправне хране;
- подршку руралном развоју;
- подршку рационалном коришћењу пољопривредног земљишта без могућности девастације, са усмеравањем на гране пољопривредне производње које тај тип земљишта подржава;
- подршку формирању малих погона за израду финалних производа са географским пореклом;
- прилагођавање структуре пољопривредне производње потребама туристичке потражње (локални традиционални производи и прерада);
- подстицаји за пољопривреднике на име останка на подручју, настављања аграрне традиције, заштите природних и предеоних вредности, и сл.

Шумарство

Шумарство као делатност која се, поред рационалног коришћења, бави и подизањем и одржавањем (негом) шумских комплекса, уз паралелно форсирање других облика одрживог коришћења пратећих шумских производа, може да буде добра логистичка подршка развоју планског подручја, па и грана привреде комплементарна са туризмом. С тим у вези, успостављају се мере газдовања шумама које је потребно поштовати при изради и ревизији свих основа газдовања шумама у државном и приватном власништву:

- координисане активности и сарадња корисника државних шума и шумског земљишта (ЈП „Србијашуме“) са власницима приватних шума и шумског земљишта, на изради основе, програма, годишњих планова и пројеката газдовања шумама, усаглашених са режимима и мерама заштите Парка природе „Шарган – Мокра Гора“;
- заштита и унапређење постојећих и санирање девастираних шумских екосистема;
- јачање заштитне и опште-корисне функције шума;
- очување биолошке разноврсности у шумским екосистемима;
- унапређење радова на одржавању шумског реда;
- спровођење мера на заштити од пожара (обезбеђивање саобраћајне приступачности свих делова шума; обезбеђивање техничке воде црпљењем из потока и изворишта која се не користе за водоснабдевање пијаћом водом; планско остављање противпожарних пруга и прогала при сечи и новом пошумљавању; организовање службе за осматрање и јављање);
- спровођење мера на заштити шума од биљних болести, инсеката и штеточина;
- спровођење мера на заштити земљишта од настанка и развијања ерозивних процеса;

- спровођење мера рационалног коришћења шумских производа (шумског дрвећа, жбуња, биомасе укупне шумске вегетације, маховина, папрати, гљива, лековитог, ароматичног и јестивог биља, меда, смоле, тресета, хумуса, стеље);
- спречавање одлагања смећа, штетних и опасних материја;
- спречавање узурпације шумског земљишта;
- одржавање шумских путева;
- праћење стања шумских састојина и њиховог живог света.

Ловна привреда

Стање ловних потенцијала планског подручја (ловиште „Шарган” у обухвату Просторног плана) и садашњи степен њиховог коришћења, намећу обавезу управљачу и корисницима да своје активности усмере ка одрживом ловном газдовању, које ће се остваривати на начин и у обиму који не води дугорочном смањењу бројности, генетичке разноврсности и ареала популација ловне дивљачи. Ово подразумева ревизију и усаглашавање ловне основе, програма гајења дивљачи и плана газдовања ловиштем, са планским и развојним документима подручја, а посебно са режимима заштите, планом и програмом управљања Парком природе „Шарган – Мокра Гора”.

Главну понуду чиниће: лов гајених врста крупне дивљачи (посебно јелена, јелена-лопатара и дивље свиње) ради трофеја, у мањим ограђеним ловиштима/узгајалиштима (реда величине 300 ха), на начин, у обиму и под условима који нису у супротности са условима заштите Парка природе; фото-лов ретких и угрожених врста (мрки медвед, вук и друге врсте евидентирани студијом заштите природе за Парк природе „Шарган - Мокра Гора”), т.ј. фото-сафари туре у тзв „парковима дивљачи“ (ограђене површине у којима није дозвољен лов дивљачи и у којима се врши гајење и заштита дивљачи ради спровођења истраживања, образовања, развоја туризма, као и трајног збрињавања оштећених јединки дивљачи) и сличне „неловне“ активности које чине допуну ловно-туристичке понуде и тесно се ослањају на концепт одрживог руралног развоја. Пажљиво лоцирање и одржавање хранилишта, мрциништа и солишта дуж утврђених коридора дисперзије дивљачи, изузетно је значајно за контролу и праћење њихових популација.

Производња риба у рибњацима (поред комерцијалне сврхе рибњаци имају и улогу репроцентара у којима се производи рибља млађ аутохтоних врста, са циљем порибљавања) је, осим режимима заштите природних вредности и санитарне заштите изворишта водоснабдевања (према условима надлежних институција), ограничена носећим капацитетом водотока и не сме се обављати без примене мера заштите реципијената од загађивања водом из рибњака. Распоред и капацитети рибњака дефинишу се на основу програма управљања рибарским подручјем (сагледава стање и потенцијале водних ресурса, абиотичке и биотичке чиниоце водених екосистема и детерминише посебне режиме заштите у односу на поједине водотоке). За рибарско подручје Парка природе „Шарган - Мокра Гора”, односно за риболовне воде овог рибарског подручја (Бели Рзав - горњи пастрмски регион; Братешина, Камишна - горњи ток шаранских риба, мере заштите и унапређења дате су у *Програму управљања рибарским подручјем у Парку природе „Шарган - Мокра Гора” за период 2009 - 2018.године.*

Остале привредне делатности

Интензитет развоја и зоне концентрације трговине и услужних делатности, домаће радиности и услужног занатства, у директној је спрези са развојем туристичке понуде, јер ове делатности имају висок степен комплементарности са туризмом, који утиче на структуру и квалитет њихових производа и услуга. Ове делатности, опет, имају корелацију са системима производног занатства, мале привреде, малих и средњих производних предузећа, па и са већим производним (пре свих прехрамбеним) системима, са којима обједињено представљају комплемент туризму и еко-пољопривреди, доприносе побољшању укупне туристичке понуде овог подручја и запошљавању локалне радне снаге, што повећава економску сигурност домаћинства на селу, уз максимално прилагођавање тржишним условима привређивања. Све ове делатности морају бити усклађене са утврђеним режимима заштите природних и предеоних вредности, културног наслеђа, изворишта водоснабдевања и другим локационо-развојним ограничењима простора у коме се развијају.

На подручју Парка природе „Шарган – Мокра Гора”, нема металичних или неметаличних минералних сировина за која надлежно министарство рударства и енергетике издаје одобрења за извођење геолошких истраживања и експлоатацију. Све активности на *коришћењу минералних*

сировина на потенцијалним локалитетима, усклађују се са режимима заштите Парка природе, непокретних културних добара и изворишта водоснабдевања, утврђеним Просторним планом.

2.4. Инфраструктурни системи

2.4.1. Саобраћајна инфраструктура

У складу са планираним развојем планског подручја, динамиком туристичког и привредног развоја, демографским развојем и развојем инфраструктурних система, планиран је и развој саобраћајне инфраструктуре, тако да се задовоље захтеви који ће се поставити пред саобраћајни и транспортни систем планског подручја. Саобраћајну мрежу у обухвату Просторног плана формирају постојеће и планиране саобраћајнице које су у функцији планиране намене, интегралног и одрживог развоја подручја.

Друмски саобраћај

План развоја друмског саобраћаја, као основног вида саобраћаја на планском подручју, има највећи значај и мора бити у складу са развојем саобраћајно-транспортног система обухваћених локалних самоуправа и плановима вишег реда (РПП и ППРС). Основно концепцијско опредељење јесте обезбеђење квалитетније саобраћајне доступности планског подручја, у првом реду стварањем услова за безбедно и функционално одвијање друмског саобраћаја у складу са режимима и мерама заштите природних вредности, изворишта водоснабдевања и животне средине (што обухвата и изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање путне мреже планског подручја), а што ће допринети функционалном и просторном интегрисању планског подручја и његовом умрежавању са ширим регионалним простором средишње и западне Србије.

Државни путеви

Окосницу саобраћајне мреже планског подручја чини постојећа мрежа државних путева (ДП), коју према *Уредби о категоризацији државних путева ("Службени гласник РС", број 105/13, 119/13 и 93/15*, чине следећи путни правци:

- ДП IB реда број 28 (деоница Ужице – Сушица – Кремна – државна граница са БиХ / гранични прелаз Котроман), у дужини од око 24,0 km, од станицаже на западној граници Просторног плана и државној граници са БиХ (km 0+000) до станицаже на источној граници Просторног плана (km 23+954);
- ДП IIA реда број 170 (деоница Бајина Башта – Калуђерске Баре – Кремна), у дужини од око 8,1 km, од станицаже на ДП IB реда број 28 (km 18+396) до станицаже на северној граници Просторног плана (km 8+089);
- ДП IIA реда број 173 (Кремна – Биоска – Дупци), у дужини од око 3,7 km, од станицаже на ДП IB реда број 28 (km 20+469) до станицаже на источној граници Просторног плана (km 3+664);
- ДП IIB реда број 403 (Калуђерске Баре – Митровац – Заовине), непосредно ван обухвата Просторног плана, на северној граници, од ДП IIA реда број 170 на истоку (станицажа km 0+000) ка Митровцу на западу.

За мрежу државних путева планирана је потребна ревитализација и модернизација, уз унапређење техничко-експлоатационих карактеристика (ширење слободног профила пута, попречних профила коловоза и др.), у складу са законом и важећим техничким прописима за сваку категорију пута. Ово подразумева строго поштовање режима заштите Парка природе "Шарган-Мокра Гора" (када је у питању деоница ДП IB реда бр. 28 Витаси - Котроман), односно санитарне заштите изворишта водоснабдевања "Врутци" (деонице свих државних путева на планском подручју).

Основно концепцијско опредељење у циљу саобраћајног отварања и повећања доступности планског подручја, везано је и за квалитетно повезивање мреже државних путева са планираним аутопутем Е-761, чиме ће се токови путника и робе који оптерећују постојећу мрежу државних путева I и II реда, "прелити" на овај ауто-пут (уз знатно побољшање квалитета услуга и остваривање максималних комерцијалних ефеката у директном окружењу ауто-пута), што ће представљати подстицај развоју ужег и ширег гравитационог подручја.

Везе новопроектваног аутопута (део државне аутопутне мреже са затвореним системом наплатом путарине), са постојећом путном мрежом (посредством ДП IB бр. 28, који представља паралелни пут без наплате путарине), оствариће се преко денивелисаних раскрсница (петљи, са

придадајућим наплатним станицама), од којих су у обухвату или у непосредној близини обухвата Просторног плана, петља "Кремна" (km 188+500) и петља "Котроман" (km 205+200).

На ДП ИБ реда број 28, у насељу Котроман, налази се гранични прелаз I категорије за међународни друмски (робни и путнички) саобраћај „Котроман-Вардиште“. Планира се изградња комплекса друмско - железничког граничног прелаза I категорије, између Републике Србије и Републике БиХ, који обједињује граничне прелазе "Котроман-Вардиште" и "Мокра Гора" (за сезонски железнички саобраћај на "Шарганској осмици"), што ће се (у смислу положаја и техничких решења) решавати у наредним фазама планирања и пројектовања коридора ауто-пута Е-761.

Туристички путеви

Подручје Просторног плана, а посебно територију у оквиру Парка природе "Шарган - Мокра Гора", карактерише изолованост и слаба повезаност са градским/општинским центрима који га окружују. Развој друмског саобраћаја на овом подручју се усмерава на реализацију туристичких путева, који углавном користе трасу постојећих некатегорисаних (а кроз Парк природе и општинских) путева, чиме се обезбеђују услови саобраћајног приступа планинском подручју Парка природе из туристичких локалитета у непосредном окружењу (Митровац, Заовине, Калуђерске Баре, Семегњево, аеродром Поникве и др.), што је предуслов за обједињавање туристичке понуде са афирмисаним туристичким зонама и центрима у окружењу (Златибор, Тара), односно за формирање примарне туристичке дестинације "Дрина - Тара - Златибор", са знатним учешћем целогодишње туристичке понуде. Осим тога, туристички путеви обезбеђују саобраћајни приступ и међусобно повезивање туристичких локалитета и пунктова на планском подручју, а пре свега скијалишта "Ивер" и потенцијалних туристичких локалитета са базним стационарним туристичким подручјем (туристичке целине), што представља основни предуслов за активирање туристичке функције ових локалитета.

Туристички путеви су планирани на релацијама од Мокре Горе ка Семегњеву и Златибору, односно од Мокре Горе и Кремана ка Заовинама, Митровцу и другим локалитетима на Тари; као и из правца Митровца и Заовина према Калуђерским Барама и даље, ка аеродрому Поникве. Планира се реконструкција и доградња недостајућих деоница следећих туристичких путева:

- Мокра Гора - Вукићевац - Ивер - Збориште - Бисер Вода - (ДП ИБ реда бр.403);
- Калуђерске Баре - Брезик - Ђуровина - (Митровац);
- Калуђерске Баре - Застраница - (Поникве - Ужице);
- Котроман - Пањак - (Семегњево - ДП ИБ реда бр.404);
- Витаси - Палеж - Бисер Вода / Брезик.

Краће деонице туристичких путева Котроман-Кршање (1,9 km), Вукићевац - крак ка Иверу (0,7 km) и Збориште - Бисер Вода (0,9 km), пролазе кроз просторне јединице Парка природе са режимом заштите II степена, што подразумева строго поштовање режима заштите Парка природе "Шарган-Мокра Гора", односно услова за извођење радова на саобраћајној инфраструктури који важе за одговарајући режим заштите.

Општински путеви

Путну мрежу на планском подручју чини и мрежа општинских путева, као носилац локалног повезивања у обухвату Просторног плана, а посредно (преко државних путева) и даљинских кретања корисника. Ревитализација и оспособљавање постојеће локалне путне мреже, од кључног је значаја, не само за развој туризма као основне привредне гране у будућем контролисаном развоју међусобно удаљених сеоских насеља микрорегиона, него и за опстанак становништва на својим вековним огњиштима.

С обзиром на постојеће стање мреже општинских путева (неодговарајуће техничке карактеристике - коловозни застор, опрема, сигнализација, одводњавање, попречни и подужни нагиби коловоза, хоризонталне и вертикалне кривине) и ограничења за њихов даљи развој (тешки теренски услови, пролазак кроз заштићено подручје), планира се: ревитализација, рехабилитација, модернизација и реконструкција постојећих путева, или изградња нових путева у коридорима постојећих, у циљу побољшања геометријских и техничко-експлоатационих карактеристика путева (ширење слободног профила пута и попречних профила коловоза и др.) у складу са законом и важећим техничким прописима, чиме се уједно чува заштићено подручје (Парк природе "Шарган - Мокра Гора") од трасирања нових коридора. Реализација планираних радова на мрежи општинских

путева, омогућиће повећање удела јавног превоза путника (аутобусима или "паратранзитом"), у складу са потребама корисника са руралног подручја и потребама туристичког развоја. Ово подразумева строго поштовање режима заштите Парка природе "Шарган-Мокра Гора", односно услова за извођење радова на саобраћајној инфраструктури који важе у појединачним зонама.

Стационарни саобраћај

У процесу спровођења Просторног плана, неопходно је обезбедити потребне капацитете за организовано паркирање путничких возила и аутобуса у туристичким локалитетима и уз туристичке пунктове, као и у микроразвојним центрима и другим насељима. Потребан број паркинг места се билансира према захтевима који проистичу из намене објеката и броја корисника/посетилаца, а у складу са важећим стандардима и нормативима.

У насељима која су на ободу заштићеног подручја, или на значајнијим транзитним правцима која пролазе кроз заштићено подручје, потребно је организовати тзв. „*park and ride*” паркиралишта, на којима се оставља путничко возило, а даљи превоз кроз заштићено подручје се организује као јавни путнички превоз (аутобус, железница, или „паратранзит” прилагођен условима одвијања саобраћаја у заштићеном подручју и техничким елементима путне мреже). Паркиралишта типа „*park and ride*” планирана су на следећим локацијама: у туристичком насељу Калуђерске Баре (југ), у зони улазне станице у Национални парк „Тара”; у зонама железничких станица „Шарганске осмице” - „Кремна” (планирана), „Шарган-Витаси” (уједно и у зони улазне капије „исток”), „Јатаре” и „Мокра Гора”; у зони планираног друмско-железнички граничног прелаза, а уједно и улазне капије „запад”, у Котроману; на два приступна правца полазним станицама скијалишта „Ивер”.

Формирање паркинга за аутобусе (уједно и аутобуских станица туристичких линија - сезонског карактера), у складу са просторним могућностима, планирано је у Калуђерским Барама (југ) и Мокрој Гори.

Формирање аутокампова (трајног или сезонског карактера), уз уређење и опремање простора за организовано камповање и пружање кампинг услуга (са формирањем пратећих садржаја и изградњом сервисних објеката), у складу са просторним могућностима, планирано је у Котроману и Кремни.

Саобраћајни објекти

Пратећи путни објекти на транзитним правцима (станице за снабдевање горивом и сервисне станице, путне базе и сл.), неопходан су пратећи садржај путне инфраструктуре у функцији подизања стандарда путовања на планском подручју. С тим у вези, планира се следеће:

- изградња путних база (за редовно и зимско одржавање путева) са сервисним станицама, предвиђа се на локацијама Котроман (у зони граничног прелаза, односно планиране петље „Котроман”) и Кремна (на постојећој локацији, односно у зони укрштања ДП ИБ реда бр. 28 и ДП ПА реда бр. 170)
- модернизација постојећих станица за снабдевање горивом на локацијама Кремна и Калуђерске Баре (непосредно изван обухвата Просторног плана).
- обавезно постављање „улазне капије” (улазне станице са инфо-пунктом) на свим јавним путевима којима се улази у подручје Парка природе. У оквиру „улазне капије”, предвидети и инфо-пункт (мањи објекат за помоћ посетиоцима, обавештавање, предах, одмор и сл.). Инфо-пункт предвидети и на важној раскрсници са аспекта дистрибуције друмских туристичких кретања - у зони укрштања ДП ИБ реда бр. 28 и ДП ПА реда бр. 170.
- изградња комплекса друмско - железничког граничног прелаза I категорије, између Републике Србије и Републике БиХ, који обједињује граничне прелазе "Котроман-Вардиште" (за међународни друмски саобраћај - робни и путнички) и "Мокра Гора" (за сезонски железнички саобраћај путничких возова музејско-туристичке железнице "Шарганска осмица", на прузи узаног колосека).
- остали пратећи путни објекти, могу се реализовати у микроразвојним центрима и туристичким целинама, према исказаним потребама.
- на планском подручју не планирају се центри интегралног/интермодалног транспорта (робно-транспортни и дистрибутивни центри, камионски и контејнерски терминали и сл.).

Изградња ове врста објеката је условљена интегралним вредновањем свих компоненти животне средине и строгим поштовањем свих законских норми и обавеза у вези са заштитом природних вредности и унапређењем квалитета животне средине.

Јавни превоз путника

Дисперзност просторне организације насеља и туристичких локалитета, дисперзност размештаја активности и просторна удаљеност између појединих циљних зона, условљавају увођење система јавног путничког превоза. Линије јавног путничког превоза се организују на државним и општинским путевима, а према условима заштите природе и на туристичким путевима. Могу се реализовати аутобусима или тзв. „паратранзитом” (минибусеви, комби возила и сл.), у складу са саобраћајним условима и потребама, као редовне линије јавног превоза током целе године, или као сезонске линије за потребе туриста. Стајалишта јавног путничког превоза се организују на путевима на којима се одвија овај превоз, у складу са саобраћајним условима и потребама (по могућству у облику ниша, како би се повећала безбедност путника при уласку и изласку из возила), а обавезно у оквиру насеља и формираних туристичких локалитета.

Развој јавног превоза путника се усмерава ка: давању приоритета овом виду саобраћаја у односу на индивидуални (поготово у заштићеном подручју и контактним зонама); коришћењу возила са смањеном емисијом штетних издувних гасова, која су прилагођена условима одвијања саобраћаја у заштићеном подручју, као и техничким елементима путне мреже; формирању (аутобуских) станица туристичких линија (сезонског карактера) у Калуђерским Барама и Мокрој Гори.

Железнички саобраћај

На основу развојних планова предузећа „Инфраструктура железнице Србије” а.д. и планских докумената вишег реда, планира се: ревитализација туристичке пруге узаног колосека „Шарганска осмица“, на деоници Шарган Витаси - Кремна, са изградњом службеног места „Кремна“, а потом и даље продужење трасе пруге, ка железничкој станици „Бранешци“, у циљу повезивања са магистралном једноколосечном електрифицираном железничком пругом Београд Центар - (Ресник) – Пожега – Врбница – државна граница – (Бијело Поље – Бар).

Посебни услови везани за реализацију поменутих активности:

- земљиште на коме се налазе капацитети јавне железничке инфраструктуре (постојећа деоница (Вишеград) – државна граница – Мокра Гора – Шарган Витаси) и коридори свих раније укинутих деоница пруга, са циљем обнове уз претходно утврђену оправданост (деоница Шарган Витаси – Кремна), задржавају се као јавно грађевинско земљиште („Инфраструктура железнице Србије” а.д.);
- резервише се простор за реализацију развојних програма железнице – ревитализација пруге узаног колосека Шарган Витаси - Кремна са изградњом службеног места „Кремна”; изградња пруге узаног колосека Кремна - Бранешци.

Изузетно значајнију улогу у интерном транспорту туриста, као и у повезивању туристичких локалитета на простору Шаргана и Мокре Горе, има и железнички саобраћај, односно музејско-туристичка железница „Шарганска осмица”. Са циљем интензивирања туристичких кретања на планском и ширем подручју, планирано је и повезивање ове пруге са магистралном пругом Београд – Бар у зони станице „Бранешци”. На основу „Генералног пројекта пруге узаног колосека Шарган Витаси – Бранешци” (Саобраћајни институт „ЦИП”), разматрано је више варијанти коридора, од којих су две варијанте дате у Рефералним картама овог плана.

Планира се изградња комплекса друмско - железничког граничног прелаза I категорије, између Републике Србије и Републике БиХ, који обједињује граничне прелазе "Котроман-Вардиште" (за међународни друмски саобраћај - робни и путнички) и "Мокра Гора" (за сезонски железнички саобраћај путничких возова музејско-туристичке железнице "Шарганска осмица", на прузи узаног колосека).

Немоторизовани видови саобраћаја

На подручју Просторног плана, планира се реализација разгранате мреже *пешачких (туристичких) стаза* и *бициклистичких рута* у функцији презентације природних, предеоних и културних вредности и рекреације, интеграцији туристичког простора и читаве туристичке дестинације, интензивирању туристичких кретања, раздвајању моторизованог и немоторизованог саобраћаја и др. Ове стазе/руте делимично прате шумске, ловачке, пољске, гребенске, долирске,

речне, везне и друге постојеће стазе и путеве, и директно повезују: цело подручје Парка природе „Шарган - Мокра Гора“, а посебно туристичке локалитете са природним и антропогеним туристичким мотивима и туристичким пунктовима на заштићеном и читавом планском подручју. Такође, повезују Парк природе са суседним заштићеним подручјима (Тара, Златибор) посредством интегрисане мреже немоторизованих туристичких стаза/рута ових подручја. Део система обележених стаза/рута, може да се користи и као стаза за јахање или турно/нордијско скијање, уколико испуњава захтеве за ове видове немоторизованог кретања. Најважније стазе/руте су:

- европски пешачки коридор Е-7;
- зелена пешачка рута „Via Dinarica“;
- бициклическе руте које су део система „Тароцикл“ и друге бициклическе стазе (планински бициклизам, али и друмски, уколико постоје просторне могућности у профилу пута);
- маркиране (дефинисане од стране Планинарског друштва Србије) и комбиноване планинарске стазе;
- туристичке стазе које повезују туристичке локалитете са туристичким пунктовима и мотивима;
- остале пешачке стазе (излетничке, панорамске, културне, трекинг),

Стазе/руте је могуће трасирати и у подручју режима заштите II и III степена Парка природе, на трасама постојећих путева и стаза, уз отварање нових траса само на неопходним краћим деоницама, и уз сигнализацију (путокази, мерна места, маркације стаза, информативне табле) На стазама се планирају и пратећи садржаји (видиковци, одморишта, инфо-терминали, прихватна склоништа, ватришта, излетишта, простор за пикнике, логори/биваци), са одговарајућом опремом (мањи помоћни објекти и мобилијар).

Ваздушни саобраћај

У складу са условима „Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије“, у обухвату Просторног плана се налази хелидром "Мокра Гора" (оператор "Лотика" д.о.о., Мокра Гора) - на локацији Међавник (етно-насеље "Дрвнград"). који има сагласност Директората за коришћење. Ваздушни простор око хелидрома је неопходно заштитити од препрека за безбедно одвијање ваздушног саобраћаја, у складу са чл.15 Правилника о условима и поступку за издавање сагласности за коришћење аеродрома, односно хелидрома ("Службени гласник РС број 108/15). За постављање/изградњу објеката, уређаја и инсталација, који као препрека могу да утичу на безбедност ваздушног саобраћаја, мора да се прибави сагласност Директората, сходно чл.117 Закона о ваздушном саобраћају ("Службени гласник РС бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15-др.закон и 83/18).

Други објекти од значаја за одвијање цивилног ваздушног саобраћаја нису планирани на подручју Просторног плана (плановима суседних подручја, планирана је локација у Калуђерским Барама - у зони хотела Оморица, ван обухвата Просторног плана).

2.4.2. Водна инфраструктура

Водоснабдевање

Циљеви у развоју водоснабдевања на подручју Просторног плана, заснивају се на обезбеђењу потребне количине воде за пиће за све становнике са планског подручја и за остале потребе, као и обезбеђење исправности и сталне контроле воде која се користи за снабдевање насеља и туристичких локалитета. Планска решења снабдевања водом насеља и туристичких локалитета на планском подручју, заснивају се на следећем:

- реконструкција старе, дотрајале мреже и смањења губитака на мрежи, уз рационализацију потрошње применом одговарајућих мера (рецикулација, унапређење технолошких процеса и др.);
- максимално коришћење локалних изворишта подземних и површинских вода у снабдевању насеља (мала густина становања и дисперзна насељеност), уз разматрање могућности (у планском хоризонту) о обезбеђивању недостајућих количина воде из регионалних система (порастан потребе за водом ће пратити динамику и интензитет туристичког развоја);
- заштита дела магистралног цевовода сирове воде, тзв "Тарског водовода", на планском подручју (успостављање појаса санитарне заштите око цевовода ширине 5 m, са обе стране цевовода) и снабдевање туристичког насеља Калуђерске Баре (јужни део насеља је у обухвату Просторног плана) водом из "Тарског водовода" (вода из акумулације "Крушчица" на Белом

Рзаву). С обзиром да овај водовод, који водом снабдева туристичке локалитете и насеља на планини, односно Националном парку "Тара", својим пројектованим капацитетом превазилази процењени број становника, туриста и осталих корисника на простору који покрива, може дугорочно да задовољи потребе за водом, уз услов да се систем комплетира, по потреби реконструише и редовно одржава. У планском хоризонту, потребно је испитати могућност трајног повезивања засеока и потенцијалних туристичких локалитета на северном ободу планског подручја (у атару Кремана, на потезу Љуто поље - Добро поље) на овај систем ("Тарски водовод пролази 2-3 km северно од њих);

- снабдевање водом централних делова насеља Мокра Гора и Кремна из локалних изворишта, уз разматрање могућности (у планском хоризонту, или у периоду иза њега) да се дугорочно решење водоснабдевања ових насеља реализује са акумулације Крушчица. Снабдевање водом осталих насеља и индивидуалних домаћинстава из постојећих локалних изворишта - каптажа, посредством одговарајуће разводне мреже и хидротехничких објеката (уз поштовање санитарних и хидротехничких захтева);
- унапређење и комплетирање "Котроманског" (извориште "Пети тунел" - 3.3 l/s, резервоар "Котроман"), "Подстењског" (извориште "Кленовац" - 2.5 l/s, резервоари "Међавник", "ЖТП", "Вршак" и "Г.Турудићи"), "Турудићског" (извориште "Д.Турудићи", резервоар Ристановића вис") и "Камишког" водовода ("Камишко врело" - 7 l/s, резервоар "Камишна река"), који снабдевају централни део насеља Мокра Гора, уз приоритетну реализацију резервоара "Вршак", "Ристановића вис" и "Г.Турудићи" (по 100 m³), као и дистрибутивног ценовода до ових резервоара;
- унапређење и комплетирање "Креманских" водовода (извориште "Брезик" - 3 l/s и "Брезов поток"; резервоар "Шанац"), односно изградња новог водосистема који се састоји од изворишта-каптаже "Ракови" (4-8 l/s), гравитационог одвода (Ø150) до будуће црпне станице са резервоаром "Трстине" (50 m³), одакле се вода пумпа потисним ценоводом (Ø150) у постојећи резервоар "Шанац". Виши делови насеља Кремна и Витаси решаваће се посебним системом за повећање притиска;
- унапређење и комплетирање "Кршањског" водовода, односно изградња новог резервоара "Кршање" (100 m³), као и дистрибутивног ценовода до овог резервоара;
- уређење, опремање (техничка опрема за процес хлорисања) и санације централног резервоара пијаће воде "Шарски вршак" / "Надкрај" (150 m³), за снабдевање водом Визиторског центра и других објеката везаних за скијалиште на Иверу, као и изградња две црпне станице на локацији "Тошићи" и "Велика Брезовица" за снабдевање водом скијалишта на Иверу са изворишта "Врело (минимум 3 l/s), уз изградњу две каптаже на овом изворишту.
- изградња дистрибутивних ценовода у складу са "Главним пројектом снабдевања водом Парка природе Шарган-Мокра Гора", "Водо-инжењеринг" д.о.о.: од каптаже "Врело" до црпне станице "Међавник" (8,1 km), са краком ка резервоару "Шарски вршак" на Иверу (3,7 km); од резервоара на Иверу до постојећег изворишта (2,5 l/s) и ценовода на Постењском потоку (2,8 km) и даље ка црпној станици "Г.Турудићи" до Милекићима (1,4 km); од резервоара на Иверу преко Вукићевца и Мантеша (прати трасу пута ка скијалишту Ивер) до Међавника (6,1 km);
- водоснабдевање ваннасељских туристичких и других садржаја решаваће се посебним водозахватима, у оквиру расположивих капацитета локалних извора, уз обавезу обезбеђења гарантованог минимума.

Одвођење и пречишћавање отпадних вода

Иако неповољне геоморфолошке карактеристике терена отежавају изградњу канализационих система за одвођење и пречишћавање отпадних вода, посебне намене планског подручја и успостављени режими њихове заштите, намећу обавезу решавања питања евакуације отпадних вода и онемогућавање испуштања фекалних вода преко нехигијенских септичких јама (чиме долази до загађивања не само подземних и површинских вода, већ и земљишта).

Каналисање отпадних вода са планског подручја одвијаће се сепаратним системом. Планска решења на развоју система за одвођење и пречишћавање отпадних вода са планског подручја обухватају следеће:

- изградња примарног колектора (Ø250; дужина трасе 6,8 km) на потезу насеља Мокра Гора - постројење за пречишћавање отпадних вода (ППОВ) "Котроман" (у складу са „Главним пројектом примарних и секундарних колектора и уређаја за пречишћавање отпадних вода у

- Парку природе Шарган-Мокра Гора", "Водо-инжењеринг" д.о.о.). На траси колектора предвиђени су ревизиони и прикључни шахтови на свим местима лома трасе, промене пада колектора, прикључака секундарних колектора, као и за потребе одржавања (на растојању мах 50 m);
- изградња појединачног системе за канализацију и пречишћавање отпадних вода у насељу Мокра Гора - стављање у функцију започетог комплекса ППОВ "Котроман" са терцијарним пречишћавањем капацитета 2х1000 ЕС и канализационом мрежом дужине преко 10 km, уз реконструкцију постојеће локалне канализационе мреже и укључивање у систем. У инсталацију се укључује и насеље Котроман.
 - изградња појединачног системе за канализацију и пречишћавање отпадних вода у насељу Кремна - изградња ППОВ на локацији "Пусто поље" са терцијарним пречишћавањем капацитета 800 ЕС и канализационом мрежом дужине око 6 km, уз реконструкцију постојеће локалне канализационе мреже и укључивање у систем. Уколико се покаже оправданим, у инсталацију укључити и остала насеља у сливном подручју акумулације "Врутци" (Витаси, Стрмац, радуша, Тарабићи).
 - изградња, реконструкција или модернизација канализационе мреже у обухвату Просторног плана, која представља део подсистема "Шљивовица - Калуђерске Баре" (јужни део туристичког насеља Калуђерске Баре, са планираним постројењем ван граница просторног плана) и "Заовине", огранак "Љуто поље - постројење на Заовинском језеру" (засеоци и потенцијални туристички локалитети на северном ободу планског подручја, у атару Кремана, на потезу Љуто поље - Добро поље, уколико се покаже да је реализација мреже оправдана);
 - локално решавање проблема канализације и пречишћавања отпадних вода за засеке, мала насеља и потенцијалне туристичке локалитете, уз планирање постројења са високим степеном пречишћавања, прикупљајући отпадне воде из више домаћинстава у складу са економском тачком исплативости (минимум 50 становника/туриста). Постојења за појединачно пречишћавање отпадних вода (индивидуална пакет постројења) се планирају на локацијама у насељима Стрмац, Витаси, Мокра Гора (Мантеше), Пањак и Кршање (Вујићи, Тошићи, Александрићи);
 - до трајног решења проблема канализације и пречишћавања отпадних вода, за индивидуалне објекте (или групу индивидуалних објеката) обавезна је изградња непропусних септичких јама (или септичких резервоара) одговарајуће запремине, као и непропусних јама за осоку и отпадне воде са пољопривредних домаћинстава и фарми. За јавне и објекте туристичке супраструктуре, обавезна је изградња одговарајућих уређаја са непропусним системима који ће се празнити (или са комплетним пречишћавањем), до изградње насељског система пречишћавања отпадних вода.
 - отпадну воду из привредних објеката је, уз претходни претретман, могуће одвести на заједничко ППОВ;
 - уколико није могуће извести гравитациони канализациони систем, у случају потребе за препумпавањем, на одговарајућој локацији предвидети пунпну станицу.
 - атмосферске воде се одводе површински до најближих (локалних) реципијената. У грађевинским подручјима, предвиђа се з одвођење отвореним каналима или зацењено до реципијента; за саобраћајне објекте (бензинске станице, јавна паркиралишта) предвидети сепараторе заљених вода, у циљу спречавања загађивања реципијента.
 - пречишћене отпадне воде које се испуштају у реципијент морају испунити услове граничних вредности емисије за одређене групе загађујућих супстанци, према *Уредби о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање* („Службени гласник РС”, бр. 67/11 и 48/2012). Мерење количина и испитивање отпадних вода врше се у складу са *Правилником о начину и условима за мерење количине и испитивање отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима* („Службени гласник РС”, број 33/2016).

Регулација водотокова

Неуређени водотокови, нарочито у насељеним местима, проузрокују одређене материјалне штете на приобаљима, и често служе као реципијент за отпадне воде, што нарочито утиче на визуелни доживљај насељених места кроз која пролазе. Због тога се планира регулација водотокова који пролазе кроз насељена места, изградњом класичних регулација са обалоутврдама,

или пејзажним уређењем обала, како би се сачувао карактер предела приобаља водотокова. С тим у вези, на планском подручју планирани су следећи водорегулациони радови:

- регулација реке Камишне (2,4 km) и њених притока, Постојећег потока (1,0 km) и Шарганчице (1,7km), кроз насеље Мокра Гора. Регулација реке Камишне (1,7 km) и Друганчице (0,5 km), кроз насеље Котроман;
- регулација водотокова на руралном подручју, ван система редовне одбране од поплава, у складу са плановима проглашења ерозионих подручја и одбране од бујичних поплава
- финализирање и реализација програма бујичних преграда, устава, односно брана (са мини акумулацијама) и пратећих садржаја на водотоковима Камишне, Белог Рзава, Друганчице, Крсманског потока, Ђетиње и Коњске реке. Нарочито је значајан завршетак реализације и редовно одржавање система устава за спречавање доношења наноса у оквиру заштите акумулације "Врутци" (неки од ових објеката се нередовно одржавају, због чега су често засути и нису у функцији).
- преграђивање и регулација водотокова, као и преусмеравање воде из корита река, могу бити узрок нарушавања природног станишта ихтиофауне (утиче на водни режим, својства и квалитет воде). На састав риблиг фонда нарочито утиче постојећа висока депонијско-консолидациона противбујична преграда без риблиг преводнице (стазе), којом су трајно онемогућене узводне миграције риба (Бели Рзав). Потенцијалну опасност представља и изградња нових хидроенергетских објеката на водотоковима, која би довела до трајне измене морфологије терена приобаља и карактера предела, водног режима, својстава и квалитета воде, док би се неповратно изгубила значајна станишта и популације присутних врста риба. Чак и да не представљају препреку за узводне миграције риба (као што је то случај са преградама на реци Камишници, изграђеним у склопу уређења корита реке и приобаља у туристичке сврхе), негативан утицај на риблиг фауну би се јавио због промене конфигурације корита реке и загревања воде у тзв. базенима. С тим у вези, на читавом планском, а посебно на заштићеном подручју, неопходно је заштитити акватичке екосистеме од свих видова промена хидролошког режима и квалитета воде, као и од деградације станишта.

2.4.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура

Према Плану развојног преносног система за период од 2019. године до 2028. године и плану инвестиција „Електромрежа Србије” а.д., у обухвату Просторног плана планиране су следеће активности:

- изградња интерконективног далековода 2x400 kV између Србије, БиХ и Црне Горе, у складу са Просторним планом подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекција 2x400 kV, Република Србија (Бајина Башта) – граница Црне Горе – граница Босне и Херцеговине. Овај далековод делом користи трасу постојећег 220 kV далековода бр. 206/1 (ТС "Бајина Башта - граница Црне Горе / ТС "Пљевља 2", који је предвиђен за комплетну демонтажу), до чвора „Вардиште“ до кога је планирано опремање оба система.
- расплет чвора „Вардиште“ и даље опремање система 400 kV према ТС "Пљевља 2" (ка југу) и ТС "Вишеград" (ка западу), односно система 220 kV (далековод бр. 203/1, ТС "Бајина Башта – чвор „Вардиште“; далековод бр. 203/2, чвор „Вардиште“ – ХЕ „Бистрица“; далековод бр. 214/3, ТС „Пожега“ - чвор „Вардиште“).
- опремање планираног далековода 400 kV се реализује у првој етапи. Уградња другог система (такође са 400 kV проводницима) на деоници од Вардишта ка Црној Гори и ка БиХ се реализује у другој етапи.
- изградња далековода 400 kV, ТС „Краљево 3“ - РП „Пожега“ – (чвор) Вардиште.

Према плану оператора дистрибутивног система „ЕПС Дистрибуција“ д.о.о., на планском подручју планирана је изградња трафостанице 35/10 kV “Мокра Гора” и прикључног далековода 35 kV који ће планирану трафостаницу повезати са постојећом ТС 35/10 kV “Кремна”. Поред тога планира се реконструкција постојећих електроенергетских објеката напонског нивоа 35 kV и 10 kV, у складу са исказаним потребама.

Према исказаним потребама за обезбеђењем електричне енергије за све кориснике у обухвату Просторног плана (у складу са перспективним плановима оператора дистрибутивног система), могуће

је вршити даља доградњу постојеће електроенергетске мреже напонског нивоа 35 kV и 10 kV, изградњом нових трафостаница 35/10 kV и 10/0,4 kV (одговарајуће снаге), као и далековода одговарајућег напонског нивоа, а где техничко-финансијски услови то дозвољавају (односно где услови заштите природе и услови заштите инфраструктурних и других система то обавезују) и полагањем подземних каблова. Микролокације нових трафостаница 35/10 kV и 10/0,4 kV, као и трасе (надземних и подземних) водова 35 kV и 10 kV, одредиће се накнадним истраживањем најповољније позиције нових објеката. Изградња нових извода 10 kV из трафостаница 35/10 kV до потрошача, извршиће се у складу са развојним плановима надлежног оператера дистрибутивне електромреже.

Уколико постојећа електроенергетска мрежа на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, могуће је изместити, у свему према техничким условима добијеним од оператора дистрибутивног система и важећим законима, прописима и стандардима из ове области. Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих електроенергетских објеката и каблова, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

За све постојеће и планиране далеководе у обухвату Просторног плана (400, 220, 35 и 10 kV), обезбеђују су одговарајући заштитни коридори.

Основни захтеви даљег развоја електроенергетског система односе се на стварање оптималног решења за сигурно, квалитетно и економично снабдевање електричном енергијом свих потрошача у обухвату Просторног плана, а након сагледавања потрошње енергије по свим аспектима. С тим у вези, потребно је увести додатне подстицајне мере за становништво и привреду, за примену мера енергетске ефикасности у циљу смањивања потрошње енергената на планском подручју.

Ради ублажавања евентуалних штетних последица на природу, насталих у току изградње и експлоатације електроенергетске инфраструктуре, неопходно је планирање и спровођење компензацијских мера у складу са *Законом о заштити природе (чл.12)* и *Правилником о компензацијским мерама („Службени гласник РС“, број 20/10)*, које утврђује министарство надлежно за послове заштите животне средине на предлог Завода за заштиту природе Србије.

Термоенергетска инфраструктура

Развој *гасификације* планског подручја, сходно смерницама из планских докумената вишег реда и ширег подручја, Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године и развојним плановима дистрибутера, усмерава се на изградњу транспортног гасоводног система из правца Косјерића према Бајиној Башти, чијом изградњом ће се омогућити и гасификација планског подручја, за шта је потребно предвидети изградњу: дистрибутивног гасовода максималног радног притиска 16 bar; мерно регулационих станица (МРС) према потребама широке потрошње; дистрибутивне гасоводне мреже од полиетиленских цеви максималног радног притиска 4 bar; и гасних прикључака са мерним местима код потрошача. Траса планираног дистрибутивног гасовода и локације МРС утврдиће се кроз посебну планску и техничку документацију, на основу развојних планова дистрибутера. При избору трасе планираног гасовода мора се осигурати безбедан и поуздан рад гасовода, као и заштита људи и имовине, т.ј. спречити могућност штетних утицаја околине на гасовод и гасовода на околину. При томе се мора осигурати да гасовод не угрожава постојеће или планиране објекте и планирану намену у складу са планским документима, као ни утврђене режиме заштите природе на подручју Парка природе „Шарган – Мокра Гора“ и остале услове заштите инфраструктурних и других системана подручју Просторног плана.

На подручјима где је преовлађујући систем породичног становања нижих густина, није рационално увођење централног топоводног система, па се из тих разлога на подручју Просторног плана не планира изградња централизованог система *топлификације*.

Обновљиви извори енергије

Употреба обновљивих извора енергије (ОИЕ) утиче позитивно на заштиту животне средине, смањење потрошње електричне енергије и фосилних горива за грејање, смањење топлотних губитака и повећање коришћења локалних енергетских ресурса.

Препоручује се коришћење следећих ОИЕ, у складу са условима заштите природних вредности и животне средине:

- соларна енергија - примена разних врста пасивних (у којима објекат представља пријемник који захвата и чува највећи део енергије) и активних соларних система (који захватају енергију инсталисањем посебне опреме).
- биомаса - сагоревање биомасе за загревање објеката; когенерацијска производња енергије (топлотне и електричне); самостална производња електричне енергије; производња биогорива.
- геотермална енергија – примена у областима нискотемпературне примене, коришћењем технологије топлотних пумпи којима се може обезбедити енергетски ефикасно грејање и хлађење објеката.

У Просторном плану нису прецизиране локације потенцијалних система који користе ОИЕ. Ове системе могуће је градити у складу са прописима који се односе на ову врсту објеката и инсталација и препорукама произвођача опреме, а након претходних еколошких евалуација, техноекономских анализа и мерења, које ће показати оправданост коришћења ОИЕ и избора локација за изградњу ових система, уз неопходан предуслов њиховог прикључења на преносну електроенергетску мрежу одговарајућег капацитета. Све потенцијалне локације за коришћење ОИЕ биће предмет разраде овог Просторног плана (израда одговарајућег урбанистичког плана), уколико истраживања потенцијала за коришћење ОИЕ на нивоу посебне намене, локалне самоуправе или ширег подручја, покажу оправданост реализације постројења за производњу енергије из обновљивих извора на простору опредељеном за њихов развој, а у складу са условима и успостављеним режимима заштите природних вредности у заштићеним и еколошки значајним подручјима (Парк природе „Шарган-Мокра Гора“; еколошки значајна подручја „Златибор“, „Тара“ и „Клисура Ђетиње“).

Обновљиве изворе енергије користити у складу са условима заштите природних вредности и животне средине. Примену ОИЕ прате регулативне и подстицајне мере на нивоу државе, како би се остварили: очекивани позитивни ефекти на животну средину, смањење потрошње електричне енергије за грејање/хлађење, ефикасније коришћење енергије и економска исплативост примене ОИЕ.

2.4.4. Електронске комуникације

Фиксна телефонија

Плановима развоја "Телеком Србија" предвиђа се даље осавремењавање телекомуникационих чворишта у циљу пружања нових сервиса корисницима.

Поред постављања нових телекомуникационих уређаја и проширења постојећих, који су лоцирани у објектима "Телеком Србија", планира се даље постављање мултисервисних приступних платформи, као и друге телекомуникационе опреме у уличним кабинетима. Локације нових уличних кабинета (по правилу, у оквиру јавних површина), условљене су планираном изградњом на самом подручју и биће дефинисане када постојећа телекомуникациона инфраструктура не буде могла да задовољи потребе корисника.

Поред изградње нових комутационих мултисервисних чворова, дуж свих саобраћајница планира се изградња телекомуникационих коридора и постављање ПВЦ цеви (ϕ 110 mm). Изградњом телекомуникационих коридора, омогућиће се неометан приступ и прикључење на телекомуникациону инфраструктуру, сваком постојећем и будућем кориснику.

Прикључак планираних објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима. Пре почетка било каквих радова неопходно је извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте. Уколико постојећа телекомуникациона мрежа на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, изместити је у свему према техничким условима "Телеком Србија" и важећим законима, прописима и стандардима из ове области.

Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

Мобилна телефонија

У наредном периоду треба очекивати даљи пораст тражње мобилних услуга, значајан развој видео услуга, и повећање удела мобилног интернета и свих пратећих услуга, што ће довести до проширења постојеће мреже базних радиостаница. У складу са тим, планира се даља изградња

базних радиостаница, како би се квалитетним сигналимa покрила целокупна територија Просторног плана. Због експанзије мобилних уређаја и њихове потребе повезивања на интернет, потребна је изградња Wi-Fi приступних тачака и приводних каблова до тих тачака.

Поштански саобраћај и кабловски дистрибутивни систем

Уколико се укаже потреба за поштанским и КДС услугама, могуће је отварање нових јединица поштанске мреже, односно развој кабловског дистрибутивног система (КДС) на планском подручју. Развој поштанског саобраћаја и КДС, директно зависе од тражње корисника за овим услугама.

2.4.5. Комуналне зоне и објекти

Одрживи развој комуналних система у обухвату Просторног плана, базираће се на комплетирању, модернизацији и ширењу постојећих, односно изградњи нових комуналних зона и објеката, према потребама насеља и туристичких локалитета на планском подручју, а уз уважавање услова и мера заштите природних и предеоних вредности и културног наслеђа.

Уређење, опремање и одржавање постојећих *гробаља* ће се вршити у складу са правилима и стандардима утврђеним законом и општинским/градским одлукама, уз стручну и техничку помоћ надлежног комуналног предузећа. Ово подразумева забрану сахрањивања умрлих и подизања гробница ван уређених гробаља у сеоским насељима. Планска решења се односе на: савремено опремање, уређење и унапређење постојећих активних гробаља и успостављање њихове боље организационе структуре; изградњу нових гробаља у централним насељима и/или проширење постојећих гробаља у централним и осталим насељима, према исказаним потребама; успостављање јединственог система управљања и одржавања гробаља на планском подручју;

На територији Просторног плана није планирана локација за *сточно гробље*. Уклањање животињских лешева и управљање отпадом животињског порекла, вршиће се у складу са „Правилником о начину нешкодљивог уклањања и искоришћавања животињских лешева” („Службени гласник СРС”, број 7/81) и другим посебним прописима из ове области.

Зелене пијаце се могу формирати у микроразвојним центрима (центри заједнице насеља и значајнији туристички локалитети), у складу са потребама. Зелене пијаце се формирају на санитарно-хигијенски уређеним и опремљеним локацијама. На планском подручју није планирана локација за *сточну пијацу*, али у случају исказаних потреба, погодну локацију тражити у насељу Кремна.

Код реконструкције постојећих и изградње нових комуналних система (комуналних зона и објеката), обавезно је поштовање услова санитарне заштите изворишта водоснабдевања, као и услова заштите природе према успостављеним режимима заштите Парка природе „Шарган – Мокра Гора”.

2.5. Заштита животне средине

Очувана животна средина представља изузетно вредан развојни потенцијал и полазиште у концепцији заштите и развоја на подручју Просторног плана. Стратешко опредељење у вези са очувањем, заштитом и унапређењем животне средине подразумева заштиту свих природних и створених вредности подручја, рационално и одрживо коришћење ресурса, и интегрални однос у планирању и управљању свим ресурсима.

Концепција планске заштите животне средине базира се на интегралном вредновању свих компоненти животне средине и строгом поштовању свих законских норми и обавеза у вези са заштитом и унапређењем квалитета животне средине. Она се заснива на постизању оптималног и рационалног коришћења природних ресурса, унапређењу природних и створених вредности и интегрисању аспекта животне средине у планска решења, а у вези са обезбеђивањем одрживог развоја подручја, наменом, уређењем и изградњом простора, потребама социјалног и економског развоја, усклађивањем коришћења простора са могућностима и ограничењима природних и створених вредности (установљени режими и мере заштите) и др., полазећи од начела превенције и спречавања загађивања животне средине и начела интегралности (што значи обавезно укључивање услова заштите животне средине у све планове, програме, активности и садржаје).

Захтевани квалитет животне средине, реализоваће се применом планираних режима заштите и посебних мера заштите појединих елемената животне средине, као и социо-економских мера које су у вези са процесима оживљавања подручја и побољшања социјалног стандарда становништва (укључујући повећање комуналне опремљености насеља и примену утврђених правила за изградњу и уређење простора).

Обавезе, мере, смернице, услови и инструменти заштите животне средине проистичу из законских норми и обавеза из ове области и обухватају: одрживо управљање, очување природне равнотеже, целovitosti, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића, као и спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине. Применом мера заштите животне средине, ефекти негативних тенденција идентификованих у простору кориговаће се у правцу побољшања квалитета појединих елемената животне средине, а применом свих расположивих инструмената (законски, економски, инструменти за процену утицаја на животну средину, инструменти за мониторинг, инструменти за управљање животном средином и др.) спречиће се да до њих не дође у дефинисаном планском оквиру.

Општи циљ у области заштите и унапређења квалитета животне средине је обезбеђивање квалитетне животне средине у свим њеним сегментима и елементима. Ово подразумева: чист ваздух, довољне количине квалитетне и хигијенски исправне воде за пиће, очуваност пољопривредног земљишта, екосистема и биолошке разноврсности, квалитетне површине за рекреацију и туризам, здравствено безбедну храну, санитарну уређеност насеља, систематизовано управљање отпадом и др. Посебни циљеви се односе на: заштиту вода (површинских и подземних) уз примену интегралног приступа у управљању и коришћењу водних ресурса (коришћење, заштита вода и заштита од вода); очување квалитета површинских вода у складу са захтеваном класом квалитета; стриктну заштиту свих зона које су резервисане као изворишта водоснабдевања; заштиту земљишта, уз интегрални однос у планирању и управљању земљишним ресурсима; спречавање и заустављање ерозије; заштиту и очување квалитета ваздуха; уравнотежено коришћење простора са становишта заштите животне средине и обезбеђење услова за очување и адекватно газдовање природним ресурсима; управљање свим врстама отпада на еколошким основама у складу са регионалним концептом и европским стандардима; развој научно-истраживачких активности у функцији заштите животне средине; информисање јавности о значају заштите животне средине.

2.5.1. Категоризација квалитета животне средине

Просторним планом се утврђују категорије животне средине према стању квалитета животне средине, а на основу категоризације утврђене у Просторном плану Републике Србије, и то:

- *подручје претежно квалитетне животне средине* - овој категорији припадају: грађевинска подручја насеља и грађевинско земљиште ван грађевинског подручја насеља (гробља и др.), зоне утицаја дуж постојећих и планираних саобраћајница, туристички локалитети интензивног развоја, пољопривредно земљиште са интензивном пољопривредном производњом, као и подручја са природним ограничењима (ерозија, клизишта). За ову категорију предвиђа се спровођење одговарајућих мера унапређења квалитета животне средине и одређује најадекватнији начин коришћења природних ресурса;
- *подручје квалитетне животне средине* - овој категорији припадају подручја где је у малој мери дошло до промене животне средине: подручје ван Парка природе, (шумско подручје); туристичке зоне и руралне средине контролисаног развоја, шира зона заштите изворишта водоснабдевања. За ову категорију предвиђају се таква решења којима се умањују постојећи негативни, а повећавају позитивни утицаји, као компаративна предност у планирању развоја;
- *подручје веома квалитетне животне средине* - овој категорији припадају подручја са скоро неизмењеним карактеристикама животне средине: заштићена природна добра (подручје I, II и III режима заштите природе); планински врхови и тешко приступачни терени; водотоци I класе и изворишта водоснабдевања. За ову категорију предвиђају се таква решења којима се задржава постојеће стање квалитета животне средине.

Зоне и локације са очекиваним повећаним ризиком по животну средину и здравље људи:

- коридор планираног аутопута Е-761 - очекиван негативни утицај на контактне екосистеме и биодиверзитет, на поједине врсте животиња и на здравље људи, уз повећан ризик од удесних ситуација.
- коридори постојећих и планираних надземних далековаода напонског нивоа преко 35 kV - присуство електромагнетног поља, које у случају нарушавања прописаних сигурносних удаљености, посебно у зонама повећане осетљивости, представља ризик за безбедност и здравље људи.

- МХЕ (у заштићеном подручју) - неповољан утицај на биодиверзитет (ихтиофауна).

Утврђивање зона са режимима заштите и спровођење успостављених ограничења за развој специфичних активности на овом подручју, као и објеката и радова који могу имати утицаја на загађивање, обезбедиће виши квалитет животне средине и директно смањити ризик од загађивања. За незагађена подручја и подручја са малим степеном загађености, предвиђају се мере за одржавање и увећање позитивног утицаја постојећег стања квалитета животне средине, док се за остала подручја предвиђа спровођење планских мера унапређења квалитета животне средине, усмерених ка оптималнијем начину коришћења природних ресурса.

2.5.2. Услови и мере заштите животне средине

Концепција заштите животне средине, заснива се на спровођењу концепта одрживог развоја на планском подручју и остварује се спровођењем следећих мера заштите природних ресурса и животне средине:

Заштита и очување квалитета вода

Мере заштите вода обезбеђују спречавање или ограничавање уношења у воде опасних, отпадних и других штетних материја, праћење и испитивање квалитета површинских и подземних вода, као и квалитета отпадних вода и њихово пречишћавање. Као мере заштите вода морају се предузети следеће активности:

- обавезно је очување квалитета површинских и подземних вода у захтеваној класи квалитета;
- упуштање отпадних вода из привредних објеката у природне реципијенте и земљиште није дозвољено без претходног третмана на постројењима за пречишћавање отпадних вода.
- квалитет пречишћених вода мора да задовољи прописану категорију квалитета реципијента;
- отпадне воде, без обзира на степен пречишћавања, не могу се испустити у водотоке I категорије и подручја изворишта водоснабдевања.
- спровести санитацију насеља, односно санацију и ревитализацију објеката и опреме водоводне инфраструктуре, према приоритетима, уз изградњу нових објеката у складу са санитарно-техничким условима изградње и уређења;
- забрањује се каптирање извора и захватање вода мимо процене и услова службе заштите;
- за подручја на којима се налазе изворишта која се користе или су планирана за снабдевање водом за пиће, потребно је установити зоне санитарне заштите, у складу са одговарајућом законском регулативом;
- забранити све радове и интервенције којима се мења хидролошки режим вода, у мери која превазилази услове који се задају од стране надлежне водопривредне организације и службе заштите;
- све активности у простору које утичу на промену квалитета воде у водоносним слојевима или површинским токовима, морају бити забрањене;
- земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност извора и здравствену исправност воде;
- проблем одвођења отпадних вода туристичких локалитета може бити решен и преко уређаја за биолошко пречишћавање или бетонским водонепропусним септичким јамама, које ће се периодично празнити цистернама, уз ангажовање надлежне комуналне организације;
- спроводити контролу система организације и рада сточних фарми с циљем заштите подземних и површинских вода од неадекватног начина одлагања чврстих и течних отпадака;
- побољшање систематског мерења и осматрања квалитета површинских вода, као вид контроле, увођењем нових система засебних мерних станица (мерних места) са континуалном регистрацијом података и резервним (допунским) местима за повремена или *ad hoc* мерења ради потпунијег увида у квалитет вода, чиме ће се повећати квалитет и поузданост информација и обухватити већи простор;
- спровођење поступка процене утицаја на животну средину и израда студије у којој ће бити дефинисане мере у вези са заштитом вода (начин одвођења отпадних вода, третман и др.), за све пројекте који могу имати штетан утицај на загађење вода и подлежу процедури процене утицаја, у складу са законом.

Заштита земљишта

Заштита земљишта се остварује:

- уклањањем свих дивљих депонија и забраном неконтролисаног депоновања свих врста отпада;
- спровођењем програма строге контроле и заштите водотокова и приобаља;
- контролом употребе агрохемијских средстава у циљу смањивања загађења земљишта из пољопривреде и очувањем земљишта које се одликује високим пољопривредним вредностима (у режиму заштите I степена забрањује се употреба хемијског ђубрива, течног и чврстог стајњака, употреба пестицида, хербицида и инсектицида);
- испитивањем загађености пољопривредног земљишта и земљишта у заштићеним природним добрима, у зонама туризма и рекреације и поред значајних саобраћајница;
- обавезом одвођења отпадних вода из свих објеката на прописан и безбедан начин, којим се не угрожава квалитет животне средине;
- контролом одвођења отпадних вода, изградња непропусних септичких јама и постројења за пречишћавање отпадних вода;
- ограничавањем ширења насеља и туристичких зона на рачун квалитетног пољопривредног земљишта;
- обустављањем површинских и подземних радова којима се продире у слој који застире подземну воду или одстрањује слој који застире водоносни слој, осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
- применом антиерозионих мера (забрана гајења окопавина на стрмим њивама, орања по нагибу земљишта, претварања ливада и пашњака у оранице, чисте сече шума на нагнутим теренима и испаше на деградираним теренима; обавеза орања по изохипси, претварања деградираних њива у ливаде, мелиорације деградираних пашњака, планског пошумљавања голети и сл.);
- благовременим антиерозионим уређењем сликова (конзервација и рекултивација), при чему предност имају биолошке антиерозионе мере (пошумљавање, мелиорација шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање);
- рекултивацијом и ревитализацијом свих деградираних површина, а у функцији заштите животне средине.

Заштита и очување квалитета ваздуха

Заштита ваздуха подразумева очување квалитета ваздуха, уз следеће превентивне мере које обезбеђују ограничење или смањење емисија загађујућих материја из свих постојећих и планираних извора загађења:

- стриктно ограничавање емисије загађујућих материја из саобраћаја (контрола режима саобраћаја);
- ограничавање емисије загађујућих материја из домаћинстава и стимулисање домаћинстава са индивидуалним ложиштима на прелазак на алтернативне изворе загревања (енергија сунца, ветра, биомасе, геотермална енергија и др.);
- коришћење еколошких енергената за грејање будућих туристичких капацитета, уз обавезу уградње филтера у димњацима за све потенцијалне загађиваче,
- обезбеђење максималног очувања постојећих шумских подручја и остале природне вегетације, као и њихово унапређење и заштита од даље деградације, загађивања и пренамене;
- планско озелењавање јавних површина, подизање зелених коридора дуж речних токова и саобраћајница (заштита од буке и аерозагађења);
- успостављање катастра загађивача ваздуха, са подацима о свим стационарним изворима загађења ваздуха;
- развој информационог система квалитета ваздуха, са доступном базом података о актуелном и десетогодишњем стању квалитета ваздуха.

Забрањено је отварање производних објеката, стоваришта, магацина, складишта и сличних објеката у којима се врши емисија загађујућих материја изнад законом прописаних вредности.

Заштита биодиверзитета

Антропогеним, али и природним утицајем, долази до промена услова опстанка и развоја у природи, а тиме и до измене целокупног биодиверзитета. Ради очувања богатства флоре и фауне, потребно је спровести еколошку заштиту и санацију, а посебно забрану активности које могу угрозити даљи раст и развој биљног и животињског света. Заштита живог света обезбеђује се применом следећих мера:

- извођење грађевинских радова - обезбедити еколошке коридоре и зоне око објеката инфраструктуре магистралног значаја; обезбедити животињске прелазе и друге мере којима се спречава узнемиравање и страдање животиња; обезбедити посебне услове за најугроженије припаднике фауне - водоземце и гмизавце; обезбедити оптималне еколошке услове када се планира изградња хидроенергетских објеката, од хидролошког режима до биолошко-репродуктивних потреба; евентуалну изградњу мини-хидроелектрана и делимичних водоуспора дозволити тек након детаљних хидролошких и еколошких анализа и искључиво планирати ван Парка природе и еколошко значајних подручја Тара, Златибор и Клисуре реке Ђетиње.
- изградња објеката туристичке намене - планирати у већ изграђеним деловима насеља;
- транспорт потенцијално штетних материја (гориво и друге запаљиве и опасне супстанце) - вршити искључиво контролисано и под пратњом;
- шумске активности - планско пошумљавање вршити искључиво на шумском земљишту; задржати постојећу методологију „пребирне сече“ у коришћењу шумских дрвних ресурса (строга забрана чисте сече, као методе неге у режиму заштите I и II степена), као пример позитивне праксе која доприноси очувању биодиверзитета и компактних шумских површина,
- пољопривредна производња - адекватна, т.ј. нешкодљива примена хемијских средстава;
- сточарска производња - забрањује се узгајање, кретање, испаша и напајање стоке у режиму заштите I степена; ван ове зоне пожељно је вршити испашу, због природног обнављања пашњака;
- рибарство - забрањује се узгајање рибе ради комерцијалног изловљавања у режиму заштите I и II степена;
- лов и риболов - лоцирање пунктова за речни риболов и рекреативне активности у складу са риболовним актима који обезбеђују заштиту ихтиофауне; заштита, гајење и коришћење дивљачи, тако да њихов број буде примерен природним условима ловишта, а у складу са ловним актима који обезбеђују заштиту дивље и угрожене фауне.

Посебне мере заштите биодиверзитета:

- спровођење еколошких, ловно-узгојних и биотехничких мера у циљу унапређења статуса заштићених и строго заштићених, међународно или економски значајних животињских врста. То пре свега важи за крупне звери, папкаре, птице грабљивице и некрофагне птице. У том смислу је потребно предвидети могућност изградње нових хранилишта (мрциништа, солишта и сл..) на за то погодним местима. Пожељно је да ти објекти буду изграђени на путевима повремених или сезонских миграција и еколошким коридорима. У перспективи, таква места могу да имају и едукативну улогу, као погодне осматрачнице за презентацију и проучавање природних вредности подручја.
- успостављање мониторинга биодиверзитета и његових компоненти, као кључне активности за реализацију циљева заштите и очувања живог света. Посебну пажњу треба посветити врстама са специфичном улогом у екосистемима („кључне“, „кишобран“ и „flagship“ врсте), као и економски значајним врстама (ловна дивљач). Успостављање и подршка активностима мониторинга биодиверзитета једна је од битнијих обавеза Управљача Парка природе.
- реализација различитих едукативних програма на тему очувања и заштите биолошке разноврсности (едукативна функција Визиторског центра).

Просторне целине од значаја за заштиту биодиверзитета: Ограђеница (плато Ограђенице са стеновитим одсечима и сипарима који се спуштају ка Мокрој гори, долина Сувог потока и стеновити одсеци Тустог брда који се уздижу изнад долине), клисура реке Камишне (од засеока Глибетићи, укључујући горњи део тока Камишне, клисуру потока Дубошац и комплекс Козја стена), Крсмански поток, Шарган (Јеловац, Шишатавац, Препелиште, Табачка коса), Вао (изнад Подстења), Љуто поље, Добро поље, Братешина.

Заштита од буке, вибрација и нејонизујућег зрачења.

С обзиром да планско подручје карактерише низак ниво буке и вибрација (изузев појаса дуж фреквентних саобраћајница), прописују се опште планске мере, које обухватају: подизање појасева заштитног зеленила и техничких баријера за заштиту од буке на најугроженијим локацијама, првенствено дуж пута; примену прописаних дозвољених нивоа буке у изграђеним подручјима насеља; обезбеђивање ненарушавања животне средине буком у заштићеним подручјима, у складу са *Уредбом о индикаторима буке, граничним вредностима, методама за оцењивање индикатора буке, узнемиравања и штетних ефеката буке у животној средини* ("Сл. гласник РС", бр.75/2010).

Опште превентивне мере заштите животне средине од електромагнетног зрачења, ће се постићи одржавањем прописаних сигурносних висина и удаљености и других прописаних мера заштите од нејонизујућег зрачења у заштитној зони објеката (извори нејонизујућег зрачења - далеководи и трафостанице, радио и базне станице мобилне телефоније), у складу са *Законом о заштити од нејонизујућих зрачења* („Сл. гласник РС“, бр. 36/09), што ће смањити ризик од негативног утицаја на здравље људи у окружењу. Заштитне зоне које Просторни план успоставља за изворе нејонизујућег зрачења, а према *Закону о енергетици* („Сл. гласник РС“, бр. 145/14), обезбеђују превентивну заштиту становништва, са вишеструко нижом вредношћу магнетног и електричног поља од препоручених вредности. *Правилником о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса, врстама извора, начину и периоду њиховог испитивања* („Сл. гласник РС“, бр. 104/09) дефинисане су мере и поступци у зонама повећане осетљивости (зоне становања, школе, туристички објекти, дечија игралишта) у којима су измерене вредности достизале 10% износа референтне граничне вредности електромагнетног зрачења. Овај правилник обавезује корисника извора нејонизујућег зрачења од посебног интереса, да спроводи континуиране мере превенције, заштите од зрачења и мониторинг нејонизујућег зрачења извора.

2.5.3. Третман отпада

У области управљања комуналним отпадом предвиђа се санација свих дивљих депонија и рекултивација земљишта, са контролом свих подземних вода које могу да буду под посредним и непосредним утицајем постојећих сметлишта, Успостављање сакупљачке мреже на читавом планском подручју и увођење примарне сепарације, која обухвата сепарацију отпада на извору настанка, има за циљ смањење укупне количине отпада који се транспортује на регионалну депонију. На тај начин се повећава проценат смањења органског биоразградивог и рециклабилног отпада који иде на депонију (у складу са српским и европским стандардима). Издвајањем биоразградивог отпада стварају се услови за успостављање процеса компостирања у оквиру домаћинства.

Регионална санитарна депонија и рециклажни центар, налазе се на територији града Ужица - локација "Дубоко". Отпад се вози директно или преко привремене претоварне станице у Чајетини. У оквиру те локације налази се рециклажно двориште.

Сав опасан отпад са територије Просторног плана усмераваће се ка централном регионалном складишту опасног отпада. Прикупљање опасног отпада из домаћинства могуће је успоставити преко мобилних возила. Центри локација за сакупљање опасног отпада из домаћинства (батерије, акумулатори, отпадно уље, отпадни електрични и електронски апарати), могу бити уз центре за одвојено сакупљање рециклабилног отпада (који су планирани ван обухвата Просторног плана).

У области управљања отпадом на планском подручју примењиваће се следећи принципи:

- смањење количине отпада (превенција стварања отпада, поновна употреба производа за исту или другу намену);
- рециклажа отпада (ради добијања сировина за производњу истог или другог производа);
- коришћење вредности отпада (компостирање, коришћење енергије из отпада и др.);
- безбедно одлагање отпада на депоније.

Управљање отпадом на подручју Просторног плана, као део интегралног управљања отпадом на локалном и регионалном нивоу, спроводиће се у складу са *Законом о управљању отпадом* („Сл. гласник РС“, бр.36/09, 88/10, 14/16 и 95/18-др.закон), *Законом о амбалажи и амбалажном отпаду* („Сл. гласник РС“, бр.36/09 и 95/18-др.закон), *Правилником о категоријама, испитивању и класификацији отпада* („Сл.гласник РС“ бр.56/10), *Правилником о начину складиштења, паковања и обележавања опасног отпада* („Сл. гласник РС“, бр.92/10), *Правилником о обрасцу документа о кретању опасног отпада и упутству за његово попуњавање* („Сл. гласник РС“, бр.114/03) и

Правилником о условима и начину сакупљања, транспорта, складиштења и третмана отпада који се користи као секундарна сировина или за добијање енергије („Сл. гласник РС”, бр.98/10).

У циљу унапређења система управљања отпадом на планском подручју неопходно је:

- извршити санацију свих постојећих сметлишта;
- проширити сакупљачку мрежу на сва рурална подручја у зависности од приступачности;
- одредити локације и уредити пунктове за сакупљање комуналног чврстог отпада у свим насељима;
- обезбедити ефикасан и одржив систем прикупљања отпада у складу са локалним плановима управљања отпадом и вишим територијалним јединицама (регионом);
- обезбедити постављање судова на дефинисаним пунктовима за примарну селекцију рециклабилног отпада (стакло, папир, пластика), према потребама и микролокацијским условима (омогућен прилаз возилима за пражњење судова).
- смањити прикупљање биоразградивог отпада у оквиру комуналног отпада, кроз стимулативне мере;
- обезбедити управљање свих других врста отпада (индустријског, опасног, грађевинског и др.). у складу са посебним законима и процедурама, односно важећим прописима и стандардима.

Кроз приоритетне мере, предвиђа се:

- унапређење организованог сакупљања и транспорта отпада са планског подручја, уз повећање броја становника обухваћеног сакупљањем отпада;
- подстицање сепарације, поновна употреба, компостирање и рециклажа отпада (дрвени отпад);
- санација сметлишта, посебно дуж обала и у зони изворишта водоснабдевања.

Одлагање комуналног, грађевинског, кабастог, опасног отпада и амбалаже забрањено је у режиму I и II степена заштите заштићеног природог добра, као и на идентификованим просторним целинама са посебним природним обележјима и вредностима (еколошки значајна подручја).

Унапређење свести локалног становништва о потреби смањења количине отпада на извору, поновног коришћења и рециклаже отпада (селективно одлагање отпада), обезбедиће се припремом и спровођењем образовних програма и путем средстава јавног информисања.

Општи услови третмана отпада

За *евакуацију кућног смећа* предвидети контејнере запремине око 1100 l (за комерцијалне објекте 1 контејнер на 1000 m² корисне површине), као и типске канте запремине 120 l за улице у којима није могуће поставити контејнере. Локације одредити у оквиру регулације основних саобраћајница, као издвојене нише са упуштеним ивичњаком, тако да максимално ручно гурање контејнера не буде веће од 15 метара, по подлози максималног нагиба до 3%. Судови се могу сместити и у унутрашњости комплекса, дуж интерних саобраћајница (чија минимална ширина не може бити мања од 3,5 m за једносмерни и 6 m за двосмерни саобраћај), са могућношћу окретања возила за одвоз смећа. Могуће је предвидети и другачије системе и методе прикупљања и евакуисања кућног смећа, у складу са условима заштите животне средине. Тачне локације и потребан број контејнера одредити кроз израду одговарајуће техничке документације у сарадњи са надлежним јавним комуналним предузећем, односно институцијом која покрива послове управљања отпадом у оквиру Парка природе (до сада је то био Управљач Парка природе). Прикупљени отпад се депонује на Регионалној санитарној депонији "Дубоко".

За нешкодљиво уклањање *отпада животињског порекла* (животињски остаци, лешеви уинутих животиња) са планског подручја, предвиђа се набављање специјалне хладњаче у којој ће се исти привремено складиштити, до одвожења у најближу кафилерију, а у складу са *Законом о ветеринарству* („Сл. гласник РС”, бр. 91/05, 30/10 и 93/12, 17/19 - др.закон), као и успостављање посебног хранилишта за некрофаге, о чему ће бригу преузети Управљач Парк природе. За одлагање кланичног отпада, загађивач је у обавези да са кафилеријом има склопљен уговор о преузимању истог, односно да кланични отпад контролисано одлаже на хранилиште за некрофаге.

Отпад који по саставу не одговара кућном смећу и *опасни отпад* који представља нуспродукт процеса производње и складиштења, депонује се према посебним условима, обрађује и одвози уз предходну сагласност надлежних институција на за то одређене локације. У складу са плановима управљања отпадом вишег реда, планира се увођење мобилних постројења за прикупљање опасног отпада из домаћинства.

2.6. Заштита од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, управљање ванредним ситуацијама и обезбеђење интереса за одбрану земље

Мере заштите планског подручја од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа, представљају низ превентивних и других мера, чија примена води спречавању и ублажавању последица, а на основу прописа који регулишу ову област (*Закон о смањењу ризика од катастрофа и управљању у ванредним ситуацијама*, „Сл гласник РС“, бр. 87/2018). Смањење ризика од катастрофа, елементарних непогода и других несрећа и управљање ванредним ситуацијама представљају део система националне безбедности.

Заштита од земљотреса

За потребе сагледавања сеизмичког хазарда у обухвату Просторног плана, израђене су карте епицентара земљотреса и сеизмичког хазарда на површини терена за карактеристично тло. Вредности из карте сеизмичког хазарда за повратни период 475 година представљају основну меру ограничења са аспекта заштите од земљотреса и износе:

- на површини терена EMS-98= VII-VIII, изражено у степенима макросеизмичког интензитета земљотреса
- на основној стени PGA=0,08-0,10g, по параметру максималног хоризонталног убрзања на тлу типа А;

При изради техничке документације и прорачуну конструкције објеката примењивати одредбе *Правилника о техничким нормативима за изградњу објеката високоградње у сеизмичким подручјима* ("Службени лист СФРЈ бр. 31/81, 49/82, 29/83, 21/88 и 52/90), који:

- обавезује на израду сеизмичке микрорејонизације (сеизмичко микрозонирање) у припреми техничке документације, која обухвата: дефинисање репрезентативног геодинамичког модела локалног тла (изнад основне стене, до нивоа фундирања), базирано на резултатима истраживања; анализу динамичког одговора локалног тла, базирану на вредностима из карте сеизмичког хазарда и резултатима прорачуна;
- разврстава објекте у следеће категорије: објекти ван категорије (искључиво се примењује поступак динамичке анализе), објекти I категорије (спроводи се поступак динамичке анализе и еквивалентног статичког оптерећења) и објекти нижих категорија.

По важећој законској регулативи и стандардима, основ за прорачун у фази израде техничке документације за објекте нижих категорија, представља сеизмички интензитет са сеизмолошке карте за повратни период од 500 година.

Основне мере заштите од земљотреса:

- примена техничких норми и избор локација за изградњу објеката (асеизмичка изградња);
- заштита од земљотреса треба да представља континуиран процес који обухвата планирање простора, пројектовање и изградњу објеката;
- грађење објеката треба усмерити у правцу усклађивања са сеизмо-геолошким особинама терена, како би се смањио ниво повредљивости објеката и сеизмичког ризика, а тиме и штета од евентуалног земљотреса;
- заштита људи и материјалних добара од последица земљотреса, спроводиће се кроз статичке прорачуне у складу са основним мерама ограничења са аспекта заштите од земљотреса (вредности из карте сеизмичког хазарда), као и применом одговарајућих грађевинско-техничких решења.

Заштита од поплава

У случају брзе концентрације отицаја и појаве екстремних протицаја, поплаве могу да изазову штету у насељима, или оштете путеве и мостове. На планском подручју, могућност поплава постоји у свим алувионима у средњим и доњим токовима река, с обзиром на бујични карактер већине водотокова. Концепција одбране од поплава на планском подручју заснована је на планирању грађевинских подручја и изградњи трајних објеката ван угрожених зона, а у складу са плановима одбране од поплава и бујичних вода (јединице локалне самоуправе у сарадњи са министарством надлежним за водопривреду).

Основне мере заштите од поплава и бујичних вода и утицаја поплавног таласа:

- забрана градње свих објеката и подужних траса инфраструктуре, испод максимално очекиване коте поплавног таласа педесетогодишњих великих вода, као и заштита од стогодишњих вода;
- пошумљавање и примена дозвољених биотехничких радова на санацији еродираних површина

- и стабилизацији земљишта и рушевних обала (услед флувијалне ерозије);
- додатна регулација водног режима, уколико се то покаже неопходним, а која се може постићи натуралном регулацијом корита реке, као и други неопходни хидрограђевински радови и објекти којима се штите угрожена подручја, а по посебним условима;
- смањење ризика од поплавног таласа и протицаја обезбедиће се редовним и ванредним оскултационим осматрањем и систематском контролом водопривредних објеката, израдом студије ризика са анализама могућих сеизмичких деформација терена и унапређењем инфраструктуре за обавештавање, узбуњивање и евакуацију становништва.

Заштита од пожара

За превентивну заштиту од пожара и његово успешно елиминисање, примењиваће се утврђене мере и критеријуми противпожарне заштите на основу Закона о заштити од пожара („Службени гласник РС”, бр. 111/09, 20/15, 87/18 и 87/18-др.закон), уз следеће планске мере заштите од пожара:

- израдити или иновирати планове заштите од пожара (посебно за шумска подручја, с обзиром да највећу опасност за избијање и ширење пожара представљају шуме, које захватају највећи део планског подручја);
- приликом планирања сече шума и пошумљавања, неопходно је да се шумске зоне и комплекси (а поготово чисте четинарске шуме) плански испресецају противпожарним путевима, појасевима, просецима, биолошким пругама и другим противпожарним баријерама, које ће онемогућити просторно ширење пожара и на тај начин смањити штетне последице;
- излетишта, одморишта, видиковце, кампове, логоре и друге туристичке и спортско-рекреативне пунктове у шумском подручју, обезбедити од пожара и снабдети их техничком водом, опремом и средствима за гашење пожара;
- забрањено је ложење отворене ватре у шуми и на удаљености мањој од 200 m од руба шуме, изузев на одређеним и за то видно обележеним местима, у складу са прописаним мерама заштите од пожара;
- обавезати све кориснике шума да обезбеде проходност и одговарајући квалитет шумских путева, у циљу бржег и ефикаснијег доласка до места избијања пожара;
- саобраћајном мрежом обезбедити максималну приступачност деловима насеља и објектима који су угрожени од пожара;
- организовати службу и систем контроле и праћења у случају пожара у насељима (ову улогу може да обавља локално становништво);
- димензионисати водоводну мрежу за евентуална гашења пожара, и опремити осетљиве зоне у насељима хидрантима и прикључцима или приручним танковима за воду, на приступачним и погодним местима;
- оформити безбедносне појасеве и друге мере заштите између објеката, којима се спречава ширење пожара у насељима.

Заштита од клизишта

Заштита од потенцијалних клизишта односи се на избегавање нестандартних интервенција у природној конфигурацији земљишта (посебно на већим нагибима), одржавање вегетације на нагнутим теренима, спречавање градње, као и примену следећих мера заштите:

- израда катастра клизишта и карте стабилности терена;
- строга забрана непланске сече шума на покренутим клизним теренима;
- строго ограничавање дотицања воде из домаћинстава у растресите и нагнуте падине и каналисано одвођење отпадних вода до реципијента;
- у зонама клизишта, ограничити намене површина за ширење насеља и изградњу објеката и ускладити их са степеном развијености клизишта, а на пољопривредном земљишту забранити ратарску производњу.

Заштита од временских непогода

Заштита од летњих (непогоде са ветром, провалом облака, громовима и градом, суша, високе температуре) и зимских временских непогода (непогоде са великим снегом, ледом, ниске температуре) остварује се планираном изградњом одговарајуће инфра и супраструктуре, уређењем територије, пошумљавањем, као и организовањем противградне заштите, громобранском заштитом објеката и др.

Заштита од биљних и животињских штеточина

Заштита од штеточина ће се спроводити у оквиру мера газдовања шумама, ловиштима и рибарским подручјима, сагласно законским прописима. Надлежни органи обезбедиће, у сарадњи са стараоцима и корисницима подручја, а у оквиру својих овлашћења:

- праћење стања и организовану заштиту од биљних и животињских штеточина шума и пољопривредних површина, уз примену контролисаних механичких, биолошких и других мера, које нису у супротности са мерама заштите природе и животне средине, и неће оставити негативне последице на становништво;
- организовање локалне службе за праћење стања, остваривање превентивних мера и предузимање активности заштите, повезану са другим службама на нивоу јединица локалне самоуправе, шумских газдинстава и Парка природе.

Коришћење и уређење простора од интереса за одбрану земље

На подручју Просторног плана налазе се перспективни комплекси специјалне намене У складу са условима и захтевима Министарства одбране, око ових комплекса утврђене су одговарајуће зоне заштите неопходне за функционисање система одбране. Ове зоне представљају простор са посебним режимом коришћења, уређења и изградње и правилима уређења дефинишу се као: *зона забрањене градње* (потпуна забрана изградње објеката); *зона ограничене изградње* (забрана изградње одређених објеката); за изградњу објеката обавезно је прибављање услова и сагласност Министарства одбране); *зона контролисане градње* (за изградњу објеката неопходна је сагласност Министарства одбране).

Неопходно је обезбедити проходност свих комуникација комплекса специјалне намене, не нарушавајући постојеће прилазне путеве у близини ових комплекса.

Услови и мере заштите од интереса за одбрану земље раде се као посебан прилог (Анекс) који је поверљивог карактера и није доступан јавности.

Заштита становништва и материјалних добара у случају непосредне ратне опасности и од ратних дејстава

Обавезна је примена мера заштите и спасавања становништва и материјалних добара од ратних дејстава. Зонирање територије по степенима угрожености и заштите, врши се у складу са местом и улогом које поједини делови подручја имају, као и у складу са *Проценом угрожености и могућности за заштиту и спасавање*, коју врши Одељење за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова. Изградња објеката и уличне мреже (у циљу обезбеђења прилаза објектима у ванредним ситуацијама и несметаног функционисања цивилне заштите у случају опасности од ратних разарања), као и заштита становништва и материјалних добара, спроводи се у складу са одредбама *Закона о смањењу ризика од катастрофа и управљању ванредним ситуацијама*, „Сл гласник РС“, бр. 87/2018.

Основне мере заштите становништва и материјалних добара од ратних разарања, које се обезбеђују кроз организацију, уређење и развој насеља (као превентивне мере трајног карактера) јесу:

- дисперзни распоред насеља на ширем подручју, са вишеструким везама са околним насељима и широм саобраћајном мрежом (алтернативни саобраћајни правци за евакуацију), уз мању концентрацију становништва по појединим насељима;
- смањење повредљивости насеља на рушење, изградњом претежно слободностојећих објеката ниже спратности, у складу са прописима за изградњу у турским подручјима;
- обезбеђење саобраћајне проходности ван зоне зарушавања, ради што бржег и безбеднијег превоза угроженог становништва, уз адекватно дефинисане ширине и техничке карактеристике саобраћајница и могућност двосмерног саобраћајног приступа сваком објекту високоградње;
- обезбеђивање слободног простора у насељима (функционалним зонирањем површина), који су заштићени од рушевина и повезани саобраћајницама;
- електроснабдевање насеља прстенастим разводима мањих независних система и очување алтернативних извора пијаће воде (бунари и извори);
- склањање становништва у заштитним објектима (склоништима), подрумским просторијама и рововским заклонима, који се (у складу са законом) граде у случају непосредне ратне опасности.

3. КОРИШЋЕЊЕ ПРОСТОРА И БИЛАНС ПОВРШИНА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ

Простор у оквиру планског подручја и у наредном периоду остаје намењен највећим делом шумама и мањим делом пољопривредним, посебно обрадивим површинама. Површина шумског земљишта ће се повећати услед рада на пошумљавању терена на којима је шума нестала или је деградирана, док ће се површина пољопривредног земљишта (махом она ниже категорије, која се најчешће налазе у рубној зони или у оквиру садашњих насеља која немају компактна грађевинска подручја) нешто смањити. Поред изградње нових објеката, изградња инфраструктуре (посебно путева) ће проузроковати смањење површина пољопривредног (а нешто мање и шумског) земљишта.

Водна земљишта се задржавају у оквиру постојећих површина, уз минималне корекције које ће бити последица стварања малих акумулација за потребе заштите од поплава и бујица на Камишници, Братешини, Ђетињи, Матијашевића реци и Белом Рзаву, уколико се за истима покаже да су оправдане и потребне, у складу са законом.

Неплодна земљишта, природна или вештачким путем настала, немају значајније распрострањење, али ће се антропогено измењена земљишта, у првом реду намењена грађевинском земљишту насеља, туристичких зона, или инфраструктури, повећати у мери у којој је то неопходно због изградње нових туристичких и спортско-рекреативних објеката и зона, погушћавања постојећих насеља, или изградње неопходне инфраструктуре (у првом реду путева).

Нова изградња се у најмањој мери очекује на простору Парка природе и осталих заштићених подручја и она је усмерена на подручја ван заштићених природних вредности, а потом на подручја са III степеном заштите.

Основна намена земљишта на подручју Просторног плана (202,8 km²), у постојећем стању има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште = 66,9 km² (33 %);
- шуме и шумско земљиште (и други вегетацијом обрасли терени) = 121,6 km² (60 %);
- воде и водно земљиште = 4.1 km² (2 %);
- грађевинско земљиште (насеља и други антропогени терени у функцији насеља и инфраструктуре) = 10.2 km² (5 %).

Табела 19: Приказ биланса основне намене на подручју Просторног плана

бр	основна намена	пољопривредно земљиште		шуме и шумско земљиште *		воде и водно земљиште		грађевинско земљиште **		укупно	
		km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
1	Кремна	40.6	35	69.1	58	1.5	2	6.1	5	117.3	100
2	Мокра Гора	26.2	31	51.1	62	2.5	2	4.1	5	83.9	100
3	Семегњево	0.1	6	1.4	88	0.1	6	0.0	0	1.6	100
Σ	постојеће (2019.)	66.9	33	121.6	60	4.1	2	10.2	5	202.8	100
Σ'	планирано (2030.)	52.7	26	129.8	64	4.1	2	16.2	8	202.8	100

* и други вегетацијом обрасли терени

** насеља и други антропогени терени у функцији насеља и инфраструктуре

Планирана основна намена земљишта на подручју Просторног плана (202,8 km²), има следећу структуру:

- пољопривредно земљиште = 52,7 km² (26 %);
- шуме и шумско земљиште = 129.8 km² (64 %);
- воде и водно земљиште = 4.1 km² (2 %).
- грађевинско земљиште (насеља и други антропогени терени у функцији насеља, туризма и инфраструктуре) = 16.2 km² (8 %);

Табела 20: Приказ биланса основне намене по режимима заштите ПП "Шарган - Мокра Гора"

биланс	пољопривредно земљиште		шуме и шумско земљиште		воде и водно земљиште		грађевинско земљиште		укупно	
	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%	km ²	%
Режим I степена заштите природе (1)										
постојеће (2019.)	0.51	6.6	7.20	92.9	0.04	0.5	0.0	0	7,75	3,82
планирано (2030.)	0.48	6.2	7.23	93.3	0.04	0.5	0.0	0		
промена	- 0.03	- 0.4	+ 0.03	+ 0.4	/	/	/	/		
Режим II степена заштите природе (2)										
постојеће (2019.)	7.90	25.6	22.60	72.0	0.03	0.1	0.72	2.3	31,25	15,41
планирано (2030.)	7.07	22.9	23.21	74.0	0.03	0.1	0.94	3.0		
промена	- 0.83	- 2.7	+ 0.61	+ 2.0	/	/	+ 0.22	+ 0.7		
Режим III степена заштите природе (3)										
постојеће (2019.)	25.74	34.4	42.30	56.6	2.72	3.6	4.04	5.4	74,80	36,88
планирано(2030.)	22.60	30.3	43.45	58.0	2.72	3.6	6.03	8.1		
промена	- 3.14	- 4.1	1.15	+ 1.4	/	/	+ 1.99	+ 2.7		
Укупно Парк Природе "Шарган - Мокра Гора" (1+2+3)										
постојеће (2019.)	34.15	30.0	72.10	63.0	2.79	2.5	4.76	4.5	113,80	56.11
планирано (2030.)	30.15	27.0	73.89	64.5	2.79	2.5	6.97	6.0		
промена	- 4.00	- 3.0	+ 1.79	+ 1.5	/	/	+ 2.21	+ 1.5		
Ван режима заштите природе (4)										
постојеће (2019.)	32.78	36.5	49.46	56.0	1.33	1.5	5.45	6.0	89,02	43,89
планирано (2030.)	22.58	25.4	55.87	63.0	1.33	1.5	9.24	10.1		
промена	-10.20	- 11.1	+ 6.41	+7.0	/	/	+ 3.79	+ 4.1		
Укупно Подручје просторног плана (1+2+3+4)										
постојеће (2019.)	66.93	33.0	121.56	60.0	4.12	2.0	10.21	5.0	202,82	100
планирано (2030.)	52.73	26.0	129.76	64.0	4.12	2.0	16.21	8.0		
промена	-14.20	- 7.0	+ 8.20	+ 4.0	/	/	+ 6.00	+ 3.0		

IV ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА, ГРАЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА

Правила уређења и грађења (у даљем тексту: правила) утврђена Просторним планом су обавезујућа за издавање информације о локацији и локацијских услова у зони директног спровођења Просторног плана (укључујући и подручје детаљне разраде), а у складу са одељком V 2. *Начин спровођења Просторног плана*.

Правила утврђена Просторним планом су обавезујућа на простору који је овај план одредио за потребе посебне намене, али и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, као и за израду и доношење нових урбанистичких планова и урбанистичких пројеката на овом простору.

Правила се утврђују за:

- зоне са посебним режимом заштите простора (природна добра, културна добра, изворишта водоснабдевања, коридори инфраструктурних система и друге зоне заштите);
- насеља и атаре насеља обухваћене посебним режимом заштите простора;
- коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре;
- пределе (према утврђеним типовима биотопа).

Просторним планом се не утврђују правила за подручја примене других просторних планова подручја посебне намене (односно њихових подручја детаљне разраде), чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана.

1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И УПОТРЕБЕ ЗЕМЉИШТА

1.1. Правила уређења и употребе земљишта за подручја са посебним режимом заштите простора

Утврђују се следеће зоне са посебним режимом заштите простора:

- подручја режима заштите природних добара: Парк природе „Шарган - Мокра Гора” (I, II и III степен заштите); еколошки значајна подручја – подручје еколошке мреже (Клисура Ђетиње, Тара и Златибор);
- подручја режима заштите непокретних културних добара (НКД): значајна подручја са аспекта заштите културног наслеђа, у складу са статусом НКД;
- зоне санитарне заштите изворишта водоснабдевања: акумулација "Врутци (зона III санитарне заштите изворишта);
- заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система.

У случају преклапања зона и режима заштите установљених за посебне намене по различитим основама, примењује се принцип "строжији режим заштите и коришћења простора".

1.1.1. Подручја са режимом заштите природних вредности

Уређење простора у границама Парка природе и еколошки значајним подручјима у обухвату Просторног плана, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељку III 1.1. *Природне и предеоне вредности*, овог Просторног плана.

1.1.2. Подручја са режимом заштите културног наслеђа

Уређење простора утврђених непокретних културних добара (НКД) и њихове заштићене околине, добара која уживају претходну заштиту и простора на којима су евидентиране или индиковане културне вредности третираће се у складу са одредбама овог Просторног плана у одељку III 1.2. *Културно наслеђе*.

За утврђена НКД и културна добра која уживају претходну заштиту, непокретности тј. земљиште и објекти на којима се примењују одговарајуће мере и услови заштите и коришћења, одређују се актом о утврђивању културног добра, односно актом о евидентирању добра које ужива претходну заштиту. Те непокретности обухватају простор на коме се налази културно добро и његову заштићену околину.

Сходно члану 29. Закона о културним добрима, за идентификована добра, док се не изврши њихово евидентирање, односно проглашавање за културна добра, простором од значаја за примену мера и услова њихове заштите и коришћења, сматраће се земљиште и објекти које као такве у одговарајућем поступку утврди надлежна установа заштите културних добара. За идентификована

добра у обухвату Парка природе, простор за примену мера и услова њихове заштите и коришћења одредиће се у поступку израде Плана управљања Парком природе, а на преосталом подручју Просторног плана ван граница Парка природе, просторним планом јединице локалне самоуправе, урбанистичким планом или појединачно, на основу захтева власника или корисника непокретности, инвеститора или органа локалне самоуправе.

1.1.3. Подручја са режимом санитарне заштите изворишта водоснабдевања

Уређење простора у границама зона санитарне заштите изворишта подземних вода, акумулација површинских вода и отворених водотока, одвијаће се у складу са режимима, условима и мерама заштите утврђеним у одељку *III 1.3. Воде и водно земљиште и III 2.1. природни ресурси*, овог Просторног плана.

1.1.4. Подручја са режимом заштите инфраструктурног коридора

Ширина заштитних појасева траса и објеката инфраструктурних система утврђена је на основу одредаба закона и прописа донетих на основу закона, као и применом следећих критеријума:

- утврђивање безбедоносног растојања од трасе и објеката инфраструктурног система ради заштите окружења од негативних утицаја на животну средину (бука, аерозагађење, акциденти и др.);
- обезбеђење заштите основних функција у експлоатацији трасе и објеката инфраструктурног система од негативних утицаја из окружења (непланска изградња, неконтролисано одлагање отпада и друге активности које могу да угрозе безбедност, функционисање и одржавање инфраструктурног система).

Установљавају се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система на подручју Просторног плана:

1. Непосредни појас заштите – простор заштитног појаса:

- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 5,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) ауто-пута – 40 m;
- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 3,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) државног пута I реда – 20 m;
- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 3,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) државног пута II реда – 10 m;
- од спољне ивице путног земљишта (ивица путног земљишта је на удаљењу од минимум 1,0 m у односу на крајњу тачку попречног профила) општинског пута – 5 m;
- од осовине крајњег пружног колосека – 25 m;
- од крајњег фазног проводника далеководна напона 400 kV – 30 m;
- од крајњег фазног проводника далеководна напона 220 kV – 30 m;
- од крајњег фазног проводника далеководна напона 110 kV – 25 m;
- од крајњег фазног проводника далеководна напона 35 kV – 15 m;
- од крајњег фазног проводника далеководна напона нижег од 35 kV – max 10 m;
- од ивице армиранобетонског канала подземног вода (кабла) напона 1 до 35 kV – 1 m;
- за трансформаторске станице на отвореном, за напонски ниво 1 до 35 kV – 10 m;
- од спољне ивице доводних и примарних цевовода – 2,5 m;
- од осе оптичког кабла – 1 m;

2. Шири појас заштите – простор контролисане изградње, од границе непосредног појаса заштите/заштитног појаса, на спољну страну:

- за ауто-пут – 40 m;
- за државни пут I реда – 20 m;
- за државни пут II реда – 10 m;
- за општински пут – 5 m.

У непосредном појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система, успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- забрањује се изградња објеката који нису у функцији инфраструктурног система који се штити, тј. озакоњење, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових

- објеката;
- дозвољава се изградња функционалних и пратећих садржаја, објеката, постројења и уређаја у функцији инфраструктурног система;
- дозвољава се постављање планиране паралелно вођене трасе осталих инфраструктурних система, објеката и постројења на минималном међусобном растојању, на основу закона и прописа донетих на основу закона, а под условима и на начин који утврди надлежно јавно предузеће, односно управљач јавног инфраструктурног система;
- изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на природне вредности и животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система;
- оградe, дрвеће и засади поред јавних путева подижу се тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност саобраћаја;
- успоставља се режим ограничене и строго контролисане изградње и уређења простора у непосредном појасу заштите далеководa, у складу са условима издатим од надлежног предузећа електродистрибуције;
- у заштитном појасу јавног пута забрањена је изградња грађевинских или других објеката, отварање рудника, каменолома и депонија отпада и смећа, као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу;
- у заштитном појасу јавног пута, у складу са законом, може да се гради/поставља, водовод, канализација, гасовод и други сличан објекат, као и телекомуникациони и електро водови, инсталације, постројења и сл. по претходно прибављеној сагласности управљача јавног пута која садржи саобраћајно-техничке услове;
- у заштитном појасу јавног пута, може се одобрити озакоњење и реконструкција постојећих објеката у изграђеном простору насеља, на основу одговарајуће планске документације, као и техничке документације за доградњу, реконструкцију, рехабилитацију или изградњу јавног пута.
- непосредни појас заштите јавног пута, због емисија аерозагађења, повећане буке и загађивања земљишта, представља зону веома великог еколошког оптерећења животне средине.

У ширем појасу заштите трасе и објеката постојећих и планираних инфраструктурних система, успоставља се режим селективне и контролисане изградње и уређења простора са следећим основним правилима:

- дозвољава се изградња објеката, реконструкција и доградња постојећих и изградња нових објеката у зонама предвиђеним за изградњу на основу Просторног плана, односно детаљне разраде овог плана или урбанистичког плана, с тим да је за повећање степена изграђености и заузетости површина предуслов предузимање мера заштите на основу процене утицаја и ризика од инфраструктурног система на животну средину;
- сви планирани паралелно вођени инфраструктурни системи који нису постављени у непосредном појасу заштите смештају се у ширем појасу заштите на минималном међусобном растојању, на основу закона и прописа донетих на основу закона;
- изводе се потребни радови и спроводе мере заштите окружења од негативних утицаја инфраструктурног система на природне вредности и животну средину, као и потребне мере заштите инфраструктурног система које нису реализоване у непосредном појасу заштите;
- забрањено је отварање рудника, каменолома, депонија отпада и постројења која су извори загађивања животне средине;
- шири појас заштите јавног пута, због повећане буке и загађивања земљишта, представља зону великог еколошког оптерећења животне средине.

У случају када се заштитни појасеви у коридорима инфраструктурних система преклапају са подручјима режима заштите природних или културних добара, или зоном санитарне заштите изворишта вода, примењује се строжији режим заштите, коришћења, изградње и уређења простора.

1.2. Правила уређења и употребе земљишта основне намене обухваћене посебним наменама подручја Просторног плана

Правила уређења се односе на: пољопривредно земљиште, шумско земљиште, водно земљиште и грађевинско земљиште.

1.2.1. Пољопривредно земљиште

На пољопривредном земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у свему према важећем *Закону о пољопривредном земљишту* ("Службени гласник РС" бр. 62/06, 65/08-др.закон, 41/09, 112/15 и 80/17). Ово подразумева обезбеђивање заштите пољопривредне, еколошке, рекреативне и пејзажно-естетске функције пољопривредног земљишта (нарочито пољопривредног земљишта вишег бонитета).

Уређивање пољопривредног земљишта вршиће се поступцима: комасације (којом се укрупњава земљиште исте намене и побољшавају природно-еколошки услови на земљишту), добровољног груписања земљишта (исте намене) и мелиорације (којом се поправљају физичке, хемијске и биолошке особине земљишта), у складу са законом.

1.2.2. Шумско земљиште

На шумском земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у свему према важећем *Закону о шумама* ("Службени гласник РС" бр. 30/10, 93/12 и 89/15), *Закону о заштити природе* ("Службени гласник РС" бр. 36/09, 88/10, 91/10 и 14/16), *Уредби о заштити Парка природе Голија* ("Службени гласник РС", бр. 45/01 и 47/09), *Правилнику о унутрашњем реду и чуварској служби Парка природе "Голија"* ("Службени гласник РС", бр. 7/14).

Газдовање шумама ускладиће се са интересима водопривреде, првенствено у погледу заштите од ерозије и потенцијалних клизишта. Корисници и сопственици шума дужни су да предузимају мере ради заштите шума од пожара и других елементарних непогода, биљних болести и штеточина, као и мере неге шумских засада.

Коришћење, уређивање и заштита ловишта подразумевају активности у свему према важећем *Закону о дивљачи и ловству* ("Службени гласник РС", бр. 18/10).

1.2.3. Водно земљиште

На водном земљишту, забрањују се и ограничавају, односно дозвољавају активности у вези са коришћењем водног земљишта и водних објеката, и успостављају права, обавезе, дужности и надлежности у вези са обављањем водне делатности (уређење водотока и заштита од штетног дејства вода, уређење и коришћење вода и заштита вода од загађивања), у свему према важећем *Закону о водама* ("Службени гласник РС", бр. 30/10, 93/12 и 101/16).

1.2.4. Грађевинско земљиште

Изградња ће се првенствено усмеравати на изграђено и неизграђено грађевинско земљиште у оквиру грађевинских подручја насеља и других грађевинских подручја дефинисаних Просторним планом (у складу са датим описом грађевинског подручја), а на основу следећих смерница:

- обезбедити минимални степен опремљености комуналном инфраструктуром;
- ограничити изградњу у заштитном појасу и појасу контролисане изградње јавних путева, у складу са законом;
- приоритет дати ревитализацији, обнови и очувању целина са амбијенталним вредностима, са постојећим грађевинским фондом, пре свега објеката традиционалне архитектуре, и традиционалним начином уређења окућнице;
- архитектонску обраду нових објеката (чија се изградња усмерава на неизграђен простор у оквиру постојећег грађевинског подручја) ускладити са традиционалним архитектонским мотивима и материјалима изграђеног ткива, уз очување амбијенталних вредности;
- делатности у области производње, пословања и услуга усмеравати на агрокомплекс, прераду пољопривредних производа и одрживо коришћење природних ресурса, без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје;
- евентуално мање проширење грађевинског подручја вршити у односу на конфигурацију терена, бонитетне карактеристике земљишта и планиране садржаје везане за развој туризма, организацију и уређење туристичких и рекреативних простора, у складу са овим

Просторним планом.

Грађевинско подручје насеља уређује се за различите намене:

- становање у централним (са директним приступом на главне насељске саобраћајнице, што отвара могућност бављења пратећим услужним делатностима) или ободним насељима и деловима насеља (са претежно заступљеним економским објектима на окућницама);
- површине и објекти јавне намене (образовање и васпитање, здравствена и социјална заштита, спорт и рекреација, култура и наука, управа и администрација, комуналне делатности, јавно зеленило), са дистрибуцијом у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби дефинисаном Просторним планом, односно просторним планом јединица локалне самоуправе;
- производне делатности и пословање – агрокомплекси, фарме, прерада пољопривредних производа и друге делатности, уз одрживо коришћење природних ресурса и без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје;
- саобраћајнице – одржавање постојећих и изградња нових, у зависности од потреба и уз поштовање пропозиција из Просторног плана.

1.3. Општи услови за прикључење на саобраћајну и другу инфраструктуру

Инфраструктурни коридор је простор намењен за регулацију саобраћајница и водотокова, и постављање свих мрежа комуналне инфраструктуре: водоводна и канализациона мрежа, мрежа снабдевања топлотном енергијом (гасовод, даљинско грејање), електроенергетска мрежа (укључујући обновљиве изворе енергије), ТТ мрежа (ПТТ, кабловска ТВ, интернет). Граница инфраструктурног коридора је линија која омеђава простор погодан за изградњу инфраструктурних система и инсталација.

Код израде инфраструктурних решења руководи се: законским нормативима, правилима урбанистичке регулације, потребама становништва и економским могућностима локалне заједнице.

На захтев надлежног органа јединице локалне самоуправе, услове за прикључење на саобраћајну и комуналну инфраструктуру утврђиваће органи, организације, предузећа и институције које су законом за то овлашћене.

Општи услови за прикључење:

- прикључке на државне и друге јавне путеве предвидети контролисано, уз довољно велика растојања прикључака у односу на рачунску брзину, тако да не ометају одвијање саобраћаја на јавном путу;
- за подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара или локалне водоводне мреже са бунаром или каптажом;
- за подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња непропусне септичке јаме или компактног постројења, који ће се користити до изградње канализационе мреже;
- прикључак на подземну нисконапонску мрежу може бити само подземан, а на надземну нисконапонску мрежу - подземан или надземан.

1.4. Правила уређења предела

У циљу очувања слике и доживљаја предела, као основне вредности подручја, Просторним планом ће се штитити: посебне природне вредности и реткости; природи блиски хабитати са њиховом специфичном разноврсношћу врста; културно-историјски вредни предели; природни елементи који граде структуру подручја; подручја са високом структурном разноврсношћу и разноврсношћу намена; геолошке, геоморфолошке и хидролошке особености; начини градње типични за регион; споменици културе и њихова околина; и изразити морфолошки пејзажни облици.

Правила и мере заштите, неге и уређења предела на планском подручју, дефинишу се према утврђеним типовима биотопа, а у циљу заштите биотопа, унапређења услова опстанка врста и њихових станишта. Применом ових правила и мера, успоставља се интегрална заштита простора, утиче на намене које могу да изазову нежељене последице и обезбеђује одржавање оптималне густине и генетичке разноврсности врста унутар биоценоза, природних услова и токова еволуције организама, стабилних и природи блиских екосистема, биолошке разноврсности и „слике“ предела. Оне обухватају: мере одржавања (сузбијање природних сукцесија); мере оптимизације стања; мере

активне заштите и обезбеђења (спречавање нежељеног антропогеног утицаја); мере ренатурализације (формирање секундарних биотопа).

1. Тип биотопа шума и експлоатационих шума:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: величина површина под шумом и зрелост, структурна разноврсност, заступљеност одређених структура и типична микроклима шуме. Предност за заштиту имају шумска станишта блиска потенцијалној природној вегетацији и велике површине под шумом, али и сви мали биотопи и изоловани хабитати у шуми (извори и текуће воде, мале стајаће водене површине, пећине, остеоњаци, стрме косине, обронци). Свеобухватна заштита ових биотопа захтева редукцију шумарских захвата на оне сагласне природи. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- задржавање великих повезаних подручја под шумама без даљег распарчавања кроз изградњу саобраћајница и друге захвате;
- екстензивно коришћење шумских станишта која су блиска потенцијалној природној вегетацији;
- задржавање учешћа сувог дрвећа у свакој газдинској јединици (око 5%), које не треба маркирати за сечу, како би се дозволило природно изумирање;
- потискивање алохтоних врста и свођење на најмању меру (хомогене културе бора на великим површинама и др.);
- подржавање природног подмлађивања и природних сукцесија уместо формирања станишта кроз пошумљавање;
- степенасто формирање ивице шума, нарочито на јужно експонираним ивицама шума ка отвореним подручјима;
- редукција мреже шумских путева који нису у редовној употреби кроз засипање (предност дати бочним путевима);
- редукција шумарских захвата и спровођење шумарства сагласног природи, које подразумева истовремену негу и експлоатацију дрвећа на истој површини.
- нова пошумљавања, најбоље препуштањем површина природној сукцесији (пошумљавањем ливада и пашњака смањује се ниво биодиверзитета).

2. Тип биотопа отворених подручја, са појединачним дрвећем и шумарцима:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: структурна разноврсност, константност, степен зрелости, величина површине и просторно функционалне везе са непосредним окружењем. Биотопи појединачног дрвећа и шумарака представљају битан саставни део концепта везе биотопа (уске петље између живица, степенасто изграђене ивице шума, шумарци и појединачна дрвећа на пољопривредним површинама и пашњацима). Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- одустајање од кошења и испаше, ако се очекује природна сукцесија шуме;
- орезирање живица (биотопи богати врстама);
- обезбеђивање истовремене егзистенције свих старосних спратова дрвећа;
- смањење засенчености, како би се развио разноврстан спрат шибља и зељастих биљака.

3. Тип биотопа отворених подручја на сувим стаништима:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: величина површине, контакт са истоветним животним просторима, микроклиматске особености, површине без вегетације или сиромашне вегетацијом и традиционално екстензивно коришћење. Заштита и унапређење ових екстензивно коришћених биотопа је од великог значаја за одржавање генетичког потенцијала подручја. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- ренатурализација на стаништима где су раније постојали травњаци сиромашних станишта;
- заштита и развој сиромашних травних заједница на чистинама, ивицама саобраћајница, косинама и насипима;
- спречавање формирања шипражја испашом стоке и утврђивањем временског оптимума за испашу (ротација места испаше), или чишћењем површина код ширења шипражја на ове биотопе (када није довољна само испаша);
- подржавање разноврсности станишта (степеновани мозаик неге на малим просторима);

- заузимање мин 10% површине појединачним дрвећем или групама дрвећа (значајно за фауну).

4. Тип биотопа ливада и пашњака:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: влажност земљишта ливада и пашњака, структура вегетације, рељеф тла богате структуре и интензитет газдовања ливадама и пашњацима. Од нарочитог значаја су влажне и мокре ливаде и пашњаци, као и подручја сиромашна хранљивим материјама (олиготрофна до мезотрофна) која се јављају независно од влажности земљишта (битна заступљеност ових комплекса биотопа за врсте птица које се гнезде, нарочито на влажним ливадама).

Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- одустајање од ђубрења и исцрпљивања земљишта честим кошењем;
- замена кошења испашом;
- успостављање мозаичних мера неге на малим површинама, са ручним кошењем (не косити велике површине у истом временском периоду);
- задржавање некошених „трака” између кошених површина, како би се угроженим животињама олакшао бег и избегавање од уништавања;
- местимично одлагање кошења до октобра, како би се биљкама које касније плодоносе олакшало ширење (укључујући и високе траве);
- спорадично кошење на влажним лединама са високим шибљем у зимској половини године, са циљем потискивања дрвећа које се шири (кошење угара пашњака и ливада касно у току године и у вишегодишњем размаку, или спорадично одстрањивање дрвећа).

5. Тип биотопа њива:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: екстензивно коришћење њива са учешћем типичне флоре која прати биотопе њива. Нарочито су драгоцене екстензивно обрађивана подручја у малим парцелама и са живицама на сувим стаништима. Специјална нега ових биотопа се не захтева, већ је довољна само редукција интензитета коришћења. Екстензивирање обраде њива приоритетно има утицаја на заштиту ресурса (вода и земљишта), а тиме индиректно и на заштиту биотопа.

6. Тип биотопа стајаћих вода и тресава:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: сиромаштво хранљивих материја, дужина и разуђеност линија обале, константност воде, као и структурна разноврсност у односу на дубину воде, грађу обале, појаву емерзних флотантних и субмерзних биљака и ивичних семитерестичних животних простора. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- износ муља, како би се зауставио процес зарастања;
- преиспитивање оправданости механичког уклањања дрвећа са ових биотопа;
- заштита влажних станишта (подручја извора и хидроморфних земљишта насталих под анаеробним условима).

7. Тип биотопа текућих вода:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: високи квалитет вода и (семи)терестични прирежни животни простори. Задржавају се природне динамике текућих вода, које стварају абразионе и таложне обале, зоне различите јачине струјница воде, као и зоне мирних виров. По правилу, не захтевају се редовне мере неге за биотопе текућих вода, али у заштиту треба укључити њихово алувијално подручје. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- ренатуризација делова речних токова оштећених хидротехничким захватима;
- успостављање што веће динамике у алувијалној равни са одронима обала, депоновањем седимената, променама тока вода и променама у динамици тока;
- остављање појасева ширине 5-10 m који нису приведени намени, како би се умањио нанос еродираних материјала и хранљивих и штетних материја са пољопривредних површина;
- задржавање слободне обале у подручју алувијалних равни и спречавање њене деградације (повољним лоцирањем саобраћајница и објеката);
- одустајање од кошења приобалних подручја како би се развио појас високог шибља и трске;
- забрана хидрорегулација које спречавају миграцију риба и бескичмењака;
- успостављање компромиса између заштите природе и обавеза одржавања вода, при сечи приобалног дрвећа (са становишта заштите природе, захтевају се мањи захвати како би се

сачувао карактер галеријских шума, тј. дозвољена је сеча појединачног дрвећа и то наизменично);

- заштита изворишта и површинских дренажних извора, успостављањем заштитних зона у свим правцима (код олиготрофних извора заштитни простор треба вишеструко проширити) - у заштитним зонама није дозвољена обрада земљишта и садња култура четинара страних станишту.

8. Тип биотопа насеља:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: површине које у дугом временском периоду нису биле под директним човековим утицајем и стога могу да достигну стари сукцесиони стадијум, степен зрелости дрвећа, величина, структурна разноврсност и реализација веза биотопа. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- формирање свих типова зелених површина, нарочито дрвореда дуж саобраћајница у централним насељима;
- задржавање традиционалних начина уређења сеоских дворишта, воћњака и пољопривредних површина у селима разбијеног типа и њиховом окружењу;
- очување карактера планинског подручја у зонама нове изградње;
- очување карактера планинског подручја и традиционалне слике окружења насеља у зонама нових туристичких и рекреационих садржаја;
- забрана формирања парковског зеленила градског типа и уношење алохтоних врста дрвећа.

9. Тип биотопа деградираних земљишта:

Критеријуми за утврђивање вредност биотопа: оштећено и еродирано тло, тло развијено кроз сукцесију на сировом земљишту. Санација и рекултивација се приоритетно врши применом биоинжењерских мера и мера интензивног закоренавања тла. Најчешћи начин озелењавања у овим висинским појасевима је: затрављивање (природно подсејавање трава, или мешавина семена трава са специјалним емулзијама уз додатак ђубрива, зависно од врсте подлоге), озелењавање травним бусеном, озелењавање садњом (у случају да је озелењавање травним бусеном неуспешно) и озелењавање сетвом (најефтиније и применљиво на нижим надморским висинама). Мере се примењују према конкретним интервенцијама код: извођења скијашких, ловачких, шеталишних и других стаза; оштећења током градње објеката и инфраструктуре; коришћења минералних сировина (каменоломи, позајмишта песка и шљунка) и сл. Правила и мере заштите, неге и уређења обухватају следеће:

- крчење шума за изградњу скијашких стаза мора се ограничити на најмању меру, уз поновно пошумљавање раскрчених површина које се не користе за планирану намену, или пошумљавање других површина у циљу надокнаде штете од сече;
- у случају јаким оштећења травног покривача на скијашким стазама, траву косити само једном годишње, уз забрану улажења машина за препаривање стаза при дебљини снежног покривача мањем од 30-40 cm, и друге мере које се утврђују посебним пројектом.
- при земљаним радовима потребно је заштитити водоток, како не би дошло до засипања стенама и земљом, док вододерине треба дренирати и насути;
- код усецања терена, горње површине косина треба обрадити, заоблити и озеленити.

2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

На подручју Просторног плана дефинисане су основне намене земљишта - грађевинско, пољопривредно, шумско и водно земљиште. У оквиру претежних основних намена, утврђују се правила грађења на простору који је овај Просторни план одредио за потребе главне (кључне) и осталих посебних намена, као и за коридоре и мрежу саобраћајне и друге инфраструктуре.

Правила грађења утврђена Просторним планом су обавезујућа за издавање информације о локацији и локацијских услова у зони директног спровођења Просторног плана (укључујући и подручје детаљне разраде). Ова правила су обавезујућа и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, као и за израду и доношење нових урбанистичких планова и урбанистичких пројеката на простору који је Просторни план одредио за потребе посебне намене, као што је описано у одељку *V 2. Начин спровођења Просторног плана.*

2.1. Правила грађења на грађевинском земљишту

Грађевинско земљиште у оквиру посебне намене је дефинисано катастарским парцелама датим у следећој табели.

Табела 21: Грађевинско земљиште у оквиру посебне намене

бр	Катастар. општина	Катастарске парцеле бр.
1	Кремна	1/16, 1/18, 1/19, 1/20, 1/21, 1/22, 1/23, 1/24, 1/25, 1/26, 1/27, 1/28, 1/29, 1/30, 1/31, 1/32, 1/33, 1/34, 1/35, 1/36, 1/39, 1/40, 1/41, 10/10, 10/11, 10/12, 10/13, 10/15, 10/17, 10/21, 10/3, 10/30, 10/31, 10/32, 10/33, 10/34, 10/35, 10/36, 10/37, 10/39, 10/40, 10/41, 10/42, 10/43, 10/44, 10/45, 10/46, 10/47, 10/48, 10/49, 10/50, 10/51, 10/52, 10/53, 10/54, 10/55, 10019/3, 10021/1, 10059/1, 10070/3, 10070/5, 10070/6, 10070/7, 10074, 10076/1, 10077/1, 10077/3, 10087, 10091, 10103, 10115, 10116, 10162, 10181/1, 10232, 10237, 10252, 10267, 10272/2, 10273/3, 10279/1, 10279/3, 10281/1, 10281/5, 10281/6, 10282, 10283, 10284, 10285, 10286, 10287/1, 10287/2, 10287/3, 10288/1, 10288/2, 10289/1, 10289/2, 10289/3, 10290/1, 10290/2, 10292/2, 10292/3, 10292/4, 10296/2, 10298/1, 10299/1, 10308, 10311/1, 10311/2, 10311/3, 10311/4, 10311/5, 10311/6, 10311/7, 10312, 10313/1, 10313/2, 10313/3, 10313/4, 10313/5, 10314, 10323/1, 10323/2, 10336/2, 10337/2, 10349, 10350/1, 10350/2, 10352, 10353, 10354, 10369, 10378/1, 10400, 10406/4, 10407, 10411/2, 10421, 10423/1, 10423/2, 10423/3, 10424/1, 10424/2, 10424/3, 10425, 10426, 10427, 10428, 10436/1, 10436/2, 10471, 10474, 10477/4, 10483/1, 10483/2, 10484/1, 10491/1, 10493/3, 10494, 10501/1, 10510/2, 10550/1, 10560, 10568, 10572/1, 10572/2, 10588/1, 10591/1, 10592, 10595, 10613/2, 10613/3, 10632, 10633, 10634, 10653/1, 10653/2, 10654, 10664/1, 10664/3, 10664/4, 10664/5, 10664/8, 10665, 10666/1, 10666/2, 10667, 10671/1, 10672, 10672, 10673, 10676, 10679, 10680, 10695/1, 10696, 10697, 10699, 10700, 10703/1, 10703/2, 10705, 10706, 10707, 10708, 10709/1, 10715/1, 10715/2, 10716, 10717/1, 10717/3, 10720, 10725/1, 10725/2, 10726/2, 10726/3, 10726/4, 10747, 10748, 10749, 10765/1, 10778, 10785/1, 10785/2, 10789/1, 1079/1, 1079/2, 1079/3, 1079/5, 10792/1, 10792/2, 10794/2, 1080, 10800, 10801, 10804, 10813, 10815, 10818, 10819, 10822/1, 10823, 1088/2, 1088/4, 10889, 10890, 10891/1, 10891/2, 10892, 10893/1, 10896, 10899, 109, 1090/3, 10900, 10901, 10924/1, 10924/2, 10931/1, 10931/2, 10931/3, 10932, 10933, 10934/1, 10934/2, 10935/1, 10935/2, 10935/3, 10935/4, 10937, 10938/2, 10938/3, 10940, 10948/1, 10948/2, 10949/1, 10949/2, 10950, 10951, 10952/1, 10952/2, 10952/3, 10952/4, 10952/5, 10953/11, 10953/9, 1096, 10960, 10961, 10962/1, 10962/2, 1097/2, 10970, 10973/3, 10987/1, 10994/3, 10994/5, 10994/6, 10994/7, 10995, 10996/1, 11/10, 11/11, 11/13, 11/2, 11/22, 11/23, 11/24, 11/3, 11/4, 11/5, 11/6, 11/7, 11/8, 11/9, 11003, 11005, 11006, 11007, 11025, 11033/11, 11033/12, 11033/13, 11035/1, 11035/2, 11040/13, 11044, 11063, 11083, 11095, 11096, 11097, 111, 11111, 11141/1, 11164, 11167, 11169, 11172, 11176, 11179/1, 11179/2, 11184, 11185, 11186, 11187, 11188/1, 11188/3, 11190, 11199/2, 112, 11209/2, 11211, 11216, 11224, 11256, 11258/1, 11258/2, 11259/2, 11265/1, 11265/2, 11268, 11277/1, 11281, 113/1, 11300, 11302/2, 11325, 11326, 11327, 11328, 11329/1, 11329/3, 11331/1, 11331/2, 11335, 11336/3, 11336/4, 11360/1, 11360/3, 11382, 11384/3, 11384/4, 11384/5, 11385, 11386, 1139/1, 1139/2, 11392/1, 11392/2, 11393/2, 11395, 11396/2, 1140, 11402, 11404/1, 11404/2, 11404/3, 11404/4, 11405/1, 11405/2, 11407/1, 11407/10, 11407/11, 11407/2, 11407/3, 11407/4, 11407/5, 11407/6, 11407/7, 11407/8, 11407/9, 11408, 11411/3, 1142/1, 1143, 11431, 11437, 1144/1, 1144/2, 11440, 11441/2, 11441/3, 11441/4, 11441/5, 11442, 1185/5, 1187/1, 1187/2, 1187/5, 1187/6, 1192/3, 1192/4, 1193/2, 12/10, 12/11, 12/12, 12/13, 12/15, 12/2, 12/24, 12/25, 12/3, 12/32, 12/33, 12/34, 12/5, 12/6, 12/7, 12/8, 12/9, 1205, 1226/3, 1227, 1236/2, 124/10, 1244, 1266/1, 1266/2, 1267/1, 1267/2, 1268/1, 1268/2, 128/1, 1281, 1284/1, 1284/2, 1286, 1288, 1298, 130, 1302, 1304/1, 1304/2, 1304/4, 1318/1, 1324/1, 1324/4, 1324/5, 1359/1, 1359/2, 1359/3, 1359/4, 1361/1, 1361/2, 1372/2, 1372/3, 138/1, 138/10, 138/11, 138/8, 138/9, 1386, 1394/2, 1394/5, 1394/7, 14/1, 1400/2, 1406, 1407, 1413/1, 1413/2, 1413/3, 1424/10, 1424/5, 1424/6, 1424/7, 1424/8, 1424/9, 1440/2, 1440/3, 1442, 1443/1, 145/8, 1467, 1469/1, 1472/7, 1472/9, 1473, 1474, 1475/1, 1475/2, 1484/1, 1484/2, 15/1, 15/2, 1506/1, 1506/2, 1507, 1508, 1512, 1513/1, 1514/2, 1515, 1539/1, 154/3, 1594, 16, 1630/1, 1662/1, 1668/1, 1669, 167/2, 1670, 1672, 1673, 1673, 1680/3, 1686/1, 169, 17, 1700/2, 1700/3, 1700/5, 1700/8, 1704, 171, 1710/3, 1710/4, 1710/7, 1710/8, 1720, 1735, 1736, 1742/2, 1749/1, 1749/2, 1750, 1751, 1752, 1753, 1755/1, 1755/2, 1756/1, 1756/2, 1757, 1760, 1761, 1762, 1763, 1773/1, 1773/2, 1774, 1775, 1776, 1783, 1788/1, 1788/2, 1790, 1795, 1796, 1797, 1798, 1800, 1807, 1809, 1810, 1813, 1815/1, 1815/2, 1817, 1819, 1822/1, 1822/2, 1823, 1824, 1825, 1826, 1827, 1875, 1888, 1889, 1894, 1895, 1896, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906/2, 1914, 1915, 1918, 1919, 1935, 1941, 1942, 1970, 1973, 2/10, 2/11, 2/12, 2/13, 2/14, 2/15, 2/18, 2/19, 2/2, 2/21, 2/22, 2/23, 2/24, 2/26, 2/27, 2/29, 2/3, 2/5, 2/6, 2/8, 2/9, 2045, 2078, 2079, 2080, 2094/2, 2096, 2097, 2098, 2099, 2110/13, 2110/3, 2110/5, 2113/1, 2113/2, 2113/3, 2116/2, 2116/3, 2118/1, 2119/1, 2119/2, 2121/1, 2121/2, 2122, 2124, 2126, 2156, 2160, 2175, 2176, 2181/1, 2200, 2202/2, 2214, 2215, 2217/1, 2217/2, 2218, 2223/1, 2226, 2232, 2237, 2246, 2252/1, 2253, 2254, 2347, 2402, 2403, 2406, 2412, 2413, 2419/3, 242/10, 242/5, 2424, 2433, 2434/1, 2434/2, 2438/1, 2446/1, 2446/2, 2476/2, 2535, 2541/1, 2555, 2559, 2560/1, 2560/2, 2561, 2562, 2563, 2564, 2566, 2567, 2571, 2572, 2574/3, 2574/4, 2579, 258, 2582, 2583, 2584, 2585/1, 2585/2, 2586/1, 2586/2, 2587/1, 2587/2, 2588, 2589, 259/2, 2590, 2599/4, 2601/2, 2604,

	<p>2605, 2607, 2608/1, 2608/2, 2609, 261/2, 261/3, 2615, 2617, 2619, 266/2, 2699/2, 2717, 2718/1, 2718/2, 2719, 2720, 2721, 2722, 2723, 2725, 2726, 2727, 2728, 2729, 2730, 2731, 2732, 2733, 2734/1, 2734/2, 2734/3, 2735, 2736/1, 2736/2, 2736/3, 2736/4, 2737/1, 2737/2, 2737/3, 2738, 2739, 2740, 2741, 2742/1, 2742/2, 2742/3, 2743, 2754/3, 2762, 2763, 2764, 2765, 2766, 2767, 2769/1, 2769/2, 2769/3, 2769/4, 2769/5, 2770, 2771, 2772, 2773, 2774/1, 2774/2, 2775/1, 2775/2, 2775/3, 2776, 2777, 2778, 2779, 2794, 2795, 2796/1, 2797, 2798/1, 2798/2, 2799, 2800, 2801, 2802/1, 2803, 2804, 2805, 2806, 2807, 2810/1, 2810/2, 2811, 2818, 2846/14, 2846/15, 2846/17, 2846/18, 2846/19, 2846/2, 2846/20, 2846/21, 2846/24, 2846/6, 2846/7, 2846/8, 2846/9, 2847/3, 2847/7, 2848/1, 2848/2, 2848/5, 2852, 2854, 2856/10, 2856/12, 2856/5, 2856/9, 2857, 2858, 2859/1, 2860, 2861, 2862/1, 2862/2, 2862/3, 2862/4, 2862/5, 2862/6, 2863/1, 2863/2, 2864, 2865, 2867/1, 2869/1, 2869/2, 2870, 2871/1, 2871/3, 2875/1, 2875/2, 2875/4, 2876/2, 2880, 2883, 2884, 2886, 2896, 2920/2, 2921, 2924, 2945/1, 2945/2, 2950/1, 2960/1, 2966, 2967, 2968, 2969, 297, 2971/1, 2971/2, 2971/3, 2972/1, 2973, 2976, 2977/1, 298, 2980/1, 2981, 2984, 2985/1, 2985/2, 2988, 2992, 2993/1, 2996/1, 2997/1, 3/1, 3/3, 3/4, 3/5, 3/6, 3/7, 3/8, 300, 3008, 3009, 301, 3017, 3018, 3019, 302, 3020, 3021, 3022, 3023, 3024, 3025, 3026, 3027, 3028, 3029, 3030, 3031, 3032, 3033, 3034, 3035, 3036, 3037, 304/1, 304/2, 304/3, 304/4, 3057, 3058/1, 3058/2, 3059, 306, 307, 3070, 308/1, 308/2, 3080/2, 3081/1, 3081/2, 3081/3, 3092, 3093, 3094, 3095, 3096, 3097, 3098, 3100/1, 3100/2, 3101/1, 3101/2, 3102, 3104, 3105/1, 3105/2, 3130/1, 3130/2, 3131/1, 3131/2, 3132/2, 3183, 3188, 3189, 3190, 3191, 3192, 3193, 3194, 3195/1, 3195/2, 3196/1, 3196/2, 3197, 3198, 3199/1, 3199/2, 3200, 3201, 3202, 3203, 3204, 3205, 3206, 3207, 3208, 3209, 3210, 3213, 3214, 3215, 3219, 3220, 3221, 3222, 3223, 3224, 3225, 3226, 3227, 3228, 3229, 323, 3230, 3232/1, 3233/1, 3235, 3239, 3271/1, 3303/2, 3304/1, 3304/2, 3304/3, 3305, 3306, 3321/1, 3321/2, 3325/2, 333, 3332/1, 3332/3, 3333, 3334, 3335, 3336/1, 3336/2, 3336/3, 3336/4, 3337/1, 3337/2, 3337/3, 3337/4, 3338, 3339, 334, 3341/1, 3341/2, 3342/1, 3342/2, 3343/1, 3343/2, 3343/3, 3343/4, 3343/5, 3344/1, 3344/2, 3345/1, 3345/2, 3346/1, 3346/10, 3346/11, 3346/2, 3346/3, 3346/4, 3346/5, 3346/6, 3346/7, 3346/8, 3346/9, 3347, 3349/2, 3349/3, 3349/4, 3349/6, 3349/7, 3349/8, 3349/9, 335, 3350/2, 336, 3361, 3364, 3365, 3366, 3367, 3369, 337, 3370, 3371, 3372/4, 3372/5, 3372/7, 3374/3, 3374/5, 3374/6, 3374/7, 3374/8, 3377, 3378/5, 3379, 338, 3381, 3382/1, 3382/3, 3382/4, 3383, 3384, 3385, 3387, 3388, 3389, 339, 3390, 3391, 3393, 3394/1, 3394/2, 3395, 3396, 3398, 3399, 340, 3400/1, 341, 3415, 3417, 3418, 3419/1, 3419/2, 3419/3, 3419/4, 3419/5, 342, 3422, 3424/1, 343, 3432/3, 3432/4, 3434/1, 3435/1, 3435/2, 3435/3, 344, 345, 3456/2, 3457/1, 3458, 346, 3464, 3465, 3469/2, 347, 3471, 3478, 3479, 348, 3480, 3481, 3482, 3484/1, 3484/2, 3486, 349, 351, 352, 3520/3, 3521, 3523, 3526, 3527, 3528, 3529, 3530/1, 3530/2, 3531/1, 3531/2, 3533, 3534, 354, 3544, 3545, 3546, 3547/1, 3547/2, 3547/3, 3547/4, 3547/5, 3556/1, 356, 3566, 3567, 3569/2, 357, 3571, 3578, 359, 3599/2, 3602, 3603, 3604, 3608/1, 3608/2, 3609/1, 3609/2, 361, 3610/1, 3610/2, 3611, 3612/1, 3612/2, 3613, 3614, 3619, 362, 3620, 3622, 3623, 3624, 3625, 363, 3632, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375/1, 375/2, 376, 377, 378, 379, 3791, 3792, 3793, 3794, 3795/1, 3813/1, 3815, 3816, 3817, 3818, 3819, 3820, 3821, 3822, 3823/1, 3824, 3825, 3826, 3827, 3828, 3829, 383/2, 3830, 3831, 3832, 3833, 3834, 3835, 3836/2, 3837/2, 3837/3, 3838, 3839/1, 3839/2, 384, 3840/3, 3840/4, 3842, 3844, 385, 3850/1, 3850/2, 3851/3, 3852, 386/2, 3865, 387/1, 387/2, 389, 390, 391, 392, 3924/7, 3924/8, 393, 394, 395, 3955, 396, 397, 398, 399, 4, 400, 401, 402, 403, 404, 4063, 4079, 4341/1, 4341/3, 4342, 4349/1, 4383, 4384, 4388/1, 4388/2, 4389, 4390, 4418, 4419, 4422, 4423/1, 4423/2, 4439/4, 4463, 447/1, 447/2, 447/3, 447/5, 447/6, 447/7, 447/8, 447/9, 448/1, 448/2, 448/3, 448/4, 4483/1, 449/10, 449/11, 449/13, 449/15, 449/16, 449/17, 449/18, 449/19, 449/20, 449/21, 449/22, 449/23, 449/24, 449/25, 449/26, 449/27, 449/28, 449/30, 449/31, 449/32, 449/33, 449/34, 449/37, 449/38, 449/39, 449/4, 449/41, 449/42, 449/43, 449/44, 449/46, 449/5, 449/6, 449/7, 449/8, 449/9, 449/5/1, 449/5/2, 449/5/3, 449/5/4, 450/8, 4500, 4507, 4508/3, 452/8, 452/9, 4677/3, 4691/1, 4700/6, 4702/2, 4703, 4707, 4763, 4764, 4766/1, 4766/2, 4767/1, 4785, 4786, 4787, 4788, 4791/2, 4796, 4796, 4798/2, 4798/3, 4798/4, 4798/5, 4798/7, 4800, 4801/1, 4801/2, 4801/3, 4803, 4805/1, 4805/2, 4805/3, 4806, 4811, 4814, 4818/2, 4819, 4821, 4822, 4823, 4870, 4872, 4878, 4881, 4882, 4883, 4894, 4895, 4896, 4900/1, 4918/1, 4918/2, 4931/1, 4931/2, 4933, 4934, 4935, 4937/2, 4939, 4940, 4967, 4968/1, 4968/2, 4969, 4970, 4971, 4972, 4995, 4996, 5/1, 5/2, 5/3, 5/4, 5/5, 5000/1, 5000/2, 5001, 501, 5015, 502, 503, 504, 505, 506, 5064, 507, 5070, 5071, 5078, 5079/1, 5090, 5091, 5092/1, 5094, 5095, 5096/1, 5096/2, 5098/2, 5100, 5102, 5130/3, 514, 5146, 5159/1, 516, 5163, 517, 519/2, 5200/1, 5200/3, 5206, 5215/1, 5215/2, 5215/3, 5215/5, 5216, 5223, 5225, 5264, 5265, 5281, 529, 5297, 5298, 5299, 530, 5300, 5301/1, 5302, 5303, 531, 532, 533, 534, 536, 5363, 5365, 5368/2, 5369, 537, 538, 5385, 5387, 539/1, 539/1, 539/2, 5391, 5392, 5393/4, 5393/5, 540, 5404, 5405/1, 5418/1, 542, 542, 5420, 5422, 5423, 5425/2, 5427, 5428, 543/1, 543/1, 543/2, 5435/1, 5435/2, 5436, 544, 5441, 5443, 5444, 545, 546, 546, 5461, 5463, 5465, 5466, 5467, 5469/1, 5469/2, 5470/1, 5470/2, 5475, 5476, 5477/1, 5491, 5504/1, 5504/1, 5504/2, 5504/3, 5504/4, 5504/5, 5505/1, 5505/2, 5505/3, 5507/1, 5510, 5511, 5512, 5513, 5516/1, 5516/2, 5517, 5518, 5519/1, 5519/2, 552/2, 5520/1, 5522, 5523, 5524, 5525, 5526/1, 5526/2, 5527/1, 5527/2, 5529, 5533/1, 5533/2, 5534/1, 5534/2, 5534/3, 5535, 5536, 5537, 5538/1, 5538/2, 5540/1, 5540/2, 5542, 5552, 5553, 5554/1, 5554/2, 5557, 5578, 5579, 5587/1, 5587/5, 5600, 5601/2, 5602, 5603, 5605, 5606, 5607, 5610, 5612/1, 5612/2, 5614, 5617/1, 5617/2, 5618, 5620, 5622, 5623/3, 5624/2, 5625/2, 5625/3, 5626/3, 5626/4, 5628, 5629, 5630, 5631, 5632, 5633, 5635, 5637, 5638, 5639, 5644/1, 5645/3, 5647, 5649, 5650/10, 5650/11, 5650/12, 5650/14, 5650/15, 5650/21, 5650/22, 5650/23, 5650/3, 5650/5, 5650/9, 5654, 5655, 5656/1, 5656/2, 5657, 5658, 5660/1, 5661, 5662, 5664/1, 5664/2, 5664/3, 5664/5, 5674/2, 5674/3, 5674/5, 5674/6, 5675, 5677, 5678, 5679, 5680, 5681/2, 5681/3, 5681/4, 5682/1, 5682/2, 5682/3, 5682/4, 5688, 5689/3, 5690, 5691/1, 5691/2, 5691/3, 5691/4, 5691/5, 5692/1, 5692/2, 5693/1, 5693/2, 5693/3, 5694/1, 5694/2, 5694/3, 5694/4, 5695/1, 5695/2, 5695/3, 5696, 5697/1, 5697/2, 5697/3, 5697/4, 5698, 5699, 5704/1, 5704/2, 5704/3, 5704/4, 5705, 5706, 5707, 5708, 5709, 5710/1, 5710/2, 5711, 5712/1, 5712/2, 5714/1, 5714/2, 5714/3, 5714/4, 5714/5, 5714/6, 5715, 5717, 5718, 5719, 5720, 5722/4, 5722/6, 5726/1, 5726/2, 5727, 5728, 5729, 5730, 5732, 5774/1, 5774/2, 5775, 5776, 5778/1, 5778/2, 5781, 5782, 5783/1, 5783/2, 5784, 5785, 5786, 5791/1, 5791/2, 5793, 5794, 5795, 5796/1, 5797, 5798, 5799, 5803, 5804, 5805, 5808/1, 5808/2, 5809, 5810/1, 5810/3, 5819/1, 5853, 5854, 5879, 5880, 5881, 5892, 5895, 5896, 5899, 5902, 5903, 5904, 5906, 5908/2, 5908/3, 5908/4, 5908/5, 5909, 591/2, 5910, 5911, 5912, 5913, 5914/1, 5914/2, 5918, 5920, 5924, 5934, 5935, 5936, 5937, 5938, 5940, 5944, 5950, 5961, 5965, 5966, 5967, 5971/1, 5971/3, 5973, 5974, 5975, 5978, 5979, 5987, 5988, 5989, 5990, 5991, 5992, 5993, 5994, 5995, 5996, 5997, 5998, 5999, 6000, 6001, 6005, 6006, 6007, 6008, 6009/1, 6009/2, 6009/3, 6009/4, 6009/5, 6009/6, 601/2, 601/7, 601/8, 601/9, 6010, 6011, 6012, 6013, 6014, 6021, 6022, 6023, 6028/1, 6028/2, 6035, 6047/1, 6047/2, 6048, 6049, 6062, 6063, 6066/1, 6066/2, 6067, 6070, 6072, 6073, 6074, 6075, 6076/1, 6076/2, 6077, 6078/1, 6078/2, 6079, 6080, 6081/1, 6081/2, 6082/1, 6082/2, 6083, 6084, 6085, 6086/1, 6086/2, 6087, 6088, 6089, 6090, 6091, 6092, 6093, 6105, 6106, 6107, 6108, 6109, 6110, 6111, 6112, 6113/1, 6121, 6149, 6151, 6153, 6154, 6155, 6156, 6161, 6176, 6194, 6229/1, 6231, 6234, 6235, 6236/2, 6236/3, 6253, 6254, 6255, 6256, 6257, 6258, 6261/1, 6262, 6270, 6271, 6272, 6273, 6274, 6275, 6277, 6278, 6283, 6285, 6286, 6287, 6288, 6289, 6292, 6293, 6296, 6297, 6298, 6301, 6302/1, 6303, 6304, 6307, 6308, 6309, 6315, 632, 6355, 6358/5, 6359, 6360, 6362, 6365/2, 6367, 6368, 6369, 6391/3, 6391/5, 6436/4, 6437, 6439, 6441, 6442/1, 6443, 6445/1, 6445/2, 6450, 6451, 6452/1, 6452/2, 6453, 6454/1, 6454/2, 6456, 6457/2, 6458/1, 6458/2, 6459/1, 6460, 6462, 6473, 6474, 6489/1, 6489/2, 6489/3, 6489/4, 6491, 6515/2, 6520/1, 6532, 6533, 6540/2, 6542, 6543, 6545, 6546, 6547, 6548, 6552, 6553, 6559, 6560, 6561/1, 6561/2, 6561/3, 6563, 6565,</p>
--	---

		<p>6566, 6567, 6568, 6569, 6570, 6571, 6577/1, 6577/2, 6578/1, 6578/2, 6579/1, 6579/2, 6581, 6582, 6583, 6585, 6587/1, 6587/3, 6587/4, 6587/5, 6587/6, 6588/1, 6588/2, 6589/1, 6589/2, 6589/3, 6591/1, 6591/2, 6591/3, 6591/4, 6598, 6602/1, 6606/1, 6606/2, 6607/1, 6607/2, 6607/3, 6607/4, 6608, 6612, 6613, 6614, 6615, 6616, 6617, 6618/1, 6618/2, 6619, 6620/1, 6620/2, 6620/3, 6621/1, 6621/2, 6622/1, 6622/3, 6627/1, 6627/2, 6627/3, 6627/4, 6627/5, 6630/1, 6630/2, 6631/1, 6631/2, 6633/3, 6641/1, 6641/2, 6645/1, 6645/3, 6646/5, 6646/6, 6648/1, 6648/2, 6649, 6650/2, 6651, 6652, 6658, 6660/2, 6663/2, 6664, 6665/1, 6665/2, 6666, 6667/1, 6667/2, 6668, 6669, 6670, 6693, 6694, 6695, 6696, 6697/1, 6697/2, 6698, 6699, 6700, 6701, 6702, 6703, 6704, 6705, 6706, 6707, 6708/1, 6708/2, 6708/3, 6708/4, 6708/5, 6708/6, 6709/1, 6709/2, 6709/3, 6710, 6712, 6715, 6716, 6719, 6728, 6729, 6743, 6744, 6745, 6755, 6756, 6757, 6758, 6771/1, 6773/1, 6773/2, 6774, 6775, 6777, 6778, 6786/1, 6786/2, 6787, 6793/1, 6793/2, 6800/1, 6800/3, 6800/4, 6800/5, 6800/6, 6801, 6804, 6805, 6807, 6808, 6809/1, 6809/2, 6809/3, 6824, 6826, 6827, 6828, 6833/1, 6833/2, 6833/3, 6834, 6835/1, 6835/2, 6836/3, 6839/2, 6841, 6842, 6843, 6844, 6845, 6847, 6848, 6849, 6850, 6851/1, 6851/2, 6852, 6853, 6857/1, 6857/2, 6859, 6860, 6861, 6862, 6863, 6864, 6865/1, 6865/2, 6866/1, 6866/2, 6868/1, 6868/2, 6884, 6885, 6888/1, 6888/2, 689, 6890, 6891, 6892, 6893, 6946, 6947, 697/1, 697/2, 697/6, 6995/6, 6998/3, 6998/7, 6998/8, 6998/9, 6999/2, 7/1, 7/2, 7/3, 7002/1, 7002/3, 7003, 7004, 7008/1, 7008/2, 7009, 7010, 7065, 7066, 7067, 7068, 7069/1, 7069/2, 7070, 7071, 7072/1, 7072/2, 7073/1, 7073/2, 7074/1, 7075, 7076/3, 7076/4, 7097, 7098, 7099, 7100, 7101/2, 7138/1, 7140/4, 7144/1, 7144/2, 7144/3, 7144/4, 7145, 7146, 7147, 7148, 7149/1, 7150/4, 7153, 7154/6, 7154/7, 7240/2, 7246/1, 7246/2, 7247, 7248/1, 7248/2, 7249, 725/2, 725/3, 725/5, 725/6, 725/7, 725/8, 7250, 7251, 7252, 7253, 7254, 728/1, 728/2, 729/1, 729/2, 729/3, 7305, 734, 736/1, 7373/2, 7396, 7411/1, 7411/2, 7411/3, 7416, 744/1, 746/2, 748/1, 748/2, 750/1, 750/2, 750/3, 750/4, 750/5, 7503/1, 7503/6, 7506/1, 7506/2, 7506/3, 7506/4, 7507/1, 751, 7514, 752, 7536, 7537, 7539/2, 7539/3, 7539/4, 7541/1, 7542/1, 7542/2, 7543, 7544/1, 7544/2, 7544/3, 7546, 7547, 7548, 7549, 755, 7550/1, 7550/2, 7550/3, 7552, 7553, 7555, 7556, 7557, 7558, 7559, 756, 7560, 757, 759, 7599, 7600, 7602, 7603/1, 7603/3, 7604, 7605/1, 7605/2, 7605/3, 7606, 7607, 762, 7621/1, 7621/2, 7625, 7626, 7627, 7628, 7631/1, 763/2, 7631, 7632, 7633, 7634, 7635/1, 7635/2, 7635/3, 7636, 7637, 7638, 7639, 764/1, 764/2, 7640, 7641, 7642, 7643, 7644, 7645, 7646, 7647/1, 7647/2, 7655, 7656, 7657/1, 7657/2, 7658, 7659, 7660/1, 7660/2, 7661, 7662, 7664, 7665, 7666, 7668, 7669, 767/1, 7674, 7675, 7676, 7677, 7678, 7679, 768, 7680, 7681, 7682, 7683, 7685, 7686, 7697, 7772, 7807, 7809, 7813, 7820/1, 7829/1, 7830/2, 7839/1, 7839/2, 7846, 7872, 7874, 7875, 7876, 7894/1, 7894/4, 7895/1, 7896/1, 7896/2, 7897, 7898, 7899, 790/1, 7900, 7907/1, 7907/2, 7909/1, 7909/2, 7909/3, 7911, 7913/1, 7913/2, 7914, 7916/3, 7919, 7923, 7937, 7938, 7939, 7940, 7941, 7942, 7947, 7948, 7952/1, 7952/2, 7952/3, 7952/4, 7953/1, 7953/2, 7957, 7958, 7959, 7960/1, 7960/2, 7961/1, 7961/2, 7962/1, 7962/2, 7969, 797, 7970, 7974, 798, 799, 8/10, 8/11, 8/12, 8/13, 8/14, 8/15, 8/16, 8/17, 8/18, 8/19, 8/2, 8/20, 8/22, 8/24, 8/25, 8/26, 8/3, 8/30, 8/32, 8/33, 8/34, 8/36, 8/37, 8/4, 8/5, 8/6, 8/7, 8/8, 8/9, 8011/1, 8011/2, 8088/4, 8097, 8098, 8099, 810, 8100/1, 8100/2, 8101/1, 8101/2, 8102, 8103/1, 8103/2, 8106, 8107, 8108/1, 8108/2, 8109, 8113, 812, 8127, 8129, 813/1, 813/2, 8133, 8140, 8141, 8146, 8148, 8149/1, 8149/2, 8150, 8151, 8152, 8153, 8154/1, 8165, 828/2, 8297, 8298/2, 8303/1, 8303/2, 8303/3, 8306, 8307, 8308, 8311, 8317, 8321, 8322, 8324, 8325/1, 8325/2, 8325/3, 8326/1, 8326/2, 8327/1, 8327/2, 8333/1, 8333/2, 8334, 8335, 8336/1, 8336/2, 8337/1, 8337/2, 8338/1, 8338/2, 8339, 8340, 8341, 8342, 8343, 8344/1, 8344/2, 8345, 8346, 8347, 8349, 8353, 8356, 8357, 8360, 8361, 8362, 8363, 8364, 8368, 8369, 8403/1, 842, 843/1, 843/2, 8436/1, 8436/3, 8437, 8438, 8439/1, 8439/2, 844, 8441, 8442, 8443, 8444, 8445, 8446, 845/1, 845/2, 846, 8461, 8462, 8463, 8464, 8465, 8466, 8469/1, 847, 8476, 8478/3, 848, 8488, 8489, 849, 8498, 8499, 8500/1, 8543, 8571, 8572, 8582, 8585/1, 8585/2, 8591, 8592, 8593/1, 8593/2, 8593/3, 8596/4, 8599/1, 8600, 8601, 8605/2, 8607/1, 8608, 8609, 8612/1, 8612/2, 8613/1, 8613/2, 8614/1, 8614/2, 8615, 8616/1, 8616/2, 8617, 8618/1, 8618/2, 8619, 8620/1, 8620/2, 8621, 8622, 8623, 8624, 8625, 8626, 8627, 8628, 8629, 8630, 8631/1, 8631/2, 8632, 8633, 8634, 8636, 8637, 8638/1, 8639, 8640, 8641/1, 8644/1, 8650, 8671, 8677, 8703, 8704/1, 8704/2, 8705/1, 8707/2, 8727, 8728, 8729, 873, 8730, 8732, 8733, 8736/1, 8736/2, 8737, 8738/1, 8738/2, 8739/2, 8741, 8742, 8743, 8744, 8745, 8746, 8747, 8748, 8749, 875/1, 875/2, 8750, 8751/1, 8751/2, 8752, 8753, 8754, 8755, 8756, 8757, 8758, 876, 8765, 8766, 8768, 8769, 8770, 8771, 8772, 8773, 8774, 8778, 8779, 881/3, 881/5, 8814, 8816, 8817, 8818, 8845/2, 8851, 8852, 886/1, 886/3, 886/4, 8863, 8864, 8865/1, 8865/2, 8866, 8867, 8868, 8869, 8870, 8871/1, 8875/1, 8875/2, 8876, 8880, 8881, 8882, 8883, 891/1, 8924, 8925, 8927/1, 8927/2, 8928, 8929, 8930, 8931, 8932, 8933, 8934, 8955/6, 8957, 8958, 8961, 8962, 8963, 8967/1, 8967/2, 8967/3, 8968/1, 8968/2, 8970, 8972/1, 8972/2, 8973, 8975, 8976/1, 8976/2, 8977, 8978/2, 8981, 8986, 8990, 8991/1, 8991/2, 8991/3, 8992/1, 8992/2, 8992/7, 8992/8, 8993/1, 8993/2, 8996/1, 8996/2, 8996/3, 8997/1, 8997/2, 8998/1, 8998/2, 8999, 9/1, 9/10, 9/11, 9/12, 9/13, 9/14, 9/15, 9/16, 9/17, 9/18, 9/19, 9/2, 9/20, 9/21, 9/22, 9/23, 9/24, 9/25, 9/26, 9/27, 9/29, 9/3, 9/30, 9/32, 9/33, 9/34, 9/35, 9/36, 9/37, 9/38, 9/39, 9/4, 9/5, 9/6, 9/7, 9/8, 9/9, 9001, 9002, 9003, 9004, 9005/1, 9005/2, 9006, 9007/1, 9007/2, 9008/1, 9008/2, 9009, 9010, 9011, 9012, 9013, 9014, 9015/1, 9015/2, 9016, 9019, 9020, 9021, 9022, 9023, 9024/1, 9024/2, 9025/1, 9025/2, 9025/3, 9025/4, 9032/1, 9032/2, 9032/3, 9032/4, 9033, 9034, 9035/1, 9035/2, 9035/3, 9035/4, 9035/5, 9035/6, 9036, 9037, 9038, 9045, 9046, 9047, 9048/1, 9048/2, 9049, 9050, 9052/1, 9052/2, 9054, 9055, 9056, 9057, 9058, 9060/1, 9060/2, 9061, 9062, 9063, 9064, 9065, 9066, 9067, 9068, 9069, 9070/1, 9070/2, 9071, 9072/1, 9072/2, 9076, 9077, 9145, 9148, 9154/1, 9175, 9177, 9178, 9181, 9182, 9184, 9185, 9187, 9188, 9189, 9190, 9191, 9193, 9194, 9195, 9196/1, 9196/2, 9197, 9198, 9199, 9200, 9201/1, 9201/2, 9201/3, 9205/1, 9205/2, 9207, 9208/1, 9216, 9217, 9218, 9226, 9227, 9228, 9229, 9230/1, 9230/2, 9231, 9232, 9242/1, 9242/2, 9243, 9244, 9245, 9246, 9247, 9248, 9249, 9250, 9251, 9252/1, 9252/2, 9253/1, 9253/2, 9254, 9255/1, 9255/2, 9255/3, 9256, 9260, 9261, 9262, 9263, 9265/2, 9266, 9267, 9268, 9269, 9270, 9271, 9272, 9273, 9274, 9275, 9276, 9277, 9289, 9290, 9291, 9292, 9297/1, 9297/2, 9298, 9299, 9303, 9304, 9307, 9316, 9317/1, 9319, 9321, 9322, 9323, 9324, 9328/1, 9343/2, 9344, 9345, 9346, 9347/1, 9347/2, 9349/1, 9349/2, 936, 9362, 9363, 9364, 9366, 9367/2, 9369/6, 9370/1, 9371, 9372/1, 9372/2, 9373/4, 9374/1, 9374/5, 9379, 938, 9381, 9384, 939, 940, 9410, 9414/1, 9415, 9416, 9421, 9422, 9423, 9424, 9437/2, 9437/4, 9441/3, 9447, 9448, 9449, 9450, 9451, 9452, 9453, 9454, 9470, 9471, 9472, 9473, 9474, 9478, 9479, 9480/1, 9480/2, 9481, 9482, 9483/1, 9483/2, 9483/3, 9484, 9485, 9486/1, 9486/2, 9486/3, 9486/4, 9486/5, 9486/6, 9486/7, 9487/1, 9487/2, 9487/3, 9491/1, 9491/2, 9493/1, 9493/2, 9493/3, 9494/1, 9494/2, 9494/3, 9495, 9496, 9497, 9498, 9506, 9507, 9508/1, 9508/2, 9510/1, 9510/2, 9511/1, 9511/2, 9513, 9514, 9515, 9516, 9518, 9529, 9534, 9535/1, 9535/2, 9536, 9537, 9538/2, 9539, 9545/2, 9548, 9745/4, 9748, 9749, 9750, 9751, 9752, 9753, 9754, 9755/1, 9755/2, 9758, 9762, 9765/3, 9765/4, 9767/1, 9767/2, 9768, 9769, 9773/1, 9773/2, 9774, 9775/1, 9775/2, 9776, 9777, 9779/1, 9779/2, 9780, 9781/1, 9781/2, 9782, 9783/1, 9783/2, 9783/3, 9783/4, 9784/1, 9784/2, 9785, 9788/1, 9788/2, 9789, 9790, 9791, 9792, 9793, 9794, 9795, 9797, 9798, 9799, 9800, 9861/10, 9861/11, 9861/12, 9861/5, 9861/7, 9861/8, 9862/1, 9862/2, 9862/3, 9862/4, 9868, 9881/1, 9881/2, 9881/3, 9881/4, 9881/5, 9889/1, 9906/1, 9906/2, 9906/3, 9906/4, 9906/5, 9906/6, 9906/7, 9906/8, 9906/9, 9920, 9923/2, 9927, 9928, 9938, 9939, 9940, 9941/3, 9941/9, 9945, 9950, 9952, 9953, 9954/1, 9954/2, 9968, 9969/1, 9973, 9988.</p>
2	Мокра Гора	<p>1080/1, 1080/2, 1084, 1085, 1086, 1087/1, 1087/2, 1087/3, 1087/4, 1088, 1089, 1090, 1092, 1093/1, 1093/2, 1093/3, 1093/4, 1094, 1095/1, 1095/2, 1100/1, 1100/2, 111, 1115, 1117, 1118, 1119, 112, 1120, 1121, 1122, 1123, 1128, 1129, 1130, 1133, 1139/1, 1139/2, 1139/3, 1139/4, 114, 1140/1, 1140/2, 1140/3, 1141/1, 1141/2, 1195/4, 1195/9, 120, 1224, 1225/2, 1244, 1261/2, 1271/3, 1409, 142, 144/1, 144/2, 1444, 1448, 1451, 1454, 1467, 1469, 1470, 1471, 1475, 150/1,</p>

	150/2, 150/3, 150/4, 150/5, 150/9, 1665/1, 1665/2, 1666, 1667, 1668/1, 1668/2, 1668/3, 1668/4, 1668/5, 1669, 1676/1, 1676/2, 1680, 1681, 1690, 1807/1, 1848, 1849, 1850/1, 1850/2, 1851, 1852, 1858/2, 1858/3, 1884, 1885, 1886/2, 1888, 1896, 1897, 1898, 1899, 1907, 1908, 1915, 1925, 1926, 2001, 2019, 2020, 2021/1, 2021/2, 2022/1, 2022/2, 2023/1, 2023/2, 2023/3, 210, 222, 223, 2245, 2248/2, 2254, 2257, 227, 2276/4, 2276/6, 228/1, 228/2, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 229, 2291, 2292, 230, 231/1, 231/2, 231/3, 231/4, 2319, 2328, 2329, 2331, 2332, 2333, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 237, 238/1, 238/2, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2435, 2558, 2559, 2563, 2564, 2566, 2572, 2580, 2581, 2612, 2617, 262/2, 2621, 264/1, 264/2, 266, 267/1, 267/2, 270, 2707/2, 2729/2, 2733, 2739, 2748, 277, 2787, 2823, 2885, 2889, 2958, 2988, 2989, 2990, 2992, 2993, 2994, 3006, 3007, 3008, 3009, 3010, 3011, 3012, 3013, 3018, 3019, 3022, 3023, 3024, 3025, 3026, 3027, 3028, 3054/1, 3055, 3057, 3058, 3059, 3060, 3063, 3064, 3066, 3067, 3069, 3070, 3071, 3072, 3086, 3091, 3095, 3102, 3140, 3141, 3239, 3240, 3368, 3466, 3477, 3478, 3479, 3500, 353, 358, 358, 361, 46/1, 46/2, 47/1, 47/2, 47/3, 4775, 4776/1, 4776/2, 4777, 4778, 4779, 4780, 4781, 4782, 4783, 4784, 4788, 4789/2, 4790/1, 4790/2, 4791, 4799/1, 4799/2, 4799/3, 4799/4, 4799/5, 4802/2, 4810, 4811, 4812/2, 4813/1, 4813/3, 4836, 4837, 4838, 4839, 4849, 4853, 4857, 4869, 4871, 4873/2, 4899, 49/2, 49/3, 4900, 4903, 4904, 4905, 4906, 4909, 4910, 4923, 4929/1, 4929/2, 4930/1, 4930/2, 4930/3, 4931/5, 4931/6, 4935, 4937, 4938, 4944, 4963, 4998/1, 50/14, 5001, 5009, 5012/1, 5013/1, 5013/2, 5015, 5019/2, 5090, 5101, 5116, 5123, 5124/1, 5124/2, 5126, 5129, 5184/2, 5206, 5208, 5215/1, 5215/2, 5217, 5221/1, 5221/2, 5222, 5223, 5225/1, 5232, 5233, 5234, 5235, 5236/1, 5236/2, 5237, 5238, 5239, 5240/2, 5243/2, 5274, 5275, 5276, 5277, 5302, 5308, 5309, 5310, 5311, 5312, 5318, 5318, 5323, 5331, 5332, 5333, 5335, 5336, 5337, 5338, 5339/6, 5339/7, 5342/2, 5342/5, 5342/6, 5348/1, 5348/2, 5349/1, 5349/2, 5350, 5352/1, 5352/2, 5353/1, 5353/2, 5355, 5353/1, 5353/2, 5354/1, 5354/2, 5354/3, 5358/2, 5359, 5540/1, 5540/2, 5540/3, 5578, 5580, 5581, 5582/1, 5583/1, 5583/2, 5583/4, 5583/5, 5584/1, 5584/3, 5586, 5587, 5588, 5594, 5595, 5597, 5603, 5604, 5606, 5608, 5609, 5610, 5611, 5612, 5615, 5617, 5618, 5619/1, 5619/2, 5619/3, 5619/4, 5619/5, 5622, 5623, 5624, 5630/1, 5630/2, 5635, 5642, 5643, 5645, 5646, 5647, 5648, 5650, 5672, 5677/1, 5677/2, 5677/3, 5677/4, 5677/5, 5679, 5680/1, 5681, 5692/3, 5693/1, 5693/2, 5694/1, 5694/2, 5716, 5762, 5763/1, 5763/2, 5770/1, 5770/3, 5795, 5796, 5797, 5798, 5799, 5800, 5802, 5803, 5804, 5805, 5806, 5807, 5808, 5816, 5818, 5819, 5820, 5821/3, 5822/1, 5822/2, 5822/3, 5822/4, 5824, 5825, 5841, 5842, 5846, 5848, 5862, 5962, 5968, 5974, 602, 6024, 6025, 603, 604, 6048, 6049, 605, 6055, 6056, 607/1, 607/2, 610, 6133, 6134, 6135, 6156, 6158, 6199, 6203, 6214, 6215, 6247, 6270, 6271, 6272, 6275, 6277/1, 6281, 6288, 6307, 6308/1, 6309, 6317/1, 6317/2, 6318, 6323, 6324/1, 6362, 6366, 6367, 6373, 6374, 6375, 6376, 6407, 6414, 6415, 6433, 6454, 6455, 6456, 6457, 6458, 6461, 6462, 6463, 6464, 6465, 6471/1, 6471/2, 6471/3, 6471/4, 6471/5, 6476, 6481, 6483/1, 6483/2, 6492, 6515, 6515, 6516, 6517, 6517, 6524, 6525, 6546, 6554, 6560, 6564, 6585, 6587, 6592, 6594, 6596, 6597, 6598, 6599, 6618, 6622, 6639, 6640, 6641, 6643, 6685, 6686, 6691/3, 6692/1, 6692/2, 6697, 6702, 6704/1, 6707/2, 6715, 6716, 6717/1, 6717/2, 6725, 6727, 6785, 6787, 6789, 6794, 6801, 6802, 6803, 6804, 6805/1, 6805/2, 681/1, 681/2, 681/4, 6827, 683/2, 6838, 6843, 6845, 6846, 6847, 6848, 6852, 6853, 6855, 6856, 6857, 6859, 6874, 6875, 6877, 6878, 6879/2, 6882, 6883, 6884, 6899, 6907/2, 6908/1, 6908/2, 6915, 6916, 6948, 6949, 6950, 6951, 6953, 6954, 696, 6996, 7000, 7001, 7002, 7003, 7004, 7005, 7006, 7007, 7008, 7009, 7011, 7012, 7013, 7014, 7015, 7016, 7017, 7022, 7053, 7072, 7073, 7074, 7075, 7078, 7079, 7083, 7098, 710, 711, 7117, 712, 7122, 7123, 7124, 7125, 7133, 7134, 7138, 7139, 7140, 7145, 7147, 7148, 7149, 7150, 7151/1, 7151/2, 7152/1, 7152/2, 7161, 7166/1, 7166/2, 7167, 7175/5, 7177, 7181, 7188, 7189, 7190, 7191, 7193/1, 7193/2, 7193/3, 7193/4, 7194, 7195, 7196/1, 7196/2, 7197, 7198, 7199, 7200, 7205/1, 7205/2, 7205/3, 7205/4, 7207/1, 7211, 7215, 7216, 7217, 7218, 7219, 7223, 7224, 7225, 7230, 7231, 7233, 7234, 7236, 7237, 7238, 7240, 7242, 7243, 7244, 7248, 7249, 7250, 7251, 7252, 7253, 7257, 7258, 7259, 7263, 7264, 7265, 7270, 7272, 7273, 7274, 7275, 7281, 7282/1, 7282/2, 7282/3, 7285, 7297, 7298, 7299, 7303/1, 731/2, 7322, 7324, 7325, 7344/1, 7344/2, 7348, 7349, 7355, 7356, 7373, 7376, 7377, 7378, 7379, 7380, 7381, 7382, 7385, 7386, 7406, 7407, 7447, 7458, 751, 7614/2, 762/1, 7986, 7988, 8003, 8010, 8018, 8080, 8086, 8087, 8113, 8128, 8130, 8133, 8160, 8161, 8171, 8178, 8187, 8204, 8205, 8210, 838, 839, 840, 852/1, 852/10, 852/11, 852/12, 852/13, 852/14, 852/16, 852/17, 852/5, 852/6, 898, 903, 907/4, 907/5, 907/6, 9175, 950, 9506, 951, 9513, 9514, 9515, 9516, 952, 9523/1, 9523/2, 9528/2, 9529, 953, 9530, 9531, 956, 957, 958, 959, 965, 966/1, 966/2, 967, 968, 970, 2294, 2295, 2296, 2300, 3512/2, 3519/2, 3528, 3588, 3595, 4051, 4055, 4056, 4057, 4058, 4059, 4060/1, 4060/2, 4060/3, 4061, 4062, 4063, 4064, 4077, 4081, 4082, 4105, 4123, 4124, 4125, 4162, 4172, 4189, 4216/1, 4224, 4225, 4231, 4234/1, 4235, 4236, 4254, 4256, 4257, 4258, 4259, 4260, 4276/1, 4278/2, 4293, 4294, 4295, 4297, 4300, 4312, 4313, 4331, 4337, 4338, 4339, 4341, 4348, 4351/2, 4351/3, 4351/4, 4351/5, 4351/6, 4351/7, 4351/8, 4367, 4374, 4375, 4384, 4391, 4393, 4394, 4401/9, 4441, 4575, 4576, 4577, 4580, 4584, 4618, 4623, 4698, 4726, 5378/1, 5380, 5391, 5393/1, 5393/2, 5393/3, 5399, 5400/1, 5400/10, 5400/12, 5400/13, 5400/14, 5400/15, 5400/16, 5400/2, 5400/3, 5400/4, 5400/5, 5400/6, 5400/7, 5400/8, 5400/9, 5401, 5402, 5403, 5404, 5405, 5407/2, 5407/3, 5408/1, 5408/2, 5408/3, 5408/4, 5408/5, 5409/3, 5409/4, 5409/5, 5409/6, 5409/7, 5410/3, 5410/4, 5410/5, 5410/6, 5410/7, 5410/8, 5410/9, 5411/7, 5412/2, 5414, 5429, 5430, 5436, 5444/2, 5446/1, 5446/2, 5446/3, 5446/4, 5453, 5475/2, 5475/3, 5477/2, 5480, 5499, 5500/1, 5500/2, 5511/1, 5511/2, 5511/3, 5512, 5514, 5517/1, 5517/2, 5518/1, 5518/2, 5518/3, 5519, 5520/1, 5520/2, 5521, 5522, 5523/1, 5523/2, 5524, 5525/1, 5525/2, 5526/1, 5526/2, 5527/1, 5527/2, 5527/3, 5527/4, 5527/5, 5527/6, 5528/1, 5528/2, 5528/3, 5529, 5530/2, 5530/3, 5530/4, 5531, 5532, 7475, 7534, 7546, 7547, 7557/2, 7564, 7565, 7568, 7650, 7656, 7661/1, 7662/1, 7663/1, 7663/2, 7664, 7668/1, 7669, 7670/4, 7678, 7680, 7681, 7684/1, 7687/4, 7687/5, 7687/6, 7688/2, 7695, 7714, 7720, 7726, 7731, 7732, 7736, 7737/3, 7747, 7748, 7749, 7752/2, 7769, 7780, 7813, 7824, 7825, 7834, 7835, 7855, 7856/2, 7878, 7882, 7887/1, 7889, 7890, 7891, 7899, 7902, 7903/1, 7903/2, 7905, 7906, 7907, 7911, 7913, 7916, 7918/1, 7918/2, 7932, 7933, 7942, 7945/1, 7945/2, 7945/3, 7945/4, 7947, 7953, 7954, 7955, 7956, 7961, 7962/1, 7962/3, 7979/1, 7979/2, 7979/3, 7980, 7982, 7983, 7984, 7985, 7988, 8023, 8024, 8028, 8029, 8030, 8031, 8032, 8033/1, 8033/2, 8034, 8035, 8036/1, 8036/2, 8037, 8040/1, 8041/1, 8041/6, 8041/7, 8041/8, 8042, 8043/1, 8043/2, 8043/3, 8044/1, 8044/2, 8048/1, 8048/3, 8049, 8050/2, 8050/3, 8056/2, 8057, 8061, 8216, 8217, 8218, 8219, 8220, 8221, 8222, 8223, 8224, 8225/1, 8225/2, 8226/1, 8226/2, 8227, 8228/1, 8228/2, 8229, 8230, 8231, 8232, 8233, 8235/1, 8235/2, 8236, 8237, 8238, 8250/1, 8251, 8253/2, 8255, 8256/1, 8257, 8258/1, 8258/2, 8258/3, 8259, 8261/1, 8261/2, 8261/3, 8261/4, 8261/5, 8261/6, 8261/7, 8262/1, 8262/2, 8262/3, 8262/4, 8262/5, 8262/7, 8263/1, 8263/2, 8263/3, 8264, 8266/1, 8266/2, 8266/3, 8267, 8268/1, 8268/2, 8269/1, 8269/2, 8270, 8271, 8272, 8273, 8274, 8275/1, 8275/2, 8276/1, 8276/3, 8276/4, 8276/5, 8276/6, 8277/3, 8278, 8279/1, 8279/3, 8281/1, 8281/3, 8290, 8291/1, 8291/2, 8294/3, 8319, 8320, 8341, 8342, 8344, 8345, 8346, 8350, 8351, 8356, 8375, 8376, 8378, 8380/1, 8380/2, 8380/3, 8381, 8382/1, 8382/2, 8382/3, 8382/4, 8382/5, 8382/7, 8384/3, 8384/4, 8384/7, 8394, 8399, 8404, 8405, 8406, 8422, 8427, 8428, 8431, 8436, 8437, 8438, 8439, 8442, 8443, 8471, 8472, 8480/2, 8481, 8518/2, 8521, 8523, 8524, 8528, 8529/1, 8531/2, 8531/4, 8531/5, 8549, 8550, 8551/1, 8551/2, 8552/1, 8552/2, 8553/1, 8553/2, 8553/3, 8553/4, 8553/5, 8553/6, 8554/1, 8554/2, 8554/3, 8554/4, 8555, 8556, 8557, 8559, 8561, 8562, 8563, 8564/1, 8564/2, 8565/1, 8565/2, 8569/2, 8603, 8604, 8605, 8606, 8610/1, 8610/2, 8610/3, 8610/4, 8611, 8624, 8625, 8626, 8627, 8628, 8629, 8672, 8673, 8680, 8681, 8731, 8735, 8736, 8738/1, 8738/2, 8739/1, 8739/2, 8740, 8742, 8743, 8744, 8745, 8746, 8808, 8811/1, 8812/1, 8814, 8815, 8818/1, 8818/2, 8819, 8825, 8828, 8830,
--	---

		8853/1, 8854, 8860/2, 8866, 8870, 8875, 8894, 8896/5, 8903, 8904/1, 8904/2, 8905, 8906, 8907, 8913, 8914, 8915, 8925, 8930, 8931/2, 8932, 8935, 8959, 8972, 8981, 8986, 8987, 8991/1, 8991/2, 8996, 9006, 9007, 9015, 9024, 9025, 9026, 9027, 9028, 9029, 9030/1, 9030/2, 9037, 9038, 9039, 9040, 9041, 9042, 9045, 9048, 9052, 9053, 9054, 9062, 9063, 9065, 9070, 9071, 9083/1, 9083/2, 9085, 9086, 9088, 9094, 9095, 9096/1, 9096/2, 9103/1, 9103/2, 9114, 9115, 9152, 9167, 9168, 9169, 9170, 9205, 9206, 9216, 9217, 9218/1, 9220, 9222, 9223/1, 9223/2, 9226, 9227, 9228/2, 9233, 9235, 9236, 9251, 9252, 9253, 9262, 9263, 9264, 9265, 9271, 9272, 9280, 9281, 9282, 9284/1, 9286/2, 9287, 9288, 9294, 9304, 9305, 9306, 9308, 9309, 9311, 9317/2, 9355, 9356, 9363, 9364, 9365, 9366, 9368, 9370, 9377, 9378, 9411, 9412, 9418, 9419, 9420, 9421/1, 9421/2, 9422, 9424/3, 9424/5, 9425, 9431, 9433, 9434, 9435, 9436, 9488, 9489, 9490, 9491/2.
3	Семегњево	/

У случају неусаглашености са датим пописом катастарских парцела у обухвату грађевинског земљишта, меродаван је дигитални катастарски план (ДКП) достављен носиоцу израде Просторног плана од стране Републичког геодетског завода (по захтеву Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре бр. 350-01-1004/2019-11, од 05.03.2019.), односно стање у ДКП на дан његовог издавања.

Евентуалне корекције и начин детаљнијег одређивања грађевинског земљишта дефинисаног Просторним планом, прописани су у одељку *V 2. Начин спровођења Просторног плана.*

2.1.1. Општа правила

Услови за формирање грађевинске парцеле: грађевинска парцела може се делити парцелацијом до правилима утврђеног минимума. Новоформирана грађевинска парцела треба да има што правилнију геометријску форму, прилагођену терену и типу изградње. Приступ новоформиране парцеле на јавну површину може се обезбедити и преко сукорисничких површина. Промена постојеће границе парцеле може да се врши и у корист јавне површине. Може да се врши и спајање две или више постојећих парцела ради формирања грађевинске парцеле. Препарцелација није дозвољена на парцелама које су предвиђене за јавне намене, на којима се налазе споменици културе и објекти од јавног интереса, осим у случају када се предметни простор увећава и уређује.

Позиционирање објеката на грађевинској парцели: дефинише се у односу на регулациону линију (грађевинском линијом) и на границу суседних парцела, као и на основу позиције изграђених објеката, односно типологије градње. За постојеће објекте чија су међусобна и растојања од граница суседних парцела мања од вредности утврђених правилима, у случају реконструкције, на суседним странама није дозвољено постављати отворе стамбених просторија. Грађевинске линије морају бити дефинисане тако да не представљају сметњу за функционисање објеката на парцели и постављање мреже и објеката инфраструктуре.

Међусобна удаљеност слободностојећих и објеката у прекинутом низу, износи најмање половину висине вишег објекта, али не мање од 4,0 m. Удаљеност се може смањити на четвртину, ако објекти на наспрамним бочним фасадама не садрже отворе на просторијама за становање или пословање. Слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Грађевинска линија се поклапа са регулационом линијом на грађевинској парцели, или се налази на растојању утврђеном правилима. Подземна грађевинска линија може се утврдити и изван габарита објекта, као и у појасу између регулационе и грађевинске линије, ако то не представља сметњу у функционисању објекта или инфраструктурне и саобраћајне мреже.

Урбанистички параметри: Постојеће грађевинске парцеле на којима су урбанистички параметри (индекси заузетости и изграђености грађевинске парцеле, спратност и висина објеката) већи од правилима утврђених вредности, задржавају постојеће параметре, без могућности доградње.

Висина објекта је: на релативно равном терену - растојање од нулте коте до коте слемена (за објекте са косим кровом нормалног нагиба), односно венца (за објекте са равним кровом или косим кровом благог нагиба); на стрмом терену са нагибом према улици (навише) - растојање од нулте коте до коте слемена (венца); на стрмом терену са нагибом од улице (наниже) - растојање од коте нивелете пута до коте слемена (венца).

Кота приземља објеката одређује се у односу на коту нивелете јавног/приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то: кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног/приступног пута; кота приземља може бити највише 1,60 m виша од нулте коте; за објекте на стрмом терену са нагибом од улице (наниже), кота приземља може бити највише 1,60 m нижа од коте нивелете јавног пута; за објекте који у приземљу имају нестамбену намену, кота приземља може бити максимално 0,30 m виша од коте тротоара (денивелација се савладава унутар објекта).

Испади на објекту (хоризонтална пројекција испада) не могу прелазити регулациону линију више од 1,20m и то на делу објекта вишем од 4,50m, односно грађевинску линију више од 1,60m.

Испади грађевинских елемената на нивоу приземља могу прећи грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: излози локала - 0,30 m, по целој висини, када најмања ширина тротоара износи 3,00 m; транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етаже - 2,00 m по целој ширини објекта са висином изнад 4,00 m; платнене надстрешнице са масивном браварском конструкцијом - 1,00 m од спољне ивице тротоара на висини изнад 4,00 m; конзолне рекламе - 1,20 m на висини изнад 4,00 m.

Испади грађевинских елемената (еркери, дократи, балкони, улазне надстрешнице са и без стубова, надстрешнице и сл.) на нивоу првог спрата могу да пређу грађевинску, односно регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: на делу објекта према предњем дворишту - 1,20 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 50% уличне фасаде изнад приземља; на делу објекта према бочном дворишту претежно северне оријентације (најмањег растојања од 1,50 m) - 0,60 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља; на делу објекта према бочном дворишту претежно јужне оријентације (најмањег растојања од 2,50 m) - 0,90 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља; на делу објекта према задњем дворишту (најмањег растојања од задње линије суседне грађевинске парцеле од 5,00 m) - 1,20 m, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% задње фасаде изнад приземља.

Отворене спољне степенице могу се постављати на објекат (предњи део) ако је грађевинска линија 3,00 m увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,90 m. Отворене спољне степенице које савлађују висину преко 0,90 m улазе у габарит објекта. Отворене спољне степенице које се постављају на бочни или задњи део објекта не могу ометати пролаз и друге функције дворишта.

Грађевински елементи испод коте тротоара (подрумска етажа) – могу прећи регулациону линију (рачунајући од основног габарита објекта до хоризонталне пројекције испада), и то: стопе темеља и подрумски зидови - 0,50 m; шахтови подрумских просторија до нивоа коте тротоара - 1,00 m. Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле, осим уз сагласност власника или корисника парцеле.

Висина надзитета стамбене поткровне етаже износи највише 1,80 m, рачунајући од коте пода поткровне етаже до тачке прелома косине крова.

Ограђивање грађевинске парцеле може се вршити зиданом оградом до висине од 0,90m (рачунајући од коте тротоара) или транспарентном оградом до висине од 1,40m. Зидане и друге врсте ограда постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује. Врата и капије на уличној оградаци не могу се отворати ван регулационе линије.

Зидана нетранспарентна ограда између парцела подиже се до висине 1,40m уз сагласност суседа, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде. Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом зеленом оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле, или транспарентном оградом до висине од 1,40m, која се поставља тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Грађевинска парцела се може преграђивати у функционалне целине (стамбени део, економски део, економски приступ, стамбени приступ, окућница и сл.), с тим да висина унутрашње ограде не може бити већа од висине спољне ограде.

Одводњавање површинских вода са парцеле врши се слободним падом према риголама, односно према улици, са најмањим падом од 1,5%. Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој парцели. Површинске и друге отпадне воде из економског дворишта одводе се регулисано до ђубришне јаме.

Архитектонско обликовање: спољни изглед објекта, облик крова, примењени материјали, боје, архитектонски детаљи и други архитектонски елементи, треба да су у складу са амбијентом и да доприносе очувању визуелног идентитета и унапређењу естетских вредности простора. Не користити елементе и композиције као што су нападни фолклоризам, радикални еклектицизам, мансардни кровови и сл. Нови објекти својим пропорцијама и архитектуром треба да чине обликовну целину са суседним објектима и простором, посебно у оквиру простора изражених амбијенталних вредности, који треба планирати у стилу традиционалног наслеђа, уз обнову историјски вредних објеката.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, гаражирању возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови (емисија буке, аеро и других врста загађења), услови заштите од пожара, геомеханички, хидрогеолошки и други безбедносни услови, у складу су са одговарајућим прописима и нормативима и позитивном законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

Стандард приступачности и енергетска ефикасност: Несметано кретање особа са посебним потребама, деце и старијих особа мора бити обезбеђено за објекте јавне намене и остале објекте за јавно коришћење, у складу са прописима и нормативима из ове области. Сви објекти у зависности од врсте и намене, морају бити пројектовани, изграђени, коришћени и одржавани на начин којим се обезбеђују позитивном законском регулативом прописана енергетска својства објекта.

2.1.2. Посебна правила

На основу анализе стања коришћења земљишта на планском подручју и еколошке подобности истог, а имајући у виду и евидентиране потребе за простором и делатностима, правила грађења дефинишу се за објекте стамбене намене, привредних делатности и пословања, јавне намене, верске објекте и објекте туристичке супраструктуре и инфраструктуре.

2.1.2.1. Објекти стамбене намене

Основне карактеристике планинског типа сеоских насеља су: релативна разбијеност, мање парцеле неправилног облика, већа искоришћеност и изграђеност парцеле, мања међусобна удаљеност суседних (стамбених и економских) објеката и заступљеност више типова сеоских домаћинстава (пољопривредног, мешовитог и непољопривредног). На развој села и организацију сеоског становања највећи утицај имају: опште економско стање локалне заједнице, месне прилике самог насеља (близина центара и важних комуникација), конфигурација терена и природно окружење (шумско подручје, природна добра, водотокови). Генерално, за села на планском подручју карактеристична је: релативна удаљеност од важних комуникација, мала насељеност, смањивање контингента радно способног становништва, велика старост становника и др. Правила за зоне становања примењују се како за централне (компактне) делове сеоских насеља, тако и за изграђене, започете или инициране насељске целине ван компактног насељског ткива.

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти намењени становању (препоручују се типови објеката доминантни у постојећој физичкој структури - углавном слободностојећи породични стамбени објекти), економски и помоћни, односно пратећи објекти. Могуће је градити економске објекте, уз услов да буду задовољени сви хигијенски захтеви и прописи везани за заштиту животне средине. Економски објекти су: објекти за гајење домаћих животиња (стаје за коње и магарце, штале за говеда и биволе, живинарнице, свињци, овчарнице, козарнице, објети за гајење кунџа, голубова и украсних птица), пратећи објекти за гајење домаћих животиња (испусти за стоку, објекти за одлагање чврстог стајњака и скупљање осоке), објекти за складиштење сточне хране и пољопривредних производа (сеници, магацини за сточну храну, сило-јаме и сило-треничеви; амбари и кошеви) и остали објекти у функцији пољопривредног газдинства (објекти за машине и возила, пушнице, сушионице, млекар, санитарни пропусник и сл.). Могуће је градити помоћне или пратеће објекте у функцији објеката намењених становању (гараже, летње кухиње, септичке јаме, бунари, цистерне за воду и сл.).

Компатибилни садржаји и врсте објеката: трговина, услуге и сервиси, услужно и производно занатство, угоститељство, туристичке услуге у сеоском домаћинству, као и мањи производни и пословни објекти из домена прераде пољопривредних и шумских производа, одрживог коришћења природних ресурса и сл., под условом да немају негативног утицаја на животну средину. Ови садржаји могу бити у оквиру основног (стамбеног) објекта (најчешће у приземљу) или у оквиру помоћног или пратећег објекта на парцели.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: индустријске, производне, складишне и друге делатности које имају негативни утицај на животну средину и основну намену

(делатности које угрожавају околину буком, вибрацијама, гасовима, мирисима, отпадним водама и другим штетним дејствима).

Услови за формирање грађевинске парцеле: у зависности од типа домаћинства, грађевинска парцела има: стамбени део парцеле (стамбено двориште), економски део парцеле (економско двориште) и башту. Минимална парцела пољопривредног домаћинства садржи: стамбени део - 300 m², економски део - 400 m² и башту - 300 m² (укупно 1000 m², при чему стамбени и економски део могу да буду на посебним парцелама). Минимална парцела мешовитог домаћинства садржи: стамбени део - 300 m², нестамбени део - 400 m² (укупно 700 m²). Минимална парцела непољопривредног (стамбеног) домаћинства: 300 m². Минимална ширина фронта грађевинске парцеле према типу домаћинства: пољопривредна домаћинства – 20 m; мешовита домаћинства – 16 m; непољопривредна (стамбена) домаћинства – 12 m. На формираној грађевинској парцели чија је површина или ширина мања од минималне површине или ширине, може се предвидети изградња или реконструкција објеката, поштујући посебна правила зоне становања и ограничења парцеле. Код изграђених парцела могуће је вршити парцелацију по дубини, са обезбеђењем колског пролаза минималне ширине 3,5 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске линије објекта (без обзира да ли се ради о изградњи, доградњи или реконструкцији) и границе парцеле јавног пута (регулациона линија) је 5,0 m. Од овог правила је могуће одступити само у циљу очувања амбијенталне вредности насеља. У зони у којој постоје изграђени објекти, претходно растојање се утврђује на основу позиције већине изграђених објеката. Грађевинска линија помоћног или пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта, осим ако конфигурација терена не условљава другачији положај. На парцели са нагибом терена од јавног пута наниже, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти уз јавни пут, а економско двориште иза стамбеног дворишта на нижој коти. На парцели са нагибом терена ка јавном путу, у случају нове изградње, стамбено двориште се поставља на највишој коти, па економско двориште може бити испред стамбеног дворишта, уз јавни пут, уз увећање претходно утврђеног растојања између грађевинске и регулационе линије за мин 3,0 m зеленог заштитног појаса.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Минимално растојање габарита слободностојећег стамбеног објекта од границе бочне суседне парцеле износи: 1,5 m на делу бочног дворишта северне оријентације; 2,5 m на делу бочног дворишта јужне оријентације. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне (бочне или задње) парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори за осветљавање стамбених просторија. За економске и помоћне објекте, минимално удаљење од границе бочне суседне парцеле износи 1,5 m. За изграђене економске и помоћне објекте чије је растојање до границе суседне (бочне или задње) парцеле мање од претходно утврђене вредности, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати отвори за осветљавање просторија. Минимално удаљење септичке јаме од границе суседне (бочне или задње) парцеле је 3 m.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност стамбених објеката на истој грађевинској парцели, или на суседним парцелама, износи 4,0 m. За изграђене објекте који су међусобно удаљени мање од 4,0 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати наспрамни отвори за осветљавање стамбених просторија. Слободностојећи стамбени објекат не може заклањати директно осунчање другом стамбеном објекту више од половине трајања директног осунчања. Минимална међусобна удаљеност економских и помоћних објеката на истој грађевинској парцели, или на суседним парцелама, износи 3,0 m. Међусобно растојање објекта за гајење домаћих животиња од стамбеног објекта је мин. 15,0 m. Међусобно растојање ђубришта и пољског клозета од стамбеног објекта, бунара, односно живог извора воде је најмање 20,0 m и то само на нижој коти. Минимално удаљење септичке јаме од стамбеног објекта је 6,0 m. Организација економског дворишта мора бити таква да се прљави садржаји (сточне стаје, ђубришта, септичке јаме, пољски клозети) постављају на најудаљенијим деловима економског дворишта и само низ ветар у односу на чисте садржаје. Бунаре градити на вишој коти од коте економских објеката прљавих садржаја, на прописаној удаљености од њих. Положај, габарит и локација економског објекта мора бити прилагођена просторним могућностима економског дворишта, уз обезбеђен лак приступ и везу са другим објектима и добру организацију економског простора.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Стамбени део грађевинске парцеле: индекс заузетости = мах 30%; индекс изграђености = мах 0,6; уређено зеленило = мин 30%.

Економски/нестамбени део грађевинске парцеле: индекс заузетости = мах 40%; индекс изграђености = мах 0,6; уређено зеленило = мин 20%.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност стамбених објеката на парцели је П+1+Пк, а максимална висина 10,0 m. Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе. Максимална спратност економских и помоћних објеката је П+Пк, а максимална висина 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других стамбених објеката у стамбеном делу парцеле, као и економских објеката у економском делу парцеле. Дозвољена је и изградња помоћних или пратећих објеката у функцији стамбених или економских објеката, као и у функцији садржаја компатибилних зони становања, који не угрожавају основну намену и немају негативних утицаја на животну средину.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: За паркирање возила за сопствене потребе, возила везаних за обављање делатности компатибилних са основном наменом парцеле, помоћних возила и прикључних апарата, власници објеката обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели, изван површине јавног пута. Број неопходних паркинг места се одређује у зависности од врсте објекта и то једно паркинг место за сваки стан, односно једно паркинг место на 70 m² корисне површине за нестамбене намене. Свака грађевинска парцела мора да има одговарајућу везу са јавним путем или приступним саобраћајницама. Ширина приватног пролаза за парцеле које немају директан приступ јавном путу не може бити мања од 2,5 m (стамбени пут), односно 3,5 m (економски пут).

Архитектонско обликовање: Архитектонску обраду стамбених, економских, помоћних и пратећих објеката прилагодити традиционалној архитектури народног градитељства и традиционалном начину организације и уређења парцеле, али и потребама корисника и савременом квалитету живљења. Изградњу објеката и уређење парцела у процесу ревитализације централних делова насеља и изграђених насељских целина, прилагодити преденом лику планинског подручја. Применити аутохтоне грађевинске материјале и архитектонски израз (препука: кров – кос, вишеводан, максималног нагиба 45°; кровни покривач - плоче шкриљаца и шиндре, или традиционални покривач од сламе; фасада – малтерисана (беле боје), опека и/или дрво).

2.1.2.2. Објекти привредних делатности и пословања

Становници села планинског типа оријентисани су на сточарску производњу (отвореног и полуотвореног типа) и одрживо коришћење шумског богатства, а нешто мање на ратарску и другу пољопривредну производњу. За развој сеоских насеља и упошљавање радно способног локалног становништва, значајно је омогућити обављање привредних делатности и пословања усмерених на агрокомплекс, сточарску производњу, прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа, а уз одрживо коришћење природних ресурса и без негативног утицаја на животну средину и заштићено подручје. Предност ће имати локације на постојећем грађевинском земљишту, са добрим саобраћајним приступом и обезбеђеном минималном комуналном опремљеношћу, уколико нису у супротности са условима и мерама заштите животне средине, водотока, изворишта водоснабдевања, природног или културног добра, односно правилима овог Просторног плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти производног и услужног занатства; пословно-трговински објекти; објекти за прераду пољопривредних, сточарских и шумских производа; објекти за производњу прехранбених производа и сточне хране; сточне и живинарске фарме и рибњаци.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: складишта, стоваришта и сервиси; друге производне делатности које не угрожавају здравље људи и животну средину.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: производни објекти који нису у функцији пољопривреде, сточарства или шумарства, и други објекти који могу имати негативне утицаје на животну средину (објекти који подлежу обавези израде процене утицаја на животну средину, у складу са важећом Уредбом о утврђивању Листе пројеката за које је обавезна процена утицаја и Листе пројеката за које се може захтевати процена утицаја на животну средину).

Услови за формирање грађевинске парцеле: Најмања површина грађевинске парцеле – 3000 m². Најмања ширина грађевинске парцеле - 30,0 m. Терен мора бити раван или благо закошен (до 10%, објекти паралелни са изохипсом). Минимално опремање грађевинске парцеле подразумева: обезбеђење приступног пута, водоснабдевање, прикупљање и пречишћавање отпадних вода, прикупљање отпада (посебне просторије или ограђени простор са одговарајућим посудама за

сакупљање, примарну селекцију и одношење комуналног отпада и отпада који настаје у процесу производње), прикључак на електроенергетску и телекомуникациону мрежу, уређење манипулативног простора и паркинга за различите врсте возила.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 15,0 m. У простору између регулационе и грађевинске линије може се поставити улазни и контролни пункт. Комерцијални и административни садржаји производног или пословног комплекса (продајни, изложбени простор и сл.), по правилу се позиционирају ближе јавној површини (саобраћајници), док су производни садржаји у залеђу парцеле.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Минимално растојање објекта од бочних граница парцеле је 6,0 m, а од задње границе парцеле 12,0 m.

Међусобна удаљеност објеката: Најмања дозвољена удаљеност објеката од бочних суседних објеката у оквиру парцеле/комплекса је 8,0 m (12,0 m од објеката на суседној парцели/комплексу). Складиштење материјала и робе на отвореном делу грађевинске парцеле не сме бити организовано у делу према јавној површини (саобраћајници), већ мора бити визуелно заклоњено објектима или зеленилом (минимална ширина заштитног зеленог појаса - 10,0 m). Простор за прикупљање отпада се поставља у најудаљенијем делу парцеле, минимум 30,0 m од најближег објекта, супротно од правца доминантног ветра. Позиција објеката за узгој стоке одређује се у складу са капацитетом објеката и минималним растојањем у односу на зону становања, извориште водоснабдевања и јавне путеве, према закону и правилницима о ветеринарско-санитарним условима за узгој и држање стоке. Постројења за механичку прераду дрвета и слични објекти шумске привреде не смеју се постављати на удаљености мањој од 200 m од руба шуме. Генерални распоред објеката према нагибу терена, као и према правцу доминантних ветрова (низ ветар) је од чистијих функција и садржаја ка прљавијим.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле = 30%. Највећи дозвољени индекс изграђености грађевинске парцеле = 0,6. Као апсорбциони појас за заштиту објеката изван комплекса, али и као заштита објеката унутар комплекса од утицаја споља, као и између појединих групација или објеката појединачно, предвидети најмање 20% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката на парцели је П+1, а максимална висина 10,0 m, осим за технолошке објекте, где се може утврдити и већа висина у складу са технолошким потребама, али не виша од 15,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других објекта за обављање делатности на парцели, у циљу омогућавања даљег развоја и организације комплекса, етапне изградње и груписања објеката по функцијама и садржајима, или евентуалних измена, допуна и прилагођавања простора за обављање делатности. Дозвољена је и изградња помоћних или пратећих објеката везаних за делатност која се обавља на парцели, или у функцији садржаја компатибилних овој зони, који не угрожавају основну намену и немају негативних утицаја на животну средину.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Сваки објект мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ манипулативном простору и простору за паркирање. Сви улази треба да су контролисани (могу да садрже и портирницу, дезинфекциону баријеру, колску вагу и сл.), а комплекси ограђени, уз предвиђање најмањег потребног броја улаза. Димензија претоварних и манипулативних површина зависи од технолошког процеса, броја и типа референтних возила и механизације. Потребно је извршити потпуну диференцијацију прљавих и чистих комуникација у комплексу (путеви хране и остали путеви). Ширина колског прилаза је најмање 3,5 m. Паркинг и гаражни простор за возила и механизацију предвидети у оквиру грађевинске парцеле (комплекса), и димензионисати у зависности од технолошког процеса и потреба делатности које се обављају у комплексу.

2.1.2.3. Објекти јавне намене и верски објекти

Уређење јавних површина подразумева уређење простора који су планом предвиђени за објекте чије је коришћење/изградња од општег интереса, у складу са законом: јавне функције и службе, јавне зелене површине, комуналне зоне и објекти, објекти саобраћајне и комуналне

инфраструктуре, као и објекти у функцији заштићених подручја. Јавне површине и објекти су, по правилу, на грађевинском земљишту у јавној својини. Објекти јавне намене могу се градити и на грађевинском земљишту у приватној својини (предвиђеном за остале намене), уколико се задовоље сви нормативи и критеријуми за одговарајућу јавну намену и услови непосредног окружења.

Јавне функције и службе

Врста и намена објеката који се могу градити: објекти образовања и васпитања, објекти здравствене и социјалне заштите, објекти спорта и рекреације, објекти културе и науке, објекти управе и администрације, дистрибуирани у складу са планираном мрежом насеља и јавних служби дефинисаном овим Просторним планом, односно просторним планом јединица локалне самоуправе.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: објекти и садржаји других јавних функција и служби, комунални објекти (пијаце), верски објекти, објекти у функцији заштићених подручја, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре и јавно зеленило.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: објекти који нису у функцији основне или допунске намене.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене, у складу са одговарајућим прописима и техничким нормативима. Најмања ширина грађевинске парцеле - 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање основног габарита објекта (без испада) и границе суседне (бочне и задње) грађевинске парцеле је 2,5 m, осим у центру насеља, где је могуће постављање објекта на бочној међи, уколико је ово у складу са типологијом градње центра насеља.

Међусобна удаљеност објеката: Најмања дозвољена међусобна удаљеност објеката је минимално половина висине вишег објекта, али не мање од 6,0 m. Удаљеност објеката јавних функција и служби од стамбених објеката износи најмање 10,0 m, а од објеката производних делатности и пословања најмање 30,0 m.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле = 40%. Највећи дозвољени индекс изграђености грађевинске парцеле = 0,8. Предвидети најмање 15% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+1+Пк, а максимална висина 12,0 m. Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе. Спратност, висина и габарит објеката морају бити у складу са важећим прописима за одговарајуће делатности које ће се обављати у објекту.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња других објекта јавне намене, као и помоћних или пратећих објеката у функцији основне или допунске намене (спратности до П+Пк).

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ грађевинској парцели омогућити са јавне саобраћајне површине, уз обезбеђење доступности и сигурности приступа парцели. Ширина колског прилаза је најмање 3,5 m. Паркирање возила се обезбеђује у оквиру грађевинске парцеле објекта, или на контактної јавној површини (јавно паркиралиште или обележен паркинг простор у регулационом профилу саобраћајнице), уколико то дозвољава стање на терену, и то: једно паркинг/гаражно место на 100 m² корисне површине, односно према стандарду за специфичне намене.

Објекти у функцији заштићених подручја

Под објектима у функцији заштићених подручја, подразумева се изградња, уређење и опремање пунктова за потребе Парка природе „Шарган-Мокра Гора“, за који су прописани посебни режими, услови и мере заштите. Ови пунктови се лоцирају дисперзно на планском подручју, тако да се омогући што боља заштита и презентација природних, предеоних и културних вредности, али и да се задовоље потребе научно-истраживачких, културно-образовних и туристичких развојних програма, прилагођених заштићеном подручју. То искључује или ограничава активности, изградњу објеката и постављање опреме, ако је тако прописано овим Просторним планом, *Уредбом о заштити Парка природе "Шарган - Мокра Гора"* ("Службени гласник РС", бр. 52/05, 105/05, 81/08 и 49/12 -

УС), релевантним законским и подзаконским актима из области заштите природе, као и актима Управљача Парка природе и других надлежних институција.

Посебна правила грађења за објекте у функцији заштићених подручја, а на основу општих правила овог плана, дефинисаће урбанистички планови и пројекти, према одељку *V 2. Начин спровођења Просторног плана* овог Просторног плана. Ово обухвата следеће:

- улазне станице у заштићено подручје (са инфо-пунктовима), пунктови за контролно-чуварску службу и горску службу спасавања, као и други пунктови у функцији истраживања, заштите, контроле и презентације заштићеног простора, односно одрживог коришћења природних ресурса (према плану и програму управљања заштићеним подручјем);
- караван-кампови, извиђачки/планинарски логори, биваци и одморишта, видиковци и излетишта, спортско-рекреативни садржаји у функцији коришћења природних потенцијала (полигони екстремних спортова и др.), као и садржаји у функцији контролисаног спортског лова и риболова (стајалишта, платформе и др.), уколико не угрожавају природне вредности и њихове режиме заштите;
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, на транзитним туристичким правцима (пратећи садржај путне инфраструктуре) и туристичким стазама које повезују природне и културне вредности планског подручја (уређење пешачких и бициклистичких стаза, стаза за јахање и турно скијање);
- одговарајући садржаји у функцији заштићеног подручја, у туристичким локалитетима на подручју Парка природе.

Јавне зелене површине

Јавно зеленило се може уређивати као:

- зеленило јавних простора и комплекса јавних објеката (партерно и пејзажно зеленило);
- заштитно зеленило - зеленило у функцији заштите земљишта од ерозије и клизања и у функцији заштите биодиверзитета (предвиђају се само мере неге и одржавања).

Уређивање земљишта за подизање или реконструкцију јавних зелених површина, обухвата:

- припремање земљишта - припремни и истражни радови (израда биолошких основа, студијске и пројектне документације, израда геодетских и других подлога, евиденција постојеће вегетације и др.), санирање и нивелација терена и други радови;
- опремање земљишта - изградња комуналне инфраструктуре за редовни режим коришћења и одржавања зелене површине (водовод, канализација, јавна расвета и др.), као и уређење осталих јавних површина које су у контакту са зеленом површином (саобраћајне, пешачке и др.), у складу утврђеном наменом.

Општи услови за уређење јавних зелених површина:

- избор врста за озелењавање усагласити са наменом и функцијом јавне зелене површине као и условима станишта. Користити аутохтоне декоративне саднице једногодишњег и вишегодишњег хабитуса, у складу са постојећим аутохтоним растињем, у циљу заштите биодиверзитета, предела, природних и културних добара и водног режима;
- формирати дрворед према колским саобраћајницама, а дрворедне саднице ускладити са постојећим аутохтоним растињем;
- уређење зеленила око јавних објеката вршити тако да се нагласи улаз у објекат, а према паркинг простору и регулацији подићи дрворед;
- хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација и испоштовати потребна минимална одстојања у складу са важећим техничким прописима;
- партерна решења ускладити са наменом и функцијом јавне зелене површине, тако да се не угрозе њене постојеће вредности. С тим у вези, планирати одговарајућу опрему и садржаје, као и однос попличаних површина, ниског и високог растиња.
- дозвољени радови - санитарна сеча стабала, реконструкција и подизање нових цветњака, нова садња, реконструкција и подизање нових вртно-архитектонских елемената, реконструкција и изградња нових стаза, реконструкција постојећих објеката, изградња фонтана, постављање елемената урбаног мобилијара, изградња игралишта за рекреацију и дечјих игралишта, ограђивање и сл.

Пијаце – могуће је уређење и изградња пијаца мешовитог типа (зелена, цветна, млечна, занатска и/или робна пијаца, међусобно одвојене и обележене), која се спроводи у складу са техничким прописима за ову врсту објеката и према следећим условима:

- уређење свих објеката и површина које се налазе у склопу пијаце, вршиће се уз поштовање санитарно-хигијенских услова, услова заштите животне средине и других законом предвиђених услова за ову намену;
- уређење и опремање простора ускладити са могућношћу вишенаменог коришћења и трансформације на виши ниво снабдевања, уређења и изградње.

Гробља – уређење гробља подразумева: формирање гробних парцела/места; формирање и уређење колских и пешачких саобраћајница и прилазних путева; уређење пешачких и зелених површина; ограђивање гробља. Правила грађења се утврђују за изградњу објеката (на неизграђеном делу гробља) и за реконструкцију постојећих објеката. Под објектима на гробљима подразумевају се: гробне парцеле/места, капела, верски објекат, колске и пешачке саобраћајнице и прилазни путеви, пешачки трг, зелене површине, ограда гробља и други мањи објекти у функцији погребне делатности. Правила се примењују за постојећа гробља/делове гробља са решеним имовинско-правним односима, док је за проширење постојећег гробља (или изградњу новог гробља, уколико на постојећем не постоје услове за даље сахрањивање, због попуњености, немогућности приступа, или решавања имовинског статуса), предвиђена израда одговарајућег урбанистичког плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: Комунални објекти – пијаце и гробља.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Садржаји и објекти у функцији основне делатности – трговина, услуге (административне и комерцијалне), угоститељство, услужно занатство.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Изградња производних и стамбених објеката, као и оних који имају негативне утицаје на животну средину.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са потребама конкретне намене у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима.

Положај објеката у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање основног габарита објекта (без испада) и границе суседне (бочне или задње) грађевинске парцеле је 2,5 m.

Међусобна удаљеност објеката: У случају када се гробље граничи са зоном становања, приликом одређивања положаја гробних парцела на неизграђеном делу гробља, ивица парцеле мора бити удаљена минимално 25,0 m од стамбеног објекта. Простор између гробне парцеле и границе гробља има улогу заштитног зеленог појаса и мора се озеленити високом вегетацијом.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости грађевинске парцеле је 80%, а индекс изграђености 0,6 (рачунајући манипулативне и паркинг просторе, односно површине за сахрањивање).

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, а максимална висина објекта 7,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: На једној грађевинској парцели може бити изграђено више објеката у функцији основне делатности. Могу се градити и помоћни или пратећи објекти основне или допунске намене.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Сваки објекат мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Прилазни пут (колска саобраћајница) је минималне ширине коловоза 5,0 m (изузетно 3,5 m за гробља, када се прилаз утврђује преко пољског, односно некатегорисаног пута). Минимална ширина пешачких стаза које деле гробне парцеле је 1,20 m. Паркинг простор предвидети у оквиру грађевинске парцеле и то једно паркинг место на 70 m² корисне површине, односно према стандарду за специфичну намену.

Објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре

Изградња објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре у обухвату Просторног плана, одвијаће се у складу са правилима утврђеним у одељку IV 2.5. *Правила грађења инфраструктурних система*, овог Просторног плана.

Врста и намена објеката који се могу градити: Верски објекти.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: У комплексу, поред верског објекта, може се градити: парохијски дом и други садржаји и објекти потребни за функционисање верског комплекса (канцеларијски, стамбени, пословни, туристички и сл.).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Изградња свих објеката и садржаја који нису претходно наведени.

Услови за формирање грађевинске парцеле: Величина парцеле усаглашава се са пратећим садржајима верског објекта и одговарајућим нормативима за предметне објекте. Најмања ширина парцеле је 20,0 m.

Положај објеката у односу на регулацију и границе грађевинске парцеле: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 3,0 m. Минимално растојање верског објекта од граница суседних грађевинских парцела је 8,0 m.

Урбанистички параметри: Максималан индекс заузетости грађевинске парцеле износи 30%, а индекс изграђености 0,5. Предвидети најмање 30% површине грађевинске парцеле под уређеним зеленилом.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+1+Пк. Максимална висина објеката је 15,0 m. Могућа је изградња подземних етажа, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: На једној грађевинској парцели може бити изграђено више објеката у функцији верског комплекса, као и помоћни или пратећи објекти у функцији основне или допунске намене.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Верски комплекс мора да има одговарајућу везу са приступним саобраћајницама и функционални приступ простору за паркирање. Простор за паркирање предвидети у оквиру грађевинске парцеле (комплекса).

2.1.2.4. Туристичка супраструктура и инфраструктура

Посебна правила грађења за зону туристичке супраструктуре и инфраструктуре примењују се у зони директног спровођења Просторног плана, у складу са планским решењима Просторног плана (*Реферална карта 3: Природни ресурси, заштита животне средине, природних и културних добара*). Она су обавезујућа и за усклађивање, измене и допуне донетих просторних планова јединица локалне самоуправе и урбанистичких планова, израду нових урбанистичких планова и пројеката на простору опредељеном за потребе посебне намене, у складу са смерницама за спровођење Просторног плана.

Општа правила за површине и објекте туристичке супраструктуре

У подручју режима заштите II степена, забрањена је изградња нових физичких структура (објекти туристичке супраструктуре), осим објеката у функцији заштићених подручја (у складу са правилима за ове објекте), објеката у функцији газдовања шумама и узгоја дивљачи (у складу са правилима за шумско земљиште) и објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова (у складу са правилима за водно земљиште).

У подручју режима заштите III степена, ван туристичких локалитета, забрањена је изградња нових физичких садржаја туристичке супраструктуре. Дозвољена је изградња објеката у функцији заштићених подручја, шумарства, ловства и водопривреде (аналогно подручју режима заштите II степена), као и становања и еколошки оријентисаних делатности у сеоским домаћинствима (пољопривредног, мешовитог и непољопривредног типа). сточарства (катуни, бачије, летњи торови у функцији прегонске испаше и сл.) и пољопривреде (у складу са правилима за пољопривредно земљиште). Код изградње ових објеката неопходно је придржавати се посебних режима, услова и мера заштите, прописаних овим Просторним планом, *Уредбом о заштити Парка природе "Шарган - Мокра Гора"* ("Службени гласник РС", бр. 52/05, 105/05, 81/08 и 49/12 - УС), релевантним законским и подзаконским актима из области заштите природе, заштите животне средине, шумарства, ловства, пољопривреде и водопривреде, као и актима Управљача Парка природе и других надлежних институција.

Ове објекте градити на етно-узорима објеката народног градитељства овог подручја, од локалних материјала и уз оптимално уклапање у предео. За постојеће објекте предвидети обнову и

реконструкцију у изворном облику (традиционална архитектура народног градитељства), уз употребу локалних материјала.

Површине и објекти туристичке супраструктуре су доминантни у туристичком простору. Да би се формирао и обликовао туристички простор у складу са изабраним концептом туризма, неопходно је извршити правилан избор одговарајућих програма, садржаја и обликовних елемената, који ће одредити неопходне интервенције у оквиру туристичког простора, што пре свега подразумева изградњу одговарајуће туристичке супраструктуре (*Законом о туризму*, дефинисан је појам туристичке супраструктуре: угоститељски објекти, као и галерије, изложбени, конгресни и забавни објекти, који су у непосредној вези са угоститељским објектима и објектима спортско-рекреативног садржаја, или са њима чине јединствену целину). Ове интервенције обухватају: уређење, изградњу и коришћење простора за различите туристичке намене (нова изградња у духу традиционалне архитектуре, која доприноси очувању континуитета са постојећим вредностима у простору); ревитализацију (уз мање проширење капацитета) и комерцијализацију постојећих објеката (пре свега у оквиру сеоских домаћинстава и домаће радиности), које су формом, структуром, габаритом, просторним склопом и архитектонским обликовањем прилагођене наслеђеној структури;

Површине и објекти туристичке супраструктуре у *туристичким локалитетима* (дефинисани у одељку III 1.5. *Туризам*), који се налазе у подручју са режимом заштите III степена, као и ван подручја са режимом заштите, уређиваће се и градити према следећим општим правилима:

- при уређењу и изградњи у туристичким локалитетима, водити се принципом што мањег угрожавања шумског фонда и компензационог пошумљавања за посечену шуму, као и интеграције са локалним комплементарним активностима (пољопривреда, шумарство, ловна привреда, одрживо коришћење традиционалних грађевинских материјала, занатство, домаћа радиност). Такође, придржавати се посебних режима, услова и мера заштите, прописаних овим просторним планом, *Уредбом о заштити Парка природе "Шарган - Мокра Гора"*, релевантним законским прописима из области заштите природе, културних добара и животне средине, саобраћаја и водопривреде, као и актима управљача Парка природе и других надлежних институција.
- нови садржаји туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима планирају се и уређују на погодним теренима (геолошки стабилним, осунчаним, заклоњеним од ветра, са препорученим нагибом до 15%), са обезбеђивањем приступа свим садржајима и уз формирање мирних зелених зона између зона туристичког смештаја и других садржаја;
- планирана туристичка инфраструктура и спортско-рекреативни садржаји имају приоритет у односу на садржаје туристичког смештаја и друге туристичке супраструктуре у туристичким локалитетима;
- препоручује се комбинован начин уређења туристичких локалитета – хомогене урбане структуре око мањих тргова, компактни нивои дуж улица, претежно слободностојећи објекти, концентрисане традиционалне групације етно-објеката и сл. Туристички локалитети се партерно уређењу, ради функционалне и обликовне интеграције смештајних, јавних, спортско-рекреативних и других садржаја;
- неопходно је минимално опремање туристичких локалитета планираном саобраћајном и комуналном инфраструктуром - јавне саобраћајнице и паркинзи, водоснабдевање, организовано одвожење талогатних вода на пречишћавање (до реализације система за прикупљање/одвођење/пречишћавање отпадних вода), електроснабдевање и основне ТТ инсталације. Такође, потребно је одстранити или ублажити транзитни саобраћај из туристичког ткива (изградња обилазних саобраћајница; формирање зоне заштитног зеленила дуж транзитних саобраћајница; лоцирање јавних паркинг простора у приступним зонама, одакле се успостављају добре пешачке везе ка туристичким садржајима), чиме се избегава просторни дисконтинуитет који умањује туристички квалитет простора.
- на нивоу туристичког локалитета, утврдити обавезу детаљног испитивања микро-природних услова (инжењерско-геолошких, климатских и др.), као и социо-економске оправданости и еколошке прихватљивости изградње објеката туристичке супраструктуре;
- категоризација и специјализација угоститељских објеката, односно стандардизација смештајних објеката, утврђује се на основу важећег *Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај* („Службени гласник РС”, број 83/16 и 30/17) и *Закона о туризму* („Службени гласник РС”, бр. 17/19);
- архитектонски облици свих објеката туристичке супраструктуре у туристичким

локалитетима, развијаће препознатљиви локални архитектонски израз, са енергетски рационалним просторима заштићеним од негативних екстрема планинске климе, оптимално отвореним према микро-амбијентима природног предела и са доминантном употребом изворних материјала овог поднебља, уз прилагођавање познатим узорима етно-архитектуре овог краја и уклапање у природни амбијент и морфолошке облике тла (ниске просторне структуре, уз могућност формирања реперних објеката, ради постизања визуелног композиционог акцента);

- приоритет дати ревитализацији, адаптацији, реконструкцији и комерцијализацији постојећих објеката (посебно објеката са елементима народног градитељства), без обзира на постојећу намену. Евентуално мање проширење капацитета ових објеката, ограничити на интервенције које доприносе прилагођавању наслеђеној структури, по питању просторног склопа и архитектонског обликовања. Могућа је и изградња нових објеката на темељима и у габариту напуштених објеката (уз евентуално проширење капацитета до 50% у односу на изворне објекте). Ревитализација и комерцијализација постојећих објеката у туристичке сврхе, условљене су испуњавањем прописаних санитарно-хигијенских и комуналних услова, и ненарушавањем успостављеног режима заштите природе и предела;
- на постојећим окућницама сеоских домаћинстава, у функцији сеоског туризма (агро-, етно, еко-туризам), могућа је изградња нових објеката туристичког смештаја и комплементарних активности (производња здраве хране, услужно занатство, мање производно занатство везано за прераду сеоских производа). Приоритет дати локацијама на којима се идентификује група објеката народног градитељства погодна за презентацију, уз могућност формирања етно-парка.
- уређење, изградња и коришћење простора за различите туристичке намене (туристички смештај и друга туристичка супраструктура) на неизграђеним грађевинским парцелама, могућа је, уз очување континуитета са постојећим вредностима у простору, испуњавање прописаних санитарно-хигијенских и комуналних услова, и услова заштите природе, културних добара и животне средине, као и доказану социо-економску оправданост реализације на нивоу туристичког локалитета (ово подразумева и доступност јавних служби и сервиса од интереса за туризам);
- у складу са изабраном концепцијом туристичког развоја (дефинисано у одељку III 1.5. Туризам) и валоризацијом туристичких потенцијала који предодређују коришћење појединачних туристичких локалитета за развој појединих видова туризма, могуће је планирати туристичку супраструктуру следећег садржаја: *програми wellness туризма* (смештај; трим, теретана, фитнес и сл.; козметички и медицински третмани; здрава и контролисана исхрана); *образовни и научни програми* (рекреативна настава; стручне екскурзије, студијски и истраживачки боравци); *програми културног и верског туризма* (везани за културно-историјске споменике, верске објекте, етнологске и друге антропогене вредности); *програми етно-туризма* (етно-села, етно-паркови); и други програми осмишљени према циљним групама туриста, који се реализују у туристичким локалитетима, и којима се обезбеђује интеграција расположивих туристичких ресурса планског подручја у јединствену туристичку понуду.

Посебна правила за површине и објекте туристичке супраструктуре

Врста и намена објеката који се могу градити: Објекти туристичке супраструктуре, различитог типа и садржаја. Ови објекти се могу реализовати као самостални објекти на парцели (основна намена) или мешовито са наменом становања (у стамбеном делу дворишта, у оквиру стамбених или пратећих објеката на парцели, као ревитализовани постојећи објекти или новоизграђени објекти у функцији туризма), према правилима за површине и објекте туристичке супраструктуре, односно за зоне становања. Најчешће су то угоститељски објекти за смештај (са или без исхране) и исхрану. Планиране врсте туристичког смештаја обухватају: сеоско туристичко домаћинство и домаћу радиност (соба/стан за издавање - "гостинска смештајна јединица", "гостинска кућа", туристички апартман, етно објекат - "еколоц" и сл.), пансион, мотел, хотел, апартмански блок, етно-насеље, планинарски и ловачки дом, шумарске, ловачке и планинарске куће, одмаралиште и сличне објекте.

Табела 22: Планиране врсте туристичког смештаја

врста смештаја	смештајна јединица	просторна организација смештаја	максимални капацитет
сеоско туристичко домаћинство, домаћа радиност	соба	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	туристички апартман	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	стан	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	кућа	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
	етно-објекат (еколоц)	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
пансион	соба	у једном објекту	50 лежаја/објекат
мотел	соба	у једном објекту	100 лежаја/објекат
апартмански блок	туристички апартман	у једном објекту	100 лежаја/објекат
хотел	соба	у једном објекту	150 лежаја/објекат
	апартман		
етно-насеље	етно-објекат	у више објеката	150 лежаја/комплекс
планинарски дом, ловачки дом	соба	у једном објекту	30 лежаја/објекат
шумарска кућа, ловачка кућа, планинарска кућа	соба	у једном или више објеката	30 лежаја/комплекс
одмаралиште	соба	у једном или више објеката	60 лежаја/објекат

- број смештајних јединица (соба, апартман), као и њихов однос у оквиру смештајних објеката или комплекса, није дефинисан овим Просторним планом (већ само максимални број лежаја по туристичком комплексу или објекту), а може бити прописан актом управљача заштићеног подручја и других надлежних институција (уколико није прописан релевантним законским и подзаконским актима из ове области).
- код изградње туристичких смештајних капацитета оријентисати се на категорије ***, **** и више (могућа и категорија ** за смештај у сеоским туристичким домаћинствима и домаћој радиности).
- при изградњи нових, реконструкцији и адаптацији постојећих објеката за смештај туриста и пренамени постојећих објеката друге намене у објекте за смештај туриста, препоручује се оријентација на објекте мањег смештајног капацитета ("породични" хотели, пансиони и сл., до 30 лежаја), ниже спратности и развијене основе, који су формом и габаритом погоднији за уклапање у предео.
- планинарске, ловачке и шумарске куће и домови, поред намене смештаја и исхране планинара, ловаца, шумара, истраживача и осталих корисника, имају и сервисну намену (склањање од непогода, нужно преноћиште, контрола простора).
- у оквиру сеоских домаћинстава, приоритет је ревитализација и туристичка комерцијализација постојећих очуваних објеката, групе објеката или домаћинстава, која имају карактеристична изворна обележја, уз евентуално формирање "етно-парка" (уколико је могуће идентификовати групу објеката народног градитељства погодну за презентацију).
- за смештајне јединице "гостинска кућа" и "гостинска смештајна јединица" (куће, станови и собе за издавање) препоручује се капацитет до шест лежаја (до 60 m², две собе са по три лежаја, са засебним улазом, заједничким или засебним купатилом и евентуално дневним боравком).
- објекти типа "еколоц" представљају врсту туристички смештаја која: штити природне и културне компоненте свог окружења, тако што се максимално уклапа у предео и

специфични контекст окружења; током изградње и експлоатације врши минималан утицај на животну средину; користи одржива средства која обезбеђују смањену потрошњу воде; задовољава своје енергетске потребе кроз енергетски ефикасну изградњу у комбинацији са савременим решењима примене „чисте“ енергије (где год је то могуће); обезбеђује пажљив третман отпада и отпадних вода (коришћење биоразградивих и нетоксичних средстава, рециклажа и др.); даје допринос одрживом развоју локалне заједнице. Зато је "еколоц" (кроз интервенције у виду реконструкције, адаптације и промене намене постојећих, или изградње нових објеката) пожељан тип туристичког смештаја у оквиру грађевинског подручја насеља на територији Парка природе "Шарган – Мокра Гора". "Еколоц" објекти су по правилу намењени екотуристима, и доприносе одрживом развоју локалних заједница у оквиру заштићених подручја, кроз заједничке програме са локалним становништвом и промовисање локалне заједнице и одрживог развоја заштићеног подручја. Развој ових објеката захтева једноставнију инфраструктуру и мању потрошњу простора у циљу задовољавања основних туристичких потреба екотуриста, а тиме и мање инвестиције.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Становање, компатибилне јавне и услужне намене (објекти у функцији заштићених подручја, јавне службе и сервиси од интереса за туризам) и други комплементарни садржаји туристичке супраструктуре (изложбени простори, простори за информисање, предах, снабдевање, рекреацију, едукацију и забаву туриста).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Све делатности које угрожавају основну намену и животну средину негативним утицајима (бука, вибрације, гасови, мириси, отпадне воде и друга штетна дејства).

Услови за формирање грађевинске парцеле: Парцела се формира (увећава или дели) према просторним могућностима, у циљу прилагођавања величине парцеле у складу са прописима и одговарајућим техничким нормативима за конкретну туристичку намену, односно потребним условима за одговарајућу врсту и категорију туристичког смештаја. За просторе нове изградње и реконструкције, при формирању парцеле, обавезно се обезбеђује нормативни однос површине парцеле и смештајног капацитета од минимум 80 m²/лежају. Минимална величина грађевинске парцеле: етно-насеље – 10.000 m²; хотел/мотел – 3.000 m²; апартмански блок/пансион – 2.000 m²; остали објекти туристичког смештаја (самостално, или мешовито са наменом становања, у оквиру стамбеног дела дворишта) и остали угоститељски објекти – 1.000 m². Најмања ширина грађевинске парцеле - 20 m.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између грађевинске и регулационе линије је 5,0 m. У зони у којој постоје изграђени објекти исте намене, растојање између грађевинске и регулационе линије утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката. Грађевинска линија пратећег објекта не може да буде испред грађевинске линије основног објекта на парцели. Удаљеност грађевинске линије објекта од регулационе линије државног пута, одређује се на основу прописаних заштитних појаса у складу са *Законом о путевима*.

Положај објеката у односу на границе грађевинске парцеле: Најмање дозвољено растојање габарита објекта и границе бочне суседне грађевинске парцеле, износи - за слободностојећи објекат на делу бочног дворишта северне оријентације = 2,0 m; за слободностојећи објекат на делу бочног дворишта јужне оријентације = 3,0 m; за први или последњи објекат у непрекинутом низу, или двојни објекат у прекинутом низу на бочном делу дворишта = 4,0 m. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне (бочне или задње) грађевинске парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције, не могу се на суседним странама предвиђати отвори смештајних и стамбених просторија.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност објеката (слободностојећих или у прекинутом низу) на истој или на суседним грађевинским парцелама, износи половину висине вишег објекта, а не мање од 5,0 m, уз задовољавање противпожарног услова. За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од 5,0 m, у случају реконструкције не могу се на суседним странама предвиђати насупрмни отвори за осветљавање смештајних и стамбених просторија. Слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Урбанистички параметри: Код израчунавања урбанистичких параметара на грађевинској парцели, узимају се у обзир сви објекти на парцели. За грађевинске парцеле се утврђује максимални индекс заузетости до 30% и индекс изграђености до 0,6 (индекс заузетости до 40% и индекс изграђености до 0,9, за туристичке целине и насеља са израженим туристичким функцијама).

Минимални проценат уређеног зеленила на парцели износи 20% површине парцеле. Отворени терени за рекреацију не улазе у проценат уређеног зеленила.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност нових објеката туристичког смештаја и угоститељства на парцели је П+1+Пк (максимална висина = 12,0 m), а изузетно П+1+2Пк или П+2+Пк (максимална висина = 15,0 m), у циљу формирања реперних објеката, ради постизања визуелног композиционог акцента (уз обавезу израде урбанистичког пројекта). Одступање у односу на дефинисану спратност (до изузетне максималне спратности и висине), а у циљу висинског акцентовања делова објеката, дозвољено је на максимално 15% површине основе свих објеката у грађевинском комплексу. Максимална спратност објеката компатибилне (допунске) намене је П+1+Пк (максимална висина = 12,0 m). Максимална спратност пратећих објеката на парцели је П+Пк (максимална висина = 7,0 m). Могућа је изградња подрумских или сутеренских просторија, уколико не постоје сметње геомеханичке и хидрогеолошке природе.

Услови за изградњу других објеката на грађевинској парцели: Могућа је изградња више објеката основне и допунске намене на парцели. Дозвољена је и изградња пратећих објеката у функцији основних објеката на парцели, архитектонски усклађених са њима.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Свака грађевинска парцела мора имати излаз на јавну површину (саобраћајницу), непосредно или преко приступног пута. Приступ на јавну саобраћајну површину мора бити такав да се не угрози одвијање саобраћаја на њој. Могуће је остварити више приступа на грађевинску парцелу (јавни, службени и др.). Простор за паркирање у оквиру грађевинске парцеле (а изван површине јавног пута), мора да има функционалну везу са приступном саобраћајницом. На овом простору се обезбеђује паркирање возила: за сопствене потребе власника објеката на парцели, за потребе корисника смештајног капацитета реализованог на парцели, за потребе угоститељских и других (услужних, јавних или стамбених) објеката на парцели. Паркирање на парцели се може реализовати на отвореном паркингу и у гаражи (затвореној или делимично отвореној, потпуно или делимично укопаној). Осим путничких возила, на парцели је могуће обезбедити и паркирање минибуса, аутобуса и других возила за потребе организованог туристичког превоза. Потребан број паркинг места нормирати у складу са категоријом туристичког објекта (на основу *Правилника о стандардима за категоризацију угоститељских објеката за смештај*, „Службени гласник РС”, бр. 83/16 и 30/17), односно према претходно утврђеном стандарду за одговарајућу намену, али не мање од једног паркинг места по јединици смештајног капацитета, односно једног паркинг места на 70 m² корисне површине објекта.

Архитектонско обликовање: Изградња и реконструкција објеката треба да допринесе квалитету, препознатљивости и јединствености предела. При томе, треба максимално користити обликовне, пропорцијске, микроурбанистичке и остале елементе локалног градитељског наслеђа (како кроз обнову постојећих објеката, тако и кроз реминесценцију на архитектуру народног градитељства у модерном архитектонском изразу, али и кроз коришћење традиционалног склопа и начина уређења парцеле). Подразумева се коришћење локалних природних материјала за обраду фасада (малтерисање и бојење у бело; облагање зидова и тремова дрветом; облагање подрумских и сутеренских делова и сокли каменом...), прозора (дрвени капци...), кровова (кровни покривач од камене или дрвене шиндре...), отворених површина (камене плоче, гранитне коцке, растер елементи и озелењавање, а што мање бетонирања, асфалтирања и савременог попловавања) и др. Максимално користити еколошки прихватљиве грађевинске материјале и могућности локације за биоклиматско пројектовање објеката.

Општа правила за објекте туристичке инфраструктуре

Да би се формирао туристички простор који представља интегрисану и функционалну целину, неопходне су интервенције у циљу формирања привлачних обележја (атракција) у оквиру туристичког простора, што подразумева изградњу одговарајуће туристичке инфраструктуре (*Законом о туризму*, дефинисан је појам туристичке инфраструктуре: објекти за информисање, предаха, снабдевање, рекреацију, едукацију и забаву туриста). Ове интервенције подразумевају: функционални развој алпског скијалишта на Иверу, са модернизацијом и допуном припадајућих садржаја туристичке инфраструктуре; изградњу и опремање објеката и уређење простора за одвијање спортско-рекреативних и забавних активности, различитог интензитета (пратећи или независни садржаји); интеграцију туристичких садржаја ширег планског подручја и туристичких целина (базно подручје са стационарним капацитетом и допунским, комерцијалним садржајима, за кориснике туристичких садржаја).

Туристичка инфраструктура планског подручја обухвата:

- *пунктове за различите спортско-рекреативне активности и контролисане авантуре* - у циљу развоја програма туризма активног одмора (трекинг, авантуристичке и јахаће туре, планински бициклизам, слободно пењање, параглајдинг, планинарење, оријентиринг, посматрање птица, фотографисање природе, турно скијање, риболов и сл.). Ово подразумева максимално коришћење природних потенцијала, уз формирање пунктова/полигона на одговарајућим природним локацијама, са обезбеђеним приступом са јавних и некатегорисаних путева и стаза;
- *стазе којима се интензивирају туристичка кретања* - интензитет туристичких кретања повећава се саобраћајном повезаношћу природних и антропогених туристичких мотива и других туристичких пунктова, са важним путним правцима (има утицаја на величину контрактивне зоне). Ове стазе обухватају: пешачке стазе (излетничке, трекинг, планинарске), бициклистичке стазе (планински бициклизам), стазе за јахање, стазе за турно и нордијско скијање, риболовне стазе (на риболовним водама) и сл. Уређују се истовремено у функцији туризма, рекреације, заштите и презентације природних (Парк природе „Шарган – Мокра Гора“) и културних вредности. Могуће их је трасирати и у подручју режима заштите II и III степена, по правилу на планинским пашњацима и шумском земљишту без просека кроз шуму, претежно на трасама шумских и пашњачких путева и стаза, уз отварање нових траса само на неопходним краћим деоницама. Уређење стаза подразумева: обавезну сигнализацију (путокази, мерна места, маркиције стаза, информативне табле и др.), пратеће објекте на атрактивним локацијама у близини туристичких мотива (видиковци, отворена одморишта и наткривена склоништа са ватриштима, биваци и мања логоришта за ноћење у шаторима) и друге мањим објекте и опрему (мобилицар, елементи за рекреацију и сл.) - ови објекти се граде као мањи, приземни, рустични објекти од приручних материјала, у духу локалне традиционалне архитектуре, максимално уклопљени у предео. Профил стаза је минимум 1,6 m (пешачке), односно 2,25 m (бициклистичке), са максималним нагибом до 30%, за двосмерно кретање (кружне трасе). Није неопходна додатна обрада подлоге пешачких стаза, док је за бициклистичке стазе неопходно одговарајуће сабијање подлоге и оивичење (природним материјалима, који по изгледу, димензији и начину постављања, значајно не одступају од окружења). Премошћавање препрека (вода, јаруга и сл.) вршити постављањем одговарајуће конструкције од дрвета.
- *кампове и излетишта* - отворени садржаји на атрактивним локацијама, намењени коришћењу, истраживању и презентацији природних и створених вредности туристичког простора. Уређење излетишта (место за пикник, излетничка пољана) и кампова (ауто-камп, караван-камп, извиђачки логор, планинарски логор) подразумева: функционалну организацију, обележавање (информативне табле, путокази), опремање (мобилицар, елементи за рекреацију, надстрешнице, ватришта, отворени павиљони), оградавање (у случају потребе за контролом приступа) и обезбеђивање простора; а када су у питању кампови и: пружање кампинг услуга (трајно или привремено постављање и коришћење опреме за камповање - шатори, камп-приколице, нисконосеће приколице, ауто-каравани), обезбеђење санитарно безбедног прикупљања и пречишћавања отпадних вода и организованог прикупљања и транспорта отпада, као и паркирање моторних возила корисника. У Парку природе „Шарган – Мокра Гора“ није дозвољено камповање и пружање кампинг услуга изван кампова; ван Парка природе, изван кампова је могуће логоровање и то највише до 10 шатора (20 особа) истовремено на једној локацији. Камповање и пружање кампинг услуга дозвољено је искључиво у оквиру планираних грађевинских подручја, уз обезбеђивање прикључака на инфраструктуру. Капацитет кампа дефинише се бројем камп-јединица (место за подизање шатора, место за паркирање камп-приколица, нисконосећих приколица, или ауто-каравана). Максимални капацитет кампа је 70 камп-јединица (око 140 корисника). Простор кампа укључује и простор за смештај возила која вуку камп-јединице, као и возила других корисника кампа. Однос броја места за подизање шатора и других камп-јединица у оквиру кампа, није дефинисан овим Просторним планом, а може бити прописан актом управљача заштићеног подручја и других надлежних институција (уколико није прописан уредбом о заштити, или другим релевантним законским и подзаконским актима из ове области). Код изградње кампова оријентисати се на категорије **, *** и ****.

- *пунктове транзитног туризма* - обухватају пратеће садржаје путне инфраструктуре, везане за пружање услуга из домена транзитног туризма (информисање туриста у транзиту о туристичкој понуди планског подручја) и подизање стандарда туристичког путовања, као што су: информациони пунктови (улазне станице у заштићено подручје, инфо-пунктови), станице за снабдевање горивом, сервисне станице за путничка и друга возила, одмориште (са паркингом), угоститељски објекти и сл.. Ови објекти граде се, пре свега, у коридору транзитног туристичког правца регионалног/националног значаја (државни пут IB реда бр.28), који се директно везује за транзитни туристички правац међународног значаја (планирани коридор ауто-пута Е-761, чији се пунктови транзитног туризма реализују у складу са просторним планом подручја посебне намене овог коридора), чиме се стварају услови за обједињавање туристичке понуде ширег туристичког простора. За прикључак ових објеката на државни пут, предвидети траке за успоравање - убрзавање. Ови објекти се граде у складу са условима надлежних органа у области саобраћаја, заштите животне средине, природних добара, водопривреде, санитарне и противпожарне заштите, а уз претходну израду процене утицаја на животну средину, анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја и елементе животне средине, и уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја.
- *допунске, спортске и рекреативне садржаје у оквиру туристичких целина и насеља са израженим туристичким функцијама* (према просторним могућностима) - отворени терени са мањим пратећим објектима (помоћне просторије, спортска опрема, спортски клубови, школе спорта и пратеће услуге); затворени спортски објекти (мање спортске дворане са пратећим садржајима); акватички комплекси (базени за рекреацију, затворени базени) и сл. Сви спортско-рекреативни садржаји морају бити приступачни, функционално и пејзажно уклопљени у предео, адекватно обележени, обезбеђени и опремљени. Предност дати теренима са травнатом подлогом, а бетонску подлогу свести на најмању могућу меру.
- *алпско скијалиште на Иверу* – функционални развој скијалишта у циљу унапређења целогодишње туристичке понуде туристичке дестинације, подразумева: модернизацију постојеће скијашке инфраструктуре; реализацију нових ски-лифтова и жичара; проширење постојећих и реализацију нових ски-стаза; реализацију објеката за одмор скијаша на станицама жичара и других „ski in / ski out” објеката у функцији скијалишта; обезбеђење приступа скијаша почетним тачкама ски-лифтова („park and ride”); реализацију инфраструктуре за вештачко оснежавање ски стаза и друге скијашке и пратеће техничка инфраструктуре. За даљи функционални развој скијалишта и проширење постојећих скијалишних капацитета, неопходна је процена еколошких капацитета простора, на основу које би могао да се сагледа оптимални обухват, садржај и степен опремљености скијалишта, као и могућност релативизације потенцијалних конфликта у простору, уз усклађивање са режимима, условима и мерама заштите природе и животне средине (обавеза даље планске разраде, уз израду стратешке процене утицаја плана на животну средину).

Неки од објеката туристичке инфраструктуре, функционално се преклапају са *објектима у функцији заштићених подручја* (одељак IV 2.1.2.3. *Објекти јавне намене и верски објекти*).

Посебна правила за објекте туристичке инфраструктуре (било да су у функцији заштићених подручја, или не), а на основу општих правила за објекте туристичке инфраструктуре овог Просторног плана, дефинисаће урбанистички планови и пројекти, у складу са смерницама за спровођење Просторног плана.

2.1.2.5. Посебна правила грађења према утврђеном режиму заштите природних вредности и санитарне заштите изворишта

У обухвату Просторног плана постоји више енклава постојеће изградње, које својим фрагментима, или у целини, улазе у зоне са режимом заштите II степена Парка природе "Шарган – Мокра Гора". Изграђени објекти су у највећој мери староседелачки објекти сеоских домаћинстава (стамбени и економски), или традиционални аграрни објекти (активни или напуштени, углавном намењени прегонском сточарству), различитог бонитета, архитектонских, историјских и меморијалних вредности (старовлашка брвнара и слични типови традиционалних објеката који дају јединствен печат препознатљивости предела), а у зонама ретке градње (засеоци у планинским селима разбијеног типа, катунска насеља, бачишта и сл.), слабе саобраћајне доступности и комуналне опремљености.

У циљу решавања осетљивог питања одржања постојећих (традиционалних) домаћинстава и традиционалних аграрних садржаја, као и третмана постојећих објеката на заштићеном простору (у режиму заштите II степена Парка природе), за ове енклаве се прописују посебна правила грађења, са одговарајућим рестрикцијама прилагођеним условима заштите природних и предеоних вредности. Енклаве унутар режима заштите II степена у целини следе утврђену зонску намену, уз поштовање стечених права (уколико она негативно не утичу на успостављени режим заштите). Интервенције на уређењу евидентираних енклава обухватају реконструкцију, адаптацију, санацију, инвестиционо и текуће одржавање и мању доградњу објеката у циљу побољшања услова постојећег или активирања напуштеног становања (и сеоске економије) у оквиру домаћинстава, односно прегонског сточарства у оквиру традиционалних бачишта и катунских насеља, као и других традиционалних аграрних делатности и садржаја. Унапређењем и активирањем ових простора на новим програмским основама, које су од значаја за очување културног предела и посебних културно-историјских вредности, отвара се још један вид валоризације простора, тзв. еко-туристичка валоризација, и омогућава повезивање еко-пољопривреде (ограничена и строго контролисана прегонска испаша, са катунима, бачијама и летњим торовима у функцији прегонске испаше, и сл.) са еко-туризмом. С обзиром да енклаве постојеће изградње представљају значајан елемент културног предела, интервенције обухватају и ревитализацију постојећих вреднијих, аутентичних примерака народне архитектуре, као и ремоделацију новијих објеката неусклађених са традиционалном изградњом и типологијом, тако да архитектонске вредности, стил и начин изградње, габарити и спратност ових објеката, као и њихова намена, не нарушавају физичку структуру и специфични карактер, затечене вредности, капацитет и слику културног предела, већ доприносе очувању карактеристичног предеоног обрасца и креирању позитивног архитектонског идентитета.

Није предвиђена могућност даљег ширења енклава постојеће изградње унутар режима заштите II степена Парка природе, нити заокруживања постојећих целина у смислу зонског груписања изграђених и неизграђених парцела. Могућност нове изградње ограничена је на мању доградњу (укупно 50 m² бруто у основи, на нивоу свих објеката грађевинске парцеле) у функцији побољшања услова становања, пољопривреде (сточарства) и компатибилне сеоске економије. Ова (доградња) и остале интервенције на објектима (ревитализација, ремоделација, реконструкција, адаптација, санација), вршиће се искључиво према условима надлежних служби заштите, а тако да не оштете или измене карактеристике предела, морфолошке и нивелационо-топографске карактеристике простора, као и биолошке, геолошке, археолошко-форензичке и предеоне профиле (насипи, усеци, канали, шумски масиви и сл.).

Подручјем Просторног плана обухваћен је део сливног подручја постојеће акумулације „Врутци” (део регионалног система за снабдевање водом насеља), на коме се примењују утврђени режими заштите за ширу зону (зону III) санитарне заштите изворишта водоснабдевања (акумулације). У зони III санитарне заштите, примењују се појачане мере санитације и успоставља режим контролисане изградње и коришћења простора (који обезбеђује заштиту квалитета вода и здравствену исправност воде изворишта), али се не примењују рестрикције која би угрожавале развој насеља (дато у одељку III 1.3. *Воде и водно земљиште*). У подручју преклапања зоне III санитарне заштите и зона са режимима заштите Парка природе „Шарган - Мора гора“, односно другим зонама заштите установљеним за потребе посебне намене по различитим основама, примењује се принцип „*строжији режим заштите и коришћења простора*“.

2.2. Правила грађења на пољопривредном земљишту

Пољопривредно земљиште је земљиште које се користи за пољопривредну производњу и то: њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, трстици и мочваре, као и друго земљиште (вртаче, напуштена речна корита, земљишта обрасла ниским жбунастим растињем и др.) и земљиште које се одговарајућим планским актом може привести намени за пољопривредну производњу. У структури пољопривредног земљишта разликују се: плодно пољопривредно земљиште (оранице, воћњаци, виногради, ливаде, пашњаци, шуме и трстици катастарске класе од I до VIII) и неплодно пољопривредно земљиште (стрништа, кршеви, јаруге, камењари, вододерине, голети, остала природно неплодна земљишта и вештачки створене неплодне површине).

Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу и не може се користити у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним Просторним планом. Правила грађења су конципирана тако да се максимално заштити од градње плодно пољопривредно земљиште до пете катастарске класе (обрадиво пољопривредно земљиште), док је на пољопривредном земљишту од

шесте до осме катастарске класе и неплодном пољопривредном земљишту начелно могуће планском документацијом извршити промену намене и омогућити изградњу за потребе пољопривредне делатности и компатибилних намена.

Пољопривредно земљиште које је у складу са Просторним планом одређено као грађевинско земљиште, до привођења планираној намени, користи се за пољопривредну производњу. Коришћење обрадивог пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, вршиће се према условима утврђеним важећим *Законом о пољопривредном земљишту*.

Врста и намена објеката који се могу градити: На пољопривредном земљишту је забрањена изградња. Забрањено је коришћење обрадивог пољопривредног земљишта прве, друге, треће, четврте и пете катастарске класе у непољопривредне сврхе. Дозвољено је изузетно:

- изградња економских објеката који су у функцији примарне пољопривредне производње, а власнику је пољопривреда основна делатност и не поседује друго необрадиво пољопривредно земљиште. Објекти који су у функцији примарне пољопривредне производње су објекти за смештај механизације, репроматеријала, смештај и чување готових пољопривредних производа, пластеници, стакленици, стаје, објекти за потребе гајења и приказивање старих аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња, објекти за гајење печурака, пужева и риба;
- изградња објеката и коридора саобраћајне инфраструктуре (јавни путеви, путни објекти и саобраћајне површине) и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе, као и изградња и проширење пољских путева који доприносе рационалном коришћењу пољопривредног земљишта;
- изградња комуналне инфраструктуре (јавна расвета, водовод, канализација) и комуналних објеката (гробља) и то првенствено на земљишту ниже бонитетне класе;
- формирање пољопривредних газдинства у функцији етно и еко-туризма;
- регулација водотокова и изградња објеката који служе за одбрану од поплава, за одводњавање и наводњавање земљишта, или за уређење бујичних вода;
- уређење изворишта вода по претходно прибављеним водопривредним условима и сагласностима од надлежних институција за њихову експлоатацију;

Компатибилни садржаји и врсте објеката: Простори и објекти за развој интензивне или еколошке пољопривредне производње (помоћни објекти за потребе прегонске испаше стоке - летњи торови са надстрешницама; специјализованог ратарства - склоништа са оставама репроматеријала и алата; и сл.). Помоћни и службени објекти за потребе других комплементарних активности – шумарства (шумске куће, лугарнице, расадници); узгоја дивљачи и рибе (хранилишта, склоништа, мрестилишта); водопривреде; саобраћаја; заштите од елементарних непогода (склоништа).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: Садржаји и објекти који нису наведени у претходним ставовима и све делатности које угрожавају основну намену и животну средину негативним утицајима (бука, вибрације, гасови, мириси, отпадне воде и друга штетна дејства). Забрањено је дубоко фундаирање објеката, изградња подземних етажа и употреба бионеразградивих или материјала који у фази труљења ослобађају токсичне материје. Забрањена је и изградња објеката који својом величином и изгледом нарушавају амбијенталне вредности, као и објеката који не испуњавају услове заштите природе и еколошке услове.

Услови за формирање парцеле: Пољопривредна парцела је постојећа, са директном или индиректном везом са јавним путем, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. Обрадиво пољопривредно земљиште не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од пола хектара (обрадиво пољопривредно земљиште уређено комасацијом не може да се уситни на парцеле чија је површина мања од једног хектара). Дозвољено је укрупњавање пољопривредних парцела, при чему није ограничена горња граница величине парцеле.

Положај објеката у односу на регулациону линију: Минимално растојање између објекта и границе парцеле јавног пута је 5 m од општинског и некатегорисаног пута, 10 m од државног пута II реда, 20 m од државног пута I реда, а 40 m од ауто-пута. За парцеле са индиректним прилазом јавном путу (преко приватног пролаза) положај објекта се утврђује у складу са правилима Просторног плана.

Положај објеката у односу на границе парцеле: Најмање дозвољено растојање слободностојећег објекта и границе бочне суседне парцеле износи 3,5 m на делу северне

оријентације, односно 6,5 m на делу јужне оријентације. За изграђене објекте чије је растојање до границе суседне парцеле мање од претходно утврђених вредности, у случају реконструкције, не могу се на наспрамним странама предвиђати отвори за осветљење просторија.

Међусобна удаљеност објеката: Минимална међусобна удаљеност слободностојећих објеката на суседним парцелама је 10 m, а на истој парцели 15 m. За изграђене објекте чија међусобна удаљеност износи мање од прописаних, у случају реконструкције, не могу се на наспрамним странама предвиђати отвори за осветљење просторија. Удаљеност ових објеката од стамбених и других објеката у грађевинском подручју насеља, одређује се према потребним условима заштите животне средине, техничким нормативима и законском регулативом која третира ову област.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 10%.

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, са максималном висином од 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели на јавну саобраћајницу се остварује непосредно, преко приступног/пољског пута, или посредством службености пролаза. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели (пољопривредне машине, теретна и путничка возила), обезбеђује се простор на сопственој парцели, изван површине јавног или пољског/приступног пута.

Ограђивање и одводњавање: Дозвољено је ограђивати парцелу, уз прилагођавање оградне врсте и намени објекта и окружењу. Одводњавање површинских вода са парцеле врши се слободним падом према јавној површини. Површинске и друге отпадне воде из парцеле одводе се регулисано до ђубришне јаме.

Архитектонско обликовање: Архитектонско обликовање објеката прилагодити традиционалној архитектури народног градитељства, али и потребама савремене пољопривредне производње, уз уклапање у предеони лик планинског подручја. Максимално примењивати аутохтоне грађевинске материјале.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, смештају возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

2.3. Правила грађења на шумском земљишту

Шумско земљиште је земљиште на коме се гаји шума (у државној или приватној својини), земљиште на коме је због његових природних особина рационалније гајити шуме, као и земљиште на коме се налазе објекти намењени газдовању шумама, дивљачи и остваривању општекорисних функција шума, које не може да се користи у друге сврхе, осим у случајевима и под условима утврђеним законском регулативом.

Врста и намена објеката који се могу градити: На шумском земљишту је забрањена градња. Дозвољена је изузетно изградња објеката: у функцији газдовања шумама; економских или стамбених објеката сопственика шума на површини до 10 ари; обновљивих извора енергије малих капацитета; за заштиту људи и материјалних добара од елементарних непогода и у функцији одбране земље.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: објекти у функцији туризма и рекреације, са пратећим објектима (шанк-барови, надстрешнице, одморишта, стазе, просторије за опрему и сл.); објекти у функцији ловства и узгоја дивљачи (ловно-технички објекти за лов и контролу бројног стања дивљачи).

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: На шумском земљишту је забрањена градња, осим за намене предвиђене Просторним планом (поштујући одредбе важећег *Закона о шумама* и услове ЛП "Србијашуме"), уз максималну заштиту шумског земљишта у заштитним шумским подручјима, а уз омогућавање градње на оном шумском земљишту које не ужива висок степен заштите и пружа могућност за развој шумске привреде, туризма и ловства.

Услови за формирање парцеле: Шумска парцела је постојећа, са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе парцеле: Минимално растојање од објекта до границе парцеле општинског и некатегорисаног пута је 5,0 m, до парцеле државног пута II реда 10,0 m, до парцеле државног пута I реда 20,0 m, а до парцеле ауто-пута 40 m.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 10%. Максимална бруто развијена грађевинска површина објеката на парцели износи 600 m². Максимална бруто развијена грађевинска површина појединачних пратећих објеката, као и објеката у функцији ловства и узгоја дивљачи је 50 m².

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је П+Пк, са максималном висином од 9,0 m (7,0 m за пратеће објекте).

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели на јавну саобраћајницу се остварује непосредно, преко приступног/шумског пута, или посредством службености пролаза. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели, обезбеђује се простор на сопственој парцели, изван површине јавног или шумског/приступног пута.

Ограђивање: Дозвољено је ограђивање објеката заштитном транспарентном оградом до висине 2,2 m. Ограђивање парцела на шумском земљишту није дозвољено, осим привремено у циљу заштите ретких и проређених врста дивљачи.

Архитектонско обликовање: Архитектонско обликовање објеката прилагодити природном амбијенту (шумско окружење, ловиште) и традиционалној архитектури народног градитељства, уз максималну примену аутохтоних природних грађевинских материјала.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, смештају возила, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

2.4. Правила грађења на водном земљишту

Водно земљиште је земљиште на коме стално или повремено има воде, због чега се формирају посебни хидролошки, геоморфолошки и биолошки односи који се одражавају на акватични и приобални екосистем. Водно земљиште текуће воде, јесте корито за велику воду и приобално земљиште. Водно земљиште стајаће воде, јесте корито и појас земљишта уз корито стајаће воде, до највишег забележеног водостаја. Водно земљиште обухвата и напуштено корито, пешчани и шљунчани спруд који вода повремено плави, као и земљиште које вода плави услед радова у простору (преграђивања текућих вода, експлоатације минералних сировина и др.). Подручје заштићено од поплава је појас земљишта између речног корита и одбрамбеног насипа (инундационо подручје), чији је саставни део и заштитни појас са шумом или заштитним зеленилом.

Врста и намена објеката који се могу градити: На водном земљишту, а на основу законских прописа који регулишу област водопривреде, уз претходне услове и сагласност надлежног јавног водопривредног предузећа и у складу са условима заштите природе и животне средине, могућа је изградња: објеката у функцији водопривреде и одржавања водотокова; саобраћајних површина (јавни и приступни путеви, путеви за потребе водопривреде, уређене стазе за кретање у природи); мреже и објеката инфраструктуре у складу са Просторним планом.

Компатибилни садржаји и врсте објеката: партерни објекти (терени за спорт и рекреацију без ограда и трибина, са одговарајућом опремом, мобилијаром и сл.); пратећи објекти (надстрешнице, просторије за опрему, одморишта и сл.); објекти на води (воденице, ваљарице и сл.), уз обавезу израде хидрауличких прорачуна (ови објекти не смеју да утичу на пропусну моћ корита, у смислу пропуштања таласа великих вода); објекти за коришћење обновљивих извора енергије малих капацитета (мале хидроелектране), под условом да не угрожавају изворишта, еколошке функције

водотока, захтеве у погледу обезбеђивања минимално одрживих протока низводно од захвата и друге услове, и уз обавезу израде одговарајућег урбанистичког плана.

Врста и намена објеката чија је изградња забрањена: На водном земљишту је забрањена изградња стамбених, пословних, производних и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште, или угрозити безбедност водопривредне инфраструктуре, као и објеката којима се смањује пропусна моћ корита.

Услови за формирање парцеле: Парцела је постојећа, са директним или индиректним излазом на јавну саобраћајницу, при чему њен облик има произвољну геометријску форму, форму правоугаоника или други облик који је прилагођен терену. За објекте водопривреде и енергетике, могуће је формирати мање парцеле, у складу са законом.

Положај објеката у односу на регулациону линију и границе парцеле: Положај објекта на парцели мора да обезбеди лак приступ објекту са јавне саобраћајне површине, али и да испоштује заштитна удаљења: 5,0 m од општинског и некатегорисаног пута; 10 m од државног пута II реда; 20 m од државног пута I реда; 40 m од ауто-пута. Приликом позиционирања објеката поштовати правила о заштитним удаљењима објеката од рени-бунара, подводних инсталација, водозахвата и др.

Урбанистички параметри: Највећи дозвољени индекс заузетости = 20%. Максимална бруто развијена грађевинска површина објеката на парцели износи 250 m². Максимална бруто развијена грађевинска површина појединачних партерних и пратећих објеката, објеката на води и објеката за коришћење обновљивих извора енергије је 50 m².

Спратност и висина објеката: Максимална спратност објеката је II, са максималном висином од 7,0 m.

Услови за изградњу других објеката на парцели: Могућа је изградња више објеката основне и пратеће намене на парцели, у оквиру прописаних урбанистичких параметара.

Услови и начин обезбеђивања приступа парцели и паркирања возила: Приступ парцели (објекту) за снабдевање робом/материјалом и одвожење чврстог отпада, мора бити непосредно са јавне или приступне (колске или колско-пешачке) саобраћајнице, минималне ширине 3,0 m. До објекта је обавезно обезбедити пешачки приступ. За смештај возила и машина за потребе садржаја и објеката на парцели, обезбеђује се простор изван површине јавног пута, у близини објекта

Ограђивање: Дозвољено је ограђивање објеката заштитном транспарентном оградом до висине 2,2 m.

Архитектонско обликовање: Архитектура објеката условљена је уређењем приобалне зоне. Објекти треба да буду обликовани тако да не угрожавају визуелно сагледавање воденог простора и супротне обале водотока. Обликовање објеката извести тако да позицијом, габаритима, материјалима, изгледом и начином коришћења буду уклопљени у околни простор и намену, тј. да не наруше природне вредности и пејзажне одлике простора. При архитектонском обликовању објеката предност дати традиционалној архитектури народног градитељства, уз максималну примену аутохтоних природних грађевинских материјала.

Услови заштите суседних објеката, животне средине и други услови: У току извођења радова и при експлоатацији, водити рачуна о техничким и еколошким условима на суседним парцелама (према техничким и другим нормативима за одређену врсту објекта), као и о безбедности објеката изграђених на њима (при ископу темеља, одводњавању површинске воде, изношењу шута, смећа и др.). Услови заштите животне средине, санитарни и хигијенски услови, услови заштите од пожара, безбедносни и други услови, у складу су са мерама заштите према прописима и нормативима за конкретну област, односно са законском регулативом која дефинише утицај објекта и делатности на животну средину.

2.5. Правила грађења инфраструктурних система

Правила за изградњу инфраструктурне мреже односе се на: саобраћајну инфраструктуру (друмски, пешачки, бициклистички и стационарни саобраћај); водопривредну инфраструктуру (водоводна и канализациона мрежа, регулација водотокова); енергетску инфраструктуру (електроенергетска и термоенергетска мрежа, обновљиви извори енергије); телекомуникациону инфраструктуру (електронска комуникација).

Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру нових траса, треба да буде координирано са условима Просторног плана. Постављање нових инфраструктурних мрежа у оквиру постојећих саобраћајних профила, треба да буде у складу са постојећом изграђеном мрежом, у зависности од конкретних услова. Реконструкција инфраструктурне мреже треба да буде

координирана са новим решењима, тако да заједно обезбеђују бољи и функционалнији распоред мреже.

2.5.1. Саобраћајна инфраструктура

Утврђивање регулативе за изградњу, реконструкцију, одржавање, заштиту и коришћење саобраћајних површина (у складу са законском регулативом, прописима и техничким нормативима из ове области, као и са условима заштите животне средине и посебним режимима заштите), обухвата: јавне путеве (државне, општинске и туристичке путеве и уличну мрежу) и њихово прикључење; инфраструктуру немоторизованог (пешачког и бициклическог) и стационарног саобраћаја; остале објекте саобраћајне инфраструктуре (аутобуска стајалишта и станице за снабдевање горивом).

Општа правила за јавне путеве и услови за њихово прикључење

- основна линија за обележавање путног појаса, регулационих линија, тротоара, банкена и коловоза је осовина пута. Осовина пута мора бити дефинисана аналитичко геодетским елементима из државне катастарске мреже. На основу успостављене осовине пута, врши се обележавање осталих елемената пута, према врсти, односно категорији пута;
- регулациони појас пута (појас регулације) јесте путна парцела (путно земљиште јавног пута) и путно земљиште других објеката инфраструктурних система. Он служи искључиво функцији пута и у истом није дозвољена изградња објеката високоградње. Приликом изградње грађевинских објеката у близини путева, мора се поштовати прописано растојање према категорији пута;
- регулационе линије и осовине саобраћајница представљају основне елементе за дефинисање мреже саобраћајница. Приликом израде пројектне документације могуће је вршити корекције геометријских елемената саобраћајница унутар планираних попречних профила, а у циљу побољшања услова саобраћаја (примена комплекснијих радијуса у раскрсници, увођење или продужење трака за престројавање возила, увођење нових аутобуских стајалишта, одводњавање, као и увођење свих додатних елемената пута у складу са Законом о путевима);
- елементи трасе пута и раскрсница морају бити урађени у складу са важећим законима, прописима за ту врсту објеката и важећим *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* („Сл.гласник РС”, број 50/11);
- коловозну конструкцију димензионисати према меродавном саобраћајном оптерећењу, а према важећим стандардима и нормативима базираним на СРПС У.Ц4.012, *Правилнику о техничким нормативима за димензионисање коловозних конструкција* и *Пројектовању флексибилних коловозних конструкција*, а у складу са *Законом о путевима* („Службени гласник РС”, број 41/18) и другим пратећим прописима.
- при пројектовању нових деоница пута или нових коловозних трака, нивелету висински поставити тако да се прилагоди изведеним коловозним површинама. Приликом пројектовања за израду новог коловоза и ојачање постојеће коловозне конструкције, користити податке о климатско хидролошким условима, носивости материјала постелице и других елемената коловозне конструкције;
- ширина регулационих профила зависи од категорије саобраћајница, при чему ширину коловоза, пешачких и бициклических површина, треба дефинисати према меродавном саобраћајном оптерећењу;
- нивелација, примењени радијуси кривина, подужни нагиб и остали пројектни елементи новопланираних саобраћајница усклађују се са граничним вредностима пројектних елемената из важећег *Правилника о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*;
- ваздушни простор изнад коловоза је простор у висини од најмање 7,0 m, са слободним простором у висини од најмање 4,75 m од највише тачке коловоза;
- одводњавање се решава гравитационим отицањем површинских вода (подужним и попречним падом саобраћајница);
- дуж свих путева обезбеђује се инфраструктура за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима који пролазе кроз Парк природе и зоне санитарне заштите;
- инсталације се могу планирати на катастарским парцелама које се воде као јавно добро - путеви (својина Републике Србије) и на којима се управљач пута води као корисник, или је правни следбеник корисника;

- укрштање инсталација са јавним путем се изводи искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на пут, у прописаној заштитној цеви. Заштитна цев мора бити пројектована на целој дужини између крајних тачака попречног профила пута (изузетно спољња ивица реконструисаног коловоза), увећана за по 3,0 m са сваке стране. Минимална дубина инсталација и заштитних цеви од најниже коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,50 m, док испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног), од коте дна канала до горње коте заштитне цеви износи 1,2 m. Укрштаје планираних инсталација удаљити од укрштаја постојећих инсталација на минимум 10,0 m;
- паралелно вођење инсталација са јавним путем врши се постављањем инсталација минимално 3,0 m од крајње тачке попречног профила пута (ножице насипа трупа пута или спољне ивице путног канала за одводњавање, изузетно ивице реконструисаног коловоза, уколико се тиме не ремети режим одводњавања коловоза). На местима где није могуће задовољити ове услове, мора се испројектовати и извести адекватна заштита трупа предметног пута;
- бициклистичке стазе се могу планирати уз све јавне путеве, у складу са *Законом о путевима и Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*;
- прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће, прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда;
- земљани пут који се укршта или прикључује на јавни пут мора се изградити са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут са којим се укршта, односно на који се прикључује, у ширини од најмање 5 m, а у дужини од најмање 40 m за државни пут I реда, 20 m за државни пут II реда и 10 m за општински пут и улицу, рачунајући од ивице коловоза јавног пута;
- контрола приступа и саобраћајних прикључака обављаће се у складу са важећим *Законом о путевима, Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* и осталим важећим стандардима и прописима који уређују предметну материју;
- пејзажно се уређују косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту (озелењавају се травом, шибљем и другим аутохтоним растињем које не угрожава прегледност пута). У изграђеном простору насеља или туристичког локалитета, између тротоара и границе појаса регулације подиже се дрворед и други засад, али тако да не омета прегледност јавног пута и не угрожава безбедност саобраћаја. Ограде, дрвеће и засади поред јавних путева, такође не смеју да угрожавају прегледност пута и безбедност саобраћаја.
- у изграђеном простору насеља или туристичког локалитета, обавезно је спровођење мера заштите од буке, вибрација и загађења ваздуха, свих постојећих стамбених, туристичких, јавних и осталих објеката и садржаја;
- рекламне табле, панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, природне вредности, културно-историјски споменици и други објекти, могу се постављати поред државних и општинских путева, на удаљености од 7,0 m од ивице коловоза (5,0 m за општинске путеве), односно према условима управљача пута и уз сагласност управљача Парка природе.
- пројектима предвидети потребну саобраћајну сигнализацију, у складу са усвојеним режимом саобраћаја, као и потребне елементе којима се задовољава стандард приступачности јавним површинама и објектима, у складу са *Правилником о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама* („Службени гласник РС”, број 22/15). Саобраћајну сигнализацију о забрани превоза и испуштања опасних и штетних материја, као и других материја у количинама које могу трајно и у значајном обиму да угрозе природна и културна добра и друге природне вредности (изворишта, флору, фауну и др.), потребно је поставити на свим важнијим јавним путевима;
- радови на јавним путевима или у заштитном појасу, могу се изводити само уз сагласност управљача пута и управљача Парка природе. Трајно и привремено депоновање дрвне грађе и другог материјала није дозвољено на јавним путевима;
- заштитни појас јавног пута, односно положај планираних објеката, предвидети на минималној удаљености од 40 m у односу на ауто-пут, 20 m у односу на државни пут IB реда и 10 m у односу

на државни пут ПА и ПБ реда, рачунајући од спољне ивице путног земљишта (који је минимум 1,0 m од крајње тачке попречног профила државног пута), односно путне парцеле државног пута (линије експропријације, границе путног земљишта);

- смањити број прикључака локалних саобраћајница на државни пут и предвидети побољшање саобраћајног решења на саобраћајним прикључцима (раскрсницама) који се планом задржавају;
- предвидети кружне раскрснице на укрштајима државних путева и локацијама где се видно повећава безбедност саобраћаја. Раскрснице и прикључци морају бити планирани (изграђени) у складу са важећом законском регулативом, стандардима и прописима за ту врсту објеката (геометрија прикључака (раскрсница), попречни профил, ситуационо-нивелационо решење);
- постојеће саобраћајне прикључке који се налазе на удаљености која не обезбеђује проток саобраћаја на државном путу у складу са рангом пута и угрожавају безбедност саобраћаја, укинути и повезати путем сервисних или ободних саобраћајница на државни пут;
- прихватање и одводњавање површинских вода ускладити са системом одводњавања државног пута;
- прецизирати деонице са насељским и ванградским профилем пута, у складу са планираним грађевинским подручјем, према важећој планској документацији вишег реда;
- геометрија саобраћајних прикључака (раскрсница), полупречници закривљења, евентуално увођење додатних саобраћајних трака (за укључење/искључење, траке за лево скретање), хоризонтална и вертикална сигнализација на путу, биће прецизно дефинисана приликом издавања услова за пројектовање и прикључење у поступку издавања локацијских услова, у складу са важећом законском регулативом;
- за све предвиђене интервенције и инсталације које се воде кроз путно земљиште државног пута (парцелу пута), потребно је обратити се управљачу државног пута за прибављање услова и сагласности за израду пројектне документације изградњу и постављање истих, у складу са важећом законском регулативом.

Посебна правила за државне путеве

Државни путеви су високо капацитетне саобраћајнице које пролазе кроз територије и саобраћајно их повезују са мрежом европских путева, повезују привредно значајна насеља и подручја, као и подручја две или више области (територијалних јединица на нивоу регије), или су од посебног значаја за Републику. На њима се обавља путнички и теретни саобраћај и јавни превоз путника, а могу пролазити ван грађевинског подручја насеља, или кроз изграђени простор насеља или туристичког локалитета. Деоница државног пута у изграђеном простору туристичког локалитета или насеља предлаже се за јавни пут у насељу, на основу Просторног плана или одговарајућег урбанистичког плана, а у свему у складу са законом (деоницу државног пута која пролази кроз насеље одређује Скупштина општине/града, по претходно прибављеној сагласности министарства надлежног за послове саобраћаја). Изградња објеката дуж државних путева ван грађевинског подручја насеља, посебно је регулисана законом. Изградња објеката дуж државних путева у насељима/туристичким локалитетима регулисана је правилима грађења Просторног плана.

Саобраћајни прикључци на државни пут:

- утврђују се на основу услова и сагласности управљача државним путевима, преко реконструисаних постојећих саобраћајних прикључака општинских путева, или преко сервисних саобраћајница, тако да парцеле које излазе на државни пут не могу свака за себе појединачно да имају директан излаз на пут, већ се приступ таквих парцела мора остварити преко сервисне саобраћајнице на основу прибављене сагласности управљача пута;
- максимално ограничити прикључке са левим скретањима (само типа улив – излив), а све остале прикључке изградити управно на осовину пута;
- на раскрсници државног пута са другим путем или улицом (и приликом пројектовања нових прикључака на државни пут), морају се обезбедити зоне потребне прегледности у складу са важећим прописима (минимално 120 m у односу на зауставну линију на саобраћајном прикључку). У зонама потребне прегледности забрањено је подизати засаде, ограде и дрвеће, остављати предмете, материјале, постављати постројења и уређаје и градити објекте, односно вршити друге радње које ометају прегледност јавног пута;
- саобраћајни прикључак јавног пута (или прикључна саобраћајница) на државни пут, мора бити минималне ширине коловоза 6,0 m са ивичњаком (6,6 m са ивичном траком), минималне

дужине 40 m и минималног радијуса кривина 12 m.

У складу са важећом законском и подзаконском регулативом, коловоз државног пута мора бити плански сачуван за реконструкцију. Реконструкција, проширење и изградња коловоза, као и други елементи државног пута (коловозне траке, заштитне траке - банке, разделне траке, тротоари у регулационом појасу државног пута у насељу и др.) планирају се у складу са *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* (прилог "Елементи попречног профила" и табела "Граничне вредности пројектних елемената"), а према заступљеним категоријама државних путева (државни путеви ІБ, ІА и ІБ реда).

Услови за паралелно вођење инсталација поред државног пута:

- инсталације планирати на удаљености од минимално 3 m од крајње тачке попречног профила - ножице насипа трупа пута, или спољне ивице путног канала за одводњавање ножице насипа трупа пута, или спољне ивице путног канала за одводњавање. Није могуће предвиђати инсталације у трупу пута;
- на местима где није могуће задовољити услове из претходног става мора бити пројектована и изведена адекватна заштита трупа предметног пута;
- не дозвољава се вођење предметних инсталација по банцини, по косинама усека или насипа, кроз јаркове, или кроз локације које могу иницирати отварање клизишта.

Услови за укрштање инсталација са државним путем:

- укрштање са путем се предвиђа искључиво механичким подбушивањем испод трупа пута, управно на предметни пут у прописаној заштитној цеви;
- заштитна цев мора бити постављена на целој дужини између крајњих тачака попречног профила пута, увећана за по 3 m са сваке стране;
- минимална дубина инсталација и заштитних цеви, од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви, износи 1,35 - 1,50 m и више, у зависности од конфигурације терена;
- минимална дубина инсталација и заштитних цеви испод путног канала за одводњавање, од коте дна канала до горње коте заштитне цеви, износи 1,20 - 1,35 m;
- укрштаје планираних инсталација удаљити од укрштаја постојећих инсталација на мин. 10 m.

Услови за постављање далековода поред државних путева (паралелно вођење):

- стубове далековода и трафостанице (стубне и зидане), предвидети изван заштитног појаса државног пута у појасу контролисана изградња, поштујући ширине заштитног појаса у складу са *Законом о путевима*. У случају да је висина стуба већа од прописане ширине заштитног појаса пута, стубове предвидети на минималној удаљености једнакој висини стуба далековода од спољне ивице земљишног појаса (путне парцеле) државног пута.

Услови за укрштање далековода са државним путем:

- обезбедити сигурносну висину далековода изнад коловоза од најмање 7 до 9 m (и више у зависности од напона вода према посебним прописима који регулишу ту материју), рачунајући од површине, односно горње коте коловоза државног пута до ланчанице, при најповољнијим температурним условима, са предвиђеном механичком и електричном заштитом;
- предвидети угао укрштања надземног високонапонског далековода са државним путем од 90° (изузетно, одступање од 90° у складу са важећим техничким прописима);
- планирани далековод мора бити трасиран тако да не угрожава нормално одвијање и безбедност саобраћаја, у складу са техничким и свим важећим законским прописима и нормативима који регулишу ову материју, као и са условима надлежних институција;
- потребно је имати у виду, да све будуће промене при реконструкцији, грађењу, или извођењу других радова на предметној деоници државног пута, представљају стечену обавезу за инвеститора да о свом трошку измести објекат далековода, или га прилагоди насталим променама;
- уколико се при извођењу радова причини штета на коловозу или трупу пута, као и путном објекту државног пута, инвеститор је дужан да надокнади штету.

Посебна правила за општинске и туристичке путеве

Општински пут је јавни пут који повезује поједине делове јединице локалне самоуправе са центрима и зонама активности или становања, или је од посебног значаја за саобраћај на њеној територији. Општински путеви су намењени јавном и индивидуалном путничком саобраћају, могу се повезивати на мрежу државних путева, а пролазе ван грађевинског подручја насеља или кроз изграђени простор насеља или туристичког локалитета. Туристички пут повезује туристичке локалитете и пунктове, међусобно и са непосредним окружењем. Основне техничке карактеристике ових путева:

- оријентациона ширина појаса регулације износи мин. око 15m (у насељу мин. око 10m);
- минимална ширина коловозних трака: 2x2,75m ван насеља, а у насељу 3,00m (изузетно 2,75m, уз оивичење ивичним тракама ширине 0,25m);
- минимална ширина коловоза: 5,5-6,0 m (изузетно 5,0 m);
- минимална ширина заштитне траке (банкине): 2x1.2m (изузетно 1,0m), са тврдим застором (у насељу – разделне траке/заштитно зеленило, исте ширине);
- минимална ширина тротоара (у регулационом појасу пута у насељу): 2x1,5m, са ивичњацима (изузетно једнострано тротоар ширине мин. 2,0m). Физичко раздвајање саобраћаја моторних возила од немоторизованог (пешачког) саобраћаја треба омогућити разделним тракама.

Посебна правила за уличну мрежу

Улице у насељима су јавни путеви чији је основни задатак да врше дистрибуцију изворног и циљног саобраћаја у оквиру одређених урбанистичких зона. То је јавна површина намењена кретању (или мировању) возила свих видова моторног саобраћаја, бициклиста, пешака и инвалида. Уличном мрежом се омогућава комуникација људи, проток робе и смештај инсталација комуналне инфраструктуре. Регулациона линија улице јесте линија која дели јавну површину улице од осталог земљишта. Ширина улице је растојање између регулационих линија улице. По функционалном значају и улози у просторној организацији насеља, улична мрежа се може поделити на *сабирне улице* (повезују примарне јавне путеве са локалним улицама) и *локалне улице* (стамбене и приступне улице, које омогућавају непосредан приступ објектима и садржајима у насељима или туристичким локалитетима). Према врсти саобраћаја који се у њима одвија, улична мрежа се може поделити на *улице са диференцираним саобраћајним површинама* и *интегрисане улице* (није раздвојен колски и пешачки саобраћај). Основне техничке карактеристике уличне мреже:

- минимална ширина појаса регулације: 3,5m (интегрисана приступна улица); 7,0m (приступна улица); 8,5m (стамбена улица); 10,0m (сабирна улица);
- минимална ширина коловозних трака: 2x2,75m (сабирна улица), 2x2,5m (стамбена и приступна улица); 1x3,5m (интегрисана приступна улица);
- минимална ширина коловоза: 5,5m (сабирна улица), 5,0m (стамбена и приступна улица); 3,5m (интегрисана приступна улица);
- минимална ширина тротоара: 2x1,5m, са ивичњацима (изузетно 1x1,5m).

Посебна правила за пешачки саобраћај

Пешачке површине (тротоари) су саставни елеменат попречног профила саобраћајница у насељима, а намењене су искључиво за саобраћај пешака. Оне се физички издвајају у посебне површине, којима се обезбеђује заштита од осталих видова моторног саобраћаја, изузев код интегрисаних улица. Саобраћајни и слободни профили пешачких стаза предвиђају се са одвајањем разделним зеленим појасом у односу на коловоз државног пута. Ширина тротоара зависи од намене и атрактивности околног простора и интензитета пешачких токова, а у складу са важећим *Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* ("Службени гласник РС" број 50/2011, поглавље 3, одељак 3.5.7. *Бициклистички и пешачки саобраћај*). Приликом уређења и изградње јавних површина и објеката (као и код реконструкције), изградњом тротоара потребне ширине, спуштањем ивичњака тротоара (посебно на пешачким прелазима), и изградњом предвиђених рампи и држача уз пешачке комуникације и степеништа на прилазима објектима, омогућује се несметано кретање особа са посебним потребама у простору, што подразумева и несметано коришћење јавних површина, као и приступ јавним садржајима.

Посебна правила за бициклистички саобраћај

Бициклистичке површине (стазе) могу бити саставни елемент свих јавних путева, у складу са *Законом о путевима и Правилником о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута* ("Службени гласник РС" број 50/2011, поглавље 3, одељак 3.5.7. *Бициклистички и пешачки саобраћај*). Оне могу бити физички раздвојене (разделним тракама) од моторизованог саобраћаја, а код реконструкције постојећих саобраћајница могуће их је организовати уз ивицу коловоза. Саобраћајни и слободни профили бициклистичких стаза предвиђају се са одвајањем разделним зеленим појасом у односу на коловоз државног пута. Ширина бициклистичке стазе у регулационом појасу јавног пута одређује се у складу са меродавним саобраћајним оптерећењем, а у регулационом појасу државног пута у насељу не може бити мања од 2x1,5 m.

Посебна правила за стационарни саобраћај

Ефикасно организовано паркирање возила представља један од предуслова за функционисање саобраћајног система. Према просторном критеријуму, разликује се организовање паркирања на сопственој парцели и на јавној површини. За паркирање возила за сопствене потребе, власници објеката по правилу обезбеђују манипулативни простор и паркинг места на сопственој грађевинској парцели изван површине јавног пута, по установљеним нормативима. Паркирање возила је могуће обезбедити и на јавним паркиралиштима (јавне саобраћајне површине намењене за паркирање моторних возила и уређене саобраћајном сигнализацијом, које су доступне свим корисницима, под условима одређеним актом надлежног органа јединице локалне самоуправе) и паркинг местима у регулационим профилима саобраћајница, уколико то не ремети моторни и пешачки саобраћај, као и посебне режиме заштите простора. Стационарни саобраћај се не предвиђа у регулацији државног пута (уз државни пут је могуће формирање паркиралишта, али ван регулације пута).

Потребан број паркинг места (ПМ) за постојеће и планиране објекте, утврђује се према препорученим нормативима за одговарајућу намену објекта:

- становање - 1ПМ/70 m² нето (1 стан),
- пословање - 1ПМ/70 m² нето (1 локал),
- трговина - 1ПМ/70 m² нето (1 локал),
- угоститељство - 1ПМ/8 столица,
- објекти туристичког смештаја - 1ПМ / 2-10 кревета (у зависности од категорије),
- јавне функције и службе - 1ПМ/70 m² нето површине,
- остале намене - у складу са Правилником о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу („Службени гласник РС”, број 22/15).

Посебна правила за аутобуска стајалишта

Аутобуска стајалишта на државим и осталим јавним путевима и уличној мрежи се реализују према следећим правилима:

- аутобуска стајалишта на државним путевима, у складу са *Законом о путевима (члан 85)*, није могуће реализовати у коловозној траци (без проширења), већ је неопходно извести проширење коловоза за стајалиште, у ширини од 3,5m.
- почетак (крај) аутобуског стајалишта на државним путевима мора бити на минималној удаљености од почетка (завршетка) лепезе прикључног пута у зони раскрснице.
- дужина прегледности на деоници државног пута у зони аутобуског стајалишта, мора износити најмање 1,5 пута више од дужине зауставног пута возила у најнеповољнијим временским условима вожње, за рачунску брзину од 50 km/h.
- дужина укључне траке са државног пута на аутобуско стајалиште износи 30,5 m, а дужина укључне траке са аутобуског стајалишта на државни пут износи 24,8 m;
- аутобуска стајалишта на уличној мрежи могуће је реализовати у коловозној траци (без проширења);
- дужина ниша аутобуских стајалишта мора износити 13,0m (за један аутобус);
- коловозну конструкцију аутобуских стајалишта пројектовати са једнаком носивошћу као и коловозну конструкцију пута уз који се стајалиште пројектује;
- попречни нагиб коловоза аутобуских стајалишта пројектовати са минималним падом од 2% од ивице коловоза пута;

- уколико се пројектују упарена (наспрамна) аутобуска стајалишта, прво стајалиште позиционира се са леве стране у смеру вожње (у супротној коловозној траци), при чему подужно растојање два наспрамна аутобуска стајалишта (од завршетка стајалишта са леве стране до почетка стајалишта са десне стране) мора износити минимално 30 m;
- изузетно, наспрамна аутобуска стајалишта могу се пројектовати тако да се у смеру вожње прво позиционира стајалиште са десне стране пута, али тада растојање између крајњих тачака аутобуских стајалишта (од краја десног-првог до почетка левог стајалишта) мора износити минимално 50 m.
- аутобуска стајалишта планирати у складу са саобраћајно-безбедносним карактеристикама и просторним потребама, на прописаној удаљености у односу на раскрснице, смакнута, ван коловоза предметних државних путева, у складу са *Законом о путевима*;
- положај и димензионисање аутобуских стајалишта предвидети у складу са рачунском брзином на деоници и важећим прописима;
- локацију за изградњу стајалишта одредити у зависности од дужине прегледности у односу на уливну тачку стајалишта и у зависности од пројектне брзине.
- предвидети даље функционалне везе пешачких токова са аутобуских стајалишта.

Посебна правила за станице за снабдевање горивом

Станице за снабдевање горивом и други пратећи путни објекти (сервиси за путничка и друга возила и сл.), могу се градити у коридору државног пута, у складу са противпожарним прописима и условима надлежних органа у области саобраћаја, заштите животне средине, заштите природних и културних добара, водопривреде и санитарне заштите. Неопходна је претходна израда процене утицаја на животну средину, анализа утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, уз предвиђање мера за спречавање и смањење штетних утицаја. За прикључак ових објеката на државни пут, предвидети траке за успоравање - убрзавање.

2.5.2. Водна инфраструктура

Посебна правила за водоводну мрежу

Водоводна мрежа треба да задовољи следеће опште услове:

- трасе планираних водоводних линија водити постојећим и планираним саобраћајницама и по потреби слободним површинама.
- техничке услове и начин прикључења новопроектзованих водоводних линија, као и прикључење појединих објеката, одређује надлежно комунално предузеће;
- водоводне линије затварати у прстен, што омогућује сигурнији и бољи начин водоснабдевања;
- код подземних укрштања са водотоцима, водоводне линије се морају водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица заштитних цеви мора бити минимум 1,5m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимум 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- мрежу трасирати испод коловоза на 1,0 m од ивице коловоза, а ако за то не постоје услови (па цевовод мора да прелази преко парцела, мимо улице) строго пазити да се приликом израде рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и планирану изградњу на тим потезима;
- дубина укопавања је минимум 1,0 m према условима конфигурације терена (минимална дебљина слоја земље изнад горње ивице цеви је 1,0 m). Минимална дубина укопавања разводних водоводних мрежа је 1,2 m.
- мрежу полагати, ако је то могуће, на супротној страни пута од планиране или изведене електро и тт мреже,
- ако се у истом рову полажу водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- за полагање водоводне мреже кроз путно земљиште и испод водотокова, потребно је прибавити посебне услове надлежних органа и организација;
- врста и класа цевног материјала за водоводну мрежу који ће бити уграђен, треба да испуни све потребне услове у погледу очувања физичких и хемијских карактеристика воде, притиска у цевоводу (хидраулички прорачун) и његове заштите од спољних утицаја у току полагања, монтаже и експлоатације;

- хидранте у насељеним местима поставити према важећем *Правилнику о техничким нормативима за инсталације хидрантске мреже за гашење пожара* („Службени гласник РС”, број 3/18);
- у циљу рационализације потрошње потребно је увести систем евидентирања потрошње воде код крајњих корисника. У новим објектима са више стамбених/пословних јединица, извршити раздвајање водомера за сваку јединицу;
- за подручја где не постоји организовано снабдевање пијаћом водом, дозвољава се изградња бунара, или локалне (сеоске или приватне) водоводне мреже, са бунаром или каптажом. Извориште локалног водовода мора бити одабрано, испитано, каптирано и заштићено од загађења (успостављањем зоне непосредне заштите изворишта и ограђивањем), уз обавезу обезбеђења квалитативних карактеристика вода, све у складу са законском регулативом. Изградња локалних водовода се врши према посебним условима надлежних органа у области водопривреде и санитарне заштите, заштите животне средине, природних и културних добара. Одржавање и контрола квалитета воде локалног водовода се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу;
- ограничити количину захватања изворских вода у складу са законском регулативом (ради очувања еколошких параметара слива и омогућавања природног обнављања подземних вода као ресурса), уз корективне параметре на основу детаљних хидрогеолошких истраживања на нивоу сливног подручја.
- за сва изворишта водоснабдевања и објекте дистрибутивног система, спровести мере санитарне заштите дефинисане *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања* („Службени гласник РС”, број 92/08).

Посебна правила за канализациону мрежу

Канализациона мрежа треба да задовољи следеће опште услове:

- код каналисања насеља користити сепаратни систем канализације. Обавезно је каналисање насеља у зонама санитарне заштите изворишта;
- трасе колектора, сабирне фекалне и кишне канализације, водити постојећим и планираним саобраћајницама и по потреби слободним површинама;
- канализациона мрежа за употребљене воде се по правилу поставља у осовини коловоза саобраћајнице или уз ивицу коловоза, на супротној страни од водоводне мреже, док се канализациона мрежа за атмосферске воде по правилу поставља у осовини коловозне траке, супротне од траке за водоводну мрежу;
- нову кишну канализацију упоредо изводити са реконструкцијом и изградњом саобраћајница. Воду из дренажа уводити у кишну канализацију. Атмосферске воде са кровних равни и незагађених слободних површина, могу се без третмана испуштати у реципијенте. Зауљене и загађене атмосферске воде, треба пречистити пре испуштања у реципијенте;
- отпадне воде из производних делатности, могу се увести у канализацију тек после предтретмана.
- мрежу трасирати испод коловоза на минимум 1,0 m дубине укопавања (мерено од темена цеви), са обавезним каскадама, ако конфигурација терена захтева. Ако цевовод мора да се поставља преко парцела (мимо улице), строго пазити да се приликом израде рова за полагање цевовода не угрозе суседни објекти, имајући у виду и планирану изградњу на тим потезима;
- ако је то могуће, мрежу полагати на супротној страни пута од планиране или изведене електро и тт мреже. Ако се у истом рову полажу водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- код подземних укрштања са водотоцима, канализација се мора водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица заштитних цеви мора бити минимум 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимум 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- минимална дубина укопавања треба да је таква, да канализација може да прихвати отпадне воде из свих објеката који су предвиђени да се прикључе на њу, а не мање од 1,0 m.
- за извођење радова на полагању мреже на трасама изван насеља, као и испод капиталних објеката, важе иста правила као код полагања водоводне мреже;
- пречник цеви зависи од планираног броја корисника који се прикључују на канализациону

мрежу (за мин. пречник фекалне канализације усвојити 200 mm, иако прорачун покаже мању вредност). Избор грађевинског материјала од кога су начињене цеви, пад цевовода и остале техничке карактеристике, одређују се на основу хидрауличног прорачуна.

- за контролу рада канализације и могућност благовремене интервенције, на месту вертикалног прелома цевовода, промене хоризонталног правца пружања цевовода и улива бочног огранка, предвидети ревизионе силазе.
- ископ рова, разупирање зидова рова, полагање и међусобно повезивање цеви, затрпавање цевовода и рова (песком и ископаним материјалом), испитивање цевовода и пуштање у рад, извршити на основу важећих техничких прописа и услова за ову врсту радова и инсталација;
- постројења за пречишћавање отпадних вода градити са таквим степеном пречишћавања употребљених вода, који обезбеђује очување прописане класе водотока који служи као реципијент. Степен пречишћавања, као и режим испуштања тих вода, регулисани су *Законом о водама* („Службени гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18, 95/18-др.закон) и *Уредбом о категоризацији водотокова* („Службени гласник СРС”, број 5/68). Омогућити фазну изградњу постројења. Капацитете и габарит постројења одредити хидрауличким прорачуном. Прилаз постројењу обезбедити са јавне површине (јавног пута), при чему постројење треба да има одговарајућу заштитну зону. Надзор, контрола рада и одржавање постројења се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу;
- за подручја где не постоји организовано одвођење отпадних вода, дозвољава се изградња прописних, водонепропусних септичких јама, са организованим пражњењем и одвожењем садржаја до постројења за пречишћавање отпадних вода. Обавезна је изградња непропусних јама за осоку, код појединачних локација пољопривредних домаћинстава, уз обавезу надлежних комуналних служби да обезбеде пражњење јама и одвожење талога до локација предвиђених за ту намену;
- техничке услове и начин прикључења новопроектоване канализације, као и прикључење појединих објеката, одређује надлежно комунално предузеће;

Посебна правила за регулацију водотокова

При решавању даљег регулисања водотокова морају се поштовати одредбе *Закона о водама*, услови надлежних органа у области водопривреде и других надлежних органа у области заштите животне средине, природних и културних добара, саобраћаја и санитарне заштите, уз обавезу израде одговарајуће студијске и техничке документације (претходни радови, претходна студија оправданости са генералним пројектом, студија оправданости са идејним пројектом и студијом о процени утицаја пројекта на животну средину и друга пројектна документација у складу са законом). Остали услови за регулацију водотокова:

- трасу уређеног водотока усагласити са инфраструктурним, саобраћајним, стамбеним и другим објектима.
- меродавни протицај за димензионисање корита регулисаног водотока, одређује надлежна водопривредна организација.
- са обе стране регулисаног водотока оставити заштитни појас минималне ширине 5,0 m, због могућих интервенција.
- сва укрштања саобраћајница са водотоковима, спровести тако да зазор од коте велике воде, (вероватноће појаве Q1%), до доње ивице конструкције буде минимално 1,0 m;
- код подземних укрштања са водоточима и јаругама, инфраструктурне мреже се морају водити кроз заштитне цеви, тако да горња ивица цеви буде минимално 1,5 m испод нивелете дна нерегулисаних корита, односно минимално 0,8-1,0 m испод нивелете дна регулисаних корита, на местима прелаза.
- нивелете планираних мостова, пропуста и прелаза преко водотокова, морају бити тако одређене, да доње ивице конструкције имају потребан зазор изнад нивоа меродавних рачунских вода.
- уређење водотокова ван насеља, вршити применом натуралне регулације;
- забрањено је измештање водотока ради изградње мале хидроелектране.

2.5.3. Енергетска инфраструктура

Општа правила за електроенергетске мреже и објекте

- електроенергетска мрежа и објекти се граде у складу са одредбама *Закона о планирању и изградњи*, техничким и другим прописима, стандардима и условима надлежних електродистрибутивних предузећа, а сагласно са условима и правилима Просторног плана;
- одобрење за извођење радова испод, изнад или поред електроенергетског објекта издаје енергетски субјект који је власник, односно корисник енергетског објекта, у складу са важећим *Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV* („Службени лист СФРЈ”, број 65/88 и „Службени лист СРЈ”, број 18/92). Ово се односи и на изградњу објеката и друге инфраструктуре у коридору заштитног и извођачког појаса далековода;
- у заштитном појасу, испод, изнад или поред електроенергетских објеката, супротно закону, техничким и другим прописима, не могу се градити објекти, изводити други радови, нити засађивати дрвеће и друго растиње. Оператор преносног, односно дистрибутивног система надлежан за енергетски објекат, дужан је да о свом трошку редовно уклања дрвеће или гране и друго растиње које угрожава рад енергетског објекта. Власници и носиоци других права на непокретностима које се налазе у заштитном појасу, испод, изнад или поред енергетског објекта, не могу предузимати радове или друге радње којима се онемогућава или угрожава рад енергетског објекта, без претходне сагласности енергетског субјекта који је власник, односно корисник енергетског објекта.
- изградњу објеката (нарочито објеката за трајни боравак људи), по правилу треба изводити ван коридора заштитног појаса електроенергетског објекта (обострана сигурносна удаљеност мерена од хоризонталне пројекције најближег проводника у неотклоњеном стању). Изузетно, уколико се из оправданих разлога мора градити у заштитном појасу, потребно је пре почетка изградње прибавити сагласност од надлежног привредног друштва за дистрибуцију електричне енергије, на одговарајући елаборат који треба да уради овлашћена пројектантска организација. Сигурносне висине, сигурносне удаљености и друге мере заштите дефинисане су *Законом о енергетици* („Службени гласник РС”, број 145/14 и 95/18) и подзаконским актима;
- изградњу ваздушних и кабловских водова и других електроенергетских објеката, изводити према техничким прописима дефинисаним одговарајућим правилницима из ове области;
- у зони I степена заштите није дозвољена изградња електроенергетске мреже и објеката. У зони II степена заштите није дозвољена изградња надземне електроенергетске мреже. У зонама заштите природних и културних добара, туристичким локалитетима и пунктовима, електроенергетску мрежу по правилу изводити као кабловску.
- у делу постојећег или планираног вода, где постоје објекти високоградње и на прелазима саобраћајница, морају се задовољити прописана хоризонтална и вертикална одстојања, а сам вод мора имати појачану механичку и електричну сигурност;
- за постојеће водове за које се предвиђа измештање, до њиховог фактичког измештања остају на снази све утврђене мере заштите. Измештање постојеће електроенергетске мреже вршити у свему према условима надлежне електродистрибуције.
- трасе нових, као и реконструкција постојећих водова, решиће се посебном планском, урбанистичко-техничком и/или техничком документацијом;
- пре почетка било каквих радова, потребно је (у сарадњи са надлежном електродистрибуцијом) извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих водова у зони планираних радова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа електродистрибуције.
- прикључивање објеката на електроенергетску мрежу изводити према условима надлежних електродистрибутивних предузећа и техничким прописима;

Посебна правила за ваздушне (надземне) и кабловске (подземне) водове

- заштитна зона надземног вода - за далеководе се обезбеђује заштитна зона (коридор) чија ширина зависи од напонског нивоа и техничког решења далековода. Заштитни појас за надземне електроенергетске водове, са обе стране вода од крајњег фазног проводника, има следеће ширине: за напонски ниво 220 kV и 400 kV - 30 m; за напонски ниво 110 kV - 25 m; за напонски ниво 35 kV

- 15 m; за напонски ниво нижи од 35 kV – 10 m (за голе проводнике), 3 m (кроз шумско подручје), 4 m (за слабо изоловане проводнике), односно 1m (за самоносеће кабловске снопове).
- заштитна зона подземног вода - ширина заштитног појаса за кабловске водове, са обе стране вода од ивице армиранобетонског канала кабла напона 1 до 35 kV, износи 1 m;
- постављање надземних водова - планирану ваздушну нисконапонску мрежу постављати у профилима саобраћајница, према планираним регулационим елементима и техничким условима надлежног електродистрибутивног предузећа. Реконструкцију ваздушних високонапонских и нисконапонских водова изводити по постојећим трасама, према техничким условима надлежног електродистрибутивног предузећа;
- постављање подземних водова - планирани подземни водови (високонапонски и нисконапонски), полажу се у профилима постојећих и планираних саобраћајница (испод тротоара, а код уских профила саобраћајница и саобраћајница без тротоара и у коловозу), а изузетно и испод зелених површина. Каблове полагасти на растојању од 1,5 до 2,0 m од високог зеленила, 0,5 m од коловоза и најмање 0,5 m од темеља објекта. Дубина укопавања износи 0,8 m за каблове 1 kV и 10 kV, односно 1,0 m за каблове 35 kV. Ширина кабловског рова зависи од броја каблова. Након полагања каблова трасе истих видно обележити.
- измештање надземних водова - при реконструкцији надземних водова у зони II степена заштите, постојеће надземне водове изместити или исте заменити подземним на делу трасе који пролази кроз зону II степена заштите, под посебним условима заштите;
- измештање подземних водова - у појасу развода постојећих подземних каблова ван профила саобраћајница, није дозвољена градња нових објеката, без измештања постојећих каблова.
- мрежа 110 kV, 220 kV и 400 kV - високонапонску преносну мрежу градити надземно, по могућности у већ постојећим електроенергетским коридорима, ван заштићених зона, у складу са условима надлежних институција и према посебној планској документацији;
- мрежа 35 kV - у коридору далековода овог напонског нивоа не дозвољава се подизање објеката високоградње, као ни подизање засада виших од 3,0 m. Стубна места дуж трасе треба да буду удаљена најмање 3,0 m од ивичњака коловоза насељских саобраћајница, а најмање 10,0 m (уз сагласност управљача пута 5,0 m) од коловоза државних путева;
- мрежа 10 kV - тенденција је замена свих надземних водова кабловским. Постојећа кабловска мрежа се задржава, а на местима где омета изградњу измешта се, при чему нова мрежа треба да буде кабловска. Водови се полажу на 1,0 m испод коте терена, у тротоару ближе ивичњаку (до 0,8 m од коловоза) по дефинисаним трасама, а при прелазу преко саобраћајница треба их механички заштитити;
- мрежа 0,4 kV - постојећа мрежа се задржава и може се реконструисати, с тим што се задржава осовина трасе. Дуж главних саобраћајница и у грађевинском подручју, надземни водови могу да се каблирају. Нова мрежа у грађевинском подручју може да буде кабловска, у зависности од посебних услова заштите, интереса корисника и услова надлежне електродистрибуције. Мрежа која би се могла поставити за пољопривредне потребе, пратила би атарске путеве и изводила се као надземна;
- мрежа јавног осветљења - изводи се као и мрежа 0,4 kV. Снага и тип сијалица, тип и висина стубова и размак стубних места дефинисаће се према категоризацији саобраћајница и техничким условима надлежне електродистрибуције, уз усклађивање са захтевима заштите предела (посебно у насељима, туристичким локалитетима, рекреативним пунктовима и заштићеној околини природног или културног добра). Од типизације јавног осветљења се може одступити уз сагласност надлежних органа у области електродистрибуције и заштите природних и културних добара.
- међусобно приближавање и укрштање енергетских каблова - на месту укрштања енергетских каблова, вертикално растојање мора бити веће од 0,2 m, при чему се каблови нижих напона полажу изнад каблова виших напона. При паралелном вођењу више енергетских каблова, хоризонтално растојање мора бити веће од 0,07 m. Каблови напона 1 kV и каблови виших напона у истом рову, међусобно морају бити одвојени низом опека, или другим изолационим материјалом.
- укрштање енергетских каблова са саобраћајницама - при укрштању са саобраћајницама, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови морају бити постављени у заштитне цеви на дубини 1,0 m, а угао укрштања треба да буде најмање 30°, а што ближе 90°. Енергетски каблови се полажу у бетонским или пластичним цевима тако да минимални

унутрашњи пречник цеви буде најмање 1,5 пута већи од спољашњег пречника кабла, док крајеви цеви морају бити означени стандардним кабловским ознакама. Укрштање енергетског кабла са путем врши се тако што се кабл полаже у бетонски канал, односно у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Вертикални размак између горње ивице кабловске канализације и површине пута треба да износи најмање 0,8 m. Размак кабловског вода од државног пута, износи најмање 3 m при паралелном вођењу, односно 1 m при приближавању;

- приближавање и укрштање енергетских и телекомуникационих каблова - дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање 0,5 m за каблове 1 kV и 10 kV, односно 1 m за каблове 35 kV. Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5 m, с тим да угао укрштања треба да буде најмање 30°, а што ближе 90°. Енергетски кабл, се по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, а размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције, могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0,2 m. При полагању енергетског кабла 35 kV препоручује се полагање у исти ров и телекомуникационог кабла за потребе даљинског управљања трансформаторских станица које кабл повезује;
- приближавање и укрштање енергетских каблова са цевима водовода и канализације - није дозвољено паралелно вођење енергетских каблова изнад или испод водоводних и канализационих цеви. Хоризонтални размак енергетског кабла од водоводне и канализационе цеви треба да износи најмање 0,5 m за каблове 35 kV, односно најмање 0,4 m за остале каблове. При укрштању, енергетски кабл може да буде положен испод или изнад водоводне или канализационе цеви, на растојању од најмање 0,4 m за каблове 3 kV, односно најмање 0,3 m за остале каблове. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев. На местима паралелног вођења или укрштања енергетског кабла са водоводном или канализационом цеву, ров се копа ручно (без употребе механизације);
- укрштање енергетских каблова са водотоком - изводи се полагањем преко мостова, а изузетно полагањем кабла испод дна (провлачењем кроз цев на дубини од најмање 1,5 m), или на дно водотока (на месту где је брзина воде најмања и где не постоји могућност већег одрона земље или насипања муља). Полагање енергетских каблова преко мостова се изводи испод пешачких стаза, у каналима или цевима који не смеју да служе за одвод атмосферске воде, с тим да буде омогућено природно хлађење каблова. Дозвољено је и слободно полагање по конструкцији моста, ако су енергетски каблови неприступачни нестручним лицима и ако су заштићени од директног зрачења сунца. На местима прелаза енергетског кабла са челичне конструкције на обалне ослонце моста, као и на прелазима преко дилатационих делова моста, треба предвидети одговарајућу резерву кабла. Избегавати полагање каблова са спојницама на мосту, као и полагање преко дрвених мостова;
- приближавање енергетских каблова дрворедима - није дозвољено сађење растиња изнад подземних водова. Енергетске каблове треба по правилу положити тако да су од осе дрвореда удаљени најмање 2 m. Изнад подземних водова планирати травњаке или тротоаре поплочане помичним бетонским плочама;
- прелазак енергетских водова преко објеката - поступити према *Правилнику о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1 kV до 400 kV*. Хоризонталне удаљености овде наведене, не односе се на нисконапонске водове који су функционално везани са објектом (осветљење путева, спортских игралишта). За неприступачна места, сигурносна висина износи 4,0 m, а сигурносна удаљеност 3,0 m. За места неприступачна за возила, сигурносна висина износи 4,0 m за нисконапонске кућне прикључке, односно 5,0 m за остало, док сигурносна удаљеност износи 4,0 m. За места приступачна за возила, сигурносна висина износи 6,0 m за високонапонске, односно 5,0 m за нисконапонске водове, док сигурносна удаљеност износи 5,0 m за високонапонске, односно 4,0 m за нисконапонске водове. Вођење надземних високонапонских водова преко објеката која служи за стални боравак људи треба ограничити на изузетне случајеве, ако се друга решења не могу технички или економски оправдати. Сматра се да вод прелази преко објекта и кад је растојање хоризонталне пројекције

најближег проводника у неотклоњеном стању од зграде мање од 5,0 m без обзира на напон вода. За неприступачне делове зграда, сигурносна удаљеност износи 3,0 m за високонапонске водове, односно 0,25 m за нисконапонске водове на носачима узиданим са стране у зграду (осим за уводе у зграду), 0,40 m за нисконапонске водове изнад слемена и крова и 1,0 m за остале нисконапонске водове. За стално приступачне делове зграда, сигурносна удаљеност износи 4,0 m за високонапонске, односно 1,25 m за нисконапонске водове, док сигурносна висина износи 5,0 m за високонапонске, односно 2,5 m за нисконапонске водове. Вертикална удаљеност између проводника и делова зграда испод проводника, за водове са висећим изолаторима треба да износи најмање 3,0 m, уз услов да у прелазном распону постоји нормално додатно оптерећење, а у суседним распонима нема тог оптерећења;

Посебна правила за трансформаторске станице

- заштитна зона трафостанице - заштитни појас за трафостанице (ТС) на отвореном износи:, за напонски ниво 1 до 35kV - 10 m; за напонски ниво 110 kV и изнад 110 kV - 30 m;
- локација за изградњу трафостаница - непосредне локације и величина парцела утврђују се конкретном планском разрадом, уз испуњење следећих услова: да буде постављена што ближе тежишту оптерећења; да прикључни каблови буду што краћи; да је расплет водова што једноставнији; да постоји могућност лаког приступа ради монтаже, замене и одржавања опреме; да врши што мањи утицај на животну средину; да се води рачуна о присуству подземних и надземних инсталација у њеном окружењу;
- трафостанице у зонама заштите - у зони I степена заштите није дозвољена изградња трафостаница и других електроенергетских објеката. У зони II степена заштите, уколико је неопходно, могуће је градити ТС 10/0.4 kV, као зидане, у склопу објеката које опслужују (што се првенствено односи на заштићену околину културних добара). Постојеће стубне ТС 10/0.4 kV у II зони заштите, приликом реконструкције дела мреже којој припадају, заменити монтажном-бетонским или зиданим и прикључити објектима које опслужују;
- услови за изградњу монтажном-бетонских, зиданих, или трафостаница у склопу објекта - трафостанице морају имати најмање два одељења (одељење за смештај трансформатора и одељење за смештај развода ниског и високог напона), при чему свако одељење мора имати независан приступ споља. Коте трафостаница морају бити у нивоу околног терена, са обезбеђеним приступним путем до најближе јавне саобраћајнице, најмање ширине 3,0 m, носивости 5 t. Око трафостаница се поставља тротоар ширине 1,0 m. Кроз просторије трафостанице не смеју пролазити инсталације водовода, канализације и грејања. У непосредној близини трафостаница не смеју се налазити просторије са лако запаљивим материјалом, котларница, складишта и сл. Ако се трафостаница смешта у просторију у склопу објекта, просторија мора испуњавати услове грађења из важећих законских прописа (*Правилник о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара*, „Службени гласник РС”, број 42/13), а поред тога неопходно је: конструктивно одвојити бетонско постоље у одељењу за смештај трансформатора од конструкције зграде; поставити еластичну подлогу између трансформатора и ослонца темеља трансформатора, у циљу пресецања акустичких мостова; обезбедити сигурну звучну изолацију просторије за смештај трансформатора и блокирати извор структурног звука дуж бочних ивица просторије. Заштиту од недозвољеног електромагнетног зрачења трафостаница, извести према важећим техничким прописима и нормативима.

Посебна правила за мреже и објекте гасовода

- технички услови за изградњу дистрибутивних гасовода од полиетиленских цеви максималног радног притиска до 4 bar и гасовода максималног радног притиска до 16 bar, дефинисани су *Правилником о условима за несметану и безбедну дистрибуцију природног гаса гасоводима притиска до 16 bar* („Сл. гласник РС”, бр. 86/15) и *Интерним техничким правилима за пројектовање и изградњу гасоводних објеката на систему ЈП Србијагас (2009.год.)*.
- при избору трасе гасовода мора се осигурати: да гасовод не угрожава постојеће или планиране објекте и планирану намену коришћења земљишта у складу са планским документима; рационално коришћење подземног простора и грађевинске површине; испуњеност услова у погледу техничких захтева других инфраструктурних објеката у складу са посебним прописима; усклађеност са геотехничким захтевима.
- дистрибутивне гасоводе потребно је планирати у регулационом појасу саобраћајница, у јавном

земљишту, у зеленим површинама или тротоарима, а трасе синхронизовати са осталим инфраструктурним водовима.

- приликом укрштања гасовода са саобраћајницама, водотоковима, каналима, пругама и далеководима $> 35 \text{ kV}$, оса гасовода је по правилу под правим углом у односу на осу саобраћајнице, а уколико то није могуће, дозвољена су одступања до угла од 60° .
- при планирању саобраћајница и уређењу терена потребно је поштовати прописане висине надслоја у односу на укопан гасовод у зависности од услова вођења (у зеленој површини, испод коловоза и сл.): минимална висина надслоја у односу на укопан гасовод у зеленој површини је $0,8 \text{ m}$; минимална висина надслоја у односу на укопан гасовод у тротоару (рачунајући од горње ивице цеви до горње коте тротоара) је $1,0 \text{ m}$.
- испод коловоза саобраћајница минимална висина надслоја од горње ивице гасовода до горње коте коловозне конструкције: без примене посебне механичке заштите, ако се статичким прорачуном цевовода на саобраћајно оптерећење утврди да је то могуће, износи $1,35 \text{ m}$; када се гасовод механички штити полагањем у заштитну цев, износи $1,0 \text{ m}$.
- ако се гасовод поставља испод путева прокопавањем, без заштитне цеви, изводи се са двоструком антикорозивном изолацијом у дужини од најмање 10 m са обе стране путног земљишта, положен у постељицу од збијеног ситног песка (у слоју од 15 cm око цеви).
- ако се гасовод поставља испод путева бушењем, по правилу се поставља у заштитну цев одговарајуће чврстоће, а пречник заштитне цеви мора бити изабран тако да омогући несметано провлачење радне цеви. За гасоводе пречника већег од 100 mm , пречник заштитне цеви мора бити најмање 100 mm већи од спољашњег пречника гасовода.
- није дозвољено паралелно вођење подземних водова изнад и испод гасовода, као ни постављање шахта изнад гасовода.
- минимална дозвољена растојања спољне ивице подземних челичних и полиетиленских гасовода максималног радног притиска 4 bar са другим гасоводима, инфраструктурним и другим објектима (паралелно вођење / укрштање):
 - гасоводи међусобно $= 0,4 / 0,2 \text{ m}$;
 - од гасовода до водовода и канализације $= 0,4 / 0,2 \text{ m}$;
 - од гасовода до вреловода и топловода $= 0,5 / 0,3 \text{ m}$;
 - од гасовода до проходних канала вреловода и топловода $= 1,0 / 0,5 \text{ m}$;
 - од гасовода до нисконапонских и високонапонских електро каблова $= 0,4 / 0,2 \text{ m}$;
 - од гасовода до телекомуникационих и оптичких каблова $= 0,4 / 0,2 \text{ m}$;
 - од гасовода до водова хемијске индустрије и технолошких флуида $= 0,6 / 0,2 \text{ m}$;
 - од гасовода до резервоара и других извора опасности станице за снабдевање горивом превозних средстава у друмском саобраћају $= 5,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета највише $3 \text{ m}^3 = 3,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета $3-100 \text{ m}^3 = 6,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих и горивих течности укупног капацитета преко $100 \text{ m}^3 = 15,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета највише $10 \text{ m}^3 = 5,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета $10-60 \text{ m}^3 = 10,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до извора опасности постројења и објеката за складиштење запаљивих гасова укупног капацитета преко $60 \text{ m}^3 = 15,0 \text{ m}$;
 - од гасовода до шахтова и канала $= 0,3 / 0,2 \text{ m}$;
 - од гасовода до високог зеленила $= 1,5 \text{ m}$.
- минимална дозвољена хоризонтална растојања осе подземних гасовода од надземне електро мреже и стубова далековода (при паралелном вођењу / при укрштању):
 - $\leq 1 \text{ kV} = 1 / 1 \text{ m}$;
 - $1 - 20 \text{ kV} = 2 / 2 \text{ m}$;
 - $20 - 35 \text{ kV} = 10 / 5 \text{ m}$;

- $> 35 \text{ kV} = 15 / 10 \text{ m}$.
- гасоводи од полиетиленских цеви у смислу функционалних захтева морају бити у складу са *SRPS EN 12007-1* и *SRPS EN 12007-2*, полиетиленске цеви за гасоводе морају бити у складу са *SRPS EN 1555-2*, док цевни елементи морају бити у складу са *SRPS EN 1555-3* и *SRPS EN 1555-4*.
- минимална дозвољена хоризонтална растојања подземних гасовода од стамбених објеката и објеката у којима стално или повремено борави већи број људи, од ближе ивице цеви до темеља објекта (максимални радни притисак $\leq 4 \text{ bar} / 4\text{-}10 \text{ bar} / 10\text{-}16 \text{ bar}$):
 - гасовод од челичних цеви = $1 / 2 / 3 \text{ m}$;
 - гасовод од полиетиленских цеви = $1 / 3 / - \text{ m}$;
 - растојања се могу изузетно смањити на минимум 1 m , уз примену додатних мера заштите, при чему се не сме угрозити стабилност објеката.

2.5.4. Инфраструктура електронских комуникација

Општа правила за телекомуникационе мреже и објекте

- прикључак планираних објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима, у свему према условима предузећа „Телеком Србија”, и важећим законима, прописима и стандардима који се односе на ову област;
- трасе постојећих оптичких и мрежних каблова задржавају се, ако су у појасу јавног пута и не угрожавају локацију других планираних објеката. Постојећу телекомуникациону мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката, потребно је изместити у свему према техничким условима предузећа „Телеком Србија”, и важећим законима, прописима и стандардима који се односе на ову област;
- пре почетка било каквих радова, неопходно је (у сарадњи са надлежном службом „Телеком Србија”) извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа предузећа „Телеком Србија”;
- изградњом нових објеката, не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја. Адекватан приступ кабловима, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција, увек мора бити обезбеђен.
- полагање нових телекомуникационих каблова и ПВЦ цеви (што ће омогућити техничке услове за пружање савремених, широкопојасних, телекомуникационих услуга постојећим и будућим корисницима), изводиће се по правилу дуж саобраћајница;
- за полагање каблова потребно је обезбедити простор у појасу јавног пута на дубини од минимум $1,0 \text{ m}$. Ако јавни пут нема тротоар, каблови се полажу на $0,5 \text{ m}$ од регулационе линије, на минималној дубини од $1,0 \text{ m}$ од доње ивице одводног канала, односно $1,5 \text{ m}$ од горње коте коловоза;
- за полагање оптичких каблова у ров полагати полиетиленске цеви пречника 40 mm , који ће послужити као заштита или резерва за касније „удување” оптичког кабла;
- инвеститор је у обавези да обезбеди сагласност власника земљишта за службеност пролаза (тј. полагање) каблова;
- мрежу полагати на супротној страни пута од планиране или изведене електромереже, увек где је то могуће;
- ако се у истом рову полажу и водови других инсталација морају се задовољити минимална прописана заштитна растојања;
- минимално растојање каблова од подземних делова објекта износи $0,5 \text{ m}$;
- све заштитне цеви и шахте у које се полажу водови извести при изградњи саобраћајница;
- при изградњи објеката фиксне телефоније, мобилних телекомуникационих мрежа, телевизијских и радио пријемника и предајника и објеката за смештај телекомуникационе опреме, треба се придржавати важећих техничких прописа, стандарда и упутстава који третирају ову врсту опреме, као и важећих закона из области телекомуникација, радиодифузије и система везе;
- просторије за смештај телекомуникационе опреме могу се градити у оквиру других објекта или на слободном простору, при чему површина за смештај опреме зависи од њеног капацитета;
- као норматив за прорачун потребног броја телефонских претплатника у наредном периоду користити: два телефонска прикључка по стамбеној јединици; телефонски прикључак на $15\text{-}50 \text{ m}^2$

пословног простора. Величина претплатничке петље износи максимално 2,0 km;

- истурене комутационе степене (MSAN) који се изводе као спољни ормани (кабинети, који се напајају са мреже 0,4 kV), постављати на бетонске темеље, а у оквиру темеља изградити ревизионо окно одговарајућих димензија. У кабинет се смешта: комутациона опрема, систем преноса, исправљач, батерије и разделник, а све се ограђује транспарентном оградом;
- у зони I и II степена заштите није дозвољена изградња надземне телекомуникационе мреже нити антенских стубова. За постојећу дистрибутивну телекомуникациону мрежу у II зони заштите, као и у насељима, применити армиране тт каблове.

Посебна правила за фиксну телефонију

- телекомуникационе каблове полагати у профилима саобраћајница испод тротоарског простора, испод зелених површина, а изузетно у коловозу (код уских профила саобраћајница и саобраћајница без тротоара), на прописном међусобном растојању од осталих инсталација.
- на прелазу испод коловоза саобраћајница, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови се полажу кроз кабловску канализацију (заштитну цев). При укрштању са саобраћајницом угао укрштања треба да буде 90^0 .
- дозвољено је паралелно вођење енергетског и телекомуникационог кабла на међусобном размаку од најмање 0,5 m за каблове 1 kV и 10 kV, односн 1,0 m за каблове 35 kV. Укрштање енергетског и телекомуникационог кабла врши се на размаку од најмање 0,5m. Угао укрштања треба да буде најмање 30^0 , а што ближе 90^0 . Енергетски кабл се, по правилу, поставља испод телекомуникационог кабла. Уколико не могу да се постигну захтевани размаци, на тим местима се енергетски кабл провлачи кроз заштитну цев, али размак не сме да буде мањи од 0,3m. Размаци и укрштања према наведеним тачкама се не односе на оптичке каблове, али и тада размак не сме да буде мањи од 0,3 m. Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције, могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али не мање од 0,2 m.
- дубина полагања каблова не сме бити мања од 0,8 m. Након полагања каблова извршити видно обележавање њихових траса.
- на делу трасе оптичких каблова која је заједничка са кабловима месне мреже, обавезно полагати полиетиленске цеви у исти ров, како би се кроз њу могао накнадно провући оптички кабл.
- дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и водоводних цеви на међусобном размаку од најмање 0,6m. Укрштање телекомуникационог кабла и водоводне цеви врши се на размаку од најмање 0,5m. Угао укрштања треба да буде најмање 30^0 , а што ближе 90^0 .
- дозвољено је паралелно вођење телекомуникационог кабла и фекалне канализације на међусобном размаку од најмање 0,5m. Укрштање телекомуникационог кабла и цевовода фекалне канализације врши се на размаку од најмање 0,5m. Угао укрштања треба да буде што ближе 90^0 а најмање 30^0 .

Посебна правила за мобилну телефонију

- мрежа базних радио станица треба да просторно и организационо обезбеди међусобно повезивање и радио комуницирање мобилних корисника на територији Републике Србије, са могућношћу потпуног повезивања и укључења у јавну фиксну мрежу Републике Србије, као и друге мреже са којима је она повезана;
- са територије коју покрива мрежа базних станица мора бити омогућено аутоматско успостављање веза између мобилних корисника и корисника у оквиру исте мреже (без обзира где се ти мобилни корисници налазе) или фиксне мреже (са могућим успостављањем комуникације у оба смера), као и аутоматско коришћење система међумрежног и међународног „roaming”-а;
- базне радио станице свих оператера пројектовати и градити са примопредајницима малих снага, због смањења електромагнетног зрачења и мањег утицаја на животну средину. Ово изазива већу густину објеката базних станица, и због малих снага примопредајника и могућности покривања одређених простора, избор оптималне локације је могућ тек после одговарајућих мерења;
- базне радио станице које се граде на отвореном простору обавезно оградити транспарентном оградом.

Посебна правила за кабловски дистрибутивни систем

- изградња кабловског дистрибутивног система (КДС) омогућава коришћење низа услуга, као што су: брзи интернет, кабловска ТВ, телеметрија, телемедицина, видео на захтев и др. КДС систем развијати и трасирати према захтеваним потребама, у складу са важећом законском регулативом;
- трасе каблова водити паралелно са регулационом линијом саобраћајница, и полагати их испод тротоара и слободних површина;
- дозвољено је паралелно вођење и укрштање са осталим инсталацијама, на растојањима која захтевају технички прописи;
- на прелазу испод коловоза, као и на свим оним местима где се очекују већа механичка напрезања тла, каблови се полажу кроз кабловску канализацију. Ако су профили саобраћајница сувише мали, или не омогућавају смештај кабловских водова, полагати их преко индивидуалних парцела, уз претходну сагласност власника.

Посебна правила за поштански саобраћај

- постављање поштанских објеката је могуће свуда где се процени реална потреба за овим објектима;
- нову организациону структуру поштанског саобраћаја прилагодити савременим тенденцијама развоја и таквим циљевима који би утицали на повећање ефикасности и ефективности система, што би у крајњој линији довело и до квалитетнијег задовољења потреба корисника за поштанским услугама, као и бољег остваривања циљева пословања овлашћених предузећа, уз поштовање важеће законске регулативе.

3. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА И ГРАЂЕЊА ЗА ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ

Детаљном разрадом Просторног плана, дефинисана су правила уређења и грађења која важе за уређење површина, изградњу и реконструкцију објеката у подручју детаљне разраде. Просторни план обрађује подручје детаљне разраде које обухвата засеок Тарабићи, у оквиру катастарске општине Кремна, односно истоименог насеља.

3.1. Обухват и опис границе подручја детаљне разраде

План детаљне разраде налази се у целости у КО Кремна. Опис границе плана креће на северу од тремеђе к.п. бр.242/1, 242/9 (пут) и 242/8 (пут) на североисток границом к.п. бр.242/1 са 242/8 и 242/7 до к.п. бр.11432 (пут) чијом границом скреће на југоисток до преломне тачке чије су координате $Y=7386031.33$ $X=4858729.20$ одакле граница пресеца к.п. бр.242/4 до тачке на њеној граници чије су координате $Y=7386037.18$ $X=4858680.18$. Одавде опис границе плана наставља на југ границом к.п. бр.242/4 са 292/3 и 292/2, пресеца к.п. бр.9724/2 (пут) и њеном границом скреће на запад до тремеђе са к.п. бр.3153 и 1815/1 где скреће на југ границом к.п. бр.3153 са 1815/1 и 9805 (пут), к.п. бр.9805 са 1815/2 и 9741, к.п. бр.1781 са 9741, 1814, 1812 и 9740 (пут) до тачке чије су координате $Y=7385442.78$ $X=4858516.10$ где пресеца к.п.бр.9740 (пут) и наставља на север границом к.п. бр.1806 са 1807 и 9741 до до тачке чије су координате $Y=7385492.56$ $X=4858611.56$ где пресеца к.п. бр.9741 (пут) и наставља на север границом к.п. бр.1815/5 са 1815/4 и 591/3, к.п. бр.591/3 са 569/2, к.п. бр.591/6 са 569/2, 569/1 и 568, к.п. бр.570 са 568, 567, 566 и 560, к.п. бр.571 са 560 и 558, к.п. бр.558 са 559/2, 559/1 и 557, к.п. бр.522 са 557 и 523, пресеца к.п. бр.515 (пут) и наставља границом к.п. бр.511 са 510/2, 510/1 и 508, к.п. бр.509 са 508, к.п. бр.501 са 500, к.п. бр.498 са 502, 503 и 504, к.п. бр.505 са 497 и 496, к.п. бр.507 са 496 и 482/3. Одавде опис границе наставља границом к.п. бр.482/3 и регулационом линијом планиране саобраћајнице до к.п. бр.9724/2 (пут), коју пресеца и наставља границом к.п. бр.242/1 и регулационом линијом саобраћајнице на к.п. бр.242/9 (пут) до почетне тачке овог описа.

Укупна површина обухвата подручја детаљне разраде је око 61,01 ha, на подручју катастарске општине Кремна и приказана је на рефералним картама Просторног плана и на карти детаљне разраде.

Површине обухвата целина детаљне разраде описане су преломним тачкама граница детаљне разраде у деловима који се не поклапају са граница катастарских парцела, са тачношћу која одговара класи размере картографско-топографске подлоге. Уколико се јави неслагање пописа обухваћених катастарских парцела са стањем приказаним на картама, меродавна је ситуација приказана на картама детаљне разраде, у размери 1:2.500.

Табела 23: Постојеће претежна намене површина на подручју детаљне разраде

Постојећа намена површина	Површина (ha)
Саобраћајне површине	1,92
Пашњаци, шуме и остале зелене површине	37,81
Водно земљиште	0,21
Пољопривредно земљиште	9,47
Становање	11,60
УКУПНО	61. 01

Креманска (Шарганска) област има више насеља расутих између северних делова Златибора и јужних падина Таре. Центар области је насеље Кремна, а северно од овог насеља, са друге стране Коњске реке је насеље Тарабићи, родно место пророчке фамилије Тарабића. Просечна надморска висина насеља Тарабићи је око 820 m н.в. Насеље Тарабићи се налази на јужном делу планине Таре, на благо валовитој Креманској коси. До њега се може стићи преко Калуђерских бара (4 km) и из правца Кремне (3 km). У рељефу се издвајају долине мањих водотока које се сливају према Коњској реци.

Предања о доласку породице Тарабић у ово насеље, говоре о досељавању Спасоја Тарабића (са своја четири сина) из Херцеговине. Терајући стоку, а прелазећи преко обронака Таре, угледао је у

једној долини змију са дукатом у устима. На том месту су затим ископали ђуп пун дуката. На месту где су Тарабићи нашли злато и сазидали кућу, настао је кремански засеок Тарабићи. Као насеље богате епске традиције, уз географски положај и природну лепоту, овај простор је врло интересант туристички локалитет, са перспективом за даљи развој.

3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката

Карактеристичне целине на подручју детаљне разраде (насеље Тарабићи), утврђене су на основу валоризације елемената антропогене и природне средине и постојећих природних карактеристика простора. Планирање намене површина опредељено је актуелним трендом коришћења и очекиваним развојем амбијенталних целина и природног окружења. С тим у вези, подручје детаљне разраде је подељено на:

- грађевинско подручје (уређени и изграђени, као и неизграђени део подручја у обухвату детаљне разраде), са површинама јавне намене (простор одређен за уређење и изградњу објеката и површина јавне намене, за које је предвиђено утврђивање јавног интереса) и остале намене.
- ванграђевинско подручје (пољопривредно, шумско и водно земљиште).

Подручје детаљне разраде састоји се од две карактеристичне просторне целине, формиране према природним карактеристикама простора:

- целина "Исток";
- целина "Запад".

Целине су додатно подељене на карактеристичне подцелине, које доминантно обухватају простор грађевинског подручја и дефинишу појединачне прострно-архитектонске амбијенталне подцелине:

- целина "Исток" са подцелинама И1, И2, И3 и И4;
- целина "Запад" са подцелинама З1, З2, З3, З4, З5 и З6.

У подручју детаљне разраде, планиране су следеће намене површина:

Табела 24: Планиране намене површина на подручју детаљне разраде

Планирана намена површина	Површина (ha)
<i>Грађевинско земљиште</i>	14,61
<i>Јавне намене</i>	3,16
- Саобраћајне површине	3,16
<i>Остале намене</i>	11,45
- Становање	10,84
- Услуге и туризам	0,61
<i>Ванграђевинско земљиште</i>	46,40
- Пољопривредно земљиште	9,01
- Продуктивне шуме	6,28
- Шуме и шумско земљиште	4,25
- Природни еко-системи	26,65
- Воде и водно земљиште	0,21
УКУПНО	61,01

Табела 25: Планирана претежна намена у подручју детаљне разраде, са поделом на карактеристичне целине

бр.	Планирана претежна намена по целинама	површина		
		ha	a	m ²
1.	Целина ИСТОК	19	69	12
И1	Подцелина Исток 1 - И1 – туризам и угоститељство са становањем	01	36	84
И2	Подцелина Исток 2 – И2 - становање	02	27	14
И3	Подцелина Исток 3 – И3– туризам и угоститељство	00	13	52
И4	Подцелина Исток 4 – И4– природни еко системи	07	10	13
2.	Целина ЗАПАД	41	32	08
31	Подцелина Запад 1 – 31- становање	03	18	75
32	Подцелина Запад 2 – 32- становање	02	82	39
33	Подцелина Запад 3 – 33- становање	00	88	92
34	Подцелина Запад 4 – 34- становање	00	26	57
35	Подцелина Запад 5 – 35- становање	00	04	45
36	Подцелина Запад 6 – 36- становање	00	18	39
/	Ванграђевинско подручје	33	92	61
Σ 1-2	УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ДЕТАЉНЕ РАЗРАДЕ	61	01	20

Површине јавне намене

Планиране површине и објекти јавне намене у обухвату детаљне разраде су: *саобраћајне површине* (са пратећим површинама за зеленило, спорт и рекреацију и сл.).

Попис катастарских парцела (КО Кремна), које су (целе или делимично) обухваћене планираним површинама јавне намене на подручју детаљне разраде: к.п. бр. 1815/1, 1816/2, 1817, 1824, 1826, 1827, 242/1, 242/10, 242/4, 242/5, 242/6, 242/7, 242/8, 242/9 (пут), 292/1, 292/2, 295, 296, 297, 298, 304/1, 304/2, 304/3, 304/4, 305 (пут), 306, 307, 312, 313, 3151, 3152, 3153, 317, 324, 332/1, 332/2, 334, 340, 341, 347, 351, 352, 353, 355, 363, 364, 366, 367(пут), 368, 369, 370, 379, 385, 388, 392, 393, 394, 396, 397, 404, 482/3, 501, 502, 511, 513, 514, 515 (пут), 516, 517, 519/2, 520, 523, 526, 527, 531, 532, 540, 541, 542, 543/1, 543/2, 547/1, 547/2, 548/1, 548/2, 548/3, 581, 582, 583, 584, 585, 595, 597, 600 (пут), 9724/2 (пут).

Саобраћајне површине - јавне саобраћајнице:

- основну мрежу саобраћајница представљају локалне саобраћајнице. Уз западну границу плана по правцу север-југ пружа се државни пут II А реда бр.170 (Ваљево – Бајина Башта – Кремна).
- подручје детаљне разраде прикључује се на државни пут II А реда бр. 170 на три позиције - северно (у зони комплекса „Креманско пророчанство“), као и на позицијама у средишњем и јужном делу подручја детаљне разраде.
- постојеће трасе саобраћајница задржавају се у функцији приступних и мањих сабирних саобраћајница уз одговарајуће корекције, с обзиром да је постојећа мрежа саобраћајница пратила потребе непланског формирања насеља, тако да су саобраћајнице неадекватних регулационих профила, елемената трасе и геометрија раскрсница. Из тог разлога, предвиђа се реконструкција саобраћајница, како би се постигли оптимални услови, који су предуслов за безбедно одвијање саобраћаја на уличној мрежи.
- попречни профили саобраћајница планирани су у складу са теренским и просторним карактеристикама и за саобраћај малог инзензитета.

Саобраћајне површине - стационарни саобраћај:

- за јавни паркинг простор планирана је површина уз комплекс „Креманско пророчанство“, капацитета 12 паркинг места за путничке аутомобиле, од чега је једно паркинг место планирано за потребе инвалидних лица.
- за реализацију осталих потреба за паркирањем, користиће се површине у оквиру парцела

корисника, према нормативима.

Површине остале намене

Површине остале намене су одвојене регулационим линијама од површина јавне намене. као што је приказано на карти детаљне разраде. Површине остале намене су планиране као:

- Становање (са компатибилним наменама);
- Туризам и угоститељство (са компатибилним наменама).

Становање ниских густина / становање ниских густина са пољопривредом:

- евидентирано је више стамбених зона ниских густина, формираних у групацијама насеља или на појединачним локацијама у оквиру подцелина И1, И3, 31-36. Осим пољопривредног становања, постоји могућност формирања мешовитог становања (са стамбеним делом и нестамбеним делом у коме се одвија делатност), као и непољопривредног или викенд становања (без економског дела и баште, као и без одвијања делатности).
- делатности у зони становања морају бити комплементарне основној намени и не смеју имати негативни утицај на животну средину и основну намену: пословање (трговина на мало, угоститељство, услуге и мањи сервиси, услужно занатство и сл); туристичка супраструктура (угоститељски објекти за смештај - пансион, туристички апартман и сл; угоститељски објекти за исхрану - ресторан, кафе и сл.). Предност дати ревитализацији постојећих стамбених објеката, уз мање проширење капацитета за потребе делатности из области туризма и услуга.
- међу постојећим објектима евидентирани су (али углавном не и валоризовани) примерци традиционалне народне архитектуре. Новији објекти, својим архитектонским вредностима, стилем и начином изградње, габаритима или спратношћу, углавном нису усклађени са традиционалном изградњом и уклопљени у предео. С тим у вези, могуће је задржавање постојећег стања, умерена, доминантна, или потпуна реконструкција постојећих објеката, уз препоруку квалитативног побољшања архитектонских вредности објеката.
- у случају нове изградње, архитектонске вредности, стил и начин изградње, габарити и спратност објеката, не смеју нарушавати физичку структуру и специфични карактер, затечене вредности, капацитет и слику предела, већ морају да допринесу очувању карактеристичног предеоног обрасца и креирању позитивног архитектонског идентитета.
- постојеће изграђене површине са пољопривредним становањем (стамбени део, економски део и башта), дисперговане на подручју детаљне разраде.
- организација пољопривредне производње на нивоу окућнице предвиђа садржаје ратарства и воћарства, али не и сточарство (мини фарме), осим гајења стоке у објектима економског дворишта, а за потребе домаћинства.

Туристичко-угоститељске целине – објекти народног градитељства:

- на терену су издвојене две подцелине (И1 и И2) за реализацију и презентацију туризма, културе, етно-насеља и објеката народног градитељства.
- концепција насеља народног градитељства је да презентује традиционални живот овог подручја у претходним епохама, како би се заштитило не само културно, него и „цивилно“ наслеђе једног народа, које врло тешко одолева зубу времена и цивилизацијским трендовима. Етно-насеље треба да на аутентичан начин представи елементе очуване архитектуре, традицију, обичаје, кухињу и друге специфичности овог краја, а све у спрези са природом која га окружује. Грађевинске интервенције у оквиру ових насеља не захтевају нужно реплицирање традиционалне архитектуре, већ је могуће промовисање подручја и савременим архитектонским изразом кроз примену традиционалних материјала и промовисањем традиционалних форми и облика кроз осавремењени стилски израз. Неопходно је ускладити архитектуру објекта са традиционалном изградњом и уклопити објекат и припадајућу парцелу у амбијентално окружење и његов предеони карактер.
- у овој зони могућ је развој централних и јавних функција и садржаја у складу са потребама локалног становништва, али и комплементарних активности и програма везаних за развој туризма.
- у овој зони могуће је увођење смештајних капацитета и комплементарних садржаја - садржаји туристичког центра (информативни центар); комплементарни садржаји туристичке

супраструктуре (изложбени простор; простори за предах, снабдевање, информисање, едукацију и забаву туриста) и сл.

- слободне површине у комплексу се уређују тако да се максимално задрже, очувају и унапреде одлике простора у коме је настао и развијао се постојећи амбијент, као и да се обезбеди одвијање оних активности које су у функцији коришћења и презентације самог простора.
- ови комплекси треба да буде основ за даљи развој туризма и његовог повезивања са комплементарним активностима и програмима (образовање, природне и културне вредности и традиција, културне манифестације и сл.), чиме се отварају могућности за обogaћивање садржаја из области културе.
- максимално уважити природна ограничења простора при проналажењу решења линија кретања, као и обликовних решења објеката и партера у оквиру комплекса, са циљем да њихова форма ни на који начин не угрози природни предео,

Пратеће / компатибилне намене;

- *мешовита намена (пословање, услуге, управа, администрација, едукација, култура):*
 - развој централних функција и компатибилних јавних функција и служби (уз поштовање норматива и критеријума за одговарајућу намену и услова непосредног окружења) у складу са потребама локалног становништва, али и комплементарних активности и програма везаних за развој туризма.
- *спорт и рекреација:*
 - спортско-рекреативне намене се планирају као зоне у дисперзији на позицији слободних и зелених простора, односно као линијске активности (трим стазе и сл.) или пунктови повећане активности (излетишта - места за пикник, вежбаоница, мањи отворени спортски терени са травнатом или земљаном подлогом и сл.), са елементима опремања (мобилијар, елементи за рекреацију, надстрешнице, ватришта, отворени павиљони).
 - значајан циљ је и стварање могућности за коришћење природних ресурса за организовање различитих видова боравка у природи, повезујуће природне екосистеме (стазама, мобилијаром и опремом).
 - уз водене површине са натуралном регулацијом, постоје просторне могућности за организацију мултифункционалних простора, интегрисаних са заштитним појасом водотока. Ово је простор погодан за обједињену валоризацију, примену и презентацију природних вредности простора и спортско-рекреативних активности. То подразумева да ће овај простор претрпети одређене промене у правцу оплемењивања и делимичног култивисања, без нарушавања његових природних функција.
 - уређење слободних и зелених површина обухвата припремање и опремање земљишта које ће омогућити њихово редовно коришћење и одржавање, као и пејзажно уређење у складу са утврђеном наменом, при чему избор врста за озелењавање и остале интервенције у простору, не смеју да наруше водни режим водотока.

Ванграђевинско земљиште

Природни екосистеми:

- ливаде и пашњаци у окружењу грађевинског подручја на прелазу између грађевинског и шумског земљишта. Ово земљиште има значајну функцију у заштити биодиверзитета подручја у долинама река, на побрђима и рубним деловима шума.
- за зеленило у функцији заштите биодиверзитета предвиђају се само мере неге и одржавања у функцији обнављања биљних врста, спречавање зарастања и претварање у шибљаке и у функцији заштите околних шума (као ободних екосистема).
- мере неге подразумевају редовну испашу на овим површинама (уз развој сточарства и пчеларства), одрживо брање лековитог биља и сл.
- забрањена је конверзија ових површина у грађевинско и пољопривредно земљиште, као и уношење инвазивних алохтоних врста биљака чиме би се могао нанети штетан утицај на биодиверзитет ливада и пашњака овог подручја.
- забрањено је брати и уништавати заштићене и строго заштићене примерке биљака овог поднебља.

- чувати и одржавати у природној структури зоне уз водотокове, као локалне еколошке коридоре - водорегулација корита река искључиво у функцији заштите обалских екосистема (пољска регулација).

Шумско земљиште:

- шумске површине заузимају око 16% укупне површине подручја детаљне разраде.
- у оквиру обухвата доминирају приватне шуме које нису економски значајне. По типу су мешовите са доминацијом лишћарских врста (храст, бука, багрем).
- продуктивне шуме у власништву „ЈП Србијашуме“ у оквиру Газдинске јединице "Креманска коса" припадају четинарском типу - црноборовим шумама (високе шуме са малим процентом изданачних). Поред продуктивне функције која је доминантна, ове шуме имају и функцију сталне заштите шума до ерозије. Заузимају северноисточни део детаљне разраде и одрживо коришћење се остварује у складу са планом газдовања у оквиру ГЈ.
- шуме представљају највреднији тип предела и изворни амбијент, и имају несумњиво високу вредност са становишта заштите простора.
- део шумских површина налази се у различитим стадијумима деградације, тако да је у већој мери уништен и педолошки слој, па је уочљива појава процеса ерозије и спирања на проређеним шумским површинама. Тиме се мења слика предела и озбиљно угрожавају еколошки услови за опстанак биљног и животињског света,
- за све шумске површине је, пре свега, неопходно утврдити мере заштите, неге и одржавања, са ослоном на стабилну и трајну вегетацију, а обим и карактер даљег просторног уређења условљен је степеном успеха ових мера. Све шуме треба третирати као заштитне, посебно са аспекта заштите земљишта од ерозије и клизања, регулисања микроклиме и водног режима,
- начин уређења приватних шума остварује се у складу са *Законом о шумама*, па је препорука израда програма заштите и унапређења ових шума (сеча, пошумљавање, заштита од болести) у сарадњи са ЈП „Србијашуме“.

Пољопривредно земљиште:

- пољопривредне површине су секундарне творевине настале крчењем шума или њиховим непосредним потискивањем и претварањем у оранице, ливаде, пашњаке, воћњаке и винограде, углавном на теренима са дубљим и плоднијим земљиштем.
- пољопривредне површине се задржавају између формираних стамбених зона, пре свега због значајне еколошке улоге коју имају заједно са шумским површинама, уз могућност формирања сеоских газдинстава.

Водно земљиште:

- обухвата делом водоток Коњске реке и потоке у целинама Исток и Запад, као и површине потребне за заштиту и унапређење приобалног екосистема, њиховог водног режима и биодиверзитета
- у циљу одбране од поплава, уређења бујичних вода, заштите земљишта од ерозије и клизања, могуће је предвидети регулационе радове на потоцима, у складу са посебним правилима за регулацију водотокова, и уз максималну могућу примену натуралне регулације.

3.3. Урбанистички услови за површине и објекте јавне намене

3.3.1. Јавне функције и службе

Објекти јавних функција и служби, изузев саобраћајних површина нису планиране у оквиру подручја детаљне разраде. Оне се могу развијати као пратеће намене стамбених и туристичко-угоститељских намена планираних подцелина и то у виду образовања, здравства, спорта и рекреације, културе и науке, управе и администрације, као и осталих намена које се покажу као потребне кроз даље коришћење простора.

У оквиру целине „Исток“, подцелина И4, доминантно су заступљене шумске површине и природни екосистеми у оквиру којих је могуће режимско увођење спортских и рекреативних намена (спортске и рекреативне површине, предвиђене у виду опреме, мобилијара, мањих отворених терена, вежбалишта), чијим се увођењем не би нарушавао природни амбијент и присутне просторне вредности.

У случају потребе, објекти јавних функција и служби се могу градити на грађевинском земљишту у јавној својини, уз примену правила за јавне функције и службе, датих у одељку *IV 2.1.2.3. Објекти јавне намене и верски објекти*. Ови објекти се могу градити и на другом грађевинском земљишту, уколико се задовоље сви нормативи и критеријуми за одговарајућу јавну намену и услови непосредног окружења, а у складу са планским решењима за подручје детаљне разраде, при чему је потребна израда урбанистичких пројеката.

3.3.2. Јавно зеленило

Јавно зеленило подручја детаљне разраде уређује се као:

- уколико то не угрожава визуре и предеоне карактеристике, формирати дрворед према колским саобраћајницама.
- избор врста свести на аутохтоне примерке ради заштите биодиверзитета.
- хортикултурна решења ускладити са трасама подземних инсталација и испоштовати потребна минимална одстојања у складу са важећим техничким прописима.

3.3.3. Мрежа и објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре

Саобраћајна инфраструктура

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом одељку Просторног плана), за саобраћајне површине и објекте примењивати и правила грађења дата у одељку *IV 2.5.1. Саобраћајна инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу и реконструкцију јавних путева (државни пут, општински пут, улична мрежа) и услове за прикључење, као и општа правила за пешачки, бициклически и стационарни саобраћај. Услови за формирање грађевинске парцеле за изградњу саобраћајница, као и за регулацију и нивелацију мреже саобраћајница, дати су у одељку *IV 3.4. Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина*. Саобраћајно решење, регулационе ширине и основни елементи нормалних попречних профила саобраћајница, приказани су на карти детаљне разраде.

Улична мрежа

Основу мреже саобраћајница на подручју детаљне разраде чине постојеће саобраћајнице, које су формиране пратећи развој насеља и у складу са теренским могућностима. Ове саобраћајнице имају функцију приступних и сабирних саобраћајница са изразито малим саобраћајним оптерећењем. Оне имају неодговарајуће попречне профиле, односно коловозе неодговарајућих ширина и квалитета коловозне конструкције, а недостају им и пешачке површине.

У непосредној близини подручја детаљне разраде, паралелно источној граници подручја, по правцу север-југ се пружа државни пут ПА реда бр. 170 (Ваљево - Бајина Башта – Кремна). Мрежа саобраћајница на подручју детаљне разраде, повезује се на овај државни пут на три позиције (ван обухвата детаљне разраде), а преко њега и са ближим и даљим окружење, односно мрежом државних путева.

Регулациони профили саобраћајница планирани су са коловозима за двосмерни режим саобраћаја и у највећем делу садрже издвојене пешачке површине (тротоаре). Ширине регулационих попречних профила прилагођене су теренским условима, просторним могућностима и саобраћајном оптерећењу у обухвату детаљне разраде.

Стационарни саобраћај

За јавни паркинг простор, планиран је простор уз комплекс „Креманско пророчанство“. Капацитет овог паркинга простора за путничке аутомобиле износи 12 паркинг места са управном организацијом паркирања (једно паркинг место је за инвалидна лица).

На осталом подручју у обухвату детаљне разраде, паркирање се реализује на парцелама корисника, према одговарајућем нормативу (*Правилнику о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу*).

Пешачки саобраћај

Пешачки саобраћај се у постојећим условима одвија мешовито са саобраћајем возила (колско-пешачким површинама), или стабилизаним банкама, где постоје услови за кретање пешака. У планираним попречним профилима доминантно су издвојене површине за пешачки саобраћај, а на делу приступних саобраћајница планиране су колско-пешачке површине.

Бициклистички саобраћај

Бициклистички саобраћај се у постојећим условима одвија на уличној мрежи, заједно са динамичким саобраћајем. Регулациони профили планираних саобраћајница не омогућавају издвајање посебних саобраћајних површина за бицикliste тако да ће се овај вид саобраћаја обављати интегрално са осталим видовима саобраћаја.

Комунална инфраструктура

У поступку израде Просторног плана нису добијени конкретни подаци о постојећем стању комуналне инфраструктуре, нити посебни услови за детаљну разраду од стране надлежних јавних предузећа. Постојеће стање сагледано је на основу непотпуних и недовољно детаљних података, добијених за ниво Просторног плана, и рекогносцирањем на терену.

Позиције инфраструктурних водова дата на карти детаљне разраде су илустративне и могу се по потреби мењати приликом израде техничке документације, с тим да су обавезујућа правила грађења мреже и објеката комуналне инфраструктуре дата у одељку *IV 2.5. Правила грађења инфраструктурних система.*

Водна инфраструктура

За мрежу и објекте водовода и канализације примењивати и правила дата у одељку *IV 2.5.2. Водна инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу мреже и објеката водовода и канализације и регулацију водотокова.

Увидом у постојећу документацију констатовано је да не постоје мреже водовода и канализације на подручју обухваћеном детаљном разрадом.

Водоснабдевање

Дугорочно решење водоснабдевања насеља Тарабићи представља прикључење на систем "креманских" водовода, а након унапређења и комплетирања овог система, који обухвата:

- постојећа изворишта-каптаже "Брезик" (3 l/s) и "Брезов поток", одакле се вода гравитационим цевоводом води у постојећи резервоар "Шанац";
- планирано извориште-каптажу "Ракови" (4-8 l/s), гравитационог одвода (Ø150) до будуће црпне станице са резервоаром "Трстине" (50 m³), одакле се вода пумпа потисним цевоводом (Ø150) у постојећи резервоар "Шанац".
- посебан систем за повећање притиска у случају потребе снабдевања водом виших делова насеља Тарабићи (резервоар "Шанац" - ката цца 840 m н.в.).
- планирану разводну мрежу за снабдевање индивидуалних домаћинстава и насеља.

Водоводне линије изводити у регулационом појасу саобраћајница, уз димензионисање на основу хидрауличног прорачуна (минимални пречник цеви за јавну мрежу је 100 mm), који ће, осим процењених потреба домаћинстава и насељских садржаја, узимати у обзир и потребну количину воде за гашење пожара (према противпожарним захтевима). На водоводним линијама предвидети потребан број противпожарних хидраната на основу *Закона о заштити од пожара* и *Правилника о техничким нормативима за хидрантску мрежу за гашење пожара.*

До решавања организованог снабдевања пијаћом водом подручја детаљне разраде, дозвољава се изградња бунара, или локалне (сеоске или приватне) водоводне мреже, са бунаром или каптажом. Изградња локалних водовода се врши према посебним условима надлежних органа у области водопривреде и санитарне заштите, заштите животне средине, природних и културних добара. Одржавање и контрола квалитета воде локалног водовода се мора поверити специјализованој професионалној служби или јавном комуналном предузећу.

За све објекте дистрибутивног система водоснабдевања, спровести мере санитарне заштите дефинисане *Правилником о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања.*

Правила грађења и технички услови за трасирање, вођење и прикључење водоводних линија дата су у одељку *IV 2.5.2. Водна инфраструктура - Посебна правила за водоводну мрежу*

Одвођење и пречишћавање отпадних вода

Санитарне отпадне воде на нивоу индивидуалних домаћинстава, одводе се у обичне и септичке јаме, нужнике пропусног типа, или отворене јаме за осоку. Највећи део отпадних вода из

пољопривредних објеката се слободно излива. Атмосферске воде површински отичу до најближег реципијента.

Иако неповољне геоморфолошке карактеристике терена отежавају изградњу канализационих система за одвођење и пречишћавање отпадних вода, посебне намене планског подручја и успостављени режими њихове заштите (зона III санитарне заштите изворишта водоснабдевања Врутци), намећу обавезу решавања питања евакуације отпадних вода и онемогућавање испуштања фекалних вода преко нехигијенских септичких јама, чиме долази до загађивања не само подземних и површинских вода, већ и земљишта.

Дугорочно решење одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља Тарабићи, представља прикључење на "кремански" појединачни сепаратни систем за каналисање и пречишћавање отпадних вода, а након комплетирања овог система, који обухвата:

- планирано постројење за пречишћавање отпадних вода на локацији "Пусто поље" са терцијарним пречишћавањем капацитета 800 ЕС са пумпном станицом и канализационом мрежом дужине око 6 km (рачунајући и постојећу локалну канализациону мрежу, планирану за реконструкцију и укључење у систем).

Уколико се (након израде одговарајуће студијске и техничке документације) прикључење на "кремански" систем покаже неоправданим, проблем локалног каналисања и пречишћавања отпадних вода ће се решавати планирањем мањих постројења за појединачно пречишћавање отпадних вода, са високим степеном пречишћавања (компактна постројења, индивидуална пакет постројења), уз прикупљање отпадне воде из више домаћинстава у складу са економском тачком исплативости (минимум 50 становника).

До трајног решења проблема каналисања и пречишћавања отпадних вода, за индивидуалне објекте (или групу индивидуалних објеката) обавезна је изградња непропусних септичких јама (или септичких резервоара) одговарајуће запремине, као и непропусних јама за осоку и отпадне воде са пољопривредних домаћинстава и фарми. За јавне и објекте туристичке супраструктуре, обавезна је изградња одговарајућих уређаја са непропусним системима који ће се периодично празнити (или са комплетним пречишћавањем).

Атмосферске воде ће се одводити зацењено, или отвореним каналима до најближих локалних реципијената. У циљу спречавања загађивања реципијената, у зонама појачаног саобраћаја и саобраћајних објеката (паркиралишта, стајалишта и сл.), предвидети сепараторе зауљених вода.

Пречишћене отпадне воде које се испуштају у реципијент морају испунити услове граничних вредности емисије за одређене групе загађујућих супстанци, према *Уредби о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање*. Мерење количина и испитивање отпадних вода врше се у складу са *Правилником о начину и условима за мерење количине и испитивање отпадних вода и садржини извештаја о извршеним мерењима*.

Правила грађења и технички услови за трасирање, вођење и прикључење канализације дата су у одељку IV 2.5.2. *Водна инфраструктура - Посебна правила за канализациону мрежу*.

Регулација водотокова

На подручју детаљне разраде нису рађени регулациони радови. Непосредно ван обухвата детаљне разраде (југоисточна граница) у склопу реализације програма бујичних преграда са мини акумулацијама, а у циљу спречавања доношења наноса у оквиру заштите акумулације "Врутци", изграђена је брана (устава) на Коњској реци (одржава се и није засута, т.ј. у функцији је).

Регулација водотокова на подручју детаљне разраде, ван система редовне одбране од поплава, врши се у складу са плановима проглашења ерозионих подручја и одбране од бујичних поплава (јединица локалне самоуправе).

Неуређени водоток који кроз обухват детаљне разраде тече правцем северозапад-југоисток и улива се у Коњску реку, с обзиром на нерешено питање каналисања отпадних вода, свакако представља реципијент санитарних отпадних и атмосферских вода са суседних површина и домаћинстава, што проузрукује и одећену штету на приобаљу. Због тога се планира натурална регулација водотока, са пејзажним уређењем обала, како би се сачувао карактер предела приобаља и општи слика предела насеља Тарабићи (избегавати класичну регулацију са обалоутврдама).

Правила грађења и технички услови за регулацију водотокова дата су у одељку IV 2.5.2. *Водна инфраструктура - Посебна правила за регулацију водотокова*.

Енергетска инфраструктура

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом одељку Просторног плана), за енергетску мрежу и објекте примењивати и правила за енергетску инфраструктуру дата у одељку *IV 2.5.3. Енергетска инфраструктура*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу мреже и објеката електроенергетског и термоенергетског система.

Електроенергетска инфраструктура

На подручју детаљне разраде постоји изграђена електроенергетска инфраструктура, која се састоји од једне трафостанице 10/0,4 kV, далековаода 10 kV и нисконапонске мреже на коју су прикључени постојећи потрошачи.

На подручју детаљне разраде није планирана изградња нових трафостаница 10/0,4 kV. Планирана је изградња 10 kV далековаода за трафостаницу 10/0,4 kV која се налази изван подручја детаљне разраде. Уколико се у току реализације Просторног плана јави потреба да се, поред постојеће, граде и нове трафостанице на другим локацијама, могуће их је градити у оквиру објеката или на парцелама где се таква потреба укаже.

Прикључак планираних објеката на електроенергетску мрежу извести одговарајућим нисконапонским водовима, у свему према техничким условима добијеним од надлежне електродистрибуције. Постојећу електроенергетску мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката потребно је изместити у свему према условима надлежне електродистрибуције. Пре почетка било каквих радова потребно је, у сарадњи са надлежном електродистрибуцијом, извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова у зони планираних радова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа електродистрибуције.

Све саобраћајнице и пешачке стазе опремити инсталацијом јавног осветљења.

Термоенергетска инфраструктура

На подручју детаљне разраде не постоје изграђени инфраструктурни дистрибутивни термоенергетски системи. Загревање објеката обавља се индивидуалним грејањем корисника. Као горива за производњу топлотне енергије користе се традиционална чврста горива, течна горива и електрична струја.

Сем постојећих енергената и система начина грејања, за грејање простора и санитарне воде могуће је користити *обновљиве изворе енергије*: геотермалну енергију (топлотне пумпе, које имају највећи степен искоришћења), биомасу (котларнице, које је користе као енергент), соларну енергију (соларни колектори, као и фото-напонски панели, који могу да се користе и за производњу електричне енергије). У складу са принципима коришћења обновљивих извора енергије, на погодним локацијама са аспекта заштите природних вредности и животне средине, у подручју детаљне разраде, је могућа изградња котларнице на биомасу, у складу са потребама корисника. Коришћење електричне енергије за грејање/хлађење препоручљиво је у спречи са енергетски ефикасним термотехничким системима - топлотним пумпама. Соларну енергију је могуће користити за обезбеђивање топле санитарне воде и додатне топлоте за грејање.

Инфраструктура електронских комуникација

На подручју детаљне разраде постоји изграђена телекомуникациона инфраструктура, коју чине електрокомуникациони каблови.

Планира се изградња и полагање нових телекомуникационих каблова и ПВЦ цеви (ф 110 mm) дуж саобраћајница, који ће омогућити техничке услове за пружање савремених, широкопојасних телекомуникационих услуга сваком постојећем и будућем кориснику.

Прикључак објекта на телекомуникациону инфраструктуру извести одговарајућим телекомуникационим кабловима, у свему према техничким условима добијеним од "Телеком Србија". Постојећу телекомуникациону мрежу која на било који начин омета изградњу нових саобраћајница и објеката потребно је изместити у свему према условима "Телеком Србија". Пре почетка било каквих радова потребно је извршити идентификацију и обележавање трасе постојећих каблова, а током радова неопходно је заштитити исте и обезбедити присуство надзорног органа "Телеком Србија". Изградњом нових објеката не сме доћи до угрожавања механичке стабилности и техничких карактеристика постојећих телекомуникационих објеката и каблова, нити до угрожавања

нормалног функционисања телекомуникационог саобраћаја, а кабловима мора увек бити обезбеђен адекватан приступ, ради њиховог редовног одржавања и евентуалних интервенција.

Осим општих услова за подручје детаљне разраде (датих у овом одељку Просторног плана), за телекомуникациону мрежу и објекте примењивати и правила дата у одељку *IV 2.5.4. Инфраструктура електронских комуникација*, која утврђују основну урбанистичку регулативу за изградњу мреже и објеката електронских комуникација, а посебно фиксне и мобилне телефоније и кабловског дистрибутивног система.

3.4. Регулација и нивелација мреже саобраћајница и јавних површина

Регулација

Регулациону матрицу чине регулациони профили и обележене регулационе осовине саобраћајница, које су одређене пројектованим координатама осовинских тачака саобраћајница. Осим профилним регулационим линијама, граничне линије између планираних површина јавне и остале намене, одређене су координатама детаљних тачака, постојећим катастарским међама и преломним тачкама катастарских парцела. Осим наведених елемената, јединствену регулациону базу чине полупречници заобљења (регулације у раскрсницама и хоризонталних кривина по осовини), списак координата свих карактеристичних тачака (у државном координатном систему) и њихов опис (карта детаљне разраде).

Грађевинске линије

Грађевинске линије су аналитички и графички одређене у односу на дефинисане ивице карактеристичних профила. Континуитет грађевинске линије, прекида се у зонама пресецања постојећих објеката, који се задржавају у постојећем стању уз могућност реконструкције и санације, а даље интервенције у оквиру парцеле по питању повећања грађевинског фонда и изградње нових објеката планирати иза дефинисане грађевинске линије.

Нивелација

Генерална нивелација је дефинисана преко ортометријских висина у раскрсницама саобраћајница, уз максимално задржавање нивелета постојећих саобраћајница и прилагођавање пројектованих нивелета постојећем терену.

Услови за формирање грађевинске парцеле за изградњу саобраћајнице

- новопланирана саобраћајница: парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу.
- у ситуацијама када је саобраћајница/пут, изведена и има формирану катастарску парцелу: парцелација и формирање грађевинске парцеле саобраћајнице се врши у пуном регулационом профилу, када карактеристични профил излази ван постојеће катастарске парцеле пута. У случајевима када карактеристични профил не излази ван постојеће катастарске парцеле пута, та катастарска међа се може задржати и сматрати регулационом линијом.
- постојећа стамбена и приступна саобраћајница, која је катастарски дефинисана, а није обухваћене регулацијом: задржава се у постојећој регулацији (парцели), уз услов да растојање грађевинске од регулационе линије на суседним грађевинским парцелама буде најмање 5 m.

Правила за изградњу и реконструкцију саобраћајница

- регулационе линије и осовине саобраћајница представљају основне елементе за дефинисање мреже саобраћајница
- коловозну конструкцију димензионисати према меродавном саобраћајном оптерећењу, а према важећим стандардима и нормативима базираним на *СРПС У.Ц4.012*, према „Правилнику о техничким нормативима за димензионисање коловозних конструкција“ и „Пројектовању флексибилних коловозних конструкција“, као и у складу са *Законом о путевима* и другим пратећим прописима.
- приликом пројектовања и изградње бициклистичких и пешачких стаза и осталих елемената придржавати се *Правилника о условима које са аспекта безбедности саобраћаја морају да испуњавају путни објекти и други елементи јавног пута*.

- приликом пројектовања користити и податке о: климатско хидролошким условима, носивости материјала постелице и других елемената коловозне конструкције (за израду новог коловоза и ојачање постојеће коловозне конструкције).
- при пројектовању нових деоница саобраћајница и осталих саобраћајних површина, нивелету висински поставити тако да се прилагоди изведеним коловозним површинама.
- при пројектовању и реализацији саобраћајница (али и других јавних површина и објеката), применити *Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама.*
- приликом израде пројектне документације, могуће је вршити корекције геометријских елемената саобраћајница унутар планираних попречних профила, а у циљу побољшања услова саобраћаја (нпр. примена комплекснијих радијуса у раскрсници, увођење и/или продужење трака за престројавање возила, увођење нових аутобуских стајалишта-ниша и др.)

3.5. Урбанистички услови за површине и објекте остале намене

Осим општих услова за површине остале намене у подручју детаљне разраде (датих у одељку *IV 3.2. Подела на карактеристичне целине, планирана намена површина и објеката*), уређење, изградња и коришћење простора остале намене, подразумева и следеће генералне интервенције у подручју детаљне разраде:

- заштита, уређење и презентација природних, просторних и туристичких вредности простора, у складу са одговарајућим урбанистичким условима и мерама заштите.
- рационална организација и коришћење простора, уз изградњу објеката који својим карактером, обликом и габаритом позитивно утичу на повећање амбијенталних вредности простора у оквиру кога се грађевинске целине и комплекси формирају као препознатљива структура.
- даљи развој туристичко-угоститељских функција и становања, компатибилних јавних функција и служби и комплементарних програма везаних за развој туризма, а у складу са потребама корисника.
- уређење спортско-рекреативна зоне, са могућношћу изградње спортских терена мањег обима и опремање излетишта.
- регулација постојећих стамбених зона мешовитог и непољопривредног становања, са могућношћу обављања делатности комплементарних основној намени и без негативног утицаја на животну средину. Дозвољене интервенције: изградња нових и ревитализација постојећих објеката (уз могућност проширење капацитета) за потребе делатности из области туризма, услуга и становања; код постојећих објеката, умерена или потпуна реконструкција објеката у циљу усклађивања са традиционалном изградњом и уклапања у предео, уз примену традиционалних материјала обликованих у духу савременог архитектонског градитељства.
- регулација постојећих стамбених зона пољопривредног становања, са могућношћу обављања делатности комплементарних основној намени и без негативног утицаја на животну средину. Дозвољене интервенције: изградња нових и ревитализација постојећих објеката и сеоских домаћинстава, изградња нових туристичких јединица (гостинска смештајна јединица, гостинска кућа, еколоц и сл.), у којима ће се развијати услуге еко-туризма; ремоделација објеката у циљу усклађивања са традиционалном изградњом и уклапања у предео.
- формирање целина етно-насеља, са концепцијом да на аутентичан начин презентује традиционални живот овог подручја у претходним епохама (како би се заштитило „цивилно“ наслеђе), кроз архитектуру, обичаје, кухињу и друге специфичности овог краја.
- развој прихватних туристичких пунктова, са смештајним и другим капацитетима и могућношћу увођења комплементарних садржаја, у складу са просторним могућностима.

3.6. Урбанистички услови за ванграђевинско подручје

За површине пољопривредног, шумског и водног земљиште у подручју детаљне разраде (ванграђевинско подручје), примењивати правила дата у одељцима *IV 2.2. Правила грађења на пољопривредном земљишту*, *IV 2.3. Правила грађења на шумском земљишту*, *IV 2.4. Правила грађења на водном земљишту*.

3.7. Мере заштите природних и предеоних вредности, културног наслеђа и животне средине

Мере заштите природних и предеоних вредности

Општи циљеви заштите природних и предеоних вредности у подручју детаљне разраде су: очување и унапређење предеоне слике подручја, као и заштита, унапређење и презентација природних вредности и предеоних карактеристика, који (као такви) имају научни, образовни и општекултурни значај. С тим у вези, успостављају се опште мере заштите природних и предеоних вредности на овом подручју:

- очување аутентичности рељефних обележја терена и хидролошких објеката, уз спречавање радова и интервенција којима се битно нарушава морфологија терена (већа ископавања и равњања земљишта и др.) и уноси дисхармонија у слику предела.
- заштита и уређење локалитета који својим положајем, морфолошким и вегетацијским карактеристикама, представљају повољне видиковце и омогућавајући атрактивну визуелну комуникацију са главним садржајима подручја (објекти културног наслеђа, долина реке и др.).
- опредељивање локалитета за туристичку и другу изградњу, који неће својим положајем и просторним обухватом угрозити карактер предела и доминантне визуре, а пружају могућност уклапања објеката у предеоне елементе, уз коришћење присутних елемената културног наслеђа и традиционалне изградње.
- унапређење предела мерама рекултивације на деградираним површинама, озелењавањем појаса саобраћајница и уређивањем приобаља и зона изградње.
- унапређење обалских зона уз водотокове (Коњска река и потоци у обухвату детаљне разраде) у функцији заштите локалних еколошких коридора и забрана свих интервенција које би могле да наруше еколошку стабилност водених екосистема.
- наглашавање мозаичности и динамике предела, кроз очување ливадских и пашњачких површина и побољшање стања шумских састојина (очување аутохтоног састава, уз одговарајуће мелиоративне и санитарне интервенције).
- утврђивање услова за развој плански усмерених функција, које омогућавају одрживо коришћење природних и предеоних вредности.

Мере заштите културног наслеђа

На подручју детаљне разраде не налазе се утврђена непокретна културна добра и добра која уживају претходну заштиту, али су овим Просторним планом евидентирана места (локалитети) и објекти (народног градитељства) са израженим архитектонско-грађевинским или културно-историјским својствима (потенцијална културна добра), која нису адекватно истражена и валоризована од стране надлежне службе заштите. То су:

- Локалитет Смреке (археолошки локалитет - праисторија);
- Тарабића кућа (објект народног градитељства и културно-историјског значаја).

За подручје детаљне разраде, примењивати мере заштите непокретних културних добара дате у одељцима *III 1.2. Културно наслеђе* и *IV 1.1.2. Подручја са режимом заштите културног наслеђа*, као и следеће мере заштите:

- не смеју да се деградирају или униште обележја која чине специфичност евидентираниог места/објекта, а тиме и његова привлачност и атрактивност.
- забрањује се коришћење, као и раскопавање, рушење, преправљање, презиђивање и вршење других радова који могу да наруше специфична обележја евидентираниог места/објекта.
- ако се приликом пољопривредних, грађевинских или других радова наиђе на материјалне остатке прошлости на подручју детаљне разраде, радови се морају прекинути и о томе обавестити надлежни Завод за заштиту споменика културе, у складу са законом.
- не дозвољава се изградња инфраструктуре и објеката, који својим габаритом, обликом и наменом могу угрозити евидентирано место/објект по било ком основу, односно нарушити елементе његове специфичности.
- при свим допуштеним активностима (изградња објеката и инфраструктуре, коришћење природних ресурса и сл.), мора се водити рачуна да се не поремети карактер и слика културног предела.
- неопходна је израда студије валоризације културног наслеђа на подручју детаљне разраде, којом ће се утврдити релевантни подаци о свим евидентираним објектима и локалитетима, са

студијом о карактеру предела. На основу валоризације културно-историјских, научно-образовних и туристичких потенцијала евидентираних места/објеката, одредиће се приоритетни објекти и локалитети, као и активности у погледу предузимања мера на њиховој заштити, ревитализацији и презентацији.

Мере заштите животне средине

Опште мере заштите и унапређења животне средине спроводе се према *Закону о заштити животне средине* и другим посебним законима којима се чувају појединачни медијуми животне средине, елиминишу и ограничавају сви негативни утицаји на животну средину и здравље људи.

За подручје детаљне разраде, примењивати мере заштите животне средине дате у одељку *III 2.5. Заштита животне средине*, као и следеће мере заштите:

- забрањене су све радње које би на било који начин угрозиле животну средину и здравље људи, предео и биодиверзитет подручја детаљне разраде.
- обезбедити заштиту земљишта и вода, изградњом санитарне мреже.
- обезбедити заштиту ваздуха, кроз избор енергената који има минималну емисију специфичних полутаната у атмосферу, као и кроз ограничење саобраћајних кретања у оквиру туристичких посета.
- обезбедити заштиту ваздуха, заштиту од буке и очување биодиверзитета и предела, уређењем и неговањем зеленила које има аутохтони карактер, а посебно заштитом вредних и старих стабала.
- обезбедити заштиту предела, спречавањем зарастања ливада кроз одрживу традиционалну пољопривреду, као и спречавањем сече (али и ширења) шума.
- обезбедити заштиту од ерозије, заштиту биодиверзитета и водног режима, кроз заштиту шума.
- обезбедити управљање отпадом на подручју детаљне разраде.

У подручју детаљне разраде забрањено је одлагање, рециклирање, третман и термичка обрада свих врста *отпада*. У овом подручју се очекује комунални, амбалажни и биљни (биоразградиви) отпад. У складу са регионалним концептом, планира се успостављање система прикупљања и одлагања чврстог отпада, постављањем одговарајућег броја судова на одговарајуће локације које су санитарно обезбеђене, а према стандардима за насељена места, односно капацитету комплекса и количини отпада који настаје у комплексу. Из судова се отпад даље мора транспортовати на регионалну санитарну депонију „Дубоко“, преко надлежног комуналног предузећа или другог оператера који има одговарајућу дозволу за транспорт комуналног отпада. Уколико се генеришу друге врсте отпада, поступање и управљање опасним отпадом и отпадом посебних токова вршиће се преко оператера који поседује дозволу за управљање овим отпадом, у складу са законском регулативом.

3.8. Смернице за спровођење Просторног плана за подручје детаљне разраде

Планска решења из *Карте детаљне разраде 1. „Тарабићи“* и правила из дела *IV 3. Правила уређења и грађења за подручје детаљне разраде*, представљају основ за непосредно спровођење Просторног плана у обухвату подручја детаљне разраде, кроз издавање информације о локацији и локацијских услова за изградњу објеката, јавних саобраћајних површина, мрежа и објеката комуналне инфраструктуре, као и плански основ за:

- израду урбанистичких пројеката за све компатибилне намене, или за детаљнију проверу развојних концепата изградње;
- израду пројеката парцелације и препарцелације.
- утврђивање јавног интереса и спровођење поступка експропријације.

За потребе израде техничке документације (за све планиране интервенције) обавезно је:

- снимање постојеће вегетације (стабала) и унос у геодетску подлогу, уз обавезу задржавања квалитетног зеленила и заштићених групација шумског дрвећа;
- вршење теренских геомеханичких истраживања на локацији и израда елабората о геотехничким условима изградње;
- прибављање услова и сагласности надлежних органа, организације и јавних предузећа у складу са законом.

Није дозвољена изградња објеката која је супротна (или није компатибилна) намени предвиђеној детаљном разрадом Просторног плана, као ни изградња (или друга интервенција у простору) која би могла да наруши или угрози објекат или намену на суседној парцели.

Позиције инфраструктурних водова дате у карти детаљне разраде су оријентационе и могу се по потреби мењати приликом израде техничке документације, с тим да су обавезујућа дата правила грађења за мреже и објекте инфраструктуре.

Измене и допуне планских решења у обухвату детаљне разраде раде се изменом и допуном овог Просторног плана. Измене планских решења линијских инфраструктурних објеката, могу да се спроведу изразом и доношењем плана детаљне регулације, који се израђује истовремено са одговарајућим идејним пројектом који садржи све потребне техничке податке, а у складу са законом и правилима овог Просторног плана.

V ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И УЧЕСНИЦИ У ИМПЛЕМЕНТАЦИЈИ

1.1. Институционални оквир имплементације

Имајући у виду принципе и препоруке Просторног плана Републике Србије, националних стратегија и европских политика у области одрживог социо-економског и просторног развоја, заштите природе и културних добара, одређен је оквир примене (спровођења) Просторног плана.

На подручју Просторног плана је, поред очувања и унапређења природних и културних вредности на националном нивоу, потребно плански подржати активности локалне заједнице на просторном и урбанистичком уређењу и комуналном опремању, заштити животне средине и развоју рекреације и туризма и помоћи власнике и држаоце природних ресурса (вода, шума и пољопривредног земљишта) у њиховом рационалном и еколошки безбедном коришћењу.

Развојем планског подручја ће се интегрално управљати, што подразумева: обезбеђење трајне заштите и унапређења природних и културних добара; очување резервисаног простора за функционисање постојеће и даљи развој водопривредне и енергетске инфраструктуре и објеката; утврђивање елемената за интегрално управљање и заштиту вода; стварање услова за реализацију компензација локалном становништву кроз развој комуналне инфраструктуре, активности и функција јавног значаја, као и стимулацију постојећих традиционалних делатности (пре свега пољопривреде) и развој нових делатности (пре свега туризма) компатибилних са функцијама и заштитом природних и културних добара; успостављање ефикасније контроле заштите, коришћења и изградње простора.

Институционална одговорност на заштити и одрживом коришћењу овим подручјем првенствено припада: министарству надлежном за послове заштите природе, Заводу за заштиту природе Србије, управљачу природног добра ("Парк природе Мокра Гора" д.о.о. из Мокре Горе), локалним самоуправама у обухвату Просторног плана, као и становништву које живи на овом подручју.

Успостављање законске заштите, односно проглашење природног добра, један је од основа за управљање заштићеним подручјем, које подразумева ефикасно планирање, праћење стања, предузимање мера и активности на унапређивању, развоју и коришћењу природних вредности подручја сагласно утврђеним мерама и условима заштите. Истовремено, са аспекта институционалне организације и одговорности, од посебне је важности утврђивање управљача заштићеним природним добром, који у складу са надлежностима утврђеним *Законом о заштити природе* и IUCN класификацијом, обавља послове заштите и развоја предметног подручја, обезбеђује доношење и спровођење плана управљања заштићеним подручјем, спровођење прописаних режима заштите и очувања природног добра, научно-истраживачке, културне, васпитно-образовне, информативно-пропагандне и друге активности, а све уз учешће и уважавање интереса локалне самоуправе и становништва које живи на овом подручју.

1.2. Учесници у имплементацији

Кључни учесници у имплементацији Просторног плана, у складу са својим надлежностима и делокругом рада су републички ресорни државни органи, јавна предузећа и установе, посебне организације и јединице локалне самоуправе Ужице и Чајетина. По потреби, у имплементацију Просторног плана могу се укључити и друге јединице локалне самоуправе у окружењу, као и други заинтересовани субјекти, које у реализацији планских решења виде шири регионални интерес.

Један од кључних субјеката спровођења Просторног плана је управљач заштићеног природног добра Парка природе „Шарган – Мокра Гора” (Друштво са ограниченом орговорношћу „Парк природе Шарган – Мокра Гора”). Послови управљача, његова овлашћења, обавезе и финансирање законом су уређени. Главни управљачки документ је (десетогодишњи) план управљања који, у складу са Законом о заштити природе, има респективну снагу, односно представља меру са којом се морају ускладити просторни и други планови и програми.

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом подразумева активности на заштити, уређењу и изградњи простора и развој информационах и мониторинг система и унапређење контролних система у различитим областима, које ће у складу са законом обезбедити:

- *Влада Републике Србије*: доноси Уредбу о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене Парка природе „Шарган – Мокра Гора” и Уредбу о заштити Парка природе "Шарган - Мокра Гора";
- *министарство надлежно за грађевинарство, саобраћај и инфраструктуру*: даје сагласност на урбанистичке планове који се израђују у оквиру природног добра; реализује пројекте изградње саобраћајне инфраструктуре; обезбеђује финансијска средства из буџета Републике Србије, претприступних фондова ЕУ, донација и др.;
- *министарство надлежно за заштиту животне средине, Завод за заштиту природе Србије и „Парк природе Шарган – Мокра Гора” д.о.о., као управљач заштићеног подручја*: означавање просторних јединица са режимима заштите природе на терену; спровођење мера заштите тих режима; праћење стања природних вредности и ефеката примене мера и режима заштите природе; даља истраживањима и учешће у дефинисању политике просторног развоја и презентације природних вредности и културних добара;
- *министарство надлежно за послове културе, Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе Краљево*: мониторинг ефеката примене мера и режима заштите културних добара; даља истраживања и учешће у дефинисању политике просторног развоја и презентације културних добара;
- *министарство надлежно за пољопривреду, шумарство и водопривреду*: управља пољопривредним земљиштем у државној својини; додељује средстава за извођење радова и праћење реализације годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта; *Републичка дирекција за воде* бави се политиком водопривреде, уређењем водних режима; *Управа за шуме* бави се спровођењем мера заштите шума и дивљачи;
- *министарства надлежна за пољопривреду и заштиту животне средине, у сарадњи са управом јединице локалне самоуправе и управљачем природног добра*: израда катастра загађивача пољопривредног земљишта и водотока, и успостављање мониторинга коришћења пољопривредног земљишта;
- *министарство надлежно за шумарство, у сарадњи са управљачем природног добра*: успостављање информационог и мониторинг система о шумама;
- *министарство надлежно за послове трговине, туризма и телекомуникација*: спроводи подстицајне мере и обезбеђује материјалне и друге услова за развој и промоцију туризма; учествује у интегралном планирању развоја туризма и комплементарних делатности;
- *министарство надлежно за интегрално планирање развоја туризма, у сарадњи са управама јединица локалне самоуправе*: формирање информационог система о туризму и утицајима туризма на животну средину, као и активностима, садржајима и осталим елементима туристичке понуде;
- *остала министарства Републике Србије*: обезбеђивање средстава за израду и реализацију планова, програма и пројеката из својих области; праћење реализације приоритетних планских решења;
- *Завод за заштиту природе Србије*: израђује студију заштите природног добра; прати стање заштићеног природног добра и предузима мере његове активне и пасивне заштите; пружа стручну помоћ управљачу природног добра; врши представљање и популарисање природних вредности Парка природе;
- *Републички завод за заштиту споменика културе*: израда студије валоризације научно образовних, културно-историјских и туристичких потенцијала непокретних културних добара и евидентираних непокретности; дефинисање граница заштићене околине културних добара;
- *ЈП „Србијашуме”*: врши заштиту, унапређење, коришћење и управљање државним шумама, шумским земљиштем и другим шумским потенцијалима; пружа стручну помоћ власницима приватних шума;
- *ЈП „Путеви Србије”*: одржавање, заштита, коришћење, развој и управљање државним путевима I и II реда;
- *ЈП „Електропривреда Србије” и „Електромрежа Србије” а.д.* - учествују у реализацији приоритетних планских решења у области електроенергетике;
- *локална самоуправа*: спречавање незаконите изградње, посебно у Парку природе; надзор над стањем комуналних објеката; пружање комуналних услуга и обављање комуналних делатности; приоритетно прикупљања и одношења отпада из зона заштите, туристичких локалитета и насеља на подручју Просторног плана; одржавање и управљање општинским

- путевима; доноси просторне планове јединица локалних самоуправа и урбанистичке планове; учествује у обезбеђењу финансијских средстава, пореских олакшица, стимулативних мера; организује едукацију из различитих области; доноси програме заштите и мониторинга животне средине; доноси програме развоја туризма;
- *управљач Парка природе "Шарган-Мокра Гора"* („Парк природе Мокра Гора“ д.о.о. из Мокре Горе): доноси план управљања заштићеним подручјем у складу са законом (за период од десет година); доноси годишњи програм управљања и извештај о његовом извршавању; доноси правилник о унутрашњем реду и чуварској служби; издаје дозволе за посете заштићеном подручју у циљу образовања; обезбеђује услове за спровођење научно-истраживачких, образовних, културних, информативно-пропагандних и других активности; чува, унапређује и промовише заштићено подручје и спроводи утврђене режиме заштите, односно прописане забране и правила унутрашњег реда; обележава заштићено подручје (границе природног добра и површина у режиму заштите I и II степена); осигурава неометано одвијање природних процеса и одрживог коришћења заштићеног подручја; обезбеђује надзор над спровођењем услова и мера заштите природе; прати кретање и активности посетилаца; води евиденције о природним вредностима и људским активностима, делатностима и процесима који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја; спречава све активности и делатности које су у супротности са актом о заштити и представљају фактор угрожавања и девастације заштићеног подручја; доноси акт о накнадама; иницира доношење одговарајућих урбанистичких планова и других докумената којима се уређује изградња објеката и организација простора; подстиче и прати израду и примену програма/пројеката развоја туризма, пољопривреде, уређења предела, санације и рекултивације оштећених и деградираних површина, истраживања, очувања и презентације културно-историјских вредности, мониторинга и заштите живог света, научноистраживачког и образовног рада; обавља друге послове у складу са законом и актом о заштити.
 - *невладине организације*: учествују у јавној расправи о предлогу акта о проглашењу заштићеног подручја; учествују у представљању и популарисању природних вредности Парка природе.

Поред наведених учесника, неопходно је анимирати и организовати учешће других актера у имплементацији Просторног плана, у првом реду власнике непокретности, привредна предузећа, асоцијације произвођача, невладине организације и друге актере.

Управљање заштитом, развојем и уређењем простора у складу са планским решењима и правилима утврђеним Просторним планом, подразумева и низ институционално-организационих мера које треба да предузимају управе јединица локалних самоуправа, месне заједнице и приватни сектор, у сарадњи са републичким ресорним органима, републичким и регионалним организацијама, невладиним организацијама и асоцијацијама грађана, и управљачем природног добра, и то:

- организационо и кадровско јачање служби јединица локалне самоуправе (потенцијално и управа и/или организација на регионалном/међуопштинском нивоу управљања) ради контроле коришћења, изградње и уређења простора, управљања заштитом животне средине и развоја партнерства са невладиним организацијама и другим субјектима заинтересованим за заштиту и презентацију културних и природних добара;
- иницирање координираног управљања животном средином јединица локалне самоуправе у обухвату Просторног плана;
- побољшање координације локалних јавних предузећа за комуналне делатности и урбанизам и катастра непокретности, у погледу обједињавања активности на побољшању инфраструктурне опремљености и комуналне уређености подручја;
- институционално организовање субјеката развоја туризма ради установљења и координације интегралног развоја туристичке понуде (информатичко-маркетиншка подршка повезивању понуде природних и предеоних вредности, културних добара и других туристичких мотива у окружењу);
- формирање пољопривредно-туристичких задруга или субјеката села које могу организовати и контролисати квалитет услужно-туристичких програма домаћинства удружених у сеоску кооперативу, и др.

Управљање заштитом, развојем и уређењем подручја Просторног плана би требало да се заснива на координисаном деловању државне управе, локалних самоуправа и других корисника

простора, путем јавног институционално-организационог аранжмана за примену компензационих шема и програма.

2. НАЧИН СПРОВОЂЕЊА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Просторни план ће се спроводити на следећи начин:

- 1) директно спровођење Просторног плана, кроз издавање информације о локацији и локацијских услова за делове територије Просторног плана који нису обухваћени разрадом урбанистичким плановима/пројектима, као и на основу детаљне разраде планских решења (*насеље Тарабићи*) која је саставни део Просторног плана;
 - 2) индиректно (посредно) спровођење Просторног плана:
 - а) примена усаглашених планских решења других просторних планова подручја посебне намене, чији се обухват преклапа са подручјем Просторног плана:
 - Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора високонапонског далековода интерконекија 2x400 kV Република Србија (Бајина Башта) - граница Црне Горе - граница Босне и Херцеговине („Службени гласник РС”, бр. 104/17) - примењује се у делу детаљне разраде деонице предметног далековода (изградња система интерконетивног далековода).
 - Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Врутци” („Службени гласник РС”, број 91/2018) - примењује се у делу утврђених планских решења и мера за заштиту изворишта регионалног система за снабдевање насеља водом (зона III санитарне заштите изворишта водоснабдевања), на Просторним планом обухваћеном делу слива акумулације „Врутци”.
 - Просторни план подручја посебне намене Националног парка „Тара” („Службени гласник РС”, бр. 100/10) - ставља се ван снаге доношењем новог Просторног плана подручја посебне намене Националног парка "Тара", који се ради на основу Одлуке о изради Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Тара” („Службени гласник РС”, број 31/18 и 38/18 - исправка) и који је у фази доношења.
 - б) реализација ауто-пута Е-761 на резервисаном простору који обухвата коридор ауто-пута, а на основу Просторног плана подручја посебне намене ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са Босном и Херцеговином (Одлука о изради Просторног плана, „Службени гласник РС”, број 68/18). Реализација ауто-пута не захтева усклађивање планских решења Просторног плана са овим планом у изради, без обзира на преклапање њихових обухвата. Директно спровођење овог плана подразумева његову детаљну разраду, којом ће се утврдити прецизна траса и положај коридора, ширина појаса регулације, начин и техничка решења вођења трасе (према захтевима заштите природе, усклађеним са режимима заштите подручја Парка природе "Шарган - Мокра Гора" датим Просторним планом) и други елементи овог инфраструктурног система. До доношења овог плана, за резервисани простор коридора ауто-пута примењиваће се основна намена простора дефинисана Рефералном картом бр.1 Просторног плана.
 - в) примена просторних планова јединица локалне самоуправе:
 - Просторни план града Ужица ("Службени лист града Ужица", број 22/10);
 - Просторни план општине Чајетина ("Службени лист општине Чајетина", број 10/10).
- Ове планове је неопходно ускладити са Просторним планом, а евентуалне корекције основне намене (основних категорија земљишта одређених Просторним планом) у обухвату Просторног плана, није могуће извршити у поступку усклађивања, измене и допуне просторних планова јединица локалне самоуправе, односно кроз директну примену ових планова или израдом уређајних основа за сеоска насеља.
- г) примена донетих урбанистичких планова, уз обавезу усклађивања са Просторним планом. До њиховог усклађивања, урбанистички планови ће се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом:

- Генерални план ревитализације пруге узаног колосека „Шарган-Витаси – Мокра Гора“ са пратећим објектима у зони подручја "Шарганска осмица", са елементима регулационог плана ("Службени лист општине Ужице", број 12/02);
- План детаљне регулације Граничног прелаза „Котроман“ ("Службени лист града Ужица", бр. 15/11 и 22/13 - измене и допуне).

д) разрада планских решења Просторног плана, кроз израду урбанистичких планова за:

- деонице "Шарганске осмице" у обухвату Просторног плана: деоница Котроман - Мокра Гора; деоница Шарган-Витаси - Кремна - Бранешци (са варијантним решењем деонице Кремна - Бранешци);
- комплекс друмско - железничког граничног прелаза I категорије, између Републике Србије и Републике БиХ, који обједињује граничне прелазе "Котроман-Вардиште" (за међународни друмски саобраћај - робни и путнички) и "Мокра Гора" (за сезонски железнички саобраћај путничких возова музејско-туристичке железнице "Шарганска осмица", на прузи узаног колосека), а у складу са планским решењима, начином спровођења и смерницама Просторног плана подручја посебне намене ауто-пута Е-761, деоница Пожега – Ужице - граница са Босном и Херцеговином (Одлука о изради Просторног плана, „Службени гласник РС“, број 68/18).
- алпско скијалиште "Ивер" - обавезна даља планска разрада уз израду стратешке процене утицаја плана на животну средину, у случају даљег функционалног развоја скијалишта, односно проширења постојећих капацитета скијалишта и изградње нових инфраструктурних објеката у функцији скијалишта и пратећих садржаја. Ово подразумева: модернизацију постојеће скијашке инфраструктуре; реализацију нових ски-лифтова и жичара; проширење постојећих и реализацију нових ски-стаза; реализацију објеката за одмор скијаша на станицама жичара и других објеката у функцији скијалишта; реализацију инфраструктуре за вештачко оснежавање ски стаза и др. Овим ће се извршити процена еколошких капацитета простора и одредити обухват, садржај и степен опремљености скијалишта, уз релативизацију потенцијалних конфликта у простору и усклађивање са актуелним елементима, условима и мерама заштите природе и природних вредности.
- туристичке целине и насеља са израженом туристичком функцијом: Мокра Гора, Котроман, Кремна, Витаси, Калуђерске баре - југ.
- објекте за производњу енергије из обновљивих извора - постројења за биомасу инсталисане снаге преко 100 kW; соларна фотонапонска постројења / соларне електране инсталисане снаге преко 100 kW (осим соларних колектора који се не прикључују на електродистрибутивну мрежу); мале хидроелектране (без обзира на инсталисану снагу);
- потребе утврђивање јавног интереса за изградњу објеката јавне намене (објекти намењени за јавно коришћење, који могу бити у јавној својини по основу посебних закона, као и у другим облицима својине) у заштићеном подручју (Парк природе "Шарган - Мокра Гора") - обавезна израда урбанистичког плана, у складу са *Законом о планирању и изградњи* (чл.60, ст.2).

ђ) разрада планских решења Просторног плана, кроз израду урбанистичких пројеката за:

- делове насеља са потенцијалном туристичком функцијом (потенцијални туристички локалитети): Миковићи, Пањак, Мантеше, Кршање, Оштрељ, Вукићевац, Бисер Вода, Ђуровина, Брезик, Нешевићи;
- објекте за производњу енергије из обновљивих извора - постројења за биомасу инсталисане снаге 50-100 kW; соларна фотонапонска постројења / соларне електране инсталисане снаге 50-100 kW (осим соларних колектора који се не прикључују на електродистрибутивну мрежу).

С обзиром да у границама заштите заштићеног природног добра од изузетног значаја (осим породичних стамбених објеката, пољопривредних и економских објеката и њима потребних објеката инфраструктуре, који се граде у селима), грађевинску дозволу за изградњу објеката издаје надлежно Министарство (чл.133, тач.9а Закона о планирању и изградњи), израда урбанистичког пројекта прописује се и за изградњу објеката у селима која су у обухвату Парка природе "Шарган - Мокра Гора" (на планираном грађевинском

земљишту у оквиру режима заштите III степена), који не спадају у породичне стамбене, пољопривредне или економске објекте, као и њима потребне објекте инфраструктуре. Директно спровођење Просторног плана, сходно томе, обухвата изградњу породичних стамбених, пољопривредних и економских објеката и њима потребних објеката инфраструктуре који се граде у селима у обухвату Парка природе "Шарган-Мокра Гора" (на планираном грађевинском земљишту у оквиру режима заштите III степена), као и ван граница Парка природе, уколико за то није потребно утврђивање јавног интереса.

Израда урбанистичких пројеката се прописује и за изградњу објеката јавне намене за потребе утврђивања јавног интереса (без измене планског документа), ван граница заштићеног подручја (Парк природе "Шарган - Мокра Гора"), док је за утврђивање јавног интереса за пројекте у заштићеном подручју, у складу са *Законом о планирању и изградњи* (чл.60, ст.2), обавезна израда одговарајућег урбанистичког плана.

Надлежни органи јединица локалних самоуправа чији су делови територије у обухвату Просторног плана, донеће одлуку и покренути поступак усаглашавања (измене и допуне) донетих планских докумената са овим Просторним планом, у року који не може бити дужи од две године од дана доношења Просторног плана. Такође, донеће одлуке о изради урбанистичких планова туристичких целина и насеља са туристичком функцијом, према динамици утврђеној локалним програмима развоја туризма. Одлуке о изради урбанистичких планова деоница "Шарганске осмице", скијалишта "Ивер", објеката у Парку природе "Шарган - Мокра Гора" за које је обавезно утврђивање јавног интереса и других објеката у складу са Просторним планом, надлежни орган јединице локалне самоуправе донеће у складу са развојним плановима и програмима Управљача Парка природе ("Парк природе Мокра Гора" д.о.о.) и другим секторским плановима и програмима.

3. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ УРБАНИСТИЧКИХ ПЛАНОВА И ДРУГЕ РАЗВОЈНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Урбанистички планови којима ће се вршити даља разрада и спровођење планских решења Просторног плана, као плански основ имају овај Просторни план (просторни планови јединица локалне самоуправе нису плански основ за даљу разраду и спровођење на подручју Просторног плана). Дефинисани обухвати урбанистичких планова су прелиминарног карактера и у зависности од потребе, могуће их је мењати.

Донети урбанистички планови на подручју Просторног плана, могу се примењивати у деловима у којима нису у супротности са Просторним планом, уз обавезу усклађивања са Просторним планом (или измена и допуна, односно израда нових планова), у року од 24 месеца од дана ступања на снагу уредбе о утврђивању Просторног плана.

У погледу заштите непокретних културних добара, неопходна је израда *студије о валоризацији непокретних културних добара на планском подручју*, којом ће се утврдити релевантни подаци о свим објектима и локалитетима, обрађени тако да се на основу њих могу утврдити конкретни појединачни услови и мере заштите, границе и обухват заштите објекта и локалитета, са студијом о карактеру предела (у којој ће се добити елементи за додатне услове и мере заштите, као и границе и обухват заштићене околине). На основу валоризације културно-историјских, научно-образовних и туристичких потенцијала непокретних културних добара, одредиће се приоритетни објекти и локалитети, као и активности у погледу предузимања мера на њиховој заштити, ревитализацији и презентацији.

Планска решења ће се спроводити следећим *секторским плановима и програмима*:

- планом управљања Парком природе "Шарган - Мокра Гора" за период од 10 година и годишњим програмима управљања (Управљач Парка природе, "Парк природе Мокра Гора" д.о.о.);
- средњорочним и годишњим програмима истраживања и заштите непокретних културних добара (Републички завод за заштиту споменика културе и Завод за заштиту споменика културе Краљево).
- средњорочним и годишњим програмима уређивања грађевинског земљишта за подручја јединица локалних самоуправа (надлежни орган јединице локалне самоуправе);

- средњорочним и годишњим програмима заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- средњорочним и годишњим програмима развоја туризма (надлежни орган јединице локалне самоуправе у сарадњи са туристичким организацијама);
- средњорочним и годишњим програмима изградње, рехабилитације и одржавања државних (ЈП „Путеви Србије”) и општинских путева (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- плановима за проглашење ерозивних подручја и плановима одбране од поплава од бујичних вода (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- програмима мониторинга квалитета и заштите животне средине (надлежни орган јединице локалне самоуправе);
- Елаборатом о зонама санитарне заштите акумулације "Врутци", са обележавањем зона заштите (Министарство здравља у сарадњи са Републичком дирекцијом за воде и ЈП "Србијаводе");
- ревизијом основе газдовања државним шумама и израдом програма газдовања шумама приватних сопственика (Управа за шуме, ЈП "Србијашуме" и надлежни орган јединице локалне самоуправе).

У изради планске и друге развојне документације у контактної зони и зони утицаја Просторног плана, треба узети у обзир циљеве, критеријуме, мере заштите и уређења утврђене овим Просторним планом, и обезбедити планиране функционалне везе са планским подручјем.

Уколико дође до конфликта интереса у односу на посебне намене простора, међународне обавезе Републике Србије и друга стечена права и обавезе, неопходно је да надлежни орган обезбеди усаглашавање на потребном нивоу.

4. ПРИОРИТЕТНА ПЛАНСКА РЕШЕЊА И ПРОЈЕКТИ

Планска решења су дефинисана на два временска нивоа, према степену обавезности. Плански хоризонт **до 2030.године** обухвата планска решења која представљају стратешку оријентацију у оквиру дате временске компоненте плана, па чак и ван ње (услед сложености реализације, поједина планска решења ће обухватити и период иза планског хоризонта). Период **до 2025. године** обухвата приоритетна планска решења, за која постоје аргументи о неопходности и оправданости реализације са социјалног, економског и еколошког становишта, а која могу да се остваре тренутним економским и институционалним капацитетима.

Имплементација Просторног плана садржи листу приоритетних активности на основу функционалног сагледавања развојних потреба подручја посебне намене, које ће се заснивати на заштити, унапређењу и коришћењу природних вредности и културних добара, одрживом развоју туризма и функционалној интеграцији Парка природе "Шарган - Мокра Гора" у шире окружење, а које треба да се реализују до 2025. године, по областима:

Заштита природних и предеоних вредности и културних добара:

- успостављање, обележавање и спровођење мера заштите просторних јединица Парка природе „Шарган - Мокра Гора”, са режимом заштите I, II и III степена, уз ажурирање катастра непокретности овог подручја;
- припрема и доношење плана управљања и годишњих програма управљања Парком природе;
- израда и реализација геоинформационог система и мониторинга заштићених вредности на подручју Парка природе;
- активирање главних улазних станица у Парк природе;
- валоризација и утврђивање статуса за евидентирани просторе и објекте са архитектонско-грађевинским и културно-историјским својствима од интереса за заштиту културних добара (потенцијална културна добра);
- израда програма и пројеката заштите, ревитализације и уређења традиционалних сеоских објеката и целина које је могуће туристички активирати (у форми етно-парка, уз могућност пресељења и груписања репрезентативних типова народног градитељства), а након етнографског истраживања планског подручја;

Туризам:

- презентација туристичког бренда "Шарган - Мокра Гора", чиме се стварају предуслови за препознативост планског подручја као пожељне туристичке дестинације;
- проглашење туристичких простора на планском подручју, односно резервација и заштита простора за ову намену;
- трасирање и обележавање туристичких стаза и рута (пешачке, бициклистичке, нордијско/турно скијање, јахање), а приоритетно зелене пешачке руту "Via Dinarica" и Европског пешачког коридора Е-7;
- повезивање туристичких мотива и пунктова, са туристичком сигнализацијом и неопходним опремањем система видиковаца, излетишта и одморишта, пунктова екстремних спортова и контролисане авантуре, централних пунктова спорта и рекреације, инфо-пунктова и др.
- повезивање афирмисаних и потенцијалних туристичких локалитета туристичким путевима;
- обједињавање туристичке понуде са афирмисаним дестинацијама у окружењу (Златибор, Тара, Дрина) и заједнички наступ на привлачењу домаће и иностране туристичке тражње;
- развој јединственог туристичког информационог система и примена TSA (Tourism Satellite Account) индикатора, како би се економски резултати туризма на планском подручју могли мерити, вредновати и упоређивати са другим туристичким дестинацијама у земљи и иностранству;

Коришћење природних ресурса и привредни развој:

- оснивање ефикасне саветодавне пољопривредне службе и организовање перманентне обуке пољопривредника по питању примене правила добре пољопривредне праксе у условима заштићеног подручја;
- подршка удруживању пољопривредника у кластере ради заједничког улагања у капацитете за дораду, прераду и складиштење, увођења савремених стандарда и система контроле квалитета хране, заштите географског порекла производа и др.;
- стимулација за оживљавање напуштених газдинства, развој пашњачког сточарења, органске производње и агротуризма, оснивање микро-предузећа за откуп, складиштење и примарну прераду локалних производа и сл.
- усаглашавање и ревизија општих и посебних шумских основа, и израда годишњих планова газдовања и пошумљавања (по газдинским јединицама), уз инвентуру приватних шума;
- ревизија ловне и риболовне основе и планова газдовања ловиштем и риболовним подручјем, као и израда усаглашених програма интензивног гајења дивљачи и развоја рибарства (са реализацијом ловних, узгојних и репро-центара) ;
- унапређење постојећих и развој нових еколошки прихватљивих привредних активности и њихова диверзификација и равномеран размештај, у складу са успостављеним режимима заштите;
- подршка развоју микро/мини производњих погона (унутар пољопривредних газдинстава) и порасту запослености локалног становништва у области производње, откупа и прераде пољопривредних и шумарских производа у сеоским домаћинствима (обезбеђење просторних, саобраћајних и инфраструктурних услова, као основна стимулација).

Демографски развој, развој насеља и јавних служби:

- обезбеђивање планских основа (израда планске документације) за уређење грађевинског подручја насеља, на начин и према приоритетима утврђеним Просторним планом;
- реализација посебних програма надлежних органа и институција, од значаја за развој и организацију јавних служби.

Инфраструктурни системи:

- израда студијске, планске и пројектне документације (са проценом утицаја на животну средину), која ће одредити трасу и техничка решења за реализацију ауто-пута Е-761, у резервисаном коридору;
- рехабилитација, ревитализација, реконструкција и модернизација општинских путева и постојећих "туристичких" путних праваца, које повезују Парк природе "Шарган – Мокра

- Гора" са суседним заштићеним подручјима (Национални парк "Тара", Парк природе "Златибор") и обезбеђују активирање планираних туристичких локалитета и пунктова;
- реконструкција туристичке пруге уског колосека "Шарганска осмица" на деоници „Шарган-Витаси - Кремна“ и продужетак до железничке станице "Бранешци" у циљу спајања са магистралном пругом Београд - Бар (варијантна решења деонице „Кремна – Бранешци“), односно успешније интеграције планског подручја са ширим окружењем.
 - изградња две каптажне грађевине на локалитету „Врело“ и магистралних цевовода од каптаже до Међавника и новопроектваног резервоара на локацији Надкрај, од резервоара до цевовода ка Потењском потоку и Потења, као и од Шишатовца до Међавника, све у оквиру система за снабдевање водом Парка природе „Шарган – Мокра Гора“;
 - реализација примарног колектора отпадних вода од насеља Мокра Гора до планираног постројења за пречишћавање отпадних вода у Котроману, и изградња овог постројења, све у оквиру система за одвођење и пречишћавање отпадних вода Парка природе „Шарган – Мокра Гора“;
 - изградња интерконективног далековода 2х400 kV између Србије, БиХ и Црне Горе, као и далековода 400 kV ТС „Краљево 3“ - РП „Пожега“ - „Вардиште“.
 - изградња трафостанице 35/10kV „Мокра Гора“ и прикључног далековода 35 kV, од ТС 35/10kV “Кремна” до ТС 35/10kV „Мокра Гора“;
 - реконструкција и проширење 10 kV електроенергетске мреже и објеката,
 - изградња нових комутационих мултисервисних чворова и полагање оптичких каблова за међусобну везу комутационих чворова, даљи развој и проширење телекомуникационе мреже;
 - изградња нових базних радио станица, Wi-Fi приступних тачака и приводних каблова до тих тачака, тако да се омогући потпуна покривеност планског подручја и коришћење најсавременијих услуга мобилне телефоније.

Заштита животне средине:

- израда интегралног катастра загађивача животне средине и формирање јединственог информационог система мониторинга ваздуха, воде, земљишта и буке на планском подручју (а посебно на подручју Парка природе);
- успостављање контроле поступања са отпадом свих категорија у складу са важећим прописима (прикупљања и одвожење отпада на регионалну депонију);
- побољшање нивоа и стандарда комуналне опремљености насеља на руралном подручју, уз унапређење рада надлежних служби које се баве решавањем проблема комуналне хигијене и комуналног опремања.

5. МЕРЕ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Ефикасност спровођења Просторног плана зависи од координације активности различитих учесника. Успешна координација се обезбеђује мултисекторским приступом – комбинацијом мера и инструмената различитих политика, као и успостављањем институционално-организационих аранжмана и партнерстава (јавни-приватни сектор, јавне-независне институције/организације, ниво управљања-јавност и др).

Основне мере и инструменти различитих политика за примену решења Просторног плана за прву етапу његовог спровођења, заснивају се на постојећем систему управљања у Србији. Истовремено, сугеришу се мере и инструменти који су доступни у процесу придруживања ЕУ.

У том смислу, у спровођењу Просторног плана у обзир треба узети различите компоненте инструмента за претприступну помоћ (ИПА II), а посебно прекогранични програм *Србија – БиХ 2014-2020* и инструмент ИПАРД II (подршка у области руралног развоја), као и програм ЕУ ПРО (подршка развоју локалних самоуправа). Сви тематски приоритети прекограничног програма од значаја су за спровођење Просторног плана и то: подстицање запошљавања, мобилност радне снаге, социјална и културна инклузија преко границе; заштита животне средине, подстицање прилагођавања климатским променама и њиховог ублажавања, спречавање ризика и управљање ризицима; подстицање туризма и културног и природног наслеђа.

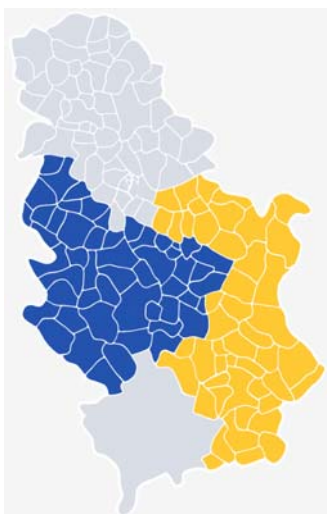

Слика 1: Обухват прекограничног програма "Србија – БиХ 2014-2020"

Извор: <http://srb-bih.org/sr/sample-page/teorija-obuhvacena-programom/>

Кад је реч о инструменту ИПАРД II, поред Мере 1 „Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава - набавка нове механизације и опреме” и Мере 3 „Прерада и маркетинг пољопривредних и рибарских производа” које се реализују, у наредном периоду биће подржане и мере, односно улагања у: агро-еколошко-климатску и органску производњу; спровођење локалних стратегија руралног развоја - LEADER приступ; диверзификацију пољопривредних газдинстава и пословни развој; техничку помоћ.

Циљ програма ЕУ ПРО (спроводи се у 99 локалних самоуправа у регионима Шумадија и Западна Србија, односно Јужна и Источна Србија) је да допринесе стварању услова за привлачење нових инвестиција и отварање радних места, већој конкурентности предузећа, побољшаном раду локалних самоуправа и унапређењу социјалне инклузије.

Слика 2: Обухват програма ЕУ ПРО

Извор: <https://www.eupro.org.rs/gderadimo>

У циљу спровођења Просторног плана, дефинишу се мере и инструменти различитих политика.

1. *Мере и инструменти опште економске политике*, обухватају дефинисање повољних дугорочних кредита и пореских подстицаја за:

- власнике непокретности (пољопривредно земљиште и шуме), у циљу њиховог одрживог коришћења;
- младе пољопривреднике који остају на селу или се враћају на село;
- изградњу и модернизацију садржаја туристичке понуде и опреме;
- организацију и пружање услуга јавних служби у приватном сектору;

- развој малих и средњих предузећа, у циљу отварања нових радних места, а нарочито "старт-ап" кредити за почетнике који први пут започињу предузетничку делатност.
2. *Основне мере и инструменти политике одрживог коришћења и заштите пољопривредног земљишта и развоја пољопривреде:*
- коришћење средстава из Аграрног буџета Републике за развој и унапређење пољопривредне производње;
 - обезбеђење услова дугорочног кредитирања у циљу уређења пољопривредно-шумског земљишта на подручју заштићених природних вредности, зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, као и зона посебно вредних и осетљивих екосистема;
 - унапређење пољопривредне производње (пашњачко сточарење), стварање аутентичних производа са географским пореклом и развој програма органских пољопривредних производа;
 - подизање конкурентности пољопривредне производње и очување природних ресурса, биодиверзитета, амбијенталних и културолошких вредности простора.
3. *Основне мере и инструменти политике одрживог коришћења и заштите шума:*
- унапређења стања постојећих шума и повећање степена шумovitости, удруживањем јавних средстава републичких органа, организација и јавних предузећа и средстава јединица локалних самоуправа;
 - пошумљавање и одржавање шума заштитног карактера у сливним подручјима изворишта водоснабдевања;
 - заштита и очување природних вредности и биодиверзитета;
 - ажурирање катастра непокретности и инвентура шума у државном и приватном власништву.
4. *Основне мере и инструменти одрживог коришћења и заштите вода:*
- смањење губитака у мрежи и успостављање поузданог мерног система;
 - обезбеђивање средстава јавних прихода Републике Србије и јединица локалних самоуправа за заштиту изворишта вода, развој локалних водовода и канализационе мреже, пречишћавање отпадних вода и санитацију насеља.
5. *Основне мере и инструменти политике привредног развоја:*
- стварање повољног амбијента за развој предузетништва, инвестирање и развоја малих и средњих предузећа;
 - поједностављивање административних процедура за започињање привредних активности;
 - подршка предузетништву повољним кредитним линијама, нарочито за почетнике;
 - пореске олакшице за отварање нових радних места;
 - јачање управљачких и менаџерских кадровских капацитета;
 - координација и повезивање актера и припрема стратешких програма и пројеката развоја.
6. *Основне мере и инструменти политике просторног развоја јавних служби:*
- повећање доступности и квалитета јавних служби, уз координацију активности и средстава и укључивање приватног сектора уз одговарајуће стимулације.
7. *Основне мере и инструменти политике развоја инфраструктурних система:*
- заједничко обезбеђивање средстава за развој мреже државних путева из домаћих и иностраних извора (буџет Републике Србије преко ЈП „Путеви Србије”, кредитна иностранна средства);
 - заједничко обезбеђивање средстава за развој мреже локалних путева из домаћих и иностраних извора (средства јединица локалних самоуправа, буџет Републике Србије преко ЈП „Путеви Србије”, донације, кредитна иностранна средства);
 - заједничко обезбеђивање средстава (буџет Републике Србије, инострани кредити, стратешки партнери, средства јединица локалних самоуправа) за реконструкцију постојеће и изградњу нове преносне и електродистрибутивне мреже, енергетске, телекомуникационе и комуналне инфраструктуре, као и за развој система управљања отпадом;
 - обезбеђивање средстава (буџет Републике Србије, страна средства) за програме едукације у области енергетске ефикасности, управљања отпадом, заштите животне средине, инвестирања у сектор заштите и др.
8. *Основне мере и инструменти политике развоја туризма:*
- развој маркетиншких активности на промоцији туристичке понуде и презентацији туристичких потенцијала, активности и садржаја;

- заједничко повезивање и обезбеђивање подршке за конкурисање за коришћење средстава из буџета Републике Србије, ИПА фонда за развој туризма и комплементарних активности и других фондова за развој;
- укључивање цивилног сектора у одрживо коришћење и управљање природним и културним наслеђем.

9. *Основне мере и инструменти политике заштите животне средине, природних вредности и културног наслеђа:*

- оснивање фонда за заштиту животне средине јединице локалне самоуправе;
- обезбеђивање заједничких средстава (буџет Републике Србије, донације и др.) за реализацију програма заштите животне средине, информисања и едукације становништва, као и за спровођење програма и пројеката заштите природних и непокретних културних добара;
- резервисање простора за планиране коридоре и објекте инфраструктурних система, туристичке просторе и друге јавне садржаје, до привођења планској намени;
- прибављање земљишта за планиране објекте применом различитих модалитета инструмената и изградња у складу са правилима утврђеним овим планом и стриктно санкционисање евентуалне бесправне изградње.

За остваривање планских решења Просторног плана, на основу наведених мера и инструмената и појединих политика, дефинишу се конкретне акционе мере и инструменти:

Планско-програмске мере:

- израда програма за дугорочни развој пољопривреде и села;
- израда планских докумената у области шумарства - годишњи планови газдовања и посебне основе газдовања шумама;
- израда плана развоја туризма са предлогом мера за организовање туристичких тура;
- планска и техничка документација за инфраструктурне системе;
- израда одговарајућих урбанистичких планова за центре заједнице насеља;
- израда планова за проглашење ерозионих подручја и одбрану од поплава, синхронизовано за обухваћене јединице локалне самоуправе;

Организационе мере:

- израда програма за дугорочни развој пољопривреде и села;
- израда планских докумената у области шумарства - годишњи планови газдовања и посебне основе газдовања шумама;
- промоција предузетништва и простора (локација);
- удруживање пољопривредних произвођача;
- перманентна едукација становништва и стална обука предузетника у погледу могућности развоја пословања;
- унапређење организације надлежних општинских служби ради ефикасније контроле коришћења пољопривредног земљишта и успостављања агро-мониторинг система;
- оснивање савремене мреже објеката за откуп пољопривредних производа;
- формирање туристичко-информативних центара као промотивне подршке развоју туризма;
- информисање јавности о квалитету вода, земљишта, ваздуха, буци и њеном штетном дејству у животној средини;
- припрема и спровођење образовних програма и информисање пољопривредног становништва о принципима органске пољопривреде и утицајима пољопривреде на животну средину;
- формирање фонда за заштиту животне средине;

Економско-финансијске мере:

- пореске олакшице и мере кредитно-монетарне политике (у функцији развоја малих и средњих предузећа, развоја пољопривреде, изградње инфраструктурних система и сл.);
- средства локалних самоуправа за реализацију планских решења у инфраструктурном опремању развојних зона;
- коришћење средстава из предприступних и структурних фондова ЕУ;
- примена принципа „загађивач плаћа”, по коме су сви садашњи и будући загађивачи дужни да надокнаде штету насталу загађивањем, као и коришћење средстава добијених на овај начин за инвестирање у заштиту животне средине;

- наплата накнада за коришћење природних вредности (наплаћује управљач заштићеног подручја, а користе се за спровођење мера управљања заштићеним подручјем), као и накнада за одлагање отпада, одвођење отпадних вода, емисију загађујућих материја у ваздух и др.;

Нормативно-правне мере:

- одлуке о изради урбанистичких планова;
- одлуке о изради процена утицаја пројеката на животну средину;
- одлуке о успостављању савременог катастарског премера и иновирању података по власницима, површинама и културама.

Посебно се наглашава да су планови управљања и акта о унутрашњем реду заштићених подручја, који су урађени и донети на основу закона, основни инструменти примене *Просторног плана подручја посебне намене парка природе „Шарган - Мокра Гора”*, те да ће се управљање простором у оквиру граница заштићених природних добара вршити у складу са наведеним плановима и актима.

У Београду, фебруара 2020. године

Носилац посла и синтезе израде Просторног плана:

ЈП Урбанизам – Крагујевац

Директор:

мр Драган Дунчић, дипл.простор.план.

Географски факултет Универзитета у Београду

Декан:

проф. др Дејан Филиповић, дипл.простор.план.

ЈУГИНУС доо, Београд

Директор:

Ивана Марковић, дипл.инж.грађ.